

เข้าถึงธรรมธาตุ

สภาวะจิตขั้นละเอียดขององค์หลวงตา
ทำให้ท่านต้องหลีกเร้นออกจากหมู่คณะ
เพื่อหาสถานที่บำเพ็ญชั้นอุกฤษฏ์
จนกระทั่งคำคืนอันเจียบสัจด์ บนเทือกเขาภูพาน
จิตของท่านก็สามารถปล่อยวางภาระ ลั่นเครื่องผูกพัน
หลุดพ้นจากอาสวกิเลส เป็นสอูปาติเสสนิพพานสมความตั้งใจ

มหาสติมหาปัญญา

อุทยานแห่งชาติภูพาน

“ของกลาง” มัดตัว

เมื่อได้อาราธนาศพลวงป้อนไว้ที่วัดป่า-
สุทธาวาสแล้ว ท่านก็หลบไปหาภวานาอยู่ตาม
ป่าตามเขาตามธรรมชาติจะไปคนเดียว แต่ครั้ง
นั้นมีพระติดตามด้วยองค์หนึ่งไม่ว่าจะไล่
อย่างไรก็ไม่กลับเลยติดตามไปจนได้ ดังนี้

“...เป็นพรรษาที่ ๑๖ นะ นั้นละตอนที่เร
กำลังหมุนตัว ใครติดตามไม่ได้ ท่านสีทาแอบ
ตามไปจนได้ เราไล่ไปอยู่โน้น คนละฟากป่า
โน้น เราอยู่ที่นี้ให้เหมือนอยู่คนเดียว เรียกว่าไม่
ให้พบกันเลยทั้งวัน บิณฑบาตท่านก็ไปสายหนึ่ง
เราก้ไปสายหนึ่ง ไม่เห็นกัน .. ไปบิณฑบาตมันก็
หมุนของมันตลอดๆ ใครใส่บาตรไม่ทราบผู้หญิง
ผู้ชายไม่สนใจนะ จิตจะทำงานนี้ตลอดๆ ได้มา
ฉันเพียงพอมีชีวิตให้อยู่เป็นไปเท่านั้น แม้เวลา
ฉันจ้งหันจิตก็ไม่ได้อยู่กับอาหารการกินนะ มัน
จะหมุนของมันระหว่างกิเลสกับธรรมพัดกัน
นี่ละเวลาธรรมมีกำลังแล้ว กิเลสอยู่ที่ไหนมัน
ตามเผาตามพินกันแหละ ..

มาพบกันเวลาฉัน นอกนั้นไม่พบกันเลย
เพราะเราต้องการอยู่คนเดียว อันนี้แอบ
ติดตามเราเหมือนปลิงมันเกาะติดนั่นเอง จึ
งบังคับให้ไปอยู่ทางโน้น กลางค้ำกลางคินเวลา
ไหนห้ามไม่ให้มาหาเรา เราบอกกันอย่างนี้ ..
เราหลบหนีขนาดไหนวิ่งตามเราไปได้ ..

‘ถ้ายังเห็นเราอยู่ที่ร้านนี้เมื่อไร อย่าเข้ามานะ ถ้าจะมาทำอะไรก็ให้มาตอนเราไปเดินจงกรม’

เราบอกอย่างนั้น เพราะทางจงกรมของเราอยู่ในป่า .. เราอีกอยู่ทางนี้ พระองค์นั้นอยู่ทางโน้น พอได้ยินนี้เป็นเชื่อนลำนน้ำอูนนี่นะ นี่มันอยู่ข้างๆ ที่เราพักนะ ที่เราพักนั้นก็เหมาะดี ภาษาอีสานเรียกว่าไม้บัง ไม้ไผ่บัง อู้ย! รมเย็น เราก็เดินจงกรมตรึงนี้สบาย

ทีนี้เขาก็มาทอดแหตรงที่มันเป็นคั้งน้ำ เราเห็นเขาทอดแหเสียงอึกทิกครึกโครม เราก็เลยหนีไปอยู่ในป่าลึกๆ เราไปเดินจงกรมอยู่โน้น จนกระทั่งมืดเราถึงมา

อันนี้เรื่องถึงบทนั้นนะ ไฉนเรานั้นจำชื่อมันได้จนกระทั่งบัดนี้ ชื่อ “เณรแปลง” มาจากบ้านหนองโคก เณรแปลงมันมีผ้าเช็ดตัวผืนหนึ่ง มันอยากเข้าไปวัดป่าหนองบัวก็เดินผ่านป่าของเราที่ปักอยู่โน้นไป

เวลาไปนั้นเณรแปลงมันไปเปลือยอย่างไรไม่ทราบ ผ้าที่พาดบ่ามานี้ ตกหล่นลงข้างทางที่ชาวบ้านเขาขึ้นมาจากห้วยอูน ขากลับมาเณรไม่เห็นผ้าจึงพูดให้พระฟังว่า

‘อ้อ! ผ้าผมหาย’ พูดกับพระองค์ที่มากับเราฟัง

ทีนี้พวกที่เขาตกปลาเสร็จ แล้วก็ขึ้นมา เห็นผ้านี้ตกอยู่ ผู้เห็นทีแรกนั้นไม่ได้ว่าแปลลาละ บอก ‘ครูบาวัดนี้ทำผ้าตก’ จึงเอาผ้าไปพาดไว้

ไตรลักษณ์อย่างหยาบ กลาง ละเอียด

“...เมื่อจิตยังไม่สงบเราจะพิจารณาสิ่งใดก็ไม่ชัดเจน แม้จะพิจารณาทางปัญญาก็กลายเป็นสัญญาไปเสียโดยมาก นี่หมายถึงสัญญาที่จะก่อเหตุเป็นสมุทัย สะสมกิเลสขึ้นภายในใจ เพราะความรู้ความเห็นที่มาจากทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อใจได้รับความสงบแล้ว จะพิจารณาสภาวะธรรมก็เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เช่นเดียวกับบุคคลที่กำลังหยุดนิ่งอยู่ มองดูอะไรก็เห็นชัดเจนนั้น สมมติพระองค์ก็ได้ทรงบำเพ็ญมา คำว่า “สมาธิ” นี่หมายถึงความสงบของใจหรือความแน่วหนามั่นคงของใจ เมื่อใจได้รับความสงบแล้ว ความสุขจะปรากฏขึ้นมาในขณะนั้น ถ้ายังไม่สงบก็ยังไม่ปรากฏเป็นความสุขขึ้นมา เมื่อมีความสงบสุขแล้ว เราพอมีช่องทางที่จะพิจารณาทางปัญญา

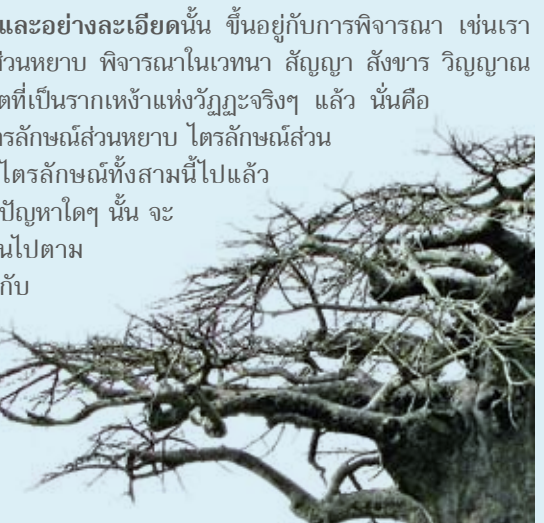
คำว่า “ปัญญา” หมายถึงความสอดส่องมองดูเหตุการณ์ต่างๆ ได้ทะลุปรุโปร่งเป็นลำดับหรือความแยกคาย ออกจากใจอันเดียว สัญญาคือความจำ ปัญญาคือความคลี่คลายในสิ่งที่ตนจดจำไว้นั้น เช่นเดียวกับเรามาตัดไม้หลายกิ่งหลายแขนงเข้าเป็นมัดๆ สัญญาเช่นเดียวกับตอกหรือลวดที่เรามาตัดไม้เป็นกำไว้ ปัญญาเป็นผู้คลี่คลายไม้ที่เรามัดไว้นั้นให้เห็นว่ามีกี่ชิ้นด้วยกัน มีไม้อะไร และชื่ออะไรอะไรบ้าง เรื่องของปัญญาจึงเป็นธรรมชาติคลี่คลายดูสภาวะธรรมซึ่งเป็นของมีอยู่ในตัวของเรา

อนึ่ง คำว่า “สมาธิ” การทำให้มีความสงบเยือกเย็น ท่านผู้ฟังทั้งหลายคงจะเคยได้ทราบแล้วว่า มีหลายชั้น ขณิกสมาธิ จิตที่รวมลงเพียงขณะเดียวแล้วถอนขึ้นมาเสีย อุปจารสมาธิ คือสมาธิที่รวมสงบแล้วถอนออกมาเล็กน้อยแล้วออกรู้สิ่งต่างๆ ที่มาสัมผัสใจในขณะนั้น จะเป็นเรื่องสัตว์ บุคคล หรือ ภูตผีก็ตาม จัดเข้าในวงอุปจารสมาธินี้ ส่วนอัปปนาสมาธิ จิตที่ยังลงแล้วมีความสงบอย่างเต็มที่ และรวมอยู่ได้เป็นเวลานานๆ คำว่า “อัปปนาสมาธิ” นี้มีความหมายกว้างขวางมาก จิตรวมอยู่ได้นานด้วยมีความชำนาญชำนาญในการเข้าออกของสมาธิด้วย ต้องการเวลาใดได้ตามความต้องการด้วย

แต่เราผู้บำเพ็ญในทางปัญญานั้น ไม่จำเป็นต้องถึงขั้นอัปปนาสมาธิแล้วจึงจะต้องพิจารณาทางปัญญา เรื่องของสมาธิ คือความสงบ จะสงบมากน้อย ฟังทราบว่าเป็นบาทฐานแห่งวิปัสสนาคือปัญญาเป็นขั้นๆ ไป เพราะปัญญามีหลายขั้น ขั้นหยาบ ขั้นกลาง ขั้นละเอียด สมาธิในขั้นหยาบก็เป็นบาทฐานของวิปัสสนาขั้นหยาบได้ ขั้นกลาง ขั้นละเอียดก็เป็นบาทฐานของปัญญาขั้นกลาง ขั้นละเอียดได้ และในขณะเดียวกันฟังทราบว่า สมาธิกับปัญญานั้นเป็นธรรมคู่เคียงโดยจะแยกจากกันไม่ออก ควรใช้ปัญญาคู่เคียงกันไปกับสมาธิตามโอกาสอันควร คือถ้าเราจะดำเนินในทางสมาธิโดยถ่ายเดียว ไม่คำนึงถึงเรื่องปัญญาเลยแล้ว จะเป็นเหตุให้ติดสมาธิคือความสงบ

เมื่อจิตถอนออกมาจากสมาธิแล้ว ต้องพิจารณาในทางปัญญา เช่นพิจารณาธาตุขันธ์โดยทางไตรลักษณ์ วันนี้พิจารณาอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา วันหน้าก็พิจารณาอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไตรตรองอยู่เช่นนี้ทุกวันทุกคืนไป ไม่ต้องสงสัยว่าจะไม่ชำนาญในทางปัญญา ต้องมีความคล่องแคล่วชำนาญเช่นเดียวกันกับทางสมาธิ ปัญญาในเบื้องต้นต้องอาศัยการบังคับให้พิจารณาอยู่บ้าง ไม่ใช่จิตเป็นสมาธิแล้วจะกลายเป็นปัญญาขึ้นมาทีเดียว ถ้าจิตเป็นสมาธิแล้วกลายเป็นปัญญามานเอง โดยผู้บำเพ็ญไม่ต้องสนใจมาพิจารณาทางด้านปัญญาเลยแล้ว จิตก็ไม่มีโอกาสจะติดสมาธิ ดังที่เคยปรากฏดาชตื่นในวงนักปฏิบัติ ความจริงเบื้องต้นต้องอาศัยมาพิจารณา ปัญญาจะมีความคล่องแคล่วและความสว่างไสว ทั้งรู้เท่าทันกับสิ่งที่มาเกี่ยวข้องเป็นลำดับ จะเป็นไตรลักษณ์ที่หยาบก็จะเห็นในทางปัญญา

ไตรลักษณ์อย่างหยาบ อย่างกลาง และอย่างละเอียดนั้น ขึ้นอยู่กับการพิจารณา เช่นเราพิจารณาในส่วนร่างกายจัดว่าเป็นไตรลักษณ์ส่วนหยาบ พิจารณาในเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จัดเป็นไตรลักษณ์ส่วนกลาง พิจารณาเรื่องจิตที่เป็นรากเหง้าแห่งวิภวธรรมจริงๆ แล้ว นั่นคือไตรลักษณ์ส่วนละเอียด เมื่อจิตได้ก้าวเข้าสู่ไตรลักษณ์ส่วนหยาบ ไตรลักษณ์ส่วนกลาง ไตรลักษณ์ส่วนละเอียด จนผ่านพ้นไตรลักษณ์ทั้งสามนี้ไปแล้ว ธรรมชาติดีที่ปรากฏขึ้นในอันดับต่อไปอย่างไม่มีปัญหาใดๆ นั้น จะเรียกว่า อัตตาก็ตาม อนัตตาก็ตาม ไม่เป็นไปตามความสมมุตินิยมใดๆ ทั้งนั้น เพราะอัตตากับอนัตตาเป็นเรื่องของสมมุติ ซึ่งโลกก็มีอยู่ด้วยกัน ธรรมชาติดีอันนั้นไม่ใช่สมมุติ โลกทั้งหลายจึงเอื้อมถึงได้ยาก เมื่อมีอัตตาและอนัตตาเป็นเครื่องเคลือบแฝงอยู่ในใจ...”

พอผู้มาที่หลังเห็นจึงนึกว่าเป็นสัญลักษณ์
ว่า **พระแม่ปลา** (ขอพิณทบาทปลา) เขาจึง
ร้อยปลาเป็นพวงแล้วก็แขวนไว้ข้างๆ ร้านเราที่
เราพัก โอ้เราไม่รู้เรื่อง เราอยู่ในป่าโน่น

นี่สิ! ที่ว่าเหตุผลมันถูกมัดโซ่ไหมล่ะ มัน
หากเป็นของมันเองอย่างนี้แหละ ที่นี้พอตอน
เช้าเราออกพิณทบาทกลับมา ชาวบ้านเขามา
คอยอยู่แล้ว เขาก็ร้อยปลามาเป็นครุฑองค์ที่
ไปแม่ปลาเขาเมื่อวานโซ่ไหม

‘โยม! ทำไมว่าอย่างนั้น’ เราก็ว่าอย่างนี้

‘ก็เห็นเอาผ้าเหลืองผืนหนึ่ง พาดไว้นั้น เขา
ก็ร้อยปลาแล้วก็แขวนไว้ตรงจุดเดียวกันนั้น’

‘แล้วกัน ยังไงกันนี้ ไหนไปเรียกพระองค์
นั้นมาดูสิ’

ก็เรียกพระอีกองค์นั้นมา มากี่มาถาม
‘ท่านรีเปลา ไปแม่ปลาเขาเมื่อวานนี้’ เราว่า
อย่างนั้นนะ ‘ฮิ แม่ตอนไหน อ้าว! ไม่ได้แม่’
พระองค์นั้นก็ง้ออีกเหมือนกันนั่นแหละ

‘ไม่แม่จะเป็นใคร มันก็มีเรา ๒ คนเท่านั้น
ในป่านี ต้องจับเรา ๒ คนเท่านั้น’ นี่เห็นไหม

ต้นผี “อะแอ้ม”

เหตุการณ์อีกเรื่องหนึ่งอยู่ในที่บ้านเดียวกันแต่ท่านไม่ได้ระบุช่วงเวลา
ท่านว่าทำให้เห็นถึงความกลัวตายกลัวผีของคนทั้งๆ ที่ถูกสอนให้ไม่เชื่อว่า
ผีมีจริง ดังนี้

“...เรื่องความกลัวตาย นี่มันทำให้ลึกลับศาสนาได้เหมือนกันนะ .. เขา
เรียกบ้านแร้งบ้านเรืออะไร เราก็เคยไปอยู่ที่นั่นไปพักภาวา มีบึงใหญ่ บึงนี้มี
จะเข้ใหญ่ตัวหนึ่งประจำอยู่ในบึงนั้น ถ้าถึงหน้าน้ำจริงๆ แล้ว น้ำอุ้นนี้แหละ
เวลาน้ำล้นฝั่งมากๆ นี่ จะเข้ก็ออกจากบึงลงไปน้ำอุ้นนี้ไปเที่ยว พอจวนน้ำ
ลดลงไปแล้วมันก็ป็นขึ้นมาอยู่ในบึง เพราะลำน้ำอุ้นกับบึงนี้ห่างกันดูเหมือน
จะประมาณสักเพียง ๒ เส้นเท่านั้นละมัง (๘๐ เมตร)

บึงใหญ่มันอยู่ทางด้านซ้าย แม่น้ำมันผ่านไปนี่ จะเข้ตัวนี้มันอยู่นี่ มัน
เคยเข้าเคยออกไปมาอยู่ตลอด มันรู้ทิศทางดี ถึงหน้าฝนนี้มันก็ลงเที่ยวไป
ตามลำน้ำอุ้นไปเรื่อย ไปที่ไหนมันก็ไป พอจวนน้ำจะลดลงๆ จะลึกลับดูฝนแล้ว
มันก็มานี้แหละ ขึ้น เข้าบึงนี้ บึงนั้นเขาบอกว่าแรงมาก แรงจริงๆ ใครไปทำ
อะไรก็ไม่ได้ ภาษา (อีสาน) ทางเราเรียกว่า มันเข็ดมันขวางมาก ทางนี้เขา
เรียกว่ามันแรงมาก มันจะแสดงให้เห็นแปลกๆ ต่างๆ แล้ววันนั้นก็ อีตาสม
(ท่านสม) ไปภาวานาอยู่นั้น (หัวเราะ) ..

เขาบอกว่า ‘อ้าย อยู่ที่นี่มันแรงนะ มันจะแรงอะไร มันสู้ธรรมได้หรือ’

นี่ละความไม่ความคุมมันเป็นกิเลสนะ กิเลสกับธรรมก็พัดกันสะเทิ
พอไปให้เขาทำทางจงกรมให้ ทำร้านอยู่สูงดูเหมือนจะขนาดนี้ละมัง

(ขึ้นไประดับใต้ถุนศาลา) เราก็ไม่เห็นไ้ร้านบ้านนั้นนะ ร้านท่านสมอยู่ ..
เพราะเราไปพักที่หลัง เขาทำร้านไว้ คือเดินจงกรมแถวนี้ไม่ได้ น้ำเต็มอยู่
ต้องไปเดินบนฝั่งโน้น ให้เขาทำทางจงกรมให้บนฝั่ง นี่มันแปลกไหมล่ะ กำลัง
คนทำทางจงกรมอยู่มากๆ นี่นะ ชาวบ้านเขาไปทำทางจงกรมให้เรียบร้อย
อยู่ๆ हमาก็ไล่หมูปามา เห็นกันทั้งบ้านจะปฏิเสธกันได้อย่างไร ร่ำลือกันทั้งบ้าน
(บ้านกุดละโฮง) ‘อ้าย ผีบึง’

บึงนี้เขาเรียกกุดละโฮง เขาว่าผีบึงนี้แรงแท้ๆ เห็นชัดเจนวันนี้ ก็เห็น
กันทั้งบ้านเขาไปทำทางจงกรม อยู่ๆ हमาก็ไปทำงานกับเขานั้นแหละ ไปกับ
เจ้าของเขา มันก็ไล่หมูใหญ่มา โอ้โฮ หมูทอกโทนใหญ่โตวิ่งมา हमาก็เท่า
วอกๆๆ ไ่กันมา हमา ๒ ตัว ๓ ตัว

ไอ้หมูตัวนั้นก็วิ่งบึงเข้ามาหาคน हमาก็ตามไล่มา พอมาถึงคนนี่วิ่งเข้า
กอไผ่ต่างๆ นี่หายเงียบเลย หมูตัวนั้นไม่ทราบไปไหน ที่แรกก็เห็นเป็นหมูร้อย
เปอร์เซ็นต์วิ่งมา คนก็แตกฮือละซี हमาส่มันมา มันก็วิ่งมาๆ พอมาถึงนี่ ไปนี้
เข้ากอไผ่ต่างๆ นะ หายเงียบไปเลย ต่างคนก็ต่างงงกันอันตู่ แล้วมันไปไหนๆ
ก็ไม่ทราบไปไหนก็ดูกันอยู่

‘เอ๋ มันไปยังไหน’ ไอ้ हमาก็เลยโลเล มาถึงที่นั่น हमาก็เลยโลเล หมูไป
แล้วไม่ทราบไปที่ไหน

‘ไ้ ทำไมมันเตรียมทำสู่เราแต่หัวปีนักนา ผีตัวนี้มันคง
แรงจริงๆ ตั้งแต่ทำทางจงกรมอยู่มันก็ยังแสดงฤทธิ์อย่างนี้
ตอนกลางคืนนี้กับเราคงพัดกันแน่ๆ ละ’ เห็นว่านะ อีตาสม
นี่มันคิดบ้าของมันคนเดียวนั่นแหละ ..

พอดีหกโมงเย็นจวนจะมีด ทางนี้ก็เตรียมทำอยู่แล้ว
คงจะพัดกับผีนั้นแหละ พอดีกับคนคริสตศาสนาอยู่บ้าน

เหตุผลของกลางมันมัดแล้วไข่ม้อยละ มันก็มีเรา ๒ คนนี้ พระที่ไหน จะมาอยู่ที่นี้ เรา ๒ คน เท่านั้นจะติดคุกติดตะราง แล้วก็ชักพระองค์นั้น พระองค์นั้นก็หน้าเสียหมด พองงไปงมาเลย ระลึกได้

‘อ้อ! เมื่อวานนี้เณรแปลงมันมานี้บอกผ้า หาย ผ้าหายไม่ทราบหายตรงไหน ถ้างั้นอาจจะ ไข ไทนามาคูผ้าดีกว่า เอาผ้ามาดู’

พอเริ่มหัวเราะกันได้บ้างละที่นั่นะ เพราะ มันมีช่องออกได้แล้วนี้ ให้ตามไปหาเณรแปลง

บ้านหนองโคกนะ ให้โยมนีไป ไปถามว่า ‘ผ้านี้ เป็นผ้าของเณรแปลงจริงไหม’

พอเณรเห็น เณรก็หัวเราะแย้ๆ ‘อ้อ! ไข แล้ว ผ้าของผมเอง’ (หัวเราะ)

‘อ้อ! ผ่านรก ผ้าวเฉฉ ผ้าวเททต มันไป ทำลายเราอยู่ในป่า เอาเผาไฟนะผ้านี้มันไม่ได้ เป็นมงคลแล้วผ้านี้’

เราก็บอกอย่างนั้น...”

เรื่องนี้เป็นข้อคิดว่าหากบังเอิญ “ของ-กลาง” ไปเกี่ยวข้องกับพาดพิงด้วยพยานหลักฐาน

ต่างๆ แบบสมเหตุผลแล้วอาจมัดตัวคนดีให้ติด คุกติดตะรางได้แม้ไม่ได้ทำผิดเลย

“ปัญญาปริภาวิตัง จิตตัง
สัมมเทว อาสเวหิ วิมุจติ
จิตอันปัญญาบรมแล้วย่อมหลุดพ้น
จากกิเลสทั้งปวงโดยชอบ”

แระใกล้ๆ กันนั้นแหละ มันไม่เชื่อว่าผีมี พวกนี้ไม่เชื่อว่าผีมี เขาก็ถือตามนั้นมา ที่นั่นมันมาแขวนเบ็ดสะซี่ ตอนค่ำมาแขวนเบ็ดหรือปักเบ็ด ทางนั้นนั่งภาวนาอยู่ พอค่ำสักเดียวได้ยินเสียงเดินจ่อมแจ่มๆ มา

‘เอ้ มันเริ่มแต่หัวค่ำนั้นนา’ (หัวเราะ) ‘อ้อยอยู่ข้างบน(ท่านสม)นี่ ‘ไธ’ มัน เริ่มแต่หัวค่ำนะนี้ นี่ยังไม่มันนะ’ มองลึกลงมาดูมันยังไม่มัน ‘มันทำไมมาแต่ หัวค่ำนั้นนา’ (หัวเราะ)

ทางนั้นพอปักเบ็ดเป็นพักๆ เขาก็หยุด พอปักเบ็ดตรงนั้นเสร็จเขาก็จ่อมๆ มาเรื่อย มาปักตรงนี้ แล้วก็จ่อมๆ มา ‘ไธ ใกล้เข้ามาแล้ว’ (หัวเราะ) ใกล้เข้ามาทุกที ทางนี้ก็เสกคาถา ว่าอย่างนั้นนะ ท่านว่าซัด วิรูปักเขฯ จบ กรณิฯ จบ วาจันนะ (หัวเราะ) มันยังจ่อมๆ เข้ามาเรื่อยๆ ‘ไธ มันจะเอาจริงฯ นะ’

มีแต่จะเอาจริงๆ เรื่อยๆ เข้ามา เห็นทำไม่ได้การณ์ คือมาใกล้ๆ นี่ มัน จะปักเบ็ดผ่านไปนี่ละเรื่องมัน พอมาถึงที่นี่แล้ว มาถึงนี้ เห็นทำไม่ไหวกลัวมัน จะปีนขึ้นไปหาไม้ไขอะไรนะ คาถาอะไรก็ได้เรื่องแล้ว เสกคาถาอะไรมันก็ไม่สนใจ มันจ่อมๆ เข้ามาเรื่อยๆ จนกระทั่งมาถึงที่นี่แล้วกลัวมันจะปีนขึ้นไปหา ซี่ ไธจ่อมๆ นั้นนะ คาถาปราบไม่ไหวแล้ว ทางนี้เห็นไม้ไผ่ก็เลยสู้แบบ กระแอมขึ้นว่า ‘อะแอม’

พอกระแอม ‘อะแอม’ ปรากฏว่าทางนั้นก็วิ่งเอาตายว่าเลย วิ่งเอาตัว รอด ฟังเสียงน้ำนี้แตกกระเจิงไปเลย วิ่งหนีตาย เข้าใจไหม นี่ละศาสนา คริสต์เขาว่าผีไม่มีเข้าใจไหม บทเวลากลับผี ไธย ไม่มีใครรู้ เลยเป็นไข้อยู่ ๓ วัน ไธผีไม่มีเป็นไข้อยู่ถึง ๓ วัน มันวิ่งไปถึงบ้าน

‘อ้อย ใครจะว่าผีไม่มีอย่าไปเชื่อ เราเห็นด้วยตัวของเราเองแล้ว เสียง กระแอมเหมือนเสียงคนเขียวละ ผีมันอยู่บนหัวเราด้วยนะ’ วาจันนะ

ก็ร้านเขาตั้งอยู่ที่นี่ ไธนั้นก็หนีตายอย่างว่าละ ทางนี้ อะแอม ขึ้นเลย ทาง นั้นก็นึกว่าเป็นผี มันก็วิ่งเสียงน้ำแตกกระเจิงเลย ไปถึงบ้าน ใครว่าผีไม่มีอย่า ไปเชื่อ เราเห็นด้วยตาเราเอง เสียงกระแอมเหมือนเสียงคนเขียวละ ที่แท้ (ท่านสม) กระแอม ทางนั้นก็วิ่งไป เป็นไขถึง ๓ วันนะไธกลัวผี เป็นไขถึง ๓ วัน

พอตอนเช้ามีท่านสมอยู่ที่นี้ องค์หนึ่งอยู่นั่น หัวบิงใกล้ๆ โนนะ ตื่น เข้ามาก็โดดลงจากนี้ไปหาองค์นั้น ‘ไธ พิถีจริงๆ มันกัดผมตั้งแต่หัวค่ำ ผีนี้ สำคัญมากมันกัดผมแต่หัวค่ำเลย’ ‘มันเป็นยังงี้ว่าซันะ’

‘ก็มาที่แรก มานี้เสียงจ่อมๆ เหมือนเสียงคน มาเป็นระยะๆ คาถาเสก เรื่อย เสกคาถาไหนก็ไม่มีความหมายฯ เข้ามาจนกระทั่งถึงได้ร้านผมนี้แหละ

ผมไม่มีทำสุกก็เลยกระแอม บทเวลามันวิ่งนี้แหม ผีตัวนี้สำคัญมากนะ เวลา มา เดินจ่อมๆ เหมือนเสียงคน เวลาไปเหมือนเสียงข้าง วิ่งน้ำแตกกระเจิงเลย ไปใหญ่เลย’

‘มันไข้หรือ’ องค์นั้นว่า ‘ไม่ไข้ยังงี้ เมื่อคืนนี้ผมนอนไม่หลับเลยคอย ต่อสู้มันอีก’

‘มันไม่ไข้นา ไม่ไข้คนหรือหรือ’

‘มันจะคนอะไรเสียงผีแท้ๆ แต่มันเหมือนเสียงคน เดินจ่อมๆ บท เวลา มันไปนี้ผีร้อยเปอร์เซ็นต์เลย’

‘มันไข้หรือ ไทพาไปดูนะ ผมยังไม่เชื่อ ไม่ไข้เขามาหาปลาหรือไม่ไข้ เขามาแขวนเบ็ดหรือ’ องค์นั้นว่าจัน ที่นี้ชักอ่อนลง ท่านสมนี้ ‘เอ ก็ไม่แน่ละ’ จึงไปดูกัน

พอไปดูแล้ว ไธย คน รอยมันวิ่งตามมานี้ กระโดดขึ้นเนินเล็กๆ นี่ร้อย มันแหลกหมดเลย ‘นี่เห็นไหมดูเสีย ทำอะไรไม่พินิจพิจารณาเป็นอย่างนี้ นี่จะ ไปโกหกชาวบ้านเขาว่า ว่าผีเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ให้ดูเอา’

‘ไธ คนจริงๆ แหละ’ ยอมรับ

เบ็ดนี้ปักไว้เป็นแห่งๆ เห็นเป็นพยาน มันวิ่งหนีแล้ว ไธทางนั้นไข้อยู่ไม่ หาย ๓ วัน นี่ศาสนาฝรั่งว่าผีไม่มีฯ บทเวลามันได้กลัวเป็นไข้ ๓ วัน มันกลัวผี เห็นไหม นั่นละเวลากลับตาย ศาสนาหมดเลย ศาสนาสอนว่าไม่มีผี หมดเลย วันนั้น ความกลัวตายพาเผ่นไปใหญ่ เป็นไข้ถึง ๓ วัน นี่พูดถึงเรื่องศาสนาว่า ไม่มีผีฯ ไม่มียังงี้ มันมีมาตั้งแต่โคตรแซ่ของพวกนี้ยังไม่เกิด ผีมีทุกแห่ง ทุกหน แต่นี้เป็นผีคนเท่านั้นแหละ ผีจริงๆ มันก็มีอยู่อย่างนั้น...”

ด้านหน้าเมรุตั้งสรีระหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

หลวงปู่ฝั้นดัดสาวคนอง

ท่านเล่าเหตุการณ์คราวหนึ่งเกิดขึ้นในระหว่างที่หลวงปู่ฝั้นท่านเป็นหัวหน้างานกำลังควบคุมงานพาพวกลูกศิษย์ลูกหาพระเถรและประชาชนญาติโยมสานขัดแตะที่จะเผาศพหลวงปู่มั่น ดังนี้

“...อยู่ๆ ก็มีเด็กผู้หญิงสองคนคิกคนอง ขับจักรยานเข้ามานี้ พระท่านก็สานขัดแตะอยู่

ท่านอาจารย์ฝั้น เป็นหัวหน้า อยู่ธรรมดาฯ มันก็ขับรถมานี้ สะเปะสะปะมานี้ เฉียดพระมานี้ ท่านเลย

‘มันอย่างไร เด็กเหล่านี้’ ท่านว่าอย่างนั้นนะ

‘มันไม่รู้ภาซี

หลวงปู่ฝั้น อาจารย์

ภาษาอะไร’ พอว่าอย่างนั้นท่านบอกว่า ‘เอา จะให้มันล้มให้ดู จะไม่ให้เจ็บ’ ท่านบอกอย่างนั้นนะ ‘จะให้มันล้มให้ดู ขายหน้ามันล็กหน่อย แต่ไม่ให้เจ็บ’ ท่านบอกอย่างนั้นนะ

ทีนี้พระเถรก็ปล่อยหมด คอยจ้อเลย เพราะท่านพูดเสียงดังด้วยนะ

‘มันแก่นักเด็กเหล่านี้’นะ เอาศาสนาปราบมัน’ ขับมาสะเปะสะปะมานี้ แล้วเฉียดพระมานี้ะ ท่านก็นั่งอยู่นั้น .. พอออกไปก็ลงตุ่มเลย ทีนี้พระเถรหัวเราะกันลั่น เปิดเลย ปานนี้มันกลับมาแล้วยังไม่รู้ละ เห็นไหมละ พอว่าอย่างนั้น เห็นไหมละ บาบมีบุญมีมาประมาทได้หรือ พอมันล้มลงต่อหน้าพระ นั่นเห็นไหม ละบาบมีบุญมีมาประมาทได้หรือ ท่านว่า ท่านบอกว่าจะให้มันล้มให้ดู พระเถรได้ยินหมดเลย เฉียดพระมานี้มันคิกคนอง ไปนั่นก็ล้มทั้งสองต่อหน้าพระ

ทีนี้พระจ้ออยู่แล้วกำลังสานขัดแตะปล่อยมือหมด จ้อคอย..เพราะฟังเสียงคำพูดท่าน

คอยดูจังหวะมันจะออกตามที่ท่านสั่ง พอว่าก็ ตุ่มเลย อู๊ย มันอายมากนะนี่ แก่กันตกกับมัน ทะลึ่ง พอไปแล้ว เห็นไหม บาบมีบุญมีมาประมาทได้หรือ ท่านอาจารย์ฝั้นมีพลังจิตมากแรง...”

พิธีถวายเพลิงปรากฏเหตุอัศจรรย์

เมื่อถึงเวลาเคลื่อนย้ายหลวงปู่มั่นขึ้นสู่เมรุ ความเศร้าโศกรำไห้ก็เริ่มขึ้นอีกครั้ง ครั้นพอถึงเวลาประชุมเพลิงก็ปรากฏเหตุการณ์อัศจรรย์ขึ้น องค์หลวงตาลำดับเหตุการณ์ของงานในครั้งนั้น ดังนี้

พระเถรานุเถระและศิษยานุศิษย์ของหลวงปู่มั่น ฐฐิตโต ที่มาในงานถวายเพลิงศพหลวงปู่มั่น ณ วัดป่าสุทธาวาส จ.สกลนคร เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๙๓

“...งานนี้มี ๓ คืนกับ ๔ วัน และงานนี้เป็นงานที่แปลกและอัศจรรย์เป็นพิเศษ คือคนมามากต่อมากแต่ไม่มีการส่งเสียงหนึ่ง ไม่ทะเลาะวิวาทฆ่าตีกันหนึ่ง ไม่มีการขโมยของกัน ล้วงกระเป๋ากันหนึ่ง เก็บสิ่งของมีค่าได้ยังอุตสาหะนำไปมอบให้เจ้าหน้าที่กองโฆษณาหนึ่ง ไม่มีคนตีแม่เหล้ามาสุรามาอาละวาดเกะกะในบริเวณงานหนึ่ง พระเถรก็สงบเสงี่ยมงามตา น่าเคารพเลื่อมใสหนึ่ง ..

ส่วนเมรุเป็นที่บรรจุศพท่าน ได้จัดขึ้นในบริเวณที่พระอุโบสถตั้งอยู่เวลานี้ รู้สึกสวยงาม

มาก สมเกียรติ ทำเป็นจตุรมุข มีลวดลายแปลกประหลาดมาก .. ถ้าจำไม่ผิดวันขึ้น ๑๑ ค่ำ เป็นวันอาราธนาท่านไปสู่เมรุ ก่อนหน้าเล็กน้อยบรรดาลูกศิษย์ทั้งพระและประชาชนได้พร้อมกันทำวัตรขอมาโทษท่านเป็นที่เรียบร้อย หลังจากนั้นก็อาราธนาไปสู่เมรุ ตอนนั้นคงอดทนไม่ไหว ได้เกิดโกลาหลวุ่นวายกันขึ้นอีกจนได้ คราวนี้เป็นคณะลูกศิษย์ฝ่ายฆราวาสหญิงชาย พอเริ่มอาราธนาท่านเคลื่อนที่ไปสู่เมรุ ต่างมีอาภักดิ์ที่ไม่ค่อยแจ่มใสขึ้นมาในขณะนั้น น้ำหูน้ำตาก็ร่ำไห้ออกมาและเสียงร้องไห้เริ่ม

แสดงออกเป็นลำดับ .. บรรดาลูกศิษย์บิรवारต่างร้องไห้ด้วยความอาลัยเสียดาย .. จนศพท่านที่อาราธนาเข้าสู่เมรุเป็นที่เรียบร้อยแล้วอาการที่น่าเวทนาสงสารเหล่านั้นจึงค่อยๆ สงบลง พอได้เวลาที่กำหนดไว้ ๖ ทุ่มคือเที่ยงคืน ก็พร้อมกันเริ่มถวายเพลิงจริง แต่ผู้คนในขณะนั้นประหนึ่งจะลั่นแผ่นดินแออัดยัดเยียดเบียดเสียดกันจนจะหาทางเดินไม่ได้ เพราะต่างคนต่างมุ่งอยากดูอยากเห็นในวาระสุดท้ายเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ใจไปนาน .. เพราะปกติฟ้าก็แจ่มขาวดาวสว่างในฤดูแล้งธรรมดาเราดึกๆ นี่เอง

ถูกนายพรานด่าว่า

“...สมัยที่เราพักอยู่อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร มันเป็นกรรมบันดาล อย่างไรไม่ทราบ.. พูดยังสัตว์กับพระนี่ รู้เข้าใจกันมากทีเดียว ผ้าสีเหลืองหม่นของพระไปไหนไม่เป็นภัยต่อใครๆ เราไปอยู่ในป่าในเขาก็มีพวกสัตว์นี้เข้ามาอยู่ด้วย คือว่ามันอยู่ข้างนอกมันกลัวนายพราน กลัวพวกสัตว์ด้วยกันเช่นเสือร้ายมาเอาไปกินบ้าง คนฆ่าบ้าง ถ้ามาแอบอยู่กับพระ ย่อมปลอดภัย ไม่ค่อยเป็นอะไร

เราไปพักคนเดียวในป่าเป็นที่ตั้งกลุ่มๆ พวกเนื้อ พวกอีแก้ง พวกหมู พวกเสือ พวกหมี เต็มอยู่ในนั้น เห็นว่าที่นั่นมันล่งดีดี ห่างจากหมู่บ้านก็ไกลกว่าๆ ไม่ไกลนัก บางบ้านก็ ๒ กิโลเมตรพบากับเขาพอได้อาศัย

ขณะนั้นมีพวกนายพรานมาล่าเนื้อ เขาตาหน้ากระดานล่อมโอบป่าเข้ามานายพรานดักอยู่ข้างหน้า ด้านกลางเป็นบริเวณสัตว์อยู่ แล้วพวกนี้ไล่ตาหน้าเข้าไป เคาะไม้ เคาะอะไรไป ร้องโหวกเหวกๆ ไป เพื่อไล่ล่าเนื้อให้ไปรวมอยู่ในจุดเดียว

เราก็อยู่ที่ป่านั้น ล้อมเข้ามาจนกระทั่งถึงที่พักเรา มันทำให้เราสลดสังเวชเหลือประมาณ เราก็ดู ... บ้านเราเมืองเรามีศาสนา ถ้าเป็นคนไม่รู้เรื่องเราก็จะบอก นี่มันรู้เรื่องแล้ว มันแกล้งเฉยๆ เราก็เลยไม่สนใจ... เพียงคิดในใจว่า

‘เอ! บ้านนี้เมืองนี้ มันเป็นอย่างนี้นะ คนเราก็ต้องมีความละอายแก่ใจเกรงกลัวต่อบาป จะมาล่าสัตว์บริเวณพระอยู่ได้ยังไง โอ้! ชาวบ้านนี้ ข้างหยาบหนาเสียจริงๆ’

พวกนายพรานเขามีข้อกติกา คือ ใครไปตรงไหนให้ไปตรงนั้น ไปที่อื่นไม่ได้ เวลาล่าเนื้อ เขามีกติกาอยู่ ๒ อย่าง ๑) นายพรานยิงไม่ถูกเขาเขียนนายพราน ๒) ถ้าลูกน้องไล่ไปไม่ตรงตามจุดที่เขาทำเครื่องหมายต้องถูกเขียน เพราะฉะนั้นพวกสัตว์และพวกพราน มันจึงมาถึงที่ที่เราพักอยู่

ไอนายพรานคนหนึ่ง เดินจ๊อกแจ๊กๆ มายืนอยู่ข้างหน้า มันโกรธที่พวกเนื้อตีนหนึ่งจึงตะโกนขึ้นหน้าดำเป็นภาษาอีสานว่า ‘พระทำกินหัวมึง! มึงมาอยู่ตายหยังบ่อนนี่! กูจะเอาปืนยิงหัวมึง มึงบู้จักบ่อนไล่เนื้อคนหรือ? (พระทำกินหัว มึงมาอยู่ตายทำไมตรนี้ กูจะเอาปืนยิงหัวมึง มึงไม่รู้จักสถานที่ล่าเนื้อคนหรือ)’

มันด่าว่าแล้วมันก็ไป มันไม่ยิงหัวเราหรอก มันด่าว่าเฉยๆ แต่กริยามันอุจาด เราก็เฉย พวกลูกน้องได้ยินมันพูดอย่างนั้น ก็ยืนฟังหน้าแห้ง เพราะมีบางคนที่เขาเคารพพระ เป็นแต่เพียงนายสั่งให้ไปอย่างไร ก็ไปอย่างนั้น หลีกไม่ได้เขาจะเขียน

สักประเดี๋ยว...ผู้เฒ่าซึ่งเป็นโยมอุปัฏฐากที่ดูแลเราก็เข้ามา แกล้งไปขานาบทพวกนั้น พูดยังดังเหมือนกันว่า ‘พวกทำกินหัวมึง ครั้นสูทิวสิดาย สูเป็นหยังบ่อเจ้าอยู่คอกกูมาฆ่ากิน สูมาไล่ฮ้อยไล่เนื้อพระวัดพระวา ครูพานี่ กูตัวเป็นผู้เอามา เอาเพิ่มมานี่’ (พวกทำกิน...ถ้าพวกมึงหัวเนื้อจนจะตาย ทำไมไม่เอารัวในคอกกูมาฆ่ากิน ทำไมจึงมาไล่ฆ่าสัตว์ในวัดในวา พระรูปนี้ กูเป็นคนไปนิมนต์ท่านมา) พวกพรานฟังแกดว่าแล้วก็เฉย บ่ปาก (ไม่พูดอะไร)

ต่อมาอีกไม่นานนัก ประมาณเกือบๆ อาทิตย ไฟได้ลุกลามไหม้บ้านและยุ้งข้าวของนายพรานคนที่ด่าเราจนเกลี้ยงหมด ทั้งๆ ที่ตัวเขานอนอยู่บ้านในเวลากลางวันแสบๆ ไหม้ก็ไหม้ เฉพาะบ้านและยุ้งข้าวของแกหลังเดียวเท่านั้น แล้วหลวงก็ปรับสินไหมอีกในฐานะละเมิด คือดูแลยุ้งข้าวไม่ได้

ต่อจากนั้นอีก...พอดกเดือนพฤษภาคม แกล้งไปทอดแห ไปได้ปลามาแล้ว เดินไปเก็บใบมะขามอ่อนมาต้มใส่ปลา จึงป็นขึ้นต้นมะขาม ขณะป็นพลาดตกลงมาโดนเสาโคนรั้วปลายแหลมๆ เสียบตุตทะเลลุ ตายคาที่

พวกชาวบ้านมาเห็นดังนั้น ก็ร้องเรียกบอกข่าวกันทั้งบ้านทั้งเมืองว่า ‘มันจะตายกันทั้งบ้าน ไ้พวกที่ไปหาไล่เนื้อฮ้อยพระ’ จึงกลัวกันจนจะเป็นบ้าไปเลย

นี่มันเป็นสิ่งน่าคิด..น่าพิจารณา เราพูดตามเรื่องความจริงมันเป็นอย่างนั้น เรื่องศาสนาที่สำคัญอยู่นะ เป็นเรื่องเล็กๆ ลับๆ อยู่ ผ้าเหลืองนี้ จึงมีอำนาจอยู่เล็กๆ นะ ...เพราะธรรมเหนือวิทยาศาสตร์ เรื่องบุญเรื่องกรรมเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง...”

พอถึงเวลาถวายเพลิงท่านจริง ขณะนั้นปรากฏมีเมฆก้อนหนึ่งขนาดย่อมๆ ไหลผ่านเข้ามาและโปรยละอองฝนมาเพียงเบาๆ พร้อมกับขณะที่ไฟเริ่มแสดงเปลวและโปรยอยู่ประมาณ ๑๕ นาที เมฆก็ค่อยๆ จางหายไปในท่ามกลางแห่งความสว่างแห่งแสงพระจันทร์ข้างขึ้น จึงเป็นที่น่าประหลาดและอัศจรรย์อย่างสุดจะคาดเดาได้ถูก ว่าทำไมจึงดลบันดาลให้เห็นเป็นความแปลกหูแปลกตาขึ้นมาในท่ามกลางความสว่างแห่งแสงเดือนเช่นนั้น เพราะปกติฟ้าก็แจ่ม ขาวดาวสว่างในฤดูแล้งธรรมดาเราตีๆ นี่เอง แต่พอถึงเวลาเข้าจริงๆ มีเมฆลอยมาและมีละอองฝนโปรยปรายลงมา ทำให้แปลกตา สะดุดใจระลึกไว้ไม่ลืมจนบัดนี้ ..

การถวายเพลิงท่านมิได้ถวายด้วยพินหรือถ่านดังที่เคยทำกันมา แต่ถวายด้วยไม้จันทน์ที่มีกลิ่นหอม ซึ่งบรรดาศิษย์ท่านผู้เคารพเลื่อมใสในท่าน ลังมาจากฝั่งแม่น้ำโขงประเทศลาวเป็นพิเศษจนเพียงพอกับความต้องการและผลสมด้วยรูปหอมเป็นเชื้อเพลิงตลอดสาย .. นับแต่ขณะเริ่มถวายเพลิงท่านได้มีกรรมการทั้งพระและฆราวาสคอยดูแลกิจการอยู่เป็นประจำตลอดงานนั้น และมีการรักษาอยู่ตลอดไปจนถึงเวลาเก็บอัฐิท่าน

เวลา ๙ น. ของวันรุ่งขึ้นก็เริ่มเก็บอัฐิท่านและแจกไปตามจังหวัดต่างๆ ที่มีผู้มาในงานนี้เพื่อนำไปเป็นสมบัติกลางๆ โดยมอบกับพระในนามของจังหวัดนั้นๆ เชิญไปบรรจุไว้ในสถานที่ต่างๆ ตามแต่จะเห็นควร ส่วนประชาชนก็มีการแจกเหมือนกัน แต่คนมากต่อมากไม่อาจปฏิบัติได้โดยทั่วถึง ..

ตอนเก็บอัฐิท่านฟังผ่านไปนั้น ก็นำสงสาร

ประชาชนอย่างพูดไม่ออกบอกไม่ถูก

อีกวาระหนึ่ง ซึ่งทำให้ประทับใจ

ประทับใจอย่างมาก คือพอคณะ

กรรมการเก็บอัฐิท่านเสร็จ

เรียบร้อยแล้วเท่านั้น ผู้คนชาย

หญิงต่างซุ่มนุ่นวายกันเข้าเก็บ

กวาดเอาเถาและถ่านที่เศษเหลือ

จากที่เก็บแล้วไปสักการบูชา ได้

คนละเล็กละน้อย จนสถานที่นั้น

เตียนเกลี้ยงยิ่งกว่าล้างด้วยน้ำและ

เช็ดถูให้เกลี้ยงเสียอีก พอได้ออกมาต่างคนต่าง ยิ้มแย้มแจ่มใสดีใจอย่างบอกไม่ถูก เหมือนตัว จะเหาะลอยในขณะนั้น มองดูในมือต่างคนต่าง กำแน่นราวกับจะมีใครๆ มาแย่งชิงเอาดวงใจ ในกำมือไปเสียฉนั้น

นี่เป็นเหตุการณ์ที่น่าสงสารสังเวชอีก เหตุการณ์หนึ่ง ไม่ด้อยกว่าเหตุการณ์ทั้งหลายที่ผ่านมาในงานท่านอาจารย์มั่นครั้งนี้ ..

ก่อนจะพากันกลับไปถิ่นฐานบ้านเรือนของตนๆ โดยมากพากันไปกราบลาท่านอาจารย์ที่เมรุ ซึ่งเป็นความมั่นใจว่า ท่านย้ายจากศาลาไปอยู่เมรุแล้ว ขณะกักราบท่านถึงวาระที่สามจบลงต่างพากันนั่งนิ่งไปครู่หนึ่ง เป็นลักษณะรำพึงรำพันด้วยความอาลัยเสียตายอย่างสุดซึ้ง แล้วแสดงอาการไว้อาลัยด้วย น้ำตาสะอึกสะอื้นอย่างน่าสงสาร ..

พอขณะนั้นผ่านออกมาด้วยความเศร้า โศกหน้าชุ่มด้วยน้ำตา ขณะนี้ก็ก้าวเข้าไปกราบลาท่าน ด้วยกิริยาท่าทางของคนที่มีความจงรักภักดีและเศร้าโศก .. เป็นความลับเปลี่ยนเวียนกันไปมาอยู่ที่บริเวณเมรุท่านเป็นชั่วโมงๆ ..

พอถวายเพลิงท่านอาจารย์มั่นผ่านไปแล้ว ปรากฏว่าพระเถรสายของท่านมีความกระวนกระวายระส่ำระสายมากพอดู เพราะปราศจากที่พึ่งที่ยึดทางใจ ระเห่ร่อนไปทางทิศใต้ทิศเหนือเหมือนวาวเชือกขาดอยู่บนอากาศฉนั้น .. ผู้เขียนได้เห็นโทษครั้งยิ่งใหญ่สมัยท่านพระอาจารย์มั่นมรณภาพผ่านไปเพียงองค์เดียวเท่านั้น แต่ในสายตาและความรู้สึกปรากฏว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับท่านมีความซบเซาเหงาหงอย และอยากจะพูดว่า ล้มละลายไปตามๆ กันมากมาย ทั้งนักบวชและฆราวาส จนไม่อาจประมาณได้...”

โดยสรุปกำหนดงานหลวงปู่มั่นนี้ ท่านทำพิธีเปิดมีกำหนด ๓ คืนกับ ๔ วัน เริ่มแต่วันขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๓ ถวายฌาปนกิจศพท่านคืนวันขึ้น ๑๓ ค่ำ ราว ๖ ทุ่ม พอรุ่งเช้าของวันขึ้น ๑๔ ค่ำก็เป็นวันเก็บอัฐิท่าน

รูปเหมือนหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ที่ตั้งอยู่หน้าเมรุ

ต้นเหตุเขียนประวัติหลวงปู่มั่น

ย้อนกล่าวถึงระยะที่หลวงปู่มั่นเริ่มป่วย ปรากฏว่าเป็นระยะที่สภาวะจิตขององค์หลวงตากำลังหมุนตัวด้วยสติปัญญาจากการออกพิจารณาตามปัญญามาได้ระยะหนึ่งแล้ว ในวันนั้นหลวงปู่มั่นได้กล่าวข้อความสำคัญอันเป็นเหตุให้องค์หลวงตาต้องเรียบเรียงหนังสือประวัติหลวงปู่มั่นขึ้นมา ดังนี้

“...ตอนท่านอาจารย์มั่นเริ่มป่วย จิตเราก็มเริ่มซุลมุนวุ่นวายของมั่นไม่มีวันมีคืนเลย ตั้งแต่ นั้นมาเรื่อยๆ จิตเราก็มไม่ว่างเลย ท่านป่วยหนัก เข้าเท่าไร เราก็มยังต้องเป็นตัวตั้งตัวตึงเกี่ยวกับการดูแลรักษา ตลอดถึงหมู่เพื่อนที่จะไปเกี่ยวข้องกับท่าน เราเป็นผู้คอยให้อุบายคอยแนะนำตักเตือน ใ้เราเองก็หมั่นตัวๆ ซิ ลงจากกุฏิท่านก็เข้าทางจงกรม ณะะ

พอออกจากทางจงกรมมาก็ขึ้นกุฏิท่าน นี่หมายถึงอยู่หนองผือ ออกจากกุฏิท่านก็เข้าทางจงกรม ปลอ่ยท่านก็ปลอ่ยไม่ได้ เป็นเรื่องสำคัญมากที่เราจะปลอ่ยไม่ได้ แม้หมู่เพื่อนจะมีมากก็ตาม แต่เราคอยแนะนำคอยให้อุบายคอยอะโรยอยู่ตลอดเวลาฉนั้นแหละ

พอมีเวลาบ้างนิดหน่อยก็เข้าทางจงกรม เพราะตอนนั้นจิตมั่นพิลึกพิลั่นจริงๆ ที่เรียกว่ามั่นเป็นของมั่นเอง ไม่มีใครบอกใครสอนไม่มี

ใครแนะใครนำแหละ หากเป็นในตัวของมันเอง ถึงวาระที่มั่นเป็น นี่ถ้าเราเรียกก็เรียกว่าภาวนามยปัญญาอย่างว่า

เมื่อก้าวถึงขั้นภาวนามยปัญญาแล้วต้องหมุนตัวไปเองเป็นอัตโนมัติ ไม่หยุดไม่ถอย มีแต่หมุนอยู่ตลอด หมุนกับกิเลสฉนั้นแหละไม่ใช่หมุนอะไร ลืมวันลืมคืนลืมปีลืมเดือนลืมเวลาไม่ได้ส่งออกนอก มีแต่พันกันอยู่กับกิเลสอาสวะประเภทต่างๆ อยู่ภายในนั้น ..

ตอนนั้นเรากำลังหมุ่นะจิตเรา ท่านเริ่มป่วย ตอนนั้นจิตของเราหมุ่นอยู่แล้ว หมุ่นเป็นธรรมจักร ไม่ได้นอน ถ้าตามธรรมดาแล้วทั้งวันทั้งคืนมันจะตายทั้งเปล่าๆ ต้องได้พัก หักเอาไว้ รั้งเอาไว้ อยู่ๆ ท่านพูดลักษณะอะไรขึ้นมา เราคิดไว้แล้วนะ เป็นแต่เพียงว่าไม่พูด ท่านอะไรขึ้นมา

‘เอ้อ เราก็มียูกศิษย์ลูกหาหลายองค์ เฉพาะอย่างยิ่งคือพระ เราเทศนาว่าการสอนมานี้ยาวนานแสนนาน ใครได้คิดอะไรไว้บ้างไหม?’

ท่านว่าฉนั้นนะ ทางนี้เราก็มกราบเรียนทันทีเลย ขึ้นก่อนใคร เราขึ้นเลย

‘คิดเต็มหัวอกเราบอก แต่เวลานี้งานกำลังเต็มหัวใจ’

เราว่าอย่างนี้ ท่านปิ๊บบมาทางานเต็มหัวใจเลย เพราะท่านเคยทราบจากเราแล้ว ที่ขึ้นหาท่านบางทีวันละ ๒ วัน ๓ วัน จิตใจมันหมุ่น

นั้นละท่านก็ทราบแต่นั้นแล้ว แต่เวลานี้งานกำลังเต็มหัวใจ

‘เอ้อ ขึ้นเลย เอาๆ งานของตนให้ได้ะ งานนั้นเป็นงานนอก เอาจานของตนให้ได้ พระพุทธเจ้าเอางานของตน สำเร็จแล้วสอนโลก สาวกทั้งหลายเอางานของตนสำเร็จแล้ว สอนโลก นี่เอางานของตนให้สำเร็จสอนโลก’ ท่านว่า

เรื่องของท่านว่าใครคิดอะไรบ้างไหมเลย

ไม่พูดถึง คิดอะไรก็คือว่า จะจดจารึกเรื่องราวอะไรของท่าน อรรถธรรมของท่านนั้นแหละ เราก็ตอบขึ้นทันทีเลย เพราะเราเข้าใจแล้ว พอท่านพูดอย่างนั้นเข้าใจ คิดเต็มหัวใจ แต่เวลานี้งานกำลังเต็มหัวอก ท่านก็บีบมาทางงานเต็มหัวอกเลย เพราะเคยกราบเรียนท่านอยู่แล้ว

ตั้งแต่ท่านไม่ถามข้อนี้ จิตของเรา กำลังหมุ่นแล้ว ท่านเลยหมุ่นเข้ามา ‘เอางานของตนให้ได้’ ถ้างานของตนเสร็จแล้วจะแตกกระจาย

ไปหมด งานนั้นเป็นงานนอก งานในเป็นสำคัญ ท่านเลยหมุ่นมาทางงานในเสีย’

หลวงปู่มั่นบอก ให้ฟังท่านมหานะ

ในช่วงเวลาเดียวกับที่สภาวะจิตของท่าน กำลังหมุ่นเป็นธรรมจักรอยู่นี้ วันหนึ่งหลวงปู่มั่นก็ได้ไปรารภกับพระที่ขึ้นไปทำข้อวัตรนวดเส้น ซึ่งมีผลให้หมู่เพื่อนต่างก็คอยแอบจ้องจ้องหวังฟังพาท้ายท่านต่อไป ดังนี้

“...ท่านนอนให้พระนวดเส้นอยู่ ๒-๓ องค์ เวลาท่านจะขึ้น คือตอนนั้นท่านก็ทราบแล้วว่า จิตของเรา กำลังหมุ่น ท่านทราบอยู่แล้ว ท่านเอะใจขึ้นมา

‘เอ้อ นี่เวลาผมตายแล้ว พวกท่านจะอาศัยใคร จะเกาะใครล่ะ?’

พระก็นิ่ง ลักเดียวเอะขึ้นมาอีก ‘เอ้อ ให้อาศัยท่านมหานะ’

ท่านไม่พูดมากละ พูดกับพระ ท่านไม่พูดกับเราแหละ ท่านเล่าให้พระฟัง ถ้าท่านเล่าเรื่องของเราให้พระฟังแล้ว พระต้องมาเล่าให้เราฟังหมดแหละ แต่เราก็เฉยเหมือนไม่รู้ ท่านก็เฉยเหมือนไม่รู้ เวลาท่านเล่าเรื่องของเรา

‘เอ้อ ให้อาศัยท่านมหานะ ให้เกาะท่านมหานะ ท่านมหาสำคัญอยู่มากทั้งภายนอก ภายใน ภายนอกก็ข้อวัตรปฏิบัติ หลักธรรม

สามเณรระลึกชาติ

พระอาจารย์ทอง อโสโก

ในงานศพของหลวงปู่มั่น ที่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร ท่านได้พบกับสามเณรองค์หนึ่งอยู่บ้านน้ำก่ำ อำเภอพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม สามเณรองค์นี้ระลึกชาติย้อนหลังได้ แต่ส่วนมากไม่อยากเล่าเรื่องระลึกชาติได้ เพราะเล่าที่ไรเป็นไขทุกทีจึงเช็ดหลาบ ท่านจึงบอกเณรว่าให้เล่ามาให้หมด คราวนี้ไม่เป็นไขแน่นอน แล้วเณรก็ไม่เป็นไขจริงๆ เณรเล่าเรื่องในอดีตชาติไว้ดังนี้

“...ในอดีตชาติชื่อว่า “บัว” อยู่บ้านโคกเกาะ พอโตเป็นหนุ่มแล้วไปพึ่งเทศน์ แล้วเกิดความเสื่อมใสในท่านอาจารย์ทอง อโสโก (วัดป่าเกาะแก้ว อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม) ท่านเป็นศิษย์หลวงปู่เสาร์ ท่านไปเผยแผ่ธรรมทางเมืองอุบลฯ จึงเข้ามาขอบวชกับท่าน ตามท่านมาอยู่บ้านสามผง พอโตมาเป็นไขป่าตายที่บ้านสามผง ปีนั้นพระตาย ๓ องค์

พอตายแล้วแบกกลดสะพายบาตรดูเขาเผาศพตัวเอง คนเป็นร้อยๆ เต็มอยู่นั้น เขาไม่สนใจกับพระบัวสักคนเดียวเลย

จากนั้นได้ไปศาลาใหญ่หลังหนึ่ง ศาลาหลังนั้นเจ้าหน้าที่พวกยมบาลเต็มอยู่ที่นี่ มีหัวหน้า ๒ คน หัวหน้าน่ากลัวมาก สมุดบัญชีมีเป็น ๒ กอง กองหนึ่งเล็ก กองหนึ่งใหญ่

กองใหญ่เป็นบัญชีสำหรับคนทำความชั่ว กองเล็กนี้สำหรับบัญชีคนทำความดี พอเรียกชื่อขึ้นต้องมาถึงปู่เลย อำนาจแห่งกรรมบีบบังคับขนาดนั้น มีกี่คน โทษประเพณี

ในที่สุดยังเหลือแต่ยายคนหนึ่งเป็นเหมือนคนวัดแต่งตัวเหมือนคนไปวัด ถือศีลถือธรรม ยมบาลเขาเรียกคุณแม่ นอกนั้นเขาเรียกนายนั้นนายนี้

เขาพูดว่า ‘คุณแม่จะไปสวรรค์ชั้นไหนก็ได้ เปลื้องผ้านี้ออกลงไปตรงนี้ แล้วรททพียจะมารับ เครื่องประดับประดาตบแต่งเขาจัดเอามาพร้อมมรดกเลย แล้วก็ขึ้นรททพียเหาะปลิวไปเหมือนสำลี มีสิ่งามอร่ามตา’

ยังเหลือพระบัวอยู่คนเดียวจึงถามยมบาลว่า ‘แล้วอาตมาเล่า จะให้ไปทางไหน ทำไมไม่เห็นเรียกถามเหมือนคนอื่น’

‘ท่านครับ ถ้าท่านตั้งใจจะไปเกิดเมืองมนุษย์ก็ให้กลับหลัง ย้อนไปทางนี้ ถ้าจะไปสวรรค์ ก็ให้ลงไปตรงนี้ แล้วรททพียจะมารับเอง’

‘อาตมาไม่ไปแหละ อาตมาทวน้ำ จะไปหาฉันน้ำก่อน’ พระบัวตอบ

จากนั้นพระบัวจึงลงมา จนถึงบ้านน้ำก่ำ ขอบินทาบตบฉันน้ำกับเขา เขาบอกว่า ‘ให้ไปรออยู่บ้านหลังนั้นะ เขาจะไปตักน้ำให้’ หมายถึงบ้านหลังที่พระบัวจะมาเกิดใหม่นั้นเอง

พอไปที่นั้นรู้สึกเคลิ้มแล้วกลับไปเลย เลยยังไม่ทันได้ฉันน้ำ พอตื่นขึ้นมาที่ไหนได้ เกิดแล้ว ต่อมาได้มาบวชเป็นสามเณร แกระลึกชาติของแกได้ตลอดนะ ระลึกชาติย้อนหลังๆ ได้ตลอดเลย

เมื่อได้ฟังเช่นนั้น ท่านก็เล่าเรื่องของเณรทั้งหมดให้พระอาจารย์ทองฟัง เพราะท่านมาในงานศพหลวงปู่มั่นเหมือนกัน ท่านถึงกับตกตะลึง ท่านตกใจกล่าวว่า ‘นี่ใช่แล้ว พระบัว โสฬีเก่งนะพระองค์นี้ แต่ไม่เห็นโสฬีเจ้าของได้’

พวกที่สลับสอหรือตายฟื้นกลับคืนมาแล้วระลึกชาติได้นี้อาจมีเคล็ดอนคลาดเพราะคนกระเลื่อกระสนกระวนกระวายต่างจากพระพุทเจ้าระลึกชาติย้อนหลังด้วยบุญพาวินาศานุสสติญาณ ภาวชาติของพระองค์มีที่ภพชาติทรงทราบได้ตลอดทั่วถึง ตลอดของสรรพสัตว์ทั้งหลายรู้ได้หมดด้วยพระญาณหยั่งทราบ ไม่ได้รู้ด้วยการสลับสอเหมือนอย่างโลกทั้งหลายเขาเป็นกัน...”

วินัยตรงเป้งๆ ไม่เคลื่อนคลาด หลักภายในก็คือภายในจิตใจได้แก่จิตตภาวนา ก็หมั่นตั้งอยู่แล้ว’

ท่านก็พูดเท่านั้น เพราะฉะนั้นเวลาท่านล่องลับไปเท่านั้น พระเณรจึงเกาะเราพริบเลย พระเณรจับอยู่แล้ว แต่เราไม่เคยสนใจกับใคร เราไปแต่องค์เดียวเราไปเที่ยว บทเวลาท่านมรณภาพ พระเณรเกาะพริบเลยเชียว เรื่อยๆ มาจนกระทั่งปานนี้...”

เมื่อเสร็จงานพิธีศพหลวงปู่มั่น พระเณรหลายสิบรูปต่างคอยติดตามท่านอยู่ตลอด แม้ท่านจะพยายามหลบหลีกปลีกตัวหนีไปทางอื่นด้วยเพราะเป็นระยะที่ต้องการอยู่ลำพังคนเดียว แต่ก็มีหมู่เพื่อนคอยสืปรอยติดตามไปตลอดเวลา แทบจะทุกสถานที่ เพราะเพ็งขาด

ร่มโพธิ์ร่มไทรใหญ่คือหลวงปู่มั่นไปไม่นานนี้เดียววงศ์นี้ตามมา ลักเดียววงศ์นั้นตามมาอีกแล้ว เป็นอยู่อย่างนั้นตลอดในระยนั้น ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ระยนี้ว่า

“...ถึงระยที่จะอยู่กับหมู่เพื่อน ไม่ได้... มันอยู่ไม่ได้จริงๆ เสียเวล่ำเวลาไครมายุ่งไม่ได้ นะ คิดดูซิไปบิณฑบาตที่ไหน หมู่บ้านใหญ่ๆ ไม่อยู่ ไปหาอยู่บ้าน ๕-๖ หลังคาเรือน... บ้านใหญ่ไม่เอา ถ้ายังบ้านไหนไปแล้วเขารุมมาหา โอ้ย บ้านนี้ไม่ได้เรื่องแน่ นั้น เขาจะมายุ่งเราจนหาเวลาภาวนาไม่ได้ ไม่เอา

หนีไปหาอยู่หมู่บ้าน ๓-๔ หลังคาเรือน บิณฑบาตกับเขาพอมีชีวิตบำเพ็ญธรรมให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเท่านั้น ไปบิณฑบาตก็ทำความ

เพียรตลอด ยุ่งกับใครเมื่อไร ทั้งไปทั้งกลับมีแต่เรื่องความเพียรเหมือนกับเดินจงกรม มันเป็นอยู่ในหลักธรรมชาติของมันเองเวลามันหมุนของมัน เห็นชัดๆ อยู่ในหัวใจว่า

‘อยู่กับใครไม่ได้’

นี่มันก็รู้อยู่กับใจเราเอง ระยหนึ่งมันบอกว่า ‘อยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องได้วิงหาครหาอาจารย์ไม่จั้นจมนแน่ๆ’

มันรู้ชัดอยู่ ก็ต้องได้เข้าหาครหาอาจารย์ ถึงวาระที่จะอยู่คนเดียวนี้ จะอยู่กับใครไม่ได้ แล้วมันก็รู้อีก ใครติดตามไม่ได้นะ โอ้ย! ขโมยหนีจากพระจากเณรเหมือนขโมย ขโมยใหญ่ๆ เลยนี้ โน่นหัวโจกรหัวโจกนั้น ขโมยหนีกลางคืน กลางวันหมู่เพื่อนจะเห็น

ถ้าพอไปกลางวันได้ก็ไป พอไปกลางคืนได้ ก็ไปกลางคืน ตึกตื่นไม่ว่่านะ หนีจากหมู่เพื่อน มันไม่สบาย มันอยู่ไม่ได้ ก็งานของเราเป็นอยู่อย่างนี้มีเวลาว่างเมื่อไร อยู่อย่างนี้ตลอด แล้วจะไปอ้าปากพูดคุยกับคนนั้น อ้าปากพูดคุยกับคนนี้ได้ยังไง งานเต็มมืออยู่ นี่จนถึงวาระมันเป็นในหัวใจเอง...”

อยู่งานศพได้เพียง ๔ วัน

ด้วยสภาวะจิตใจของท่านในระยะนั้นหมุนตัวเป็นอัตโนมัติตลอดวันคืนจึงทำให้ท่านกลับมาพักอยู่ในช่วงเตรียมงานถวายเพลิงศพหลวงปู่่มั่นเพียง ๔ วันเท่านั้น พอเผาศพแล้วท่านก็ปลีกตัวหนีออกไปทันทีจนถูกครูบาอาจารย์บาง

องค์ตำหนิเอาดังนี้

“...ในระยะที่ท่านพ่อแม่ครูจารย์มั่นป่วยมรณภาพ จนกระทั่งถวายเพลิงศพท่านนั้น เราจะไม่มีความเลย จิตมั่นหมุนเป็นธรรมจักรอยู่กับใครไม่ได้

ศพท่านเอาไว้ที่วัดป่าสุทธาวาส เรามากราบป๊าๆ แล้วไปเลย เข้าไปอยู่ในป่าเขาคนเดียวทางภูพาน จิตเวลามันก้าวของมัน ก้าวไม่มีวันมีคืน ชัดเข้าไปจนสติปัญญาเป็นอัตโนมัติแล้ว หมุนตัวๆ จากนั้นก็เข้ามหาสติมหาปัญญา ยิ่งหมุน ยิ่งละเอียด ยิ่งซึมซาบ ที่ชัดเจนก็คือว่า

‘อยู่กับใครไม่ได้ในเวลาเช่นนั้น ต้องอยู่คนเดียวกับอารมณ์แห่งธรรมกับกิเลสพัดกันอยู่ บนหัวใจเท่านั้น ใครมายังไม่ได้’

พระเทพวรคุณ

เมื่อครั้งเป็นพระศรีวรคุณ (อ่ำ ภัทรารุโธ)

พระโมคคัลลาน์พระสารีบุตร..นิพพาน

“...พระสารีบุตรมีฤทธิ์ศักดิ์ดานภาพมาก มาทูลไปนิพพาน วันนั้นพระพุทธเจ้าท่านบอกว่า ‘เออ นี่สารีบุตรเธอจะนิพพานแล้ว มีอะไรๆ ก็ฝากน้องๆ ไว้เป็นที่ระลึก’

พระองค์แยมเท่านั้นเอง .. พระสารีบุตรก็แสดงฤทธิ์เต็มเหนี่ยว พระโมคคัลลาน์เหมือนกัน เหาะขึ้นเหาะลงอะไร วันนั้นประตูพระเชตวันเปิดหมดเลย บรรดาพระทั้งหลายที่อยู่ในวัดนี้จะไปส่ง พระสารีบุตรซึ่งเป็นพี่ของเธอทั้งหลายให้ไปได้ จะไปนิพพานที่ห้องประสูติ คือจะไปโปรดแม่ในวาระสุดท้าย แม้เป็นมัจฉาธิฐิ พระสารีบุตรก็ไปแสดงฤทธิ์ให้แม่เห็น

เริ่มแต่แสดงฤทธิ์ให้เทวดาชั้นต่างๆ ลงมา พระสารีบุตรเปิดโอกาสให้ทั้งเทวดาทั้งแม่ได้เห็นกันชัดเจน เหมือนเรามองเห็นกัน พอเทวดาชั้นนี้เคลื่อนออกไป ก็เข้ามาถามลูก ลูกก็บอกว่า นี่เทวดาชั้นนั้น เดียวมาอีกๆ ฟังให้ดิ้นะ บรรดาเทวดาทั้งหลายมาเป็นชั้นๆ ทุกสิ่งทุกอย่างการแต่งเนื้อแต่งตัว รูปร่างลักษณะทุกอย่างๆ จะละเอียดลออขึ้นเรื่อยๆ แม่ดูอยู่ เพราะแม่เป็นมัจฉาธิฐิไม่ยอมฟังเสียงลูกเลย

เวลาลูกจะมานิพพานยังบอกว่า ‘เออ อุปติสสะออกไปบวชแล้ว แก่จนขนาดนี้แล้วยังมาลืกละไรกัน’

คือนึกว่าลูกจะมาลืกละ พระสารีบุตรจึงอบรมสั่งสอนแม่ ท้าวมหาพรหมมาเป็นวาระสุดท้าย เหลืออร่ามไปหมด มหาพรหมเป็นหัวหน้าลงมา พระสารีบุตรก็เทศน์โปรดแม่ แม่ร้องไห้

‘ไอ้โห ลูกเราเป็นอย่างนี้เสียหรือหนิว่าจะมาลืกละ’

แล้วมาเป็นอย่างนี้ให้เราเห็น แม่เกิดความสลดสังเวชร้องไห้ร้องไห้ เหล่านี้เหมือนกับสามเณรของอาตมา ฟังซินะ ตั้งแต่ท้าวมหาพรหมลงมาเท่ากับสามเณรของอาตมานั้นแหละ ก็ยิ่งเห็นชัดเจนว่าลูกของเราใหญ่โตขนาดไหน ยิ่งอัศจรรย์ พอเสร็จจากนั้นท่านก็นิพพาน...”

พระสาา...คระพุทธกาล

มางานถวายเพลิงศพพ่อแม่ครูจารย์มั่นมาอยู่ได้เพียง ๔ วัน พอเผาศพท่านเสร็จแล้วเปิดเลย จนครูบาอาจารย์บางองค์ก็ว่าเราเหมือนกันนะ แต่เราไม่สนใจ เพราะท่านไม่รู้เรื่องของเรา ท่านว่า ‘ท่านมหาบัว เวลาท่านอาจารย์มั่นมีชีวิตอยู่เหมือนเงาเทียมตัว พอท่านมรณภาพไปแล้วหายเจียบไปเลย ไม่มามองดูครูบาอาจารย์เลย’

ท่านว่าอย่างนั้นก็มื่อนั้นก็ภูมิจิตของท่านเป็นอย่างนั้น บอกภูมิแล้วนั้น มันบ่งบอกแล้วว่าผู้ตำหนิเราอย่างนั้นมีภูมิจิตใจเป็นยังงี้ มันบอกในตัว...”

อุปสรรคในการหลบหลีกหมู่เพื่อนเพื่อออกวิเวกของท่านยังมีอยู่บ้างเมื่อได้พบกับพระผู้ใหญ่ฝ่ายปริยัติซึ่งเป็นพระอาจารย์เก่าของท่านในงานถวายเพลิงศพหลวงปู่่มั่นครั้งนี้นี้

“...ที่นี้ครั้งสุดท้ายถวายเพลิงหลวงปู่่มั่นเรานี้ละ (เจ้าคุณพิมพ์ ธัมมธโร)ท่านก็มา แล้วเพื่อนของท่านเจ้าคุณศรีวรคุณ เป็นน้องชายของท่านเจ้าคุณอุบลี ท่านเป็นเพื่อนกันนั่งอยู่ด้วยกัน เราเข้าไปกราบท่าน โอ้ย เอาใหญ่เลยที่นี้ละ จะเอากลับกรุงเทพเดี๋ยวนั้น กลับพร้อม กับท่านเลยไม่ใช่เล่นๆ ขนาด ๑๖ พรรษาแล้วนั้น ท่านจะเอากลับกรุงเทพ ..

ตอนนั้นจิตของเราหมุนเป็นธรรมจักร จะกลับไปได้อย่างไร พุดง่าย ๆ จิตมั่นเป็นธรรมจักร

หมูนัตโนมัตกิเลส มีตั้งแต่ฆ่ากิเลสโดยถ่ายเดียวๆ แล้วจะเข้าไปสั่งสมกิเลสในกรุงเทพได้ยังไงพูดจริงๆ ท่านมีแต่จะให้กลับกรุงเทพ ดูกักด้วยนะ เพราะท่านติดตามมาหลายครั้งหลายหนไม่ได้ผล คราวนี้ท่านเอาใหญ่ท่านจะเอากลับกรุงเทพพร้อมไปเลย มีแต่จะให้กลับกรุงเทพถ่ายเดียวๆ

เราก็นั่ง ‘เฮ้ ทำยังไงนา’ จนท่านพูดจบแล้วเราถึงจะได้กราบเรียนท่าน ยังพูดไม่จบเลย เจ้าคุณศรียรรคุณท่านเป็นเพื่อนกันนี้ ฟังท่านเอาอย่างเข้มข้นๆ ทางนั้นก็คงจะรำคาญ

‘ก็จะให้เขากลับไปหาอะไรอีก นี่ก็ใหญ่โตขึ้นมา ถ้าเป็นผู้เป็นคนก็มีครอบครัวเหย้าเรือนแล้ว จะให้ท่านไปเป็นเด็กได้ยังไง ถ้าธรรมดาก็เป็นพ่อตาแม่ยายแล้ว ยังจะให้ไปเป็นลูกเขยเขาอยู่หรือ อายุพรรษาก็มากแล้ว แก่ขนาดนี้แล้ว’

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ทิพย์ ธัมมธโร)

จากนั้นท่านก็ถามมาหาเรา เราอยากตอบตั้งแต่ท่านยังไม่ถาม ‘นี่ท่านมหาพรสาเท่าไร’ ‘๑๖ พรรษา’ ‘หนุ่มนะ’ ขึ้นอีกนะ ‘๑๖ พรรษาเป็นอุปชฌาย์ก็ได้แล้ว จะเอาคืนไปเป็นลูกเขยใหม่อยู่ได้ยังไง’

เราก็เลยรอดตัว ท่านนั่งนิ่งๆ รอดตัวองค์นี้ช่วยนะไม่ฉันจะแก้ยากเหมือนกัน แต่เรื่องให้กลับ กลับไม่ได้เลย พูดให้มันตรงเสียเวลานั้นจิตมันเป็นธรรมจักรแล้ว หมุนตัวๆ เลยไม่มีวันมีคืน ไปต่อองค์เดียวอยู่ในป่าในเขาๆ มาเผาศพพ่อแม่ครูจารย์มันเพียง ๔ วัน คืออันนี้มันหมุนตลอด บังคับให้อยู่ได้เพียง ๔ วัน พองานเสร็จแล้วออกเลยทีเดียว เพราะอันนี้มันรุนแรงมาก มีแต่จะฟุ้งๆ โดยถ่ายเดียว

นี่ละจิตเมื่อถึงคราวที่มันจะออก เป็นอย่างนั้น เวลากิเลสพ้นไว้แล้ว กิเลสก็กล่อมไปทางต่ำๆ ดิ่งลงๆ ทางนี้ก็เคลิ้มหลับไปตามมัน ที่นี้พอธรรมตื่นตัวขึ้นมาแล้วเอาละที่นี้ พัดกิเลสทั้งวันทั้งคืน บังคับให้หลับ บางทีไม่หลับต้องเอาพุทโธเป็นคำบริกรรม นึกพุทโธ ให้จิตสงบอยู่กับพุทโธ ไม่ฉันมันจะฟุ้งๆ ทางปัญญาจะฆ่ากิเลส กิเลสตัวไหนโผล่ขึ้นมาขาดสะบั้นๆ ถึงขนาดนั้นแล้วมันจะกลับไปได้ยังไง ไปอยู่กับสมเด็จท่านได้ยังไง แต่ท่านไม่รู้ภายในของเรา นั่นซี การที่จะกราบเรียนท่านยังงี้ต้องมีมารยาท ด้วยความเคารพ พอที่ท่านเจ้าคุณท่านช่วยเราก็เลยรอดตัวไปได้

ฟังซิ ในงานศพพ่อแม่ครูจารย์มันอยู่เพียง ๔ วัน ขนาดนั้นละ มันอยู่ไม่ได้ มันฟุ้งๆ ภายในจิต เรื่องฆ่ากิเลสนี้หมุนตัวๆ มีแต่จะไปทำเดี๋ยวออกทำเดี๋ยว นี่ถึงกาลเวลามันจะออกมันไม่ฟังเสียงอะไร มีแต่ฆ่ากิเลสตลอดเวลา พองานเสร็จก็โอดเลย พอเผาศพท่านได้ ๔ วันขึ้นหาวัดดอยธรรมเจดีย์ ลงจากนั้นก็เปิดลงอำเภอบ้านฝือ เข้าศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ...”

สงฆ์อุบายธรรมที่ วัดดอยธรรมเจดีย์

วันหนึ่งช่วงเดือน ๓ ข้างแรมหลังเสร็จพิธีถวายเพลิงหลวงปู่แล้ว ท่านก็ไปภาวนาที่วัดดอยธรรมเจดีย์ จังหวัดสกลนคร ระยะนั้นท่านยังอัศจรรย์กับความสว่างไสวของจิตดังนี้

“...จิตของเรามันสว่างไสว ก็อย่างว่านั่นแหละ คนเป็นบ้าอัศจรรย์ตัวเอง ไม่มีใครอัศจรรย์เท่าเจ้าของอัศจรรย์บ้าในตัวเอง ไม่ใช่อัศจรรย์ธรรมแต่เป็นอัศจรรย์บ้า ความหลงความยึดติดอวิชชา มันจึงอัศจรรย์ตัวเอง เวลาเดินจงกรมอุทานออกมาในใจว่า

‘แหม...จิตเราทำไมสว่างเอนักหนานะ ร่างกายเรามองดูมันเห็นพอเป็นรางวัล เป็นเงาๆ เพราะความรู้ทะลุไปหมด’

สว่างไปหมดเลยก็อัศจรรย์ละซี เราถึงว่าอัศจรรย์บ้า...”

ท่านอดอาหารมาได้เพียง ๓ วัน เนื่องจากระยะนั้นอดนานมากไม่ได้แล้ว เพราะนับแต่เริ่มปฏิบัติมาจนขณะนี้เป็นเวลา ๙ ปี ตอนนั้นก็

แสดงอิทธิฤทธิ์

“...เรื่องพ่อแม่ครูจารย์มันแสดงอิทธิฤทธิ์ ให้เห็นหลายแห่งนะ .. เหยียญท่านก็เป็นฤทธิ์เป็นเดชอยู่นะ เหยียญรุ่นแรกๆ เลยละ เขาทำอยู่สกลนครเราจำได้ ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์นี้แหละทำพวก ต.ช.ด.ได้เหยียญแล้วเอาติดคอไปคืนวันนั้น เพราะรักสงวนท่านมากเลยเอาท่านไว้ใต้ที่นอน แล้วก็นอนทับแล้วใครจะมาคว่ำเอาไปเสีย

ปลดออกจากคอแล้วก็วางไว้ใต้ที่นอน ว่าหมอนก็ไม่ใช่หมอน พวก ตชด. นอนอยู่ในป่า เอาใส่ไว้ใต้ที่นอน พอนอนหลับก็ฝันถึงท่านอาจารย์เสาร์กับท่านอาจารย์มั่นเดินมาด้วยกัน เพราะท่านติดกันมาแต่ไหนแต่ไร มาว่า

‘พวกนี้เอาเรามาทิ้งไว้ในป่าในเขาไม่นำพา พวกเราหนิจะไม่อยู่กับพวกนี้’

ว่ากันแล้วเขามองตามหลังเห็นท่านเดินไปสององค์ เขาสะดุ้งตื่นขึ้นมาว่าหา

เหยียญก็ไม่เห็น เหยียญหายไป อย่างนั้นก็เป็น แปลกอยู่นะ

ความฝันนะ พอความฝันผ่านไปแล้วก็ตื่นรู้สึก

ตัวก็คันที่เอาไว้ใต้ที่นอนเลยหายเจ็บ

จริงๆ ไม่ได้เลย ร้องไห้โฮตำรวจคนนั้น

ไม่ได้จริงๆ นะหายเลย คันจนแผลกก็

ไม่มี นั่นดูซิเหยียญหายไปไหน...”

ทางจงกรมที่องค์หลวงตาใช้พิจารณาธรรม

พรรษาที่ ๑๖ แล้ว ท่านก็อดอาหารแบบสมบุก สมบันอย่างนี้ตลอดมา วันนั้นท่านจึงตั้งใจจะฉันทังหัน

เนื่องด้วยท่านพระอาจารย์กงมา (เจ้าอาวาสวัดตอธรรมเจดีย์ในขณะนั้น) อนุญาตให้ชาวบ้านมาใส่บาตรที่วัดทุกวันพระ พระเณรจึงไม่จำเป็นต้องออกไปบิณฑบาตนอกวัด

ดังนั้นพอได้อรุณแล้ว เพื่อรอเวลาฉันอาหารท่านจึงออกจากกุฏิไปเดินจงกรมทางด้านตะวันตกของวัด ตั้งใจว่าจะเดินอยู่จนกระทั่งได้เวลาบิณฑบาต ขณะที่ท่านเดินจงกรมไปมาอยู่นั้น เกิดรำพึงขึ้นในใจว่า

“เอ...จิตนี้ทำไมอัศจรรย์นักหนานะ มันสว่างไสวเอามาก...”

ท่านอธิบายถึงสภาวะจิตใจของท่านในช่วงนี้ว่า

“...จิตเร่ออัศจรรย์ที่มันสว่างไสวอะไรนักหนา... เดินอยู่นั่งอยู่ที่ไหนมองดูอะไรนี้มันสว่างจ้าไปหมดเลย ร่างกายของเรามีมันเหมือนกับตะเกียงเจ้าพายุเรานี้ แก้วครอบมันใสอยู่ข้างนอก คือจิตนี้เป็นเหมือนไส้ตะเกียงจ้าวอยู่ข้างใน ทีนี้มันก็ส่องออกมาทะลุหมด แก้วครอบอยู่นี้เหมือนไม่มีทะลุออกหมด ร่างกายนี้เรียกว่าไม่มี ธรรมชาตินี้มันสว่างมันชานออกไปหมดเลย มันกระจายไปหมด ร่างกายมีเหมือนไม่มีเราจึงอัศจรรย์ละซิ ยืนอยู่นั่งอยู่ดูอยู่นี้จะว่าไง จิตมีวันมีคืนที่ไหน ความสว่างของจิตไม่มีติดมีแฉ่งนะ เป็นธรรมชาติอย่างนั้นจ้าวอยู่

‘ไถ่ จิตเราทำไมถึงอัศจรรย์ขนาดนี้เทียวนา’

นั่นเห็นไหมละ กำหนดทดลองดูนะ ไม่ใช่ธรรมดา คือมันสว่างขนาดนี้แล้ว ไปอยู่บนเขานี้แหละ เอาภูเขาทั้งลูกกำหนดดู ภูเขาทั้งลูกนี้เหมือนเงา เหมือนกับแก้วครอบตะเกียงเจ้าพายนั่นแหละ ภูเขาทั้งลูกนี้เหมือนเงาเหมือนแก้วครอบตะเกียงเจ้าพายุ จิตนี้พุ่งออกหมดเลย จึงได้อัศจรรย์

‘ไ้อ้โห จิตของเราทำไมถึงอัศจรรย์ถึงขนาดนี้เชียวนา’

นี่ละพระธรรมท่านกลัวเราติด ก็เราติดแล้วนั้นนะจะว่าไ้ ท่านกลัวเราติดจึงขึ้นมา นี่ละที่ว่าธรรมเกิดพึงเอานะ เมื่อเห็นความอัศจรรย์เจ้าของ มองไปที่ไหนมันว่างไปหมดเลย .. นี่ละจิตดวงนี้ เวลาชำระความมัวหมองมลทินมืดตื้อออกมาน้อยเพียงไร มันจะแสดงตัวเต็มเหนี่ยวๆ

ทีนี้ก็ขึ้นอัศจรรย์ในตัวเอง ไ้อ้โห จิตของเราทำไมถึงอัศจรรย์ถึงขนาดนี้เทียวนา กำหนดดูอะไรมันไม่มีเลย มองดูภูเขาต่อหน้านี้มันทะลุไปต่อหน้าต่อตาเลย อันนี้มันรุนแรงทะลุไปหมด ภูเขาไม่มีความหมายนะ เหมือนกับตะเกียงแก้วครอบไม่มีความหมาย ไส้ตะเกียงความสว่างทะลุออกไปหมดเลย อันนี้ก็เหมือนกันนั่นแหละ เราเทียบได้อย่างนี้

ทีนี้ธรรมเกิดนะ เรียกว่าธรรมเตือน กลัวเราจะติด พอรำพึงอยู่นั้นเราก็นิ่ง ลึกเตี้ยวขึ้นมาเป็นคำพูดนะ ออกมาจากหัวใจจริงๆ เป็นคำพูดเหมือนเราพูดกัน แต่ให้ได้ยินเสียงไม่ได้ยิน หากเป็นคำพูดในใจบอก พอรำพึงถึงเรื่องความอัศจรรย์ของจิตจบลงเท่านั้น อุปายก็ผุดขึ้นมา

ในขณะที่จิตหนึ่งเป็นคำๆ เป็นประโยคๆ อย่างไม่คาดฝันว่า

‘ถ้ามีจุดมืดอมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั่นแลคือตัวภาพ’

ว่าอย่างนั้นเรางงทันที งงเป็นไก่ตาแตกไปเลย ทั้งๆ ที่ธรรมท่านเตือนเรา ให้รู้ว่าจุดก็คือจุดผู้สว่างนั่นแหละ แทนที่จะได้อุบายจากอุบายนั้น กลับไม่ได้ นี่ถ้าเป็นท่านผู้รู้ผู้ฉลาดท่านก็ว่า “ธรรมเกิด แต่เรามันโง่ จึงไม่อาจคิดขึ้นได้” มิหนำซ้ำยังเพิ่มความสงสัยเข้าไปอีกว่า

“เอ! จุดที่ไหน? ต่อมที่ไหน?”

ทั้งที่ก็มองเห็นชัดๆ อยู่แล้ว เพราะจุดสว่างมันเห็นเป็นดวงอยู่ในจิต สว่างจ้าอยู่ภายในจิตนี้ พุดง่ายๆ ก็เหมือนตะเกียงเจ้าพายุ มันสว่างจากไส้ตะเกียง ไส้มันคือที่ จุดที่สว่างมันก็เห็นอยู่แล้ว จุดแห่งความสว่างมันก็เห็นได้อย่างชัดๆ แต่มันไม่จ้ะเข้าตรงนี้ กลับลบล้างไปที่ไหนตามประสาความโง่นั้นแล อุปายผุดขึ้นมาขนาดนั้นแล้วน่าจะยึดได้ มันยังยึดไม่ได้ จึงไม่ได้ประโยชน์จากอุบายที่ผุดขึ้นบอกในเวลานั้น ปลอ่ยให้เวลาผ่านไปเปล่าๆ ยังปลงวางกันไม่ได้ จึงได้แบกปัญหานี้รุดงค์ไปคนเดียวในป่าในเขาทางอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และทางอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย...”

หลวงปู่กงมา จิรปุญโญ
เจ้าอาวาสวัดตอธรรมเจดีย์
ในช่วงที่องค์หลวงตาไปพักภาวนา

ความจำเป็นของครูอาจารย์

ท่านกล่าวถึงความฉลาดของหลวงปู่ฉันที่มีอุบายวิธีติดตามผลการภาวนาของลูกศิษย์แต่ละรายๆ จะได้ไม่เสียเวลาและก้าวเดินอย่างถูกต้องเป็นลำดับไปดังนี้

“...ลูกศิษย์หลวงปู่ฉันเรามีมากที่สุด พวกเพชรน้ำหนึ่งๆ รู้สึกจะเป็นลูกศิษย์ของท่านทั้งนั้น ท่านไม่ยุ่งกับใคร แต่กับพระนี่ โถ ท่านติดตามนะ ใครภาวนาเป็นยังงี้ๆ ท่านจะติดตามเรียกมาถามเรื่อย แม้แต่อย่างเราที่ท่าน

ยังใส่ปัญหา คือถ้าเราไม่ได้คุยธรรมะกับท่าน โดยเฉพาะประมาณสักอาทิตย์กว่าๆ แล้ว ท่านจะหาอุบายแหยมมา ‘ท่านมหากัฏฐาณาไม่เห็นได้เรื่อง’

ท่านอุทมาจะให้เท่าไรให้คิดใช้ไหม เพราะเรากำลังเป็นหมาอยู่นะ ท่านก็แหยมมา ‘ท่านมหากัฏฐาณาทุกวันนี้ไม่เป็นท่าแล้ว เสื่อมไปแล้ว’

โห ทางนี้มันคึกคัก มันเสื่อมที่ไหนนะ หมาตัวนี้มันคึกคักมันจะเท่าทันทีเลย มันเสื่อมที่ไหนนะ พอได้โอกาสนี้เข้ากราบเรียนท่าน ที่ว่านั่นก็หายไปเลยนะ ท่านไม่ได้พูดถึงเลย

เพราะท่านแหยมหาเรื่องเฉยๆ ท่านมหานี้ก็เสื่อมไปแล้ว หายเจียบไปเลย

‘แต่ก่อนก็เห็นว่าภาวนาดีหน่อย ทีนี้ก็เสื่อมไปหมดแล้ว’

ทางนี้มันก็คึกคัก จะกัดจะเห่าละซี ‘มันเสื่อมไปไหนนะ’ อยากรู้อย่างนั้นนะ พอได้โอกาสเราก็ไปหาท่านคุยเรื่องธรรมะ ท่านฟังเสร็จเรียบร้อยแล้ว คำเหล่านั้นก็ไม่มี เพราะท่านแหยมเฉยๆ เรารู้ มันหากมีละท่าของท่านแหยมท่านนั้นท่านนี่

ครั้นนานๆ คุยกันนี้ ‘หือ เสื่อมไปถึงไหนแล้ว’ อย่างนั้นนะ

มันก็โมโหซิ มันเสื่อมไปไหน ท่านแหยมเอาที่จุดสำคัญๆ นะ .. ก็คนหนึ่งเร่งภาวนาจนจะเป็นจะตาย จิตมันก็สว่างหมดแล้วอยู่ ก็มาแหยมเอา คือท่านหาอุบายจะให้คุยธรรมะให้ท่านฟัง ก็มีท่านนั้นละเรื่องนะ แต่ท่านไม่ได้พูดธรรมดานะซี

บางทีนั่งอยู่เวลาประชุมพระมากๆ อยู่ด้วยกัน นั่งอยู่นี้ ‘ท่านมหากัฏฐาณาเห็นมีวี่ๆ แวๆ บ้างภาวนาที่แรก เดียวนี้หายหมด เสื่อมหมดแล้ว’ ว่างั้นนะ ทางนี้ก็คึกคักละซี หมาตัวนี้ลูกคึกคักขึ้นจะเท่าแล้ว มันเสื่อมไปไหน เท่าวอกๆ มันเสื่อมไปไหนน่าจะกว่าอย่างนั้น ท่านมีอุบายแปลกๆ นะ

อู๋ ท่านฉลาดมาก ฉลาดจริงๆ ยกให้เลย หลวงปู่ฉันนี้ อุบายวิธีการต่างๆ ท่านเอาจริง เอาจัง ติดตามนะ ใครภาวนาได้ผลมากน้อยเพียงไรนี่ท่านจะติดตามเรื่อยๆ อย่างนี้จะติดตามแบบนี้ละ คนละแบบๆ องค์หนึ่งเป็นแบบหนึ่งๆ ส่วนเราแบบนี้ว่างั้นเถอะ ทีไรก็แบบนี้เท่านั้น ให้คึกคักๆ ขึ้นจะเท่าทันทีเลย แปลกอยู่ละ...”

ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงมั่นใจว่าหากหลวงปู่ฉันยังมีชีวิตอยู่ ปัญหาธรรมภายในใจของท่านที่เป็นอยู่ขณะนี้ หลวงปู่ฉันท่านจะสามารถแก้ไขได้ในทันที ท่านเปรียบความรู้ความชำนาญของหลวงปู่ฉันที่สามารถแก้ปัญหาของศิษย์ได้อย่างรวดเร็วไว้ดังนี้

“...เวลาออกมาจากป่าจากเขา หอบปัญหาามาจนก้าวไม่ออก พอมากราบเรียนพ่อ แม่ครูจารย์มัน ท่านก็ใส่เปรี้ยๆ ความสงสัย

มาล้างแค้นสะกดปาฏิหาริย์หลวงปู่ฉัน

“...มันเป็นปาฏิหาริย์ไหมนี่ เขามาเล่าให้ฟังไม่ใช่เรื่องโกหก เขาจะไปฆ่ากัน ถือป็นไปเลยติดไปเลย จะฆ่าถ่ายเดียว เพราะเจ็บแค้นอย่างมากทีเดียว ไม่ได้ฆ่าไม่ได้ ว่างั้นเลย ตั้งหน้าจะไปฆ่า ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ไปอยู่ๆ มันเป็นปาฏิหาริย์ นี่ละธรรมใครอย่ามาคาดๆ เรื่องธรรมนี่เลยทุกสิ่งทุกอย่างที่เราจะคาดจะเดาได้

เขาเดินไปเลยตั้งใจจะไปฆ่า ไปก็เปรี้ยงเลยไม่ต้องมีหลบมีหลีกอะไรเพราะมันถึงใจ เดินเข้าไปยิงเลย จะตายก็ตามขอให้คนนั้นมันตาย ขนาดนั้นนะ ก็ๆๆ ไป พอไม่ทราบว่าจะยิงอยู่ หลวงปู่ฉันเรานี้ก็ขึ้นตรงหน้าเลย นั่นเห็นไหม เขาเคารพหลวงปู่ฉันอยู่แล้ว เห็นไหมละ นี่ละจุดสำคัญฟังเอาซิ

ตั้งหน้าตั้งตาจะไปฆ่า ๑๐๐ เปอร์เซนต์ พอไปนั้นไม่ทราบหลวงปู่ฉันมาจากไหน ผุดขึ้นมาขึ้นจังก้าข้างหน้านี้ ‘เหอ ขึ้นเลยทีเดียวนะ นี่จะไปตกนรกหลุมไหน’

ว่างั้น โห ทั้งปืนเลยกราบราบ กลับไปแล้วเป็นมิตรกัน ๑๐๐ เปอร์เซนต์อีกเหมือนกัน นั่นเห็นไหม กลับเป็นคนใหม่ขึ้นมากลับตัว ๑๐๐ เปอร์เซนต์เลย กราบแล้วกลับมา โห เรายังมีวาสนาบารมี มาชมเจ้าของนะ ถึงคราวจะเป็นจะตายจะล้มจะจมจริงๆ หลวงปู่ฉันท่านมาจากไหน ตั้งแต่เกิดมายังไม่เคยเห็นท่าน เขาว่าอย่างนี้นะเขาบอกเขาไม่เคยเห็น แต่เขาเคารพกราบไหว้บูชาตลอด อย่างฝังใจเหมือนกัน

อันนี้อยู่ๆ หลวงปู่ฉันมาดุลากขึ้น เราจะไปลงนรกหลุมไหนว่างี้เลยนะ ฮึบขึ้นมาอย่างเด็ดขาดเสียด้วยนะ ยืนจังก้าอยู่ๆ แล้วมีที่ไหน เห็นไหมละ โผล่ขึ้นมาขึ้นจังก้าต่อหน้านี้ โห ทั้งปืนแล้วกราบไหว้ เสร็จแล้วกลับเลย กลับตัวร้อยเปอร์เซนต์เลย แล้วยังมีความแน่วแน่มั่นคงเข้าทางด้านศีลธรรม ไม่ทำอะไรตั้งแต่บัดนั้น พวกสัตว์พวกเลื้ออะไรตัวเล็กๆ น้อยๆ ไม่มาเลยฟังซิ ตัดได้หมด

นี่ละอำนาจความดี ไม่อย่างนั้นคนนี้ก็จมลงนรก คนนั้นก็ตายคนนี้ก็จมลงนรก แล้วมาโผล่ๆ ขึ้นมาดุลากขึ้นในปัจจุบัน .. ตั้งแต่นั้นมาก็เลยชมบารมีของตัวเอง โห เรายังมีบารมีอยู่หนา ถ้าไม่มีบารมียังงี้ต้องฟัง ไฉนต้องตาย เราต้องลงนรกอย่างแน่แหละ กลับตัวเป็นคนดี ๑๐๐ เปอร์เซนต์ไปเลย สละตายกับพระพุทเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ กับครูบาอาจารย์ นี่เห็นไหมจุดแห่งความยับยั้งเห็นอยู่อย่างนี้ว่าไง ธรรมใครอย่าไปคาดนะ แต่เรื่องก็เลสมันยังคาดวาดภาพไปธรรมเหนือหมด นี่ละเรื่องการยับยั้งตัวเอง เมื่อมีที่เคารพนับถืออยู่มีที่ยับยั้งนะ ถ้าไม่มีเลยก็อย่างว่านั่นแหละ...”

พังทลายลงไปหมด ตัวเบาหวิวๆ ถ้าตรงไหนยังไม่ลงก็ก้มก้น บรรดาครูบาอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ของท่าน ไม่มีใครเป็นพระตัวขนตัวขี้ตัวยิ่งกว่าเรา คือเราต้องการความจริง ท่านก็ทราบความจริงของเรา เพราะเราไม่ใช่เป็นคนหน้าด้านที่จะไปอวดวิจิตรมานะต่อท่าน ท่านก็ทราบ ท่านจึงแสดงให้เราฟัง

ผู้รู้แก้ปัญหามันติดกันกับผู้ไม่รู้มาก ก็เหมือนหมอลี้นกับหมอปริญญาแน่นแหละ ผิดกันยังงี้ก็ดูเอาสิ หมอลี้นนั้นทุ้มกันทั้งหีบ ดีไม่ดีคนไข้ตาย หมอปริญญาเขาไม่ใช่อย่างนั้น เขาถามอาการแล้วตรวจดูแล้ว เขาก็หยาบมานิดเดียวเท่านั้น ใส่ปั๊บเลย ควรฉีดยาก็ฉีดยา ควรให้รับประทานก็รับประทาน มันก็หายไปเลย มันผิดกัน ไม่จำเป็นต้องยกยามาทั้งหีบ

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมอันใดที่จำเป็นเหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นเวลานี้ ของคนไข้ใส่เปรียงเดียวเท่านั้น จบเลย...”

แต่เนื่องจากขณะนี้หลวงปู่มั่นได้จากไปแล้ว **อุบาย**ที่ผุดขึ้นภายในจิตของท่านว่า **“ถ้ามีจุดมิต่อแม่แห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั่นแหละคือตัวภาพ”** เป็นปัญหาธรรมที่ท่านยังไม่เข้าใจความหมายในเวลานั้น ท่านจึงได้แต่รู้สึกเสียตายเป็นอย่างยิ่งว่าหากหลวงปู่มั่นยังมีชีวิตอยู่ องค์ท่านจะสามารถแก้ปัญหานี้ให้ได้ในทันที ดังนี้

“...หากท่านอาจารย์มั่นยังทรงธาตุทรง

พระอาจารย์สิงห์ทอง อัมมวโร

ชั้นธออยู่ ท่านจะแก้อุบายนี้ได้ทันที และจิตอวิชชาดวงสว่างไสวน่าอัศจรรย์นี้ก็จะต้องพังทลายขาดสะบั้นลงไปในตอนนี้อย่างเดียว แต่เพราะด้วยขณะนั้นปัญญายังไม่ทันกับอุบายที่ผุดขึ้น จึงไม่สามารถพังทลายได้ มีหน้าซำยังติดยั้งยึดมั่นเข้าเสียอีกด้วย...”

ด้วยเหตุนี้เองท่านจึงพูดอย่างถึงใจอยู่เสมอว่า ครูบาอาจารย์ผู้รู้อย่างนี้มีความจำเป็นอยู่ทุกระยะดังนี้

“...ถ้าสมมุติว่านำปัญหานี้มาเล่าถวายท่านอาจารย์มั่นตรงนี้ปั๊บ .. ท่านจะใส่ผางมาทันที ที่นี้จะเข้าใจปั๊บเดียว จุดนั้นก็พังทลายไปเลย นี่มันไม่เข้าใจ ปัญหาก็บอกชัดอยู่แล้ว นี่ซิถึงได้ว่าความจำเป็นมีอยู่ทุกระยะนา ..

เรื่องจิตนี้จึงสำคัญที่ครูที่อาจารย์ผู้ให้การอบรมสั่งสอน ผู้ที่ท่านรู้แล้วไม่ต้องพูดมากเลย ท่านใส่ปั๊บเดียวได้ความ ใครจะมาล้อมรอบทั้งหนองทั้งบึงไม่ได้ จะโยนยาใส่กันทั้งตู้ทั้งหีบมันไม่ได้

เรื่องความจำเป็นกับครูอาจารย์ มันจำเป็นอย่างนี้ไม่ว่าขั้นไหนๆ ความก้าวหน้าของเรามันซ้ำติดกัน ปัญหาบางอย่างแก้กันอยู่ ๒ วัน ๓ วันแก้กันยังไม่ตก...ไม่ตกมันก็ไม่ถอย จะต้องแก้ให้ตกจนได้ นี่ซิมันจะตาย เพราะคำว่าแพ้นั้นมีไม่ได้ ถ้าจะแพ้ให้ตายเสียดีกว่า นอกจากต้องทะเล่โดยถ่ายเดียว ถ้าไม่ทะเล่ก็ต้องเจาะกันอยู่อย่างนั้น หมุนตัวๆ อยู่...”

หลวงปู่ลี กุศลธโร

หมู่เพื่อนเกาะพริบ

ท่านไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าจะมาเป็นครูเป็นอาจารย์ของใคร เนื่องจากอุปนิสัยชอบอยู่คนเดียวตลอดมาดังนี้

“...จังหวะที่หลวงปู่มั่นมรณภาพ เป็นจังหวะที่หมู่เพื่อนชาดที่พึ่ง จึงเกาะพริบเลย ตั้งแต่บัดนั้นมาจนกระทั่งบัดนี้ พอเผาศพท่านแล้ว ออกหลบหลีกปลีกตัวหนีไปอยู่ในป่าในเขา ลูกไหนลูกไหนก็ตาม ขโมยนี้สุดยอด คำว่าขโมยจากหมู่เพื่อนนี้ คำว่าสุดยอดคือยังงี้

กลางคืนเจียบๆ ดึกๆ ก็ไป เพราะหมู่เพื่อนไปรุมนี้ เรารำคาญเราไม่อยากอยู่ ที่นี้พอเจียบๆ ก็เดินดู เห็นหมู่เพื่อนบางองค์เดินจงกรม บางองค์นั่งสมาธิ นี่เรียกว่าไปดูลาดเลา เราเตรียมของไว้เรียบร้อยแล้ว พอมาปั๊บ หนีหมู่เพื่อนออกทางนี้ละ สะพายบาตรหนีกลางคืน เจียบ ไปเลย พอตื่นเข้ามา หมู่เพื่อนยุ่งไปหมดเลยเหมือนฟ้าดินถล่มละ

‘ไปแล้ว ไม่ทราบไปทางไหนละ’

หายเจียบ พอประมาณสัก ๒ อาทิตย์นะ เพราะพวกนี้เก่งนี่นะ... จมูกพระนี่ติดตามถึงเขา ลูกไหน ถ้าไหน ตามถึงหมด... ตามจนกระทั่งถึง ไม่ว่าจะไปอยู่ป่าไหน เขา ลูกไหน ถ้าไหน รู้หมดเลย โอ้ เราจึงว่าให้

‘จมูกหมา นี่สู้จมูกพระไม่ได้ละ’

เราว่าถึงยังงี้ว่าขนาดไหนก็เฉย (หัวเราะ) ขอให้ได้อยู่ด้วยก็เอา อย่างนั้นละนะ ว่าขนาดไหนก็เฉยเหมือนไม่มีหูตาไม่มีจิตมีใจนะ เฉยคือหมายความว่า เราได้ที่แล้ว จะว่ายังงี้ว่าเถอะ ที่นี้เอาอีกนะ พอเพลอเอาอีก บางทีกลางวันแสกๆ หมู่เพื่อนเดินจงกรมอยู่ในเขาในป่านี้วะ ไปเดินจากนั้นจากนี้ดู เราเตรียมของไว้แล้ว ไปเดินดูนั่นดูนี้ เห็นองค์นั้นเดินจงกรมอยู่บ้าง องค์นี้นั่งสมาธิอยู่บ้าง ไปเอาของที่เตรียมออกทางนี้ละทางที่ไม่มีใครนี่ ไปเลยๆ อยู่ยังงั้นไม่ทราบว่าก็ครั้งก็หน สุดท้ายมันก็พ้นไปไม่ได้ละ ..

มันเกาะไม่ถอยนี่ หลบโน้นหลีกนี้ๆ ยิ่งท่านสิงห์ทองนี่ยิ่งเกาะใหญ่ ตามเลยเทียว ได้ยินว่าเราไปทางอำเภอบ้านฝือเข้าในเขาแล้วตามเข้าไปๆ ได้ยินแต่ข่าวท่านไปนี้ๆ ไปโน้นๆ (พอ)ท่านสิงห์ทองไปพักอยู่ที่นั่น เขาก็มาขอฟัง

เทศน์ท่านสิงห์ทองกับบอก

‘โอย่ย ตาย ยังใจกันนี้ อาตมาเทศน์ไม่เป็น กำลังเสาะแสวงหาครูอาจารย์อยู่ **อาจารย์มหาบัว** ท่านมาพักอยู่ที่นี้ท่านไปทางไหน’

เรากำลังหนักเสียด้วยตอนนั้น หนักภายใน จึงได้หลบหนี หลีก หลบตะพึดตะพือ ละตอนนั้น เกาะเท่าไรก็สลัด เขาบอก ‘ท่านไปทางโน้นๆ **ท่านอาจารย์มหาบัว**ก็ว่าเทศน์ไม่เป็น ท่านไม่ยุ่งกับใครนะ ใครมาท่านไล่หนีหมดเลย ท่านบอกท่านเทศน์ไม่เป็นๆ บทเวลาวันที่ท่านจะไปพวกญาติโยมมามากต่อมาก ท่านทนไม่ไหวท่านก็เทศน์ให้ฟัง โอ้โฮ บทเวลาเทศน์ว่า **คู่ร้อยสู้ไม่ได้เลย**’

แต่ก่อนวัคคุหนึ่ง ๑๐๐ บาทแล้วเรียกว่า เยี่ยมว่าจันเถอะนะ มันไม่เคยมีแหละวัคคุหนึ่งที่ซื้อถึง ๑๐๐ บาทนะ อย่างมากก็ ๖๐ ๗๐ ๘๐ บาทเท่านั้นพอ อันนี้วัคคุร้อยสู้ไม่ได้ อันนี้ก็เหมือนกัน ท่านสิงห์ทองเลยว่ ‘โอย่ย ไม่ใช่ อาตมาเทศน์ไม่เป็น’ ..

ธรรมลี(หลวงปู่ลี กุศลธโร)นี้ละที่เกาะเราเกาะติด เกาะไม่ปล่อยธรรมลี คงจะเห็นโทษหรือเห็นคุณอย่างไรไม่ทราบ มีอะไรตอบ

รับเราเรื่อยๆ คือเราไปคนเดียว เทียวกรรมฐานเราไม่ค่อยไปกับใคร เราไปคนเดียว แต่ธรรมลีนี้ขโมยเกาะๆ สลัดอย่างไรไม่หลุด เกาะติด นี่คงจะคิดย้อนหลังเพราะขัดนิสัยเราท่านคงคิดอย่างนั้นละ ขัดนิสัยเราที่ชอบไปคนเดียว อย่างไม่มีใครติดตามได้เลย แต่ธรรมลีติดตามได้ สลัดอย่างไรไม่หลุดธรรมลี ..

เราไปแต่คนเดียว เทียวกรรมฐานไปคนเดียว คนเดียวไม่ใช่อะไรมันเป็นตามนิสัย นิสัยมันชอบเด็ด ถ้าไปคนเดียวป่าช้าอยู่กับเราเท่านั้นพอ ถ้ามีหมู่เพื่อนป่าช้าอยู่สองแห่ง แบ่งนั้นแบ่งนี้ ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ถ้าไปคนเดียวแล้วป่าช้าอยู่กับเรา มันต่างกันอย่างนั้นละ นี่ธรรมลีชอบเกาะ ธรรมลีนี้เกาะ ใครไม่ได้ติดตามเราได้ง่ายๆ ละการเทียวนี้พูดได้ชัดเจนเลยว่าเด็ด การเทียวจุดเด็ด ไปแต่องค์เดียวคือมันสนุกมอเลย ทุกอย่างมอเลยๆ ไม่ได้แบ่งรับแบ่งสู้ ถ้ามีเพื่อนมีฝูงมันแบ่งของมัน คัดนั้นคัดนี้ ถ้าไปคนเดียวพุ่งเลย มันต่างกัน เราไปคนเดียวพุ่งเลย การทำความเพียรก็พุ่งแบบเดียวกันเลย ไม่ได้มีอะไรแบ่งรับแบ่งสู้ มันผิดกันตรงนั้นละ

แต่นี้ธรรมลีเกาะติด คงจะคิดย้อนหลัง ทำคือขัดนิสัยเรา ธรรมลีนี้เกาะติด นอกนั้นเกาะไม่ติด กลางคืนเตรียมของเรียบร้อย ถ้าจะไปวันพรุ่งนี้ไปเทียวใครก็ทราบๆ เราเตรียมของกลางคืนแล้วก็เดินฉากนุ่นฉากนุ่น องค์นั้นเดินจงกรม องค์นั้นนั่งภาวนา เดินฉากดูหมดแล้วของเตรียมไว้แล้ว พอกลับมาออกทางหลังเลยตื่นเข้ามาไม่เห็นเรา เป็นแต่อย่างนั้น...”

ต่อมาเมื่อมีพระเถระติดตามขอรับคำแนะนำจากท่านมากขึ้นทุกที ความเห็นใจที่ท่านเองก็เคยเสาะแสวงหาครูบาอาจารย์เช่นนี้มาก่อน จึงทำให้ยอมรับภาระในที่สุด

“...ผมไม่ได้เคยคิดว่า ได้เป็นครูเป็นอาจารย์ใครทั้งนั้นแหละ เพราะนิสัยไม่มีทางนั้นมีแต่จะเอาๆ เรื่องของเจ้าของโดยเฉพาะๆ เหมือนไม่เคยที่จะไปสนใจไปสอนผู้ใดเลย เวลาปฏิบัติก็มุ่งต่ออรรถต่อธรรมอย่างเดียว ที่นี้เวลาพอลืมหูลืมตาได้บ้าง มันก็ไม่สนใจที่จะสอนใครเสีย อยู่อย่างนี้สบายดี ว่จัน

เพราะฉะนั้นเวลาหมู่เพื่อนรุมไปกับผมผมจึงขโมยหนีเรื่อยนะซิ อยู่คนเดียวสบายดีๆ ไม่มีอะไรมาทวน สบายดี มันเป็นอย่างนั้น ที่นี้

กายวิเวก จิตวิเวก อุปวิเวก

“...กายวิเวก ความสงัดแห่งกาย ในสถานที่อยู่อาศัย ที่ไปที่มาตามบริเวณที่อยู่นี้ นับว่าเป็นสัปปายะ ความสบายพอสมควร จิตวิเวก ท่านผู้มุ่งให้เป็นไปเพื่อความสงัดภายในตามขั้นแห่งความสงบของตน ก็มีประจำจิตของท่านผู้บำเพ็ญพอสมควร ส่วนผู้เริ่มฝึกหัดใหม่ๆ ยังไม่ได้จิตวิเวกภายในใจ จึงพยายามบำรุ้งอินทรีย์ทั้ง ๕ ให้มีกำลัง ความวิเวกภายในค่อยปรากฏขึ้นเป็นลำดับ ผู้ที่ได้รับความวิเวกภายในพอสมควรแล้ว จึงพยายามส่งเสริมให้มีความละเอียดเข้าเป็นลำดับ พร้อมทั้งปัญหาความรอบคอบในความวิเวกของตน และผู้มีธรรมยิ่งกว่านั้น จงรีบเร่งตัดดวงความเพียรด้วยปัญญาให้เพียงพอ จะปรากฏเป็นอุปวิเวก ความสงัดจากกิเลสโดยสิ้นเชิงประจักษ์ใจขึ้นมาก...”

มันมากต่อมาก รุมเข้าๆ ก็เลยเป็นอย่างนี้
อย่างที่เราเห็นนี้ แต่ไม่ได้เป็นกับนิสัยของเจ้าของ
นะ

ก็อยู่ไปอย่างนั้นแหละ เพราะเห็นหัวใจ
แต่ละดวงๆ นี่มีคุณค่า คิดถึงเรื่องราวเวลา
เลือกคลาน เกิดขึ้นมาเจอพ่อเจอแม่อยู่แล้ว ครู
อาจารย์เราได้วิ่งหาแทบล้มแทบตาย ไปที่ไหน
มันก็ไม่เหมาะเจาะในหัวใจ มันก็ต้องผ่านไปๆ
จนกระทั่งไปถึงที่เหมาะสมแล้วมันถึงท่มกันลง
หมู่เพื่อนแสวงหาครูบาอาจารย์ก็คงเป็นอย่าง
เดียวกันนี้ นี่แหละเอามาบอก มาลบ คุณ ทาร
กันดูแล้ว เราทนอยู่ด้วยเหตุนี้...

เราก็กินเพื่อหมู่เพื่อเพื่อนเพราะหัวใจอยู่
กับหมู่กับเพื่อนเท่านั้น ด้วยความเมตตาสงสาร
เพราะการดำเนินทางด้านจิตใจนี้เราเห็นโทษมา
พอแล้วสำหรับเราเอง เราเห็นคุณค่าของครูบา
อาจารย์ที่คอยแนะนำสั่งสอนด้วยความถูกต้อง
แม่นยำ

จากนั้นก็เอาเรื่องเหล่านี้แหละมาพิจารณา
เทียบเคียงถึงเรื่องหมู่เพื่อนทั้งหลาย จึงทนนะนี้
นะ ผมทนเอาเฉยๆ

‘ถ้าเป็นตามนิสัยของผมแล้ว นิสัยหมาย
ถึงความชอบใจนะ เราไม่ได้ชอบใจเกี่ยวกับหมู่
เพื่อนมีมากมาย นี่นะ’

นิสัยของเราเป็นมาแต่ไหนแต่ไรอยู่แล้ว
เรื่องความอยู่คนเดียวคนเดียว ตั้งแต่ปฏิบัติเรา

ท่านพระอาจารย์หล้า ชันติโร

ก็ปฏิบัติอย่างนั้น .. เรื่อยมาอย่างนั้น จน
กระทั่งพ่อแม่ครูอาจารย์มรณภาพไปแล้ว หมู่
เพื่อนรุมเกาะเรานี้...

พบปราชญ์ กลางป่าเขา

ราวปี ๒๔๙๓ หลังเสร็จสิ้นงานประชุม
เพลิงหลวงปู่มั่น ท่านได้ไปพักอยู่กับ**ท่านพระ
อาจารย์หล้า ชันติโร** (วัดป่าขันติยานุสรณ์
บ้านนาเก็น อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี) ใน
เขาลึกราวครึ่งเดือน ที่พักเป็นป่าเขา อาศัยอยู่
กับชาวไร่ บิณฑบาตพอเป็นไปวันหนึ่งๆ เดิน
จากที่พักออกมาหมู่บ้าน กว่าจะพ้นจากป่าก็
เป็นเวลา ๓ ชั่วโมง ๒๐ นาที ถึงหมู่บ้านก็ร่วม

๔ ชั่วโมง ครั้งนั้นท่านได้มีโอกาสสนทนาธรรม
กับท่านพระอาจารย์หล้าเกิดความซาบซึ้งจับใจ
ในธรรมของท่านมาก ดังนี้

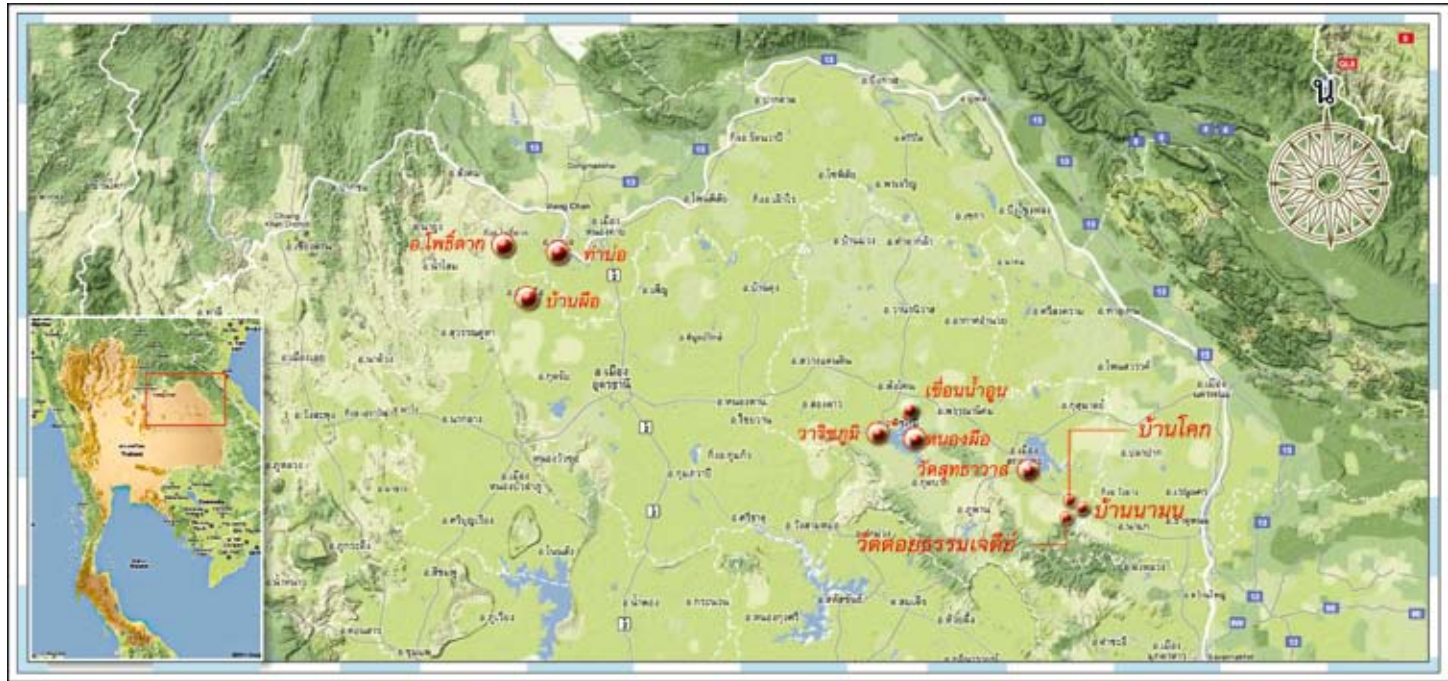
“...ท่านอาจารย์หล้าเป็นศิษย์ผู้ใหญ่ของ
ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระเดิมอยู่
เวียงจันทน์ ท่านไม่รู้หนังสือเนื่องจากไม่เคย
เรียนมาก่อน นับแต่อุปสมบทแล้ว ท่านอยู่ที่ฝั่ง
ไทยตลอดมาจนวันมรณภาพ เพราะทางฝั่งไทย
มีหมู่คณะและครูอาจารย์ทางฝ่ายปฏิบัติมาก

ท่านอาจารย์หล้าเริ่มฉันทนเดียว และ
เพียรกรรมฐานอยู่ตามป่าตามเขากับท่านพระ-
อาจารย์มั่นและท่านพระอาจารย์เสาร์มาแต่เริ่ม
อุปสมบท ไม่เคยลดละข้อวัตรปฏิบัติและความ
เพียรทางใจตลอดมา ..

ท่านอาจารย์หล้าอธิบายปัจจุอาการคือ
อวิชชาได้ดี ละเอียดลอบมาก ยากจะมีผู้
อธิบายได้อย่างท่าน เพราะปัจจุอาการเป็น
ธรรมละเอียดสูงมาก ต้องเป็นผู้ผ่านการ
ปฏิบัติภาวนาจิตตภาวนามาอย่างซ้ำของ จึงจะ
สามารถอธิบายได้โดยละเอียดถูกต้อง เนื่องจาก
ปัจจุอาการหรืออวิชชาเป็นกิเลสประเภท
ละเอียดมาก ต้องเป็นวิสัยของปัญญาวิปัสสนา
ชั้นละเอียดเท่าๆ กัน จึงจะสามารถค้นพบและ
ถอดถอนตัวปัจจุอาการคืออวิชชาจริงได้ และ
อธิบายได้อย่างถูกต้อง ..

ท่านอาจารย์หล้ามีนิสัยเด็ดเดี่ยวอาจหาญ

แผนที่แสดงการรุดงค์ขององค์หลวงตาในสมัยนั้น

ชอบอยู่และไปคนเดียว ท่านมีนิสัยชอบรู้สิ่งแปลกๆ ได้ดี คือพวกกายทิพย์ มีเทวดาเป็นต้น พวกนี้เคารพรักท่านมาก ท่านว่าท่านพักอยู่ที่ไหนมักมีพวกนี้ไปอารักขาอยู่เสมอ

ท่านมีนิสัยมักน้อยสันโดษมากตลอดมา และไม่ชอบออกสังคมคือหมุ่มมาก ชอบอยู่แต่ป่า แต่เขากับพวกชาวป่าชาวเขาเป็นปกติตลอดมา ท่านมีคุณธรรมสูงน่าเคารพบูชามาก คุณธรรมทางสติปัญญาารู้สึกว่า ท่านคล่องแคล่วมาก ..

เวลาท่านจะจากชั้นไป ก็ทราบว่าจะไม่ให้ใครรบกวนกับท่านมาก เป็นกังวลไม่สบาย ขอตายอย่างเจียมแบบกรรมฐานตาย จึงเป็นความตายที่เต็มภูมิของพระปฏิบัติ ไม่เคลื่อนกล่นร่นวาย...”

พระอุปัชฌาย์ไปรุดงค์ด้วย

ในช่วงเวลานี้การะปัญหาธรรม “ถ้ามีจุดมืดต่อแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั่นแลคือตัวภพ” ยังแก้ไม่ตก การแก้ปัญหานี้ต้องปลุกตัวภวานาอยู่เพียงลำพังเท่านั้นจึงจะสะดวกต่อการพิจารณา แต่เรื่องกลับเป็นตรงกันข้าม การออกธุดงค์ครั้งนี้กลับมีความจำเป็นต้องให้ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ พระอุปัชฌาย์ของท่านร่วมเดินทางไปด้วยตามความประสงค์ของท่านเจ้าคุณ การ

ร่วมเดินทางคราวนี้เกือบทำให้ท่านเจ้าคุณต้องเข้าใจผิดไป ท่านเล่าเหตุการณ์ในครั้งนั้นว่า

“...พรรษา ๑๖ เราย้อนกลับมา เข้าไปเฝ้าพระราชาไปอยู่ทางถ้ำผาดัก (อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี) นั่นก็ป่าเลือนที่นั่นก็ดี ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ ท่านไปด้วยวันนั้นท่านว่า ‘เราขอไปด้วย’ โอ้ย แล้วกัน ก็เราจะไปหาทำความเพียร ท่านก็เป็นอุปัชฌาย์เราด้วย ก็ต้องได้เป็นกังวล ก็เป็นจริงๆ

ที่แรกเราพักอยู่ในบริเวณศาลาเล็กๆ ท่านไปเยี่ยมอาจารย์หล้า .. ท่านอาจารย์หล้า ท่านอยู่องค์เดียวท่านลึกๆ ไปอาศัยพวกทำไร่ทำสวนอยู่ลึกๆ ท่านเจ้าคุณก็อยากไปเยี่ยมท่านชวนเราไปด้วย เราจะไปลำพังเราต่างหากนี่ะตกลงเราก็ต้องไป ก็ท่านเป็นอุปัชฌาย์เราจะได้ไปแล้วมันก็ไม่สบายอย่างว่า เพราะจิตมันหมุนตลอดเวลา อยู่กับใครไม่ได้

นี่ละถึงขั้นมันจะไป พังเอาชีวิต ถึงขั้นมันจะผิงจะไปแล้ว อยู่กับใครไม่ได้ แม้แต่อยู่กับพระด้วยกัน อย่างท่านเจ้าคุณกับเพื่อนฝูงด้วยกันยังอยู่ไม่ได้ เสียเวลา เหมือนน้ำไหลป่าเดียวคิดก็บงกชนั้น พุดก็บงกชนี้ ไม่ได้ มันจ่อเหมือนนกมวนเข้าวงใน หมุนตัวๆ อยู่นั่นตลอดเวลาเว้นแต่หลับ พอตื่นก็บ๊อบแล้ว เอากันแล้วตลอด ไม่ได้คิดถึงดินฟ้าอากาศที่โน่นๆ มีแต่หมุนอยู่ภายในตลอด การขบการฉันทไม่สนใจ

ไปลำพังเจ้าของ อยากฉันทเมื่อไรก็ฉันท ไม่อยากฉันทหมุนตัวตลอดเวลา นี่เป็นความเพียรในระยะนั้น เรียกว่าเป็นความเพียรอัตโนมัติ สติปัญญาอัตโนมัติหมุนตลอด ถึงขั้นมันจะไป .. นี่ละธรรมเมื่อมีกำลังแล้วเป็นอย่างนั้น ถึงขั้นนี้แล้วไม่อยู่ จิตหมุนตัวๆ อยู่กับใครไม่ได้เลย เพราะฉะนั้นเราถึงหลบถึงหลีกหนีอยู่องค์เดียว

พอเผาศพพ่อแม่ครูจารย์มันแล้วก็หลีกหนี หลบหนีเรื่อย ไม่ให้ใครทราบนะ ไปไม่บอกใครเลย จะออกไปทางไหนไม่บอก ไปอยู่นี้ประมาณ ๒ อาทิตย์บ้างอะไรบ้าง เดี่ยวพระเณรก็ตาม หลบหนีอีกแล้ว ไปอีกแล้วอยู่อย่างนั้น ก็ไปจนตรอก ท่านเจ้าคุณอุปัชฌาย์ไปด้วย ..

ก็เราจะไปนั่นแต่ท่านขอไปด้วยนะซี เราขโมยหนีจากหมู่เพื่อนแล้วมาโดดเดี่ยวคนเดียว ที่นี้จะเอาให้สุดเหวี่ยง มากี่มาราบท่านด้วยความเคารพ เพราะท่านเป็นอุปัชฌาย์ มาอุตรจะเผ่นไปทางอื่นเลยก็ไม่เหมาะ ไปกราบท่านก็ถาม ‘จะไปเที่ยว เอ้อ ถ้าจะไปทางนั้นข้าจะไปด้วย’ กุบายเรา โอ้ย ยังไง ท่านก็ไปด้วย ไปด้วยท่านก็ไปแบบของท่านละซี แบบของเราต่างหาก แบบของท่านต่างหาก ครั้นเวลาไปแล้วมันไม่สะดวก นี่คือการอยู่กับใครไม่ได้ ทนไปกับท่าน ..

อยู่นั้นเราไม่สบายเพราะจิตมันหมุนเป็นธรรมจักร จะอยู่กับใครได้ ก็เลยออกจากนั้นมา

อยู่นั้นก็ห่างอยู่นะ ท่านก็ยังวิตกกับเราอยู่ อยู่ห่างๆ นั้นก็ดี เป็นอย่างนั้นนะ ว่าเข้าไปอยู่ป่าเสีย จากนั้นมาเราก็ไปเที่ยวดูที่นั่นที่นี้ ไปเห็นที่นั่นเหมาะ ป่าลึกๆ โนน ให้ญาติโยมเขาไปทำแคร่ให้เรียบร้อย เราไปทำภาวนาของเราที่นั่น จะมาฉันร่วมก็ตอนเช้า จากนั้นแล้วเราก็จะไปโน้น เราคิดว่างั้น เพราะจิตมันหม่นเป็นธรรมจักรตลอดเวลา พรรษา ๑๖ เดือน ๔ ระหว่างนี้ มั้ง เดือน ๔ ละ เดือนมีนา เมษาอยู่ทางโน้น อยู่ในป่า

ถ้าอยู่คนเดียววันนี้พุงๆ ตลอด ตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งหลับจิตไม่มีคำว่าเปลว สติปัญญาขึ้นนี้แล้วไม่มีเปลว หม่นกันตลอดเลย เหมือนนักมวยเข้าวงใน จะไปดูเวลาเวลา นาฬิกาที่ตีโมงที่ไหนนักมวยเข้าวงใน ถ้าไปดูตายเข้าใจไหม อันนี้ก็เหมือนกัน ก็เลิกกับธรรม พัดกันเข้าวงในเป็นอย่างนั้น ไม่รู้จักเป็นจักตาย หม่นตัวๆ .. อยู่กับท่านมันไม่สะดวก ท่านก็คุยธรรมะ แต่เป็นธรรมะธรรมดาพื้นๆ นั่นซี ไม่ใช่ธรรมะที่เราหม่นตัวๆ มันก็เข้ากันไม่ได้ อยู่ที่นี่ก็ไม่สบาย ตอนคำศินก็ต้องมาหาท่าน ถ้าเราไปอยู่ไกลๆ นั่นกลางคืนเราไม่มา เราจะมาแต่ตอนเช้า เราจึงไปอยู่ทางนั่น เราก็ให้เขาทำแคร่ให้เล็กๆ อยู่ลึกๆ ไกลจากท่านไป เรียกว่าเหมาะว่างั้นเถอะ

เราจะมาฉันจังหันร่วม จากนั้นแล้วไม่มา

ถึงเวลาฉันจังหันเราถึงจะมา เราคิดอย่างนั้น เพราะงานของเราไม่ว่าง ให้เขาทำแคร่ให้เสร็จเรียบร้อยแล้วเราก็มา แล้วท่านก็ไปที่นั่นนะ เวลาเราเวลาที่พักของเราแล้ว ท่านก็พาโยมไป ‘โหนดมหาบัวไปทำแคร่ที่โหนด’

ว่างั้น ให้โยมเขาพาไปดู ตอนคำเราอยู่แคร่เรายังไม่ไป ทำเสร็จวันนั้นแหละแต่ยังไม่ไป ตอนคำลาท่านแล้ววันหลังจึงจะไป คิดว่างั้นนะ พอเรากลับมาท่านก็ไปดู เรามาหาท่านตอนคำ ที่นี้ท่านเปิดเผยแล้วนะ ‘ตั้งแต่อยู่ที่นี้เราก็ควิตกกับเธอ ไปอยู่ป่าลึก’

ก็ไม่เห็นลึก เพราะตอนเช้าตอนเย็นเราก็มายืนชั่งชั่งกับท่านอยู่ที่นั่นะ มันไม่สะดวกในงานของเรา เพราะฉะนั้นจึงหลีกเลี่ยงไปโน้น จะมาเฉพาะตอนเช้าเท่านั้น เราคิดว่างั้น เวลาทำเสร็จแล้วท่านก็ไปดูแล้วกลับมา ตอนคำเราก็คไปหาท่าน คิดว่าจะลาท่านไปวันพรุ่งนี้ ว่างั้นนะ

ท่านว่า ‘เราก็คไปดูที่เธออยู่นะบัว ที่เดิมนี้มันก็เปลี่ยวพอแล้วบัว ยิ่งไปอยู่ที่นั่น โอ๊ย เราวิตกนะบัว น่ากลัวนะบัว อย่าไปเถอะ’

ว่าอีกแหละ อู๊ย เรายังงั้นกัน ท่านก็อยู่ตามสภาพของท่าน กับสภาพของเรามันต่างกัน ‘โอ๊ย อย่าไปเถอะบัวเราเป็นห่วงเธอ นั้นป่าจริงๆ นะนั่น พวกสัตว์พวกเสือ น่าเป็นห่วงนะบัว อย่าไปเถอะ’

ท่านเปิดออกแล้วนะ ก็เราจะฝืนท่านยังง

ได้ใช้ไหมละ ตกลงเลยไม่ได้ไป ไปทำร้านไว้เฉยๆ อันนี้จิตมันหม่นอยู่ตลอด มันอยู่ไม่ได้หลายครั้งนะลาท่านไปที่นั่นที่นี้ ท่านก็มีอุปายพูดอย่างนั้นตลอด เราก็คทนไม่ได้ เราก็คลาหลีกเลี่ยงไปนั่นหลีกเลี่ยงไปนั่นท่านก็จับละซี

พอครั้งที่สามเราจะขอไปอยู่ในเขาภูนี้ ซีไป เห็นอยู่ภูเขา เขาวามีสถานที่ดีอยู่ พอครั้งที่สามท่านเปิดเลยนะ ‘เอ้อ บัวเอ๊ย เรามาอยู่กับเธอนี้เธอเป็นกังวลกับเรา เธอไม่สะดวกเราไปแล้วเธอจะสะดวกสบายแหละ’

เราไม่รู้จะว่ายังงั้นก็เรามาอยู่ไม่ได้ มันหม่นตลอด จากนั้นเราก็คหาอุปายลาหนีออกไปเลย ท่านก็เลยว่า ‘เอ้อ มหาบัวอยู่กับเรานี้ไม่สะดวกสบาย เป็นยังงั้นน้ำ’

ท่านพูดกับโยมท่านอาจารย์หล้าละ ‘มหาบัวมาอยู่กับเรารู้สึกดีทางนั่นดีทางนี้เรื่อย ท่านไม่รู้เรื่องของเราละ อยู่กับเราไม่ค่อยสนิท มักจะไปทีนั้น มักจะไปทีนี้ เป็นยังงั้นน้ำมหาบัว’

ท่านรู้สึกจะมีอะไรกับเรา แต่เรามันหนักในทางนี้ ไม่เป็นกังวล เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องโลกๆ เรื่องของเราเป็นเรื่องธรรมล้วนๆ หนีจากท่านเสียจนได้ พอเราหนีมาแล้วไม่กี่วันท่านก็หนีมา มาที่มากุดอยู่ทางวัดโพธิ์ฯ พูดให้พระกรรมฐานฟัง ท่านไม่พูดกับประชาชนแหละ ท่านไม่รู้เรื่องของเรา ที่แรกท่านคิดจะยกโทษเรานะ ‘มหาบัวอยู่กับเราไม่เป็นสุข เป็นยังงั้นไม่รู้ละ เดียวลาไปนั่น เดียวลาไปนี่ ลาอยู่งั้น เป็นยังงั้นอยู่กับเราอยู่ไม่ติด เหมือนจะรังเกียจเราอะไร จนกระทั่งเราให้ไปก็ไปเลย ไม่เป็นสุขมหาบัว เป็นยังงั้นน้ำ’

พอดีไปคุยกับพระที่เคยคุยธรรมะกับเรา เป็นพระกรรมฐานที่เคยคุยธรรมะกับเรา ท่านเล่าเรื่องเป็นลักษณะที่ว่าไม่พอใจในเรา ว่าเราอยู่กับท่าน เราไม่พอใจ คงเป็นอย่างนั้น .. พระองค์นั้นก็เราเคยเล่าให้ฟังแล้วนี่ ท่านเลยเล่าให้ฟังทีนี้ละ

‘โอ๊ย ท่านไม่รังเกียจ ท่านเล่าเรื่องความเพียรให้ฟัง เวลานั้นท่านกำลังพิจารณาอย่างนั้นๆ ธรรมะของท่านกำลังเร่ง ท่านอยู่กับใครไม่ได้ ท่านหลีกเลี่ยงหนีมาๆ มีแต่หลีกเลี่ยงหนีมาๆ หลบหลีกเลี่ยงจากหมู่จากเพื่อนตลอด เพื่องานของท่านสะดวกสืบทอดเป็นลำดับลำดับมาไม่ขาดวรรค

ขาดตอน ความเพียรของท่านเต็มเม็ดเต็มหน่วย ที่ลาไปที่นั่นที่นี้คงจะเป็นเพราะการภาวนาของท่านเร่ง นี่ท่านมากับพระเดชพระคุณ ท่านอาจจะเป็นห่วงความเพียรของท่าน ท่านถึงไปที่นั่นที่นี้

‘หือๆ ?’ ท่าน(เจ้าคุณธรรมเจดีย์) จ้อฟังนะ เรื่อยเข้าไปนะ จ้อเข้าไป พระองค์นั้นก็เลยเล่าเรื่องธรรมะของเรา ธรรมะประเภทนี้ท่านเคยเล่าให้ฟังแล้ว ท่านไม่มีวันมีคืน ท่านอยู่กับใครไม่ได้ ท่านต้องปลีกไปอยู่องค์เดียวๆ ของท่านอย่างนั้น ‘หือๆ ?’ จ้อเข้าเรื่อนะที่นี้ เป็นอย่างนั้นแหละ

‘อ้อ เพราะฉะนั้นเธอถึงอยู่กับเราไม่ติดไปอยู่กับเรา เธอไปทำที่อยู่ดีๆ เราก็คือเป็นห่วงอยู่แล้ว มีหน้าซำยังโดดไปโน้นอีก ไปภูเขาลูกโน้นลูกนี้อ้อ อย่างนั้นเอง’

ที่นี้ลงใจนะ อ้อๆ เป็นอย่างนั้นเอง พระองค์นี้เราเคยเล่าให้ฟัง ว่าท่านอยู่กับใครไม่ได้ ท่านปลีกหนีจากหมู่จากเพื่อนตลอดเวลา มาเนื้อมากับพระเดชพระคุณท่านก็มา มาด้วยความจำเป็นท่านก็มา พระเลยเล่าให้ฟัง แต่ท่านก็อดคิดเรื่องงานของท่านไม่ได้ ต้องปลีกต้องเร้น ‘เฮ้อ อย่างนั้นเธอ เราไม่รู้ อ้อ เป็นอย่างนั้นเอง’

ที่นี้พอเรากลับมาคราวหลังนี้ขอโทษเรานะ ‘เฮ้อ บัวเราได้คิดผิดกับเธอมามาก ตอนเธอไปอยู่กับเรา ว่าเธอรังเกียจอะไรต่ออะไร ขำเข้าใจผิด นึกว่าเธอรังเกียจขำ เราอดคิดไม่ได้นะ อยู่กับเราไม่เป็นสุข เตียวเวลาไปนั้นเตียวเวลาไปนี้ๆ ไม่รู้กี่ครั้ง ที่นี้พระมาเล่าให้ฟังแล้วเราพอใจๆ เราขอโทษนะบัว ขอโทษเธอนะ’

‘โอ้ย จะเป็นไร’ เราก็ออย่างนั้น ที่นี้ท่านเห็นโทษของท่านนะ ที่ว่าเราอยู่ไม่ได้ อย่างนี้เพราะความเพียรเป็นอย่างนั้นๆ ท่านเปิดออกมาเลย (ตอนนั้น) โน่นอยู่ในเขา ทางที่ว่าไปถ้าผาดตกลงจากนั้นแล้วก็มาอยู่คืนเขา ลาท่านเจ้าคุณมา ท่านเอาไว้ไม่อยู่ว่างั้นเถอะนะ จะอยู่ได้ไงมันหมุนตัวๆ ก็มาขัดหัวอกที่นั่น หายจาก(โรคเจ็บขัดในหัวอก)แล้วถึงได้มาสกลนคร แล้วขึ้นวัดดอยธรรมเจดีย์(ต่อไป)...”

หลังจากที่ท่านได้ลาจากท่านเจ้าคุณไปในระยะนั้น ความต่อเนื่องทางความเพียรจึงมีขึ้น

อีกครั้งหนึ่ง กล่าวถึงปัญหาหนึ่งของบรรดาพระกรรมฐานเกี่ยวกับการออกเที่ยวธุดงค์ในสมัยนั้น มักได้รับผลกระทบจากพระฝ่ายปกครอง แต่สำหรับท่านเองกลับไม่เคยพบปัญหาเช่นนี้เลยดังนี้

“...ออกปฏิบัติกรรมฐานไปองค์เดียวๆ ตลอดเลย .. ตามธรรมดาแต่ก่อนพวกการปกครองไม่ได้แยกกันธรรมยุตกับมหานิกาย เจ้าคณะนั้นเจ้าคณะนี้เห็นกรรมฐานไปนี้ ไทยถูกไล่ถูกขนาบ พวกนี้อวดกำมอยอย่างนั้นละ แต่กับเราไม่เคยถูกไล่ละ เราไปองค์เดียวอย่างนั้นละ หลักธรรมวินัยก็เรียนมาเต็มที่ทุกอย่างอะไรผิดถูกประการใดก็รู้ แต่เราไม่เคยถูกขับแหละ ส่วนมากพระกรรมฐานไปมักจะถูกขับถูกไล่ แต่เราไม่ไปไหนไม่ไปไหนไม่เคยมี สถานที่ว่าเก่งๆ เราไปก็ไม่เห็นมี คงเป็น “มหา” นี่ละเป็นกำแพงทำให้ไม่กล้า ไม่เคยมี ไปอย่างนั้นตลอดองค์เดียวๆ...”

สำหรับพระอุปัชฌาย์ของท่านเองแม้จะเป็นพระในฝ่ายปกครอง แต่ท่านมีความเข้าใจชีวิตพระธุดงค์กรรมฐานเป็นอย่างยิ่ง และยังให้การอุปถัมภ์คุ้มครองช่วยเหลือพระกรรมฐานให้ได้รับความสะดวกในการบำเพ็ญสมณธรรมจนตลอดชีวิตของท่านเลยทีเดียว องค์หลวงตากล่าวว่าที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะท่านเจ้าคุณอุปัชฌาย์มีความเคารพบูชาและเกี่ยวข้องกับหลวงปู่มันมาตั้งแต่เป็นเด็กน้อยแล้วดังนี้

“...เจ้าคุณอุปัชฌาย์เราท่านเป็นธรรมทั้งแท่งเลยนะ เพราะท่านเป็นลูกศิษย์หลวงปู่มัน

มาตั้งแต่อายุ ๑๒ ปี พ่อแม่ครูจารย์มันท่านบอกว่า

‘นี่เณรจุม ดูมันหูกางๆ ลักษณะมันจะเป็นผู้ใหญ่ได้ เอาไปเรียนหนังสือเสีย ให้มันได้มาเป็นผู้ใหญ่ให้ความร่มเย็นแก่ผู้น้อย’

แล้วท่านอาจารย์มันก็ไปฝากที่วัดเทพศิรินทร์ กว่าจะเป็นมหาจุม สอบเท่าไรก็ตก ตกเท่าไรก็สอบ จนเขาเรียกท่านว่า “มหาจุมหนังสือเน่า”

พอได้มาเป็นเจ้าคณะมณฑลก็อยู่ให้ความร่มเย็นแก่หมู่คณะมาโดยตลอด เป็นอย่างพ่อแม่ครูจารย์มันว่าไว้จริงๆ...”

ป่วยหนัก...รักษาด้วยธรรมโอสถ

คราวหนึ่งในระยะไล่เลี่ยกัน ท่านไปพักวิเวกทางบ้านกาหม-โพนทอง ซึ่งอยู่ระหว่างอำเภอบ้านผือ (จังหวัดอุดรธานี) กับอำเภอบ้านดุง (จังหวัดหนองคาย) ต่อเขตต่อแดนกัน มีแม่น้ำทอนเป็นเขตแดน ชาวบ้านเล่าว่า ในครั้งนั้นท่านวิเวกมาพักวัดร้าง* ห่างป่าช้าประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ เมตร สมัยนั้นเป็นป่าดงดิบบริบูรณ์มาก มีสัตว์ป่าชุกชุมจนเป็นที่หลบหลีกของเหล่านักเลง ที่ขโมยปล้นจี้หนีอาญาแผ่นดินเลยป่าช้าไปเล็กน้อยเป็นบ้านหนองกระด้าง-หนองกระดิว ซึ่งท่านก็เคยแวะพักเช่นกัน

* ปัจจุบันเป็นทุ่งนามีเพียงต้นโพธิ์เป็นสัญลักษณ์หรือร่องรอยไว้ ป่าช้าเดิมได้ขยับขยายปัจจุบันโล่งเตียนเป็นพื้นที่ โดยการผันน้ำจากฝายน้ำทอนที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขงและแม่น้ำโขงตามลำดับ

บ้านกาหม (เดิมเรียกบ้านกาโหมหรือกาหม-โพนทอง เพราะมีฝูงกามาอนเป็นจำนวนมากที่ดงแห่งนี้) อยู่ใกล้บ้านโพนทอง ห่างกันประมาณ ๔ กิโลเมตร เดิมทั้งสองหมู่บ้านอยู่ติดกัน แต่เกิดน้ำท่วมจึงย้ายหมู่บ้านห่างกันออกไป

เมื่อท่านมาพักภาวนาอยู่ในป่าแห่งนี้ ชาวบ้านหมู่บ้านกาหม-โพหนองจำนวนมากต่างพากันล้มป่วยด้วยโรค**เจ็บขัดในหัวอก**ดาตาชกัน ไปหมดเหมือนโรคอิหวาดหรือฝีดาษ ถึงขนาดที่ว่าวันหนึ่งๆ เป็นกันตายกันวันละ ๓-๔ คนบ้าง ๕ คนบ้าง บางวันก็มีถึง ๗-๘ คนบ้าง เขาก็ไปนิมนต์ท่านมาสวด **กุสลามาทิกา บังสุกุล** ให้คนตาย เพราะแถวนี้ไม่มีพระ วันทั้งวันมีแต่กุสลามาทิกา อุทิศส่วนบุญให้คนตายไม่หยุดหย่อน เดียวมีคนนั้นตายแบกเข้ามาแล้ว ลักพัก

เดียวแบกเข้ามา

ใหม่อีกแล้ว

ท่านเลย

จะไม่ได้

หนี ทาง

จากป่าช้าเลย

จนสุดท้ายโรคร้ายที่คร่าชีวิตคนมากมายนี้ก็มาเป็นขึ้นกับตัวท่านเอง

อาการของโรคเจ็บเหมือนกับเหล็กแหลมหลาวทิ่มแทงประสานกันเข้าไปในหัวอกในหัวใจ จะหายใจแรงก็ไม่ได้ ยิ่งถ้าหากว่าจามด้วยแล้ว แทะบจะสลบไปในตอนนั้นเลยทีเดียว เมื่ออาการเกิดขึ้นเช่นนี้ทำให้ท่านทราบได้ทันทีว่า ถ้าชินเป็นเช่นนี้แล้วไม่นานก็จะต้องตายอย่างแน่นอน เพราะแม้แต่การหายใจก็จะได้ มันคับเข้าแน่นเข้าเรื่อยๆ หายใจแรงแทบไม่ได้เลย เมื่ออาการเช่นนี้ปรากฏขึ้นท่านจึงบอกชาวบ้านว่าเป็นโรคแบบเดียวกันนี้แล้ว ต้องขอหลบตัว

ท่านเล่าว่าระยะนั้นจิตของท่านละเอียดมากทีเดียว เรื่องร่างกายเป็นอันว่าปล่อยวางกันไปหมดแล้วไม่มีอะไรเหลือ เหลือแต่นามธรรม ความคิดความปรุงที่พัดเหวี่ยงกันอยู่ตรงนั้น จิตก็รู้สึกละเอียดมาก ผ่องใสมาก กล้าหาญมาก

จากนั้นท่านก็เก็บตัวพักที่ป่ากอไผ่ที่เชิงภูเข่า เมื่อโรคเจ็บขัดหัวอกนี้ได้ปรากฏขึ้นก็ทำให้ท่านชักจะรวนเร จึงพิจารณาว่า

“...เออ! คราวนี้เราจะไปตายเสียแล้วหรือ ในเวลานี้เรายังไม่อยากไป เพราะในหัวใจถึงจะละเอียดขนาดไหนก็ตาม แต่ก็รู้อยู่ว่า จิตนี้ยังไม่ได้เป็นอิสระ ยังมีอะไรอยู่ในจิต หากว่าตายไปในตอนนี้ก็แน่ใจใน**ภูมิของจิตภูมิ**

ของธรรม ว่า จะต้องไปเกิดในที่นั้นๆ ยังไงก็ต้องค้างอยู่ ยังไม่ถึงที่ เหล่านี้ทำให้ตถวิจรรย์ว่า ‘**ยังไม่อยากตาย**’

เพราะจิตยังจะค้างอยู่ในชั้นใดชั้นหนึ่ง ในความรู้สึกยังมีอาลัยอาวรณ์อยู่ แต่ไม่ใช่กับชีวิต เป็นความอาลัยอาวรณ์อยู่กับมรรคผลนิพพานที่ตนต้องการจะได้...”

แต่ด้วยเหตุที่โรคมันบีบบังคับตลอดเวลา ทำให้ท่านต้องหมกกลับมาพิจารณาย้อนหลังว่า

“**ไม่อยากตายก็ต้องได้ตายเมื่อถึงกาลมันแล้วห้ามไม่ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นคติธรรมดาอยู่ไปทำไม เรื่องทุกข์เวทนาก็เคยผ่าน เคยรบบมาด้วยการนั่งหามรุ่งหามค่ำ นั่งตลอดรุ่ง**

แม้ทุกข์เวทนา มากแสนสาหัสก็เคยได้ต่อสู้จนได้ความอัศจรรย์มาแล้ว โรคนี้ก็เป็นทุกข์เวทนาหน้าเดียวกัน อริยสัจอันเดียวกัน จึงถอยไปไม่ได้”

มีชาวบ้านยกทั้งบ้านพากันไปเยี่ยมท่านเป็นร้อยๆ ท่านก็ให้เขากลับหมด ไม่ให้ใครมายุ่งเลย จะเหลืออยู่ก็แต่ผู้เฒ่าคนหนึ่งเท่านั้น แก่แอบซุ่มดูท่านอยู่ตลอดทั้งคืนด้วยความเป็นห่วงที่กอไผ่ป่าใกล้ๆ กันนั้นโดยไม่ให้ท่านรู้ตัว

ท่านตั้งใจจะขึ้นเวทิต่อรกันกับทุกข์เวทนาของโรคนี้ในคืนนี้ ชนิดจะให้ถึงเหตุถึงผลถึงพริกถึงขิงถึงเป็นถึงตายเลยทีเดียว จากนั้นก็เข้าที่นั่งภาวนา โหมกำลังสติปัญญาหมุนเข้าพิจารณาทุกข์เวทนาในจุดตรงกลางอกที่กำลังเจ็บเสียดแทงอยู่นี้ ท่านเล่าไว้ดังนี้

“...พิจารณาทุกข์เวทนาในหัวอกนี้ว่าเป็นยังไง เกิดขึ้นจากอะไร เสียดแทงอะไร เวทนาเป็นหอกเป็นหลาวเมื่อไรกัน มันก็เป็นทุกข์ธรรมดาตัวเอง ทุกข์นี้ก็เป็นสภาพอันหนึ่ง เป็นของจริง... คั่นกันไปมาไม่ถอย เป็นตายไม่สนใจสนใจแต่จะให้ความจริงในวันนี้เท่านั้น พิจารณาดังนี้

ทุกข์เวทนามันมากเท่าไรมันแทงในหัวอกสติปัญญายังหมุนตัวๆ สู้ไม่ถอยจากหัวค้ำจนกระทั่งถึง ๖ ทุ่มกว่า พอเต็มที่เห็นประจักษ์เวลาถอนนี้ ถอนอย่างประจักษ์เช่นเดียวกับทุกข์เวทนาจากการนั่งตลอดรุ่ง จิตรอบด้วยปัญญา ทุกข์เวทนาถอนแบบเดียวกัน ถอนออกๆ กำหนดตามกันๆ ถอนออกจนโล่งหมด

เลย หายเจ็บไม่มีอะไรเหลือ โล่งหมดในหัวอกนี้ สุดท้ายก็เหมือนกับว่าร่างกายไม่มี ร่างไปหมดเลย พักดูความอัศจรรย์ของจิต

เมื่อทุกข์เวทนาดับไปหมดแล้ว มีแต่ความว่างของร่างกาย จากนั้นก็เป็นความว่างของจิต หายเจ็บ เมื่อจิตมันพอตัวได้กำลังแล้วก็ยิบแย็บๆ ถอยออกมาๆ จิตก็ยังว่าง ร่างกายแม้จะมีอยู่แต่ไม่มีเจ็บมีปวดมีเสียดแทงในหัวอกอย่างที่เคยเป็นมาเลย จึงแน่ใจว่าไม่ตายแล้วที่นี้ โรคนี้หายไม่อยากอะไรเลย แก่กันด้วยอริยสัจ

พอหลังจากนั้นแล้วก็ลงเดินจงกรม เอาตะเกียงแก้วครอบเล็กๆ ภาควิสาณเขาเรียกตะเกียงโป๊ะเล็กๆ จุดไว้ข้างนอกมุ้งโน้น... ตั้งแต่ต่อสู้กันอยู่นั้นนะ จุดไว้แล้วก็เข้าที่ละ มองเห็นไฟอยู่นอกมุ้งโน้น ไม่ได้เอาเข้ามาในมุ้ง จากนั้นก็ลงเดินจงกรม โอ๊ย เดินก็ตัวปลิวไปเลย หายเจ็บไม่มีอะไรเหลือ...”

ท่านเดินจงกรมจนตลอดรุ่ง คืนนั้น ท่านจึงไม่ได้นอนเลย เมื่อแสงอาทิตย์สว่างพอรำไร ผู้เฒ่าที่แอบอยู่ข้างกอไผ่ก็บุบปบออกมาด้วยความดีใจ ท่านเห็นผู้เฒ่าจึงทักว่า

“**เฮ้า โยมมาทำอะไรล่ะ?”**

“**โห ผมนอนอยู่ที่นี่ ข้างกอไผ่นี้”** แกว่า

“**เฮ้า นอนทำไม? ก็บอกให้ไปตั้งแต่เมื่อคืนนี้”**

“**โอ๊ย ผมไม่ไป ผมกลัวท่านจะตาย ผมคอยแอบอยู่ที่นี่ ผมก็ไม่ได้นอนเหมือนกันทั้งคืนไฟของท่านสว่างตลอดรุ่ง เห็นท่านมาเดินจงกรม ผมก็ดีใจบ้าง”**

การพิจารณาทุกข์เวทนาจากการป่วยคราวนี้ ท่านเคยยกเอามาเป็นตัวอย่างสอนพระให้รู้หลักว่า

วัดป่าสุทธาวาส

“...ทุกขสัจนี้เป็นเหมือนหินลับปัญญานะ ถ้าเราพิจารณาแบบพระพุทธเจ้าสอนแบบอริยสัจเป็นของจริงๆ เรื่องทุกขเวทนานี้เป็นหินลับปัญญาให้คมกล้า...”

เวลาพิจารณาแล้วแก่นอนกัน มันก็ถอนให้เห็นชัดๆ นี่นะ... มันแก้กันได้ด้วยอริยสัจปัญญาพิจารณากองทุกข์ แยกแยะกันกับร่างกายของเราออกให้เห็นอย่างชัดเจน ดังที่เราเคยปฏิบัติในสมัยที่นั่งหามรุ่งหามค่ำ ไม่ได้ผัดกันเลย แต่เรื่องสติปัญญาต้องขึ้นสดๆ ร้อนๆ เราจะไปเอาเรื่องเก่าเรื่องที่เคยเป็นมา มาปฏิบัติไม่ได้...

เรื่องแก้กิเลส แก้อะไรทุกสิ่งทุกอย่าง แก่ทุกขเวทนานี้ มันต้องสดๆ ร้อนๆ...อย่าให้เกิดขึ้นมาด้วยการคาดการณ์... มันถึงแก้สดๆ ร้อนๆ จริงๆ ...”

ผีปอบสา

หลังจากหายโรคเจ็บขัดในหัวอกด้วยธรรม-โอสธแล้ว ท่านก็ไปวัดป่าสุทธาวาสด้วยเหตุผลที่เกี่ยวข้องผูกพันไว้กับพระอุปัชฌาย์อีกดังนี้

“...ท่าน(เจ้าคุณธรรมเจดีย์)ก็ไล่ไปสกลนคร เราก็จะไปสกลฯ อยู่แล้ว เราจะไปตามสหายของเรา ท่านผูกพันมากนะ ท่านให้ไปบวชหมอเจริญ วัฒนสุชาติ^๑ ตอนนั้นเขา

เรียนแพทย์ ให้ไปสวดกรรมวาจาให้เขา ท่านจะไปบวช แล้วให้เราไปสวดกรรมวาจา ให้รอท่านอยู่วัดสุทธาวาส...”

เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๙๓ เป็นช่วงเวลาที่ท่านกลับมาพักวัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร อีกครั้งหนึ่งภายหลังงานประชุมเพลิงหลวงปู่มั่นเสร็จสิ้นลง เพื่อร่วมงานบวชตามประเพณีของคุณหมอเจริญ ในช่วงเวลานั้นมีหญิงสาวนางหนึ่งได้เข้ามาพูดคุยสนทนากับหมอเจริญโดยท่านเองก็ได้ร่วมฟังเรื่องราวในครั้งนี้ด้วย ดังนี้

“...อย่างเขาว่าเป็นปอบเป็นผีก็เหมือนกัน คนนั้นเป็นปอบคนนี้เป็นปอบ มันมีผีมาสิงอยู่ในคนเขาเรียกปอบ เอ๊ ชื่อว่าอะไรนาหญิงคนนี้นั้น หมอเจริญชักเอาเสียจนตาแห้ง นั่งดูหญิงคนนั้น หมอเจริญนะเป็นนักเรียนแพทย์ปัจจุบันอยากรู้ชัดๆ เป็นยังไงแน่ แกก็เล่าให้ฟังจริงๆ โห แกเล่าอย่างอาจหาญนี่ นั่นเหมือนกับอ้าปากด้วย สิมตาไม่หลับด้วยอ้าปากด้วย คือแกพูดมันน่าฟัง

ถ้าวันไหนมันหิวมันดั้นอยู่ในนี้ เจ้าของจะรู้สึกรำคาญ ว่าจัน ปอบส่วนมากมันจะออกทางตา แผล็บๆ ทางตาแล้วก็ไปแล้ว ทางเจ้าของนี่ก็คอยร้อนใจจะชักลัวว่ามันจะไปกินใครเข้า ถูกหมอเขาเก่งเขาไล่ติดตามผีมา ก็มาหาเราได้ ถ้าคนไล่ผีไม่เก่ง คนไล่ผีไม่รู้มันก็กินคน พอมันกินอิ่มแล้ว ก็กลับมาหาคน กลับมาหาเจ้าของนั่นแหละ มาเข้าเจ้าของ เข้าทางหู บ้างเข้าทางตาบ้างแว็บเดียว ทีนี้ก็จะรู้สึกง่วงนอนทั้งวัน ถ้ามันได้ไปกินอิมๆ มาแล้วจะง่วงนอนทั้งวันเลย แต่ถ้ามันหิวแล้วเจ้าของก็จะรู้สึกกระวนกระวายคือมันกวนอยู่ภายใน ครั้นถ้าออกไปกินเขาก็ถูกเขาไล่ละชีว่า

‘อินี่เป็นปอบ อินั่นเป็นปอบ’

เขาไล่ตามมาก็มาโดนเอาเราเข้า เหตุที่เป็นปอบก็เพราะแกไปลักว่าน เขาเรียกว่านกระจาย ลักอยู่บนหัวนี้... ให้เขาลักว่านให้ที่กระหม่อม แล้วอยู่ยงคงกระพันด้วยนะ เมื่อลักว่านแล้ว แทะก็ไม่เข้าฟันไม่เข้าปิ่นยังไม่ออก... นั่นละเหตุที่จะมาเป็นปอบก็เพราะว่าน อันนี้คือรักษาไม่ได้

แกว่ามีวิชาที่ขัดกันกับสิ่งนี้ เช่นกินของดิบอย่างนั้นนะ ถ้าหากกินเนื้อดิบปลาดิบอย่างนี้เข้าไปมันจะขัดกับวิชานี้ ถ้าขัดแล้วก็ทำให้เป็นปอบได้ ถ้าไม่ขัดก็ไม่เป็นอะไร สิ่งที่ทำให้ขัดกันก็เช่น ไม่ให้กินเนื้อหรือไม่ให้กินปลาดิบ หรืออย่างลาบเลือด หรือเคียวกล้วยก็ห้ามไม่ให้ไปลอด นี่ก็ไปลอดไม่ได้มันผิด นี่ละที่แกเล่าให้ฟัง

เราก็ฟังดูเหมือนกัน เอ๊ พิสิก ที่วัดป่าสุทธาวาสนี่ละ เรากำลังจะไปวัดดอยธรรมเจดีย์กับหมอเจริญ หมอเจริญกำลังจะบวช ให้ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ไปบวช... แกบวชให้แม่แม่ขอก็เลยบวชให้ ก็พอดีผู้หญิงคนนั้นแกมาคอยรถอยู่ที่หน้าวัด แต่ก่อนรถไม่ค่อยมีแหละ มาที่กุฏิ พวกนี้ก็นั่งอยู่นั่น แกมาก็เลยพูดกันไปพูดกันมาจึงได้รู้เรื่องราวว่าแกเป็นปอบ

‘ทุกวันนี้ยังเป็นอยู่หรือ?’

เป็นอยู่แกว่าจันนะ ‘ทุกวันนี้ก็ยังเป็นอยู่ยังแก้ไม่ตก เพราะว่านเขาลักไว้กระหม่อมนี้แล้วไปทำผิดเลยกลายเป็นปอบไป...’

...ถ้าหมอเขาเก่งๆ มันไปกินใครอย่างนี้เขาไปจับผี พอจับมัดได้แล้ว เอาเชือกมัดเขาเรียกเชือกกระทำ เป็นเชือกวิชา เมื่อเขามัดผูกนี้ไว้แล้วมันก็ออกไม่ได้ จากนั้นเขาก็ชักถามซิ

‘เป็นใคร? มาจากไหน?’

เป็นนั่นชื่อนั้นอย่างนั้นๆ ‘แล้วใครเป็นเจ้าของ?’ มันก็ชี้บอกเจ้าของ

‘ยายนี้แหละ’ คนยังสาวๆ อยู่นะไม่ใช่ยายอะไรแหละ หมอเจริญนี่เชื่อเลย...

โอ้โห! วิชามันแปลกนะ เอาไปคิดแหละ พวกหมอแผนปัจจุบันนี่นะ สิ่งเหล่านี้เขาไม่เชื่อว่า มี ที่นี้หมอเจริญนี่แหละเชื่อ ไปเห็นแล้วไม่เชื่อได้ยังไง เพราะเขาพูดเป็นตุเป็นตะ พูดเป็นหลักความจริง หลักฐานพยานก็ลักอยู่บนกระหม่อมเขา ก็บอกว่าลักอยู่ตรงนี้ นี่ละตัวมันพาเป็นเหตุ ก็มีหลักฐานพยานอยู่ทุกสิ่งทุกอย่างแล้วจะไม่เชื่อได้ยังไง มันกินคนเขาก็บอกว่ามันไปกินคน...”

ภายหลังเสร็จงานบวชคุณหมอเจริญแล้วท่านก็ออกเดินทางขึ้นภูเขาล้างวัดดอยธรรมเจดีย์ในทันที

^๑ คุณหมอเจริญ วัฒนสุชาติ ต่อมาเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลศรีธัญญา ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ

คืนแห่งความสำเร็จ

น้ำซับน้ำซึม ด้วยสติปัญญา

ในระยะนั้นองค์หลวงตากล่าวถึงความเพียรในการบำเพ็ญจิตตภาวนาของท่านว่าเป็นไปเองโดยไม่ต้องได้บังคับ ทั้งนี้เป็นผลมาจาก **ภาวนามยปัญญา** อันเป็นสติปัญญาที่หมั่นตัวเองโดยอัตโนมัติ โดยไม่ต้องมีการบังคับบัญชาในเรื่องความพากความเพียรเลย กลับต้องได้รั้งเอาไว้ มิเช่นนั้นแล้วสติปัญญานี้จะทำงานจนเลยเถิด ด้วยเพราะเห็นโทษแห่งวัฏจักรอย่างถึงใจนั่นเอง **ใจ**จึงมีกำลังมากที่จะถอนตัวออกจากทุกข้ออย่างเต็มเหนี่ยว โดยไม่มีคำว่าเป็นว่าตายเลย ท่านกล่าวว่า

“...นี่สติปัญญาขั้นนี้ก้าวแล้ว ทีนี้เบิกกว้างๆ ออกเรื่อยๆ เรื่องกิเลสตัณหาวัฏจักรวัฏวน หมุนภายในดวงใจนี้ เหมือนกับว่ามันหย่นเข้ามาๆ ทางเบิกกว้างที่จะหลุดพ้นจากทุกข์เบิกกว้างออกๆ สติปัญญาหมุนตัวเป็นธรรมจักร นี่เรียกว่า ธรรมทำงาน ธรรมมีกำลัง ย่อมหมุนตัวกลับเหมือนกันกับกิเลสที่มันมีกำลังหมุน หัวใจของสัตว์เป็นวัฏจักรไปตามๆ กันหมด ไม่ว่ากิจริยาใดของกิเลสที่มันแสดงตัวออกมา มันทำงานเพื่อวัฏจักรของมันทั้งนั้นๆ

ทีนี้เมื่อสติปัญญาอันเป็นฝ่ายธรรมมีกำลังแล้วหมั่นกลับ ทีนี้หมั่นกลับโดยอัตโนมัติเหมือนกิเลสมันหมุนอยู่ในหัวใจสัตว์โลกเป็นอัตโนมัติ

ของตัวเองนั้นแล พอถึงขั้นสติปัญญาขั้นนี้แล้ว เป็นหมุนกลับๆ ตลอดเวลา ไม่ว่ายืนว่าเดินว่านั่งว่านอนเว้นแต่หลับอย่างเดียวเท่านั้นนอกจากนั้นสติปัญญาขั้นนี้จะมาากิเลสตลอดเวลาโดยอัตโนมัติ หมุนตัวๆ กิเลสชั้นหยาบหมุนหนักเรียกว่าปัญญาขั้นผาดโผนโจนทะยานเหมือนว่าฟ้าดินถล่ม ปัญญาชั้นหยาบกับกิเลสชั้นหยาบๆ พัดกัน

พอจากนั้นแล้วสติปัญญาก็ค่อยเบาไป เพราะกิเลสเบาลงๆ สติปัญญาก็ค่อยเบาไปตามๆ กัน หมุนไปตามๆ กัน เป็นน้ำซับน้ำซึมๆ กิเลสซึมซาบไปไหนสติปัญญาขั้นอัตโนมัติก้าวเข้าสู่มหาสติมหาปัญญาแล้ว ซึมซาบไปตามๆ กันเลย เหมือนไฟได้เชื้อ เอา ละเอียดขนาดไหน สติปัญญานี้ก็ละเอียดตามกันไป โดยอัตโนมัติ...”

ท่านกล่าวถึงความเข้าใจที่เคยคิดว่าจิตมีความละเอียดเท่าไรก็ยิ่งจะมีความสุขความสบายงานการจะค่อยเบาบางไปๆ นั้น มาถึงตอนนี้กลับเป็นตรงกันข้ามไปหมดดังนี้

“...บางทีจนรำคาญเหมือนกันนะ เพราะมันหมุนไม่หยุดไม่ถอย ‘เอ๊ นี่มันอะไรกัน’ แต่มันคิดได้ชั่วขณะเท่านั้นนะ แต่พอหยุดคิดปั๊บมันพุ่งใส่นั่นเลย คือ ความคาดหวังเรานั้นกับความจริงนี้มันห่างกันคนละโลกเลย คือเราคาดไว้อย่างนั้นนะว่า

‘จิตนี้ได้มีความละเอียดลออเข้าไปเท่าไร ก็ยังจะมีความผาสุกสบาย งานก็ยังจะน้อย เข้าไปๆ สบายเข้าไปเรื่อยๆ ?’ นี่เราคาดเราคิดนะ

แต่เวลาความจริงมันไม่เป็นอย่างนั้น เข้าสมาธินี้ก็เหมือนงานน้อยจริงๆ พอพิจารณาปั๊บๆ ก็รวมสงบแล้วอยู่สบายเป็นคนขี้เกียจนอนตายอยู่ในสมาธินั้น ความจริงเจ้าของขี้เกียจต่างหาก ตอนนี้นานน้อยนี่ คือมันอาศัยความสงบ มันติดความสบาย

พอออกทางด้านปัญญา พอได้เหตุได้ผลทางด้านปัญญาแล้ว ที่นี้มันเห็นผลแล้วที่นี้มันเริ่มละที่นี้ เริ่มหมุนเรื่อยๆ พิจารณาเข้าไปเรื่อยๆ เข้าใจเรื่อยๆ แก่เรื่อยๆ ถอดถอนกิเลสได้ด้วยขาดเรื่อยๆ ไปเรื่อยๆ เอาละที่นี้ละ ที่นี้ก็เป็นธรรมจักรหมุนตัวเป็นเกลียว เอาละที่นี้ต้องได้รู้เอาไว้ แล้วที่นี้บทเวลามันเพี้ยน ถึงร่างกายก็เพี้ยนด้วยไม่ได้เพี้ยนแต่ตรงนั้นละ ในร่างกายทุกส่วนก็รู้สึกเพี้ยน เพราะจิตทำงาน ปัญญาพิจารณาค้นคว้าเขาเรียกว่าทำงาน

ก็รำพึง ‘เอ้ เราคิดไว้ว่าเมื่อจิตมีความละเอียดลออเข้าไปเท่าไร ยังจะมีความสุขมากๆ ทำไมเดี๋ยวนี้ถึงเป็นอย่างนี้มันสุขมากยิ่งงี้ มันวุ่นกับงานตลอดจนแทบจะเป็นจะตาย ถ้าว่างานมันก็ยังมากเข้าไปโดยลำดับ’

มันไม่เหมือนกันตั้งแต่ก่อนที่เราคาดไว้ว่าจิตละเอียดเข้าไปเท่าไรงานยิ่งจะน้อยลงไปๆ และจะมีความสุขยิ่งสบายๆ แล้วหมดไปเลยสิ้นไปเลย นี่เป็นความคาดหวังที่ไม่ใช่ความจริง

เวลาความจริงมันไม่เป็นอย่างนั้น พอถึงขั้นปัญหานี้แล้ว โอ้โฮ มันกว้างขวางยิ่งกว่าอะไร มันหมุนตัวๆ นี่ครอบโลกธาตุในส่วนร่างกายหยาบนี้ อันนี้แหละตัวมันดันมากเหมือนกับน้ำไหลโจนลงมาจากภูเขา เหมือนกับน้ำตกนะ เช่นแม่สาที่เชียงใหม่ มันเหมือนอย่างนั้น ปัญญาขึ้นพิจารณาร่างกายมันรุนแรงมากเหมือนกับน้ำตกนั่นแหละ

ที่นี้พอร่างกายนี้หมดนั่นแล้ว มันเข้าไปส่วนอาการของขั้นที่ ๔ นี่คือ **เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ** มันเป็นน้ำซบน้ำซึมที่นี้ ไหลรินอยู่ทั้งแล่งทั้งฝน คือตลอดเวลาหากไม่แบบน้ำตก เพราะอันนี้มันส่วนละเอียดแล้ว มันก็

หมุนอยู่เหมือนกันเป็นแต่เพียงว่าหมุนแบบนี้ คือหมุนเบาๆ หากหมุนไม่หยุด ตอนพิจารณาร่างกายนี้เหมือนกับน้ำตกไหลโจนมาจากภูเขาเสียงซ่าๆ ดังถึงไหนโน้นถ้าเราจะเทียบ พออันนี้หมดปัญหาไปแล้ว เหลือแต่**นามธรรม** เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่นี้มันก็ไหลรินอยู่นั่น

มันพิจารณาไม่หยุดไม่ถอยนี่ละ เอ้ นี่มันจะสิ้นสุดเมื่อไร ก็เราคิดคาดไว้ตั้งแต่ต้นว่า จิตมีความละเอียดลออเท่าไรก็ยังจะมีความสุขความสบาย งานการก็จะค่อยเบาไปๆ ทำไมมันกลับตรงกันข้ามไปเสียหมด แล้วเมื่อไรจะได้สะดวกสบายสักที วาจี้ พอหยุดกันแล้วปั๊บมันก็ทำงานแล้ว คือเราสั่งมันไว้มันคิดเท่านั้น พอปล่อยปั๊บมันปั๊ปปี้ไปงานที่กำลังทำยังไม่เสร็จ คือยังไม่รู้แจ้งเห็นจริงอันไหนแล้วมันจะต้องตายด้วยกันพูดง่ายๆ เรื่องจะแพ้ันนี้มันไม่ยอมนอกจากตายกับให้รู้ให้ผ่านไปได้เท่านั้น

จนกระทั่งมันไปเสียหมดกำลังของมันที่จะไปอีกแล้วมันก็จะจับไปเอง สติปัญญาที่หมุนตัวเป็นเกลียวอยู่นั้นก็จะจับไปเองเป็นหลักธรรมชาติเหมือนกัน เป็นอัตโนมัติเหมือนกัน...”

เกี่ยวกับการพิจารณาด้านปัญญาเมื่อผ่านแต่ละขั้นมาถึงอวิชชาซึ่งเป็นสังโยชน์ข้อสุดท้ายของพระอนาคามีก่อนจะบรรลุธรรมขั้นสูงสุดนั้น ขอยกพระธรรมเทศนาของท่านมาแสดงโดยย่อดังนี้

“...ที่นี้การปฏิบัติเมื่อผ่านขั้นร่างกายนี้ไปหมดแล้ว สุภะก็ไม่ปรากฏ อสุภะอสุภังไม่มีความที่ร่าเริงน่ากลั้วในเรื่องราวร่างกายก็หมดไป ที่นี้พอเกิดขึ้นมาก็กลายเป็น **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** เกิดขึ้นมาเกิดกับดับพร้อมๆ เรื่องอสุภะอสุภังผ่านไปเลยๆ สุดท้ายร่างกายก็ไม่มี โลกนี้กลายเป็นโลกว่างไปหมดจากการพิจารณาตั้งแต่ขั้นเริ่มแรก ถือร่างกายเป็นพื้นฐานแห่งการพิจารณา เมื่อพิจารณาอันนี้ชำนาญเรียบร้อยแล้วมันก็ไม่มีความมีเรา มีหญิง มีชาย มีแต่ธาตุสี่ดินน้ำลมไฟ ทั้งเขาทั้งเราเสมอกันหมด แล้วจะไปข้องแหวะกับอะไร มันก็เดินไปตามสายกลางไม่ข้องแหวะกับอะไร

จากนั้นก็เข้าสู่นามธรรม พิจารณาร่างกายจนกระทั่งหมด คำว่าหมดนี้เป็นอย่างไร ร่างกายนี้ที่เรา ยังแยกอสุภะอสุภังอยู่ในขั้นนี้ พอผ่านจากนี้แล้วอสุภะอสุภังจะไม่มี เกิดขึ้นมาดับพร้อมๆ เราจะพิจารณาว่าเป็นของสวยงามไม่สวยงามไม่ทัน เพราะอารมณ์ของจิตอันนี้เกิดรวดเร็ว เกิดกับดับพร้อมๆ ที่นี้เรื่องอสุภะอสุภังความสวยงามไม่สวยงามผ่านไปไม่มี เข้าถึงจิต แล้วกลายเป็นจิตอวกาศไปเลยที่นี้ มองดูอะไรมันก็เป็นอวกาศเหมือนฟ้าแลบๆ ปรากฏรูปร่างใดก็ตามมันก็เป็นเหมือนฟ้าแลบ เราจะแยกเป็นของสวยงามของงามไม่สวยงามไม่ทัน ขั้นของจิตที่พิจารณาไปแล้วเป็นอย่างนี้นักปฏิบัติ เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้

ผู้พิจารณาอย่างเชื่องช้าธรรมดาจะเห็นอย่างละเอียดลออ ในทางเดินแห่งกรรมฐาน เพื่อความพ้นทุกข์ จะเห็นได้อย่างละเอียดลออ จิตขั้นนี้พิจารณาอย่างนี้ ขั้นนั้นพิจารณาอย่างนั้นเรื่อยไป จนกระทั่งถึงจิตไม่มีรูปมีนามแล้ว ร่างกายของสัตว์ของบุคคลเป็นอวกาศไปหมด ว่างไปหมด แล้วเราจะพิจารณาอะไรว่าเป็น สุกะอสุกะ ว่าสวยว่างาม ไม่สวยไม่งาม พอตั้ง พับดับไปพร้อมๆ เอาอะไรมางาม อะไรไม่งาม มันดับไปพร้อมๆ นี่ขั้นของจิตแห่งการพิจารณา กรรมฐาน พอจากนี้แล้วก็มั่งตั้งแต่เหมือนแสง หึ่งห้อย เหมือนฟ้าแลบพลับพลึงๆ เกิดดับๆ จากนั้นก็หมุนเข้าไปหาจิต

เพราะออกจากจิต เวลาจิตยังหยาบ อาการเหล่านี้ก็ออกมาส่วนหยาบๆ ว่าเป็นของ สวยของงามไม่สวยไม่งาม จากนั้นก็ **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** ต่อจากนั้นก็มีแต่เกิดดับๆ มัน

แสดงออกที่จิต ดับที่จิต ตามเข้าไปหาจิต นั้น ละครพิจารณา พอถึงขั้นที่จิตกับอวิชชาอยู่ด้วยกัน เมื่อมีอวิชชานั้นจิตก็หลงจิต หลงตัวเองและหลงสิ่งอื่น ไม่หลงส่วนหยาบก็หลงส่วนละเอียด ปลอยส่วนหยาบส่วนละเอียดยังมันก็พิจารณาตามเข้าไป ตามเข้าไปจนหมด ไม่มีอะไรเป็นกิเลส มาม้วนเสือกกันที่จิต

อวิชชาปัจจยา สังขาร อวิชชา คืออะไร เวลาพิจารณาเข้าไปแล้วอวิชชาคือ นางงามจักรวาล พอเข้าไปถึงจิตดวงนั้นแล้วจะสง่างามผ่องใสมากที่สุดเท่าที่เดียว น่าอัศจรรย์ นี่เรียกว่านางงามจักรวาล หลอกสติปัญญาที่ยังไม่สามารถจะแก้ตกได้เป็นอย่างดี ทีนี้เวลาพิจารณาแล้วพิจารณาเล่าหลายครั้งหลายหน สิ่งเหล่านี้ก็พังลงไป **อวิชชาปัจจยา สังขาร** ที่ว่าเป็นนางงามของจิต ทำให้โลกหลงไปก็พังไปด้วยกัน ทีนี้ก็ไม่มียะไรงามในโลกนี้ มันก็ว้าง

ไปหมด ภายนอกก็ว้าง

‘รูปเสียงกลิ่นรสเครื่องสัมผัสสัมผัสเต็มในโลกนี้ว้างจากจิตหมด แม้ที่สุดอารมณ์ภายในจิตที่ทำความผูกพันแก่ตัวเองเพราะความคิดความปรุงก็ว้างไปหมด ว้างไปหมด’

ทีนี้บริสุทธิที่ตรงไหนล่ะ เมื่อมันปลอยไปหมดแล้วก็เหลือแต่จิตล้วนๆ ท่านให้ชื่อว่าจิตบริสุทธิ์ ดังท่านสำเร็จพระอรหันต์นั้น คือปลอยหมดแล้วสิ่งอันนี้ ว้างหมด ปลอย ว้างด้วยว้างด้วย ปลอยไปหมด แม้ส่วนภายนอกว้างจิตยังไม่ว้าง พิจารณาเข้ามาหาจิตจนกระทั่งจิตก็ว้างอะไรก็ว้าง ว้างเสมอกันหมด ทั้งภายนอกภายในตลอดทั่วถึง นั่นละคือจิตที่บริสุทธิ์ ถ้าว่างข้างนอกยังไม่ว่างตัวเองก็ยังไม่บริสุทธิ์ เช่นเดียวกับเราไปอยู่ในห้อง ห้องนี้มันว่าง มันโล่ง มันว่าง ห้องนี้ว่าง ใครไปดูๆ ก็ว่าห้องนี้ว่างๆ ยิ่งให้เจ้าของที่เข้าไปยืนอยู่กลางห้องไปพูดว่า

ว่างในสมาธิ ว่างในขั้นอนุธรรม ว่างอากาลโก

“...ทุกขเวทนาที่เกิดขึ้น เมื่อปัญญาพิจารณารอบคอบแล้วก็ดับไปในขณะนั้น จิตก็ลงสู่ความสงบได้อย่างเต็มที่ ในระยะเช่นนี้จะว่าจิตว่างก็ได้อยู่ แต่ว่างในสมาธิ พอจิตถอยออกมา ความว่างก็หายไป จากนั้นก็

พิจารณาไปอีกและพิจารณาต่อไปเรื่อยๆ จนจิตมีความชำนาญในด้านสมาธิ ขอสรุปความให้ย่อกว่าเพื่อให้พอดีกับเวลา เมื่อสมาธิมีกำลังทางด้านปัญญาก็เริ่มพิจารณาตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย จนรู้เห็นชัดและสามารถถอดถอนอุปาทานของกายได้โดยสิ้นเชิง จากนั้นจิตก็จะเริ่มว่าง แต่ยังไม่แสดงความว่างอย่างเต็มที่ ยังมีนิมิตภายในแสดงภาพปรากฏอยู่กับใจ เพราะในขณะนี้ใจว่างจากกายและวัตถุภายนอก แต่ยังไม่ว่างจากนิมิตภายในของตัวเอง จนกว่าจะมีความชำนาญโดยอาศัยการฝึกซ้อมไม่ลดละ นิมิตภายในใจก็นับวันจางไป

สุดท้ายก็หมด ไม่ปรากฏ นิมิตทั้งภายนอกภายในใจ นั้นท่านก็เรียกว่าจิตว่าง ว่างชนิดนี้เป็นเรื่องว่างประจำขั้นของจิตที่มีภูมิธรรมประจำขั้นแห่งความว่างของตน นี่ไม่ใช่ว่างสมาธิ และไม่ใช่ว่างในขณะที่นั่งสมาธิ ขณะที่นั่งสมาธิเป็นความว่างของสมาธิ แต่จิตที่ปลอยว้าง

จากร่างกายเพราะความรู้รอบด้วยนิมิตภายในก็หมดสิ้นไป เพราะอำนาจของสติปัญญารู้เท่าทันด้วย นี่แหละที่ว่างตามฐานะของจิต เมื่อถึงขั้นนี้แล้วจิตว่างจริงๆ แม้กายจะปรากฏตัวอยู่ก็สักแต่ความรู้สึกว่ากายมีอยู่เท่านั้น แต่ภาพแห่งกายหาได้ปรากฏเป็นนิมิตภายในจิตไม่ ว่างเช่นนี้แหละเรียกว่า ว่างตามภูมิของจิต และมีความว่างอยู่อย่างนี้ประจำ ถ้าว่างเช่นนี้ว่าเป็นนิพพาน ก็เป็นนิพพานของผู้นั้นหรือของจิตขั้นนั้น แต่ยังไม่ใช่นิพพานว่างของพระพุทธเจ้า

ถ้าผู้จะถือสมาธิเป็นความว่างของนิพพาน ในขณะที่จิตที่ลงสู่สมาธิก็เป็นนิพพานของสมาธิแห่งโยคาวจรผู้ปฏิบัติผู้นั้น เสียเท่านั้น ความว่างทั้งสองประเภทที่กล่าวมานี้ไม่ใช่เป็นนิพพานว่างของพระพุทธเจ้า เพราะเหตุใด เพราะจิตที่มีความว่างในสมาธิ จำต้องพอใจและติดในสมาธิ จิตที่มีความว่างตามภูมิของจิตจำต้องมีความดูดดื่มและติดใจในความว่างประเภทนี้ จำต้องถือความว่างนี้เป็นอารมณ์ของใจจนกว่าจะผ่านไปได้ ถ้าผู้ถือความว่างนี้ว่าเป็นนิพพาน ก็เรียกว่าผู้นั้นติดนิพพานในความว่างประเภทนี้โดยเจ้าตัวไม่รู้ เมื่อเป็นเช่นนี้ความว่างประเภทนี้จะจัดว่าเป็นนิพพานได้อย่างไร

ถ้าไม่ต้องการนิพพานขั้นนี้ ก็ควรกาง เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ออกตรวจตราดูให้ชัดเจนและละเอียดถี่ถ้วน เพราะความว่างที่กล่าวนี้เป็นความว่างของเวทนา คือสุขเวทนามีเต็มอยู่ในความว่างนั้น สัญญาก็หมายว้าง สังขารก็ปรุงแต่งเรื่องความว่างเป็นอารมณ์ วิญญาณก็ช่วยรับรู้ทางภายใน ไม่เพียงจะรับรู้ภายนอก เลยกลายเป็นนิพพานของอารมณ์ ถ้าพิจารณาสิ่งเหล่านี้ให้ชัดและความว่างให้ชัด โดยเห็นเป็นเรื่องของสังขารธรรม คือสิ่งผสมนั้นแล จะมีช่องทางผ่านไปได้ในวันหนึ่งแน่นอน เมื่อพิจารณาตามที่กล่าวนี้ ขั้นนี้ทั้งสี่และความว่างซึ่งเป็นสิ่งปิดบังความจริงไว้ ก็จะค่อยเปิดเผยตัวออกมาทีละเล็กละน้อย จนปรากฏได้ชัด จิตย่อมมีทางสลัดตัวออกได้

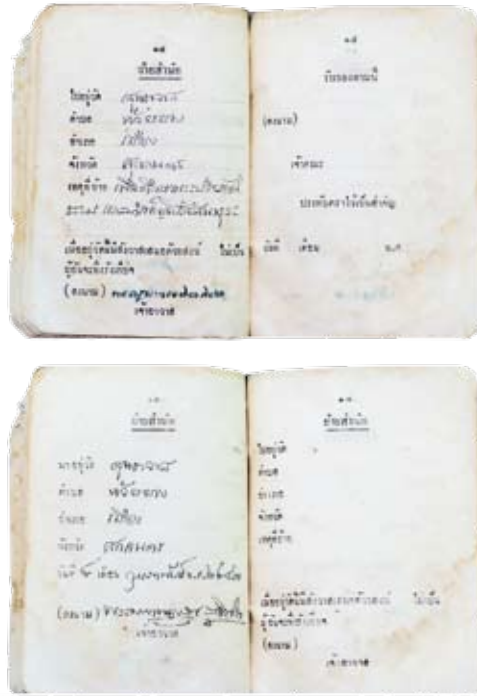
แม้ฐานที่ตั้งของสังขารธรรมที่เต็มไปด้วยสิ่งผสมนี้ ก็ทนต่อสติปัญญาไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวโยงกัน สติปัญญาประเภทคันแรร่แปรธาตุจะพาตัวเข้าไปเช่นเดียวกับไฟได้เชื้อลุกลามไปไม่หยุด จนกว่าจะบุตรากเหง้าของธรรมผสมนี้ขึ้นได้เสียเมื่อใด เมื่อนั้นจึงจะหยุดการรุกรการรบ เวลานี้มีอะไรที่เป็นข้าศึกต่อ

ห้องนี้เป็นอย่างไร ห้องนี้ว่างๆ ถ้าผู้ละเอียดยิ่งกว่านั้นเข้าไปเป็นอย่างไร มันจะว่างอย่างไร เจ้าของไปยืนขวางห้องอยู่นั่นละ ถ้าอยากให้อ่างมันว่างให้ออกมา พอเจ้าของโผล่ออกมาจากห้อง ห้องก็ว่างเต็มที

ติดอย่างอื่นอย่างใดก็ปล่อยมาๆ แต่ติดตัวเองก็เรียกว่าไปยืนขวางห้อง พอถอนตัวเองออกมา ตัวเองก็ถอน ตัวก็รู้ตัวเอง รู้ภายนอก รู้ภายใน ทั้งจิตใจก็รู้เท่าทันไปหมด เรียกว่าว่างหมด ในห้องนั้นไม่มีอะไรอยู่ ในจิตนี้ไม่มีอะไรอยู่ ตัวเขาตัวเรา เป็นอัตตานุทิฏฐิอะไรเหล่านี้ไม่มี ว่างหมด นี่ละที่ท่านสอนพระโมฆราช ที่นี้ใครก็ตามเมื่อปฏิบัติตามโอวาทที่สอนพระโมฆราชนั้น ผู้นั้นก็เป็นพระโมฆราชขึ้นมาได้ทันทีทันใด สำเร็จเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาก็คือโมฆราชอรหันต์เหมือนกันหมด .. เพราะเป็นผู้ว่างเปล่าแล้วจากสิ่งทั้งหลาย ไม่มีอะไรเข้ามา

แผ้วพานได้เลย นั่นสูญญโต โลกัง พญา
มัจจุราชจะตามไม่ทันมองไม่เห็น...”

เสียงบรรลือโลกธาตุชาติสิ้นแล้ว

ท่านเดินทางออกจากวัดป่าสุทธาวาส ในตัวเมืองสกลนครแล้วก็ย้อนกลับสู่วัดดอย-ธรรมเจดีย์อีกครั้งหนึ่ง คราวนี้พักอยู่กุฏิกระต๊อบหลังเล็กๆ อยู่บนยอดเขา เป็นกุฏิต่างจากครั้งก่อนที่เคยเกิดปัญหารวมผุดขึ้นในใจ

ระยะนั้นเป็นพรรษาที่ ๑๖ ในชีวิตการบวชของท่านและเป็นปีที่ ๙ แห่งการออกปฏิบัติกรรมฐาน บนเขาภูนี้ของคืนเดือนดับ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ ปีชาล ตรงกับวันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ด้วยความอดทนพากเพียรพยายามติดต่อสืบนื่องตลอดมานับแต่เริ่มออกปฏิบัติอย่างเต็มเหนี่ยวรวมเวลาถึง ๙ ปีเต็ม คืบแห่งความสำเร็จระหว่างกิเลสกับธรรมภายในใจของท่านก็สามารถตัดสินใจได้ทันได้ในเวลา ๕ ทุ่มตรง ดังนี้

“...ก็พิจารณาจิตอันเดียว ไม่ได้กว้างขวางอะไร เพราะสิ่งต่างๆ ที่เป็นส่วนหยาบมันรู้หมด รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสทั่วโลกรู้หมด รู้หมดเข้าใจหมดและปล่อยวางหมดแล้ว มันไม่สนใจพิจารณาแม้แต่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ยังไม่ยอมสนใจพิจารณาเลย

มันสนใจอยู่เฉพาะความรู้ที่เด่นดวงกับเวทนาส่วนละเอียดภายในจิตเท่านั้น สติปัญญาสัมผัสสัมผัสอยู่กับอันนี้ พิจารณาไปพิจารณาไป แต่ก็พึงทราบว่าจุดที่ว่ามันยังเป็นสมมุติ มันจะส่งฝ่าเผยขนาดไหนก็ส่งฝ่าเผยอยู่ในวงสมมุติ จะสว่างกระจ่างแจ้งขนาดไหนก็สว่างกระจ่างแจ้งอยู่ในวงสมมุติ เพราะอวิชชายังมีอยู่ในนั้น

นิพพานว่างตามแบบของพระพุทธเจ้า คือสิ่งที่ติดใจอยู่ในขั้นนี้และขณะนี้แลเป็นข้าศึก สิ่งที่ติดใจก็ได้แก่ความถือว่าใจของเราว่างบ้าง สบายบ้าง ไสสะอาดบ้าง ถ้าจะเห็นว่าใจมันว่างแต่มันอยู่กับความไม่ว่าง ใจมันเป็นสุข แต่มันอาศัยอยู่กับทุกข์ ใจใสสะอาด แต่มันอยู่กับความเศร้าหมองโดยไม่รู้สึกตัว ความว่าง ความสุข ความใส นั่นแหละเป็นธรรมปิดบังตัวเอง เพราะธรรมทั้งนี้คือเครื่องหมายของภพชาติ

ผู้ต้องการตัดภพชาติจึงควรพิจารณาให้รู้เท่าและปล่อยวางสิ่งเหล่านี้ อย่าหวังไว้เพื่อก่อไฟเผาตัว ถ้าปัญญาชุดคันลงตรงที่สามจอมกษัตริย์แห่งภพปรากฏอยู่ นั่นแหละถูกองค์การใหญ่ของภพชาติและจะขาดกระเด็นออกจากใจทันที ที่ปัญญาหยั่งลงถึงฐานของเขาดังอยู่ เมื่อสิ่งทั้งนี้สิ้นไปแล้วเพราะอำนาจของปัญญา นั่นแหละเป็นความว่างอันหนึ่ง เครื่องหมายของสมมุติใดๆ จะไม่ปรากฏในความว่างนั้นเลย นี่คือการว่างที่ผิดกับความว่างที่ผ่านมาแล้ว ความว่างประเภทนี้ เราจะเป็นความว่างของพระพุทธเจ้าหรือความว่างของใครนั้น ผู้แสดงไม่สามารถจะเรียนให้ทราบได้ว่าจะควรเป็นความว่างของใคร นอกจากจะเป็นความว่างที่รู้เห็นกันอยู่ด้วยสันติญาณิโกของผู้บำเพ็ญเท่านั้น

ความว่างอันนี้ไม่มีกาลสมัย เป็นอกาลิโกอยู่ตลอดเวลา ความว่างในสมามีมีความเปลี่ยนแปลงไปได้ ทั้งด้านความเจริญและความเสื่อม ความว่างในขั้นอรุปรธรรม ซึ่งกำลังเป็นทางเดินก็แปรสภาพหรือผ่านไปได้ แต่ความว่างในตนเองโดยเฉพาะนี้ ไม่มีมีความเปลี่ยนแปลง เพราะตนไม่มีอยู่ในความว่างนั้น และไม่ถือความว่างนั้นว่าเป็นตน นอกจาก ยถาภูตัง ญาณทัสสนัง เห็นตามเป็นจริงในหลักธรรมชาติแห่งความว่างนั้น และเห็นตามเป็นจริงในสภาวะธรรมที่ผ่านมาเป็นลำดับ และที่สืออยู่ทั่วไปเท่านั้น แม้ศีล สมาธิ ปัญญาซึ่งเป็นธรรมเครื่องแก้ไขก็รู้เท่าและปล่อยวางไว้ตามเป็นจริง ไม่มีสิ่งใดจะเข้าไปแฝงอยู่ในธรรมชาติแห่งความว่างในวาระสุดท้ายนั้นเลย..

โปรดนำความว่างทั้งสามประเภทนี้ไปพิจารณา และพยายามบำเพ็ญตนให้เข้าถึงความว่างทั้งสามนี้ เฉพาะอย่างยิ่งความว่างในวาระสุดท้ายซึ่งเป็นความว่างในหลักธรรมชาติ ไม่มีผู้ใดและสมมุติใดๆ อาจเอื้อมเข้าไปทำการเกี่ยวข้องได้อีกต่อไป ความสงสัยนับแต่ขั้นต้นแห่งธรรม จนถึงความว่างอย่างยิ่ง จะเป็นปัญหาที่ยุดตันลงได้ ด้วยความรู้ความเห็นของตนเป็นผู้ตัดสินใจ...”

อวิชชา นั้นก็คือ ตัวสมมุติ จุดแห่งความเด่นดวงนั้นก็แสดงอาการลุ่มๆ ดอนๆ ตามขั้นแห่งความละเอียดของจิตให้เราเห็นจนได้ บางทีก็มีลักษณะเศร้าหมองบ้าง ผ่องใสบ้าง ทุกข์บ้าง สุขบ้าง ตามขั้นละเอียดของจิตภูมินี้ให้ปรากฏพอจับพิรุณได้อยู่ที่นั่นแล สติปัญญาขั้นนี้เป็นองค์กรรักษาจิตดวงนี้อย่างเข้มงวดกวดขัน แทนที่มันจะจ่อกระบอกปืนคือสติปัญญาเข้ามาที่นี้ มันไม่จ่อ มันส่งไปที่อวิชชา หลอกไปโน้นจนได้

อวิชชาที่แหลมคมมาก ไม่มีอะไรแหลมคมมากยิ่งกว่าอวิชชาซึ่งเป็นจุดสุดท้ายว่า ความโลภมันก็หยาบๆ พอเข้าใจและเห็นโทษได้ง่าย แต่โลกยังพอใจกันโลภ คิดดูซิ ความโกรธก็หยาบๆ โลกยังพอใจโกรธ ความหลง ความรัก ความชัง ความเกลียด ความโกรธอะไร เป็นของหยาบๆ พอเข้าใจและเห็นโทษได้ง่าย โลกยังพอใจกัน

อันนี้ไม่ใช่สิ่งเหล่านั้น มันเลยมาหมดปล่อยมาได้หมด แต่ทำไมมันยังมาติดความสว่างไสว ความอัศจรรย์อันนี้ ที่นี้ อันนี้เมื่อมันมีอยู่ภายในนี้ มันจะแสดงความอับเฉาขึ้นมานิดๆ แสดงความทุกข์ขึ้นมานิดๆ ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน ไม่คงเส้นคงวาให้จับได้ด้วยสติปัญญาที่จ่อจ่อต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลาไม่ลดละความพยายามอยากรู้ อยากเห็นความเป็นต่างๆ ของจิตดวงนี้ สุดท้ายก็หนีไม่พ้น ต้องรู้กันจนได้ว่า จิตดวงนี้ไม่เป็นที่แน่ใจตายใจได้ จึงเกิดความรำพึงขึ้นมาว่า

‘จิตดวงเดียวนี้ ทำไมจึงเป็นไปไม่ได้หลายอย่างนักนะ เดียวเป็นความเศร้าหมอง เดียวเป็นความผ่องใส เดียวเป็นสุข เดียวเป็นทุกข์ ไม่คงที่ติงามอยู่ได้ตลอดไป

ทำไมจิตละเอียดถึงขนาดนี้แล้ว จึงยังแสดงอาการต่างๆ อยู่ได้’

พอสติปัญญาเริ่มหันความสนใจเข้ามาพิจารณาจิตดวงนี้ ความรู้ชนิดหนึ่งที่ไม่คาดไม่ฝันก็ผุดขึ้นมาภายในใจว่า

‘ความเศร้าหมองก็ดี ความผ่องใสก็ดี ความสุขก็ดี ความทุกข์ก็ดี เหล่านี้เป็นสมมุติทั้งสิ้น และเป็นอนัตตาทั้งมวลนะ’

เท่านั้นแล สติปัญญาก็หยั่งทราบจิตที่ถูก

พระโมฆราช

“...พระพุทธเจ้าทรงสอนพระโมฆราชว่า

สุณณฺโณ โลกํ อเวกฺขสฺสุ โมฆราช สทา สโต
อตฺตานุทิจฺจํ อุทฺทจ เอวํ มจฺจุตฺโตโร สียา
เอวํ โลกํ อเวกฺขนฺตํ มจฺจุราชา น ปสฺสติ..

ดูก่อนโมฆราช เธอจงเป็นผู้มีสติทุกเมื่อ พิจารณาโลกให้เป็นของสูญเปล่าว่างเปล่า ถอนอัตตานุทิจฺจํ ที่ถือว่าเป็นเขาเป็นเราซึ่งเป็นเหมือนกับก้างขวางคอที่ออกเสีย จะพึงข้ามพ้นพญามัจจุราชเสียได้ พญามัจจุราชจะตามไม่ทันมองไม่เห็นผู้พิจารณาโลกเป็นของว่างเปล่าอยู่อย่างนี้ พระโมฆราชก็บรรลุธรรมขั้นในธรรมบทนี้ละ เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา...”

อวิชชาครอบงำอยู่โน้นว่า เป็นสมมุติที่ควรปล่อยวางโดยง่ายทีเดียว ไม่ควรยึดถือเอาไว้

หลังจากความรู้ที่ผุดขึ้นบอกเตือนสติปัญญาผู้ทำหน้าที่ตรวจตราอยู่ขณะนั้นผ่านไป ครู่เดียว จิตและสติปัญญาเป็นราวกับว่าต่างวางตัวเป็นอุเบกขามัชฌิมา ไม่กระเพื่อมตัวทำหน้าใดๆ ในขณะนั้นจิตเป็นกลางๆ ไม่จ่อจอกับอะไร ไม่เผลอส่งใจไปไหน ปัญญาก็ไม่ทำงาน สติก็รู้อยู่ธรรมดาของตนไม่จ่อจอกับสิ่งใด

ขณะจิต สติ ปัญญา ทั้งสามเป็นอุเบกขามัชฌิมาอยู่นั่นแล เป็นขณะที่โลกธาตุภายในจิตอันมีอวิชชาเป็นผู้เรื่องอำนาจได้กระเทือน และขาดสะบั้นบรรลัยลงจากบัลลังก์คือใจ กลายเป็น วิสุทธิจิต ขึ้นมาแทนที่ ในขณะที่เดียวกันกับอวิชชาขาดสะบั้นหันเหแตกกระจายหายขาดลงไปด้วยอำนาจสติปัญญาที่เกรียงไกร

ขณะที่ฟ้าดินถล่มโลกธาตุหวั่นไหว(โลกธาตุภายใน) แสดงมหัศจรรย์ขั้นสุดท้ายปลายแดนระหว่างสมมุติกับวิมุตติตัดสิ้นความบนศาลสถิตยุติธรรม โดยวิมุตติญาณทัสสนะเป็นผู้ตัดสินคู่ความ โดยฝ่ายมัชฌิมาปฏิบัติมา มรรค อริยสัจเป็นฝ่ายชนะโดยสิ้นเชิง ฝ่ายสมุทัย

อริยสัจเป็นฝ่ายแพ้หนักแบบทรมานลงเปล ไม่มีทางฟื้นตัวตลอดอนันตกาลสิ้นสุดลงแล้ว เจ้าตัวเกิดความอัศจรรย์สิ้นโลก อุทานออกมาว่า

‘โอ้โห! .. อัศจรรย์หนอๆ แต่ก่อนธรรมนี้อยู่ที่ไหนๆ มาบัดนี้ธรรมแท้ ธรรมอัศจรรย์เกินคาดเกินโลก มาเป็นอยู่ที่จิตและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับจิตได้อย่างไร..

และแต่ก่อนพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์สาวกอยู่ที่ไหน? มาบัดนี้องค์ธรรมะที่แสนอัศจรรย์มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตดวงนี้ได้อย่างไร..

‘โอ้โห! ธรรมะแท้ พุทธะแท้ สังฆะแท้ เป็นอย่างนี้ละหรือ...’

โลกธาตุสะท้อนสะท้อน สลดสังเวการเวียนว่ายตายเกิด

ผลแห่งความพากเพียรปฏิบัติธรรมจนถึงที่สุดของท่านในคืนนั้นทำให้เกิดความสลดสังเวจใจในการเวียนว่ายตายเกิดของตนดังนี้

“...จนถึงคืนวันดับนั้นถึงได้ตัดสิ้นใจกันลงได้ด้วยความประจักษ์ใจ หายสงสัยทุกสิ่งทุกอย่าง เรื่องภพเรื่องชาติ เรื่องความเกิด แก่

เจ็บ ตาย เรื่องกิเลสตัณหาอาสวะทุกประเภท ได้ขาดกระเด็นออกไปจากใจในคืนวันนั้น ใจได้เปิดเผยโลกธาตุให้เห็นอย่างชัดเจน เกิดความ สดลสังเวช น้ำตาร่วงตลอดคืน

ในคืนนั้นไม่ได้หลับนอนเลย เพราะสดลสังเวชความเป็นมาของตน สดลสังเวชเรื่อง ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพราะอำนาจแห่ง กิเลสมันวางเชื้อแห่งกองทุกข์ฝังใจไว้ ไปเกิดใน ภพนั้นชาตินี้มีแต่แบกกongทุกข์หามกองทุกข์ ไม่มีเวลาปล่อยวางจนกระทั่งถึงตายไปแล้วก็ แบกอีกๆ คำว่า แบก ก็คือใจเข้าสู่ภพใดชาติใด จะมีสุขมากน้อย ทุกข์ต้องเจือปนไปอยู่นั้นแล จึงได้เห็นโทษ เกิดความสดลสังเวช

แล้วก็มาเห็นคุณค่าแห่งจิตใจซึ่งแต่ก่อน ไม่เคยคิดว่าจิตใจจะมีคุณค่ามหัศจรรย์ถึงขนาด นั้น การไม่นอนในคืนนั้นเพราะความเห็นโทษ อย่างถึงใจและความเห็นคุณอย่างถึงจิตถึง ธรรม ในตอนท้ายแห่งความละเอียดอ่อนของ จิต เรารู้เห็นว่าอวิชชาเป็นของดีและประเสริฐ ไปอย่างสนิทติดจมไปพักหนึ่ง...

หลงอวิชชาอยู่เป็นเวลา ๘ เดือนไม่เคย สัม เพราะรักสงวนอวิชชาซึ่งเป็นตัวแฝงใส่ ตัวสง่าผ่าเผย ตัวองอาจกล้าหาญ จึงรัก สงวนอยู่นั้นเสีย ... ทั้งๆ ที่สติปัญญาก็มีเต็ม ภูมิแต่นำมาใช้กับอวิชชาในขณะนั้น เมื่อ เวลาได้นำสติปัญญาหันกลับมาใช้กับอวิชชา อย่างเต็มภูมิ เรื่องอวิชชาจึงแตกกระจายลง ไป ถึงได้เห็นความอัศจรรย์ขึ้นมาภายในจิตใจนั้น แหละ จึงเป็นความอัศจรรย์อย่างแท้จริง ไม่ อัศจรรย์แบบจอมปลอมดังที่เป็นมา..."

โลกธาตุสะท้อนสะท้อนสะท้อนขึ้น หวันไหวเกิดขึ้น ในขณะที่ธรรมภายในใจของท่านกระจ่างแจ้ง ขึ้นมาดังนี้

“...อัยยจ ทสสหัสสี โลกธาตุ หมีนโลก ธาตุ สังกัมปิ สัมปกัมปิ สัมปเวธิ มีความ สะเทือนสะท้อนทั่วถึงกันหมดเลยในหมีนโลก ธาตุนี้ อำนาจอานุภาพความสว่างไสวของ เทวดาทั้งหลายทั้งแดนโลกธาตุนี้ไม่มีอานุภาพ ของเทวดาตนใดจะเสมอเหมือนอานุภาพแห่ง ธรรมของพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วกระจ่างแจ้ง ขึ้นมาในเวลานั้น

แต่เมื่อธรรมนั้นกระจ่างขึ้นมาภายในใจ

เรา ซึ่งเป็นธรรมประเภทเดียวกัน รู้อย่างเดียวกัน เห็นอย่างเดียวกันแล้วจะไปทูลถามผู้ใด

แม้พระพุทธเจ้าประทับอยู่ข้างหน้า พุด แล้ว สาธุ! ไม่กราบทูลหรือไม่ทูลถามท่านให้ เสียเวลา เพราะคำว่า **สันติญฺสิโก** ที่รู้เองเห็น เองนั้น เป็นธรรมที่ประกาศด้วยความเลิกละ ลุดยอดแล้ว

“นี่เราก้ไปเจอเข้าแล้วประจักษ์ใจประหนึ่งว่า แดนโลกธาตุนี้ไหวไปหมด”

ในขณะที่กิเลสตัวกดถ่วงจิตใจมาตั้งกับตั้ง กัลป์ ตัวพาให้เกิดให้ตาย เพียงเราคนเดียวนี้ การเกิดตายของเรา หากว่าเอาประเทศไทย เป็นป่าช้าแล้วนะ ร่างกายของเราเพียงคน เดียวนี้ ไม่มีที่ใดที่จะเก็บจะวางศพของตัวเอง ‘มากไหม พิจารณาสิ!’

เพราะมันเกิดมันตายมันเกิดมันตายมา ไม่มีเงื่อนไขเงื่อนไขปลาย

จนกระทั่งคืนวันนั้น เป็นวันตัดลินชาด สะบั้นไประหว่างป่าช้าคือความเกิดตายกับใจ ของเราที่บริสุทธิ์หลุดพ้นแล้วจากความเกิดตาย ‘ใจกระจ่างแจ้งขนาดนั้นแล้ว โลกธาตุจะ ไม่ไหวไหวได้ยังไง กิเลสมันหนักขนาดไหน ฟังซิ’

หลังจากนั้นแล้วความสว่างจ้าครอบโลก ธาตุกลับปรากฏขึ้นในใจดวงเดียวที่เคยมืดบอด มากที่กบี่กัลป์ นี่แหละความสว่างกระจ่างแจ้ง

ขึ้นมา โดยไม่ต้องไปทูลถาม พระพุทธเจ้าเลย เพราะหายสงสัยทุกอย่าง นี่เรียกว่า จิตมีความ สว่างกระจ่างแจ้งครอบโลกธาตุแล้ว...”

น้ำตาร่วงสดสังเวช และอัศจรรย์ในธรรม

ความรู้เห็นประจักษ์ใจบนดอยธรรมเจดีย์ นี้เอง ทำให้ท่านถึงกับน้ำตาร่วงด้วยเหตุผลสอง ประการ ท่านเล่าไว้ดังนี้

“...ร่วงสองอย่าง ร่วงด้วยความสดลสังเวชภพชาติแห่งความเป็นมาของตนหนึ่ง

กุฏิที่วัดดอยธรรมเจดีย์ ซึ่งอยู่ในบริเวณที่องค์หลวงตาสำเร็จธรรม

เพราะความอัศจรรย์ในพระพุทธรเจ้า สวาททั้งหลายที่ท่านหลุดพ้นไปแล้ว ท่านก็เคยเป็นมาอย่างนี้หนึ่ง เราก็เป็นมาอย่างนี้ คราวนี้เป็นความอัศจรรย์ในวาระสุดท้ายได้ทราบชัดเจน ประจักษ์ใจ เพราะตัวพยานก็มีอยู่ภายในจิตนั้นแล้ว แต่ก่อนจิตเคยมีความเกี่ยวข้องกับพัวพันกับสิ่งใด บัดนี้ไม่มีสิ่งใดจะติดจะพัวพันอีกแล้ว...

เกิดความอัศจรรย์ในธรรมที่ปรากฏขึ้น โดยปราศจากสมมุติใดๆ เข้าไปเจือปนในจิตดวงนั้น ถึงกับทำให้เกิดความขวนขวายน้อย ไม่คิดจะสอนผู้หนึ่งผู้ใดได้ เพราะคิดในเวลานั้นว่า สอนใครก็ไม่ได้ ถ้าลงธรรมกับใจเป็นของ อัศจรรย์เหลือล้นถึงขนาดนี้แล้ว ไม่มีใครที่จะสามารถรู้ได้เห็นได้ในโลกอันนี้ เพราะเหลือกำลังสุดวิสัยที่จะรู้ได้

เบื้องต้นที่เป็นทั้งนี้เพราะจิตยังไม่ได้คิดในแง่ต่างๆ ให้งว้างขวางออกไปถึงปฏิบัติภาครื่องดำเนิน จึงได้ย้อนกลับมาพิจารณาทบทวนกันอีก ทั้งฝ่ายเหตุคือปฏิบัติ ทั้งฝ่ายผลที่ปรากฏ ในปัจจุบันว่า ถ้าธรรมชาตินี้เป็นสิ่งที่ล้นวิสัยที่

คนอื่นๆ จะรู้ได้แล้ว เราทำไมถึงรู้ได้ เราก็คือเป็น คนๆ หนึ่งเหมือนกับมนุษย์ทั่วๆ ไป เรารู้ได้ เพราะเหตุใด ก็ย้อนเข้ามาหาปฏิบัติพิจารณากระจายออกไป จนได้ความชัดเจนว่า...

‘ถ้ามีปฏิบัติคือข้อปฏิบัติแล้ว ก็จะต้องรู้รู้อย่างนี้’

ท่านผู้ใดบำเพ็ญข้อวัตรปฏิบัติให้สมบูรณ์ เต็มภูมิดังที่พระพุทธรเจ้าได้สั่งสอนไว้แล้ว ธรรมชาตินี้ไม่ต้องมีใครมาบอก จะรู้เองเห็นเอง เพราะอำนาจแห่งมัชฌิมาปฏิบัติภาเป็นเครื่องบุกเบิกทำลายสิ่งทีกรงรังพัวพันอยู่ภายในใจจะแตกกระจายออกไปหมด เหลือแต่ธรรมล้วนๆ จิตล้วนๆ ที่เป็นจิตบริสุทธิ์ ...”

ดำเนินตามมรรค ๘ พันทุกข์ได้จริง

ท่านกล่าวแสดงให้เห็นเป็นที่แน่ใจได้ว่า หากยังมีผู้พากเพียรดำเนินตามคำสั่งสอนของ

ฐิติภูตัง พิจารณาปัจจัยการ

“...อวิชาปัจจัยา สังขารา สังขารปัจจัยา วิญญาณัง วิญญาณปัจจัยา นามรูปัง .. ไปเรื่อยๆ มันส่งออกมาจากจิตนี้แหละ ท่านอาจารย์มั่นท่านว่า “ฐิติภูตัง อวิชาปัจจัยา สังขารา ท่านว่า ฐิติภูตัง หมายถึงจิต อวิชาอาศัยจิตเป็น อวิชาปัจจัยา สังขารา ขึ้นมา เพราะฉะนั้นจึงต้องพิจารณาลงที่นั่น เพราะ อวิชาปัจจัยา สังขารา มันออกมาจากจิต เป็นขึ้นจากจิต มีจิตเป็นที่อาศัยของอวิชา ไม่มีจิต อวิชาอาศัยไม่ได้ จึงต้องพิจารณาลงไปที่นั่น ชำระกันที่นั่น พาดพันกันลงไปนั่นด้วยสติปัญญาอันทันสมัย อวิชาขาดกระจายไปหมด อวิชหายเตวอ เสสสิราค นิโรธา สังขารนิโรโธ .. เป็นต้น ที่นี้ก็ดัดๆๆๆ เรื่อยไปจนถึง นิโรโธ โหติ

นั่น! ในเบื้องต้นของว่า “สมุทยโหติ พอกลายเป็น นิโรโธ โหติ อวิชชาดับ อะไรๆ ที่เกี่ยวโยงกันก็ดับไปหมด กลายเป็น นิโรธดับทุกข์ดับสมุทัยภายในใจอย่างไม่มีอะไรเหลือเลย!

นี่เป็นขั้นสุดท้ายแห่งการสร้างบ้านสร้างเรือนมา ตั้งแต่คว่ำไม้ทั้งต้นมาปลูกบ้านปลูกเรือน มาสกอบลบเหลี่ยม มาเลื้อย มาเจาะ มาลิ่ว ตามความต้องการของนายช่างคือผู้ปฏิบัติ จนกระทั่ง

สำเร็จขึ้นมาเป็นบ้านหลังอัศจรรย์ มีความสูง สูงพ้นโลก สง่างามขึ้นมาถึง

จิตใจ ย่อมมีความลำบากเป็นทางเดิน แต่สุดท้ายก็มีความอัศจรรย์

อย่างยิ่งจากความลำบากนั้น ความลำบากนั้นจึงเป็นเครื่อง

สนับสนุนให้ผลนี้เกิดขึ้นเป็นที่พึงพอใจ ดังหลักธรรมท่านกล่าวไว้

ว่า “ทุกข์สสาณันตริง สุขัง ” สุขเกิดในลำดับความทุกข์ คือการ

ประกอบงานด้วยความทุกข์เสียก่อน ก่อนจะได้

รับความสุข...”

พระพุทธรองค์ด้วยข้อวัตรปฏิบัติอันได้แก่ ศีลสมาธิ ปัญญา หรือมรรคมีองค์ ๘ อย่างจริงจัง ให้สมบูรณ์เต็มภูมิแล้ว ย่อมประจักษ์ผลเป็นความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากทุกข์จากการเวียนว่ายตายเกิดได้ด้วยตัวของผู้นั้นเองดังนี้

“...ตามธรรมดารา่างกายนี้เมื่อมีกำลังมาก ย่อมส่งเสริมกิเลสได้ดี อย่าว่าส่งเสริมจิตเลย และส่งเสริมกิเลสให้มีกำลังมากขึ้น ราคะก็เริ่มมากขึ้น ความง่วงเหงาหาวนอนความขี้เกียจขี้คร้านก็เริ่มมากขึ้นๆ โดยลำดับ ทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นเรื่องของกิเลสมันมากไปตามๆ กัน ขึ้นชื่อว่ามารเครื่องทำลายจิตใจแล้วมากไปตามๆ กัน อันใดที่ผิดก็ทรงแสดงบอกว่าผิด

การฝึกทรมานตนให้ลำบากเปล่าๆ ก็ไม่ใช่ทาง เพราะกายไม่ใช่จะเป็นผู้ตรัสรู้ธรรม ใจต่างหากเป็นผู้ตรัสรู้ธรรม การฝึกการทรมานตนในทางกายโดยไม่มิจิตเข้าไปเกี่ยวข้องในการทำงานนั้นเลยก็ไม่เกิดประโยชน์ **อรรถกถาญาณโยค กามสุขัลลิกานุโยค** ทั้งสองประเภทนี้ไม่ใช่ทาง พระองค์ทรงแนะนำสั่งสอนให้ละให้หยุด ..

มัชฌิมาปฏิปทา ท่ามกลาง เหมาะสม .. เป็นธรรมที่เหมาะสมตลอดเวลาในการแก้การปราบกิเลสทุกประเภท .. ถ้าเป็นประเภทโลดโผน มัชฌิมาปฏิปทาที่โลดโผน พาดฟันหันแหลกกันลงไปจนกิเลสหมอบราบ กิเลสประเภทกลาง มัชฌิมาก็ประเภทกลาง หมายถึงสติปัญญาประเภทกลาง เอาให้กิเลสแหลกหมอบราบไป กิเลสส่วนละเอียดจนกระทั่งอวิชชาซึ่งเป็นสิ่งละเอียดสุดในบรรดากิเลสไม่มีกิเลสตัวใดจะละเอียดอ่อนยิ่งกว่าอวิชชา สติปัญญาก็เป็นมหาสติ มหาปัญญา ทันทันพาดฟันหันแหลกกันแตกกระจายไปหมด ไม่มีกิเลสตัวใดจะมีอำนาจนอกเหนือมหาสติ มหาปัญญา อันเป็นมัชฌิมาปฏิปทาละเอียดอ่อนไปได้เลย ..

ท่านผู้ใดบำเพ็ญวัตรปฏิบัติให้สมบูรณ์เต็มภูมิดังที่พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนไว้แล้วธรรมชาตินี้ไม่ต้องมีใครมาบอก จะรู้เองเห็นเอง เพราะอำนาจแห่ง **มัชฌิมาปฏิปทา** เป็นเครื่องบุกเบิกทำลาย สิ่งที่ทรงรุงรังพัวพันอยู่ภายในใจ จะแตกกระจายออกไปหมด เหลือแต่ธรรมล้วนๆ จิตล้วนๆ ที่เป็นจิตบริสุทธิ์ จากนั้นจะเอาอะไรมาเป็นภัยต่อจิตใจ

แม้สังขารร่างกายจะมีความทุกข์ความลำบากแค่ไหน ก็สักแต่ว่าสังขารร่างกายเป็นทุกข์เท่านั้น ไม่สามารถที่จะทับถมจิตใจให้บอบช้ำให้ขุ่นมัวได้เลย เพราะธรรมชาตินั้นไม่ใช่สมมุติ ขันธ์ทั้งหมดนี้เป็นสมมุติล้วนๆ ธรรมชาตินั้นเป็น **วิมุตติ** หลุดพ้นจากสิ่งกดขี่

พระสาธก... ครั้นพุทธกาล

พระอัญญตรภิกขุ

“...พระอัญญตรภิกขุ ท่านกำลังสงสัยธรรมขั้นละเอียด จะไปทูลถามพระพุทธเจ้า พอไปถึงใต้ถุนพระคันธกุฎี พอตีฝนตก ก็เลยยืนอยู่ที่ใต้ถุนนั้น สังเกตดูน้ำฝนที่ตกมาจากชายคา มากระทบน้ำที่พื้น แล้วเกิดตั้งเป็นต่อมเป็นฟองขึ้นมา ฟองน้ำตั้งขึ้นมาเท่าไร มันก็ดับไปแตกไป ท่านก็พิจารณาเทียบเคียงกับสิ่งภายใน คือ “สังขาร” ความคิดปรุง เพราะขึ้นนี้จิตจะพิจารณาเรื่อง “สังขาร” และ “สัญญา” ความปรุงและความสำคัญต่างๆ ของใจมากกว่าอย่างอื่น

ในเวลา น้ำตกลงมากกระทบกัน นอกจากมีความกระเพื่อมแล้ว ก็ตั้งเป็นต่อมขึ้นมาเป็นฟองขึ้นมา แล้วดับไปๆ ท่านก็พิจารณาเทียบเคียงเข้าไปภายใน คือความคิดปรุงของจิต คิดดี คิดชั่ว มีความเกิดความดับเป็นคู่เคียงกันไปเป็นลำดับๆ เสร็จแล้วก็กลายลงมาเป็นน้ำตามเดิม

สังขารนี้เมื่อคิดปรุงเสร็จแล้วก็ลงไปที่จิตตามเดิม ท่านเลยบรรลุธรรมขั้นสูงสุดในสถานที่นั้นเอง พอบรรลุธรรมแล้วฝนก็หยุด ท่านก็กลับไปกุฏิ ไม่ไปทูลถามพระพุทธเจ้าอีกเลย เพราะหมดข้อสงสัยแล้ว เป็นสันติภูมิโก...”

ทั้งหลายซึ่งเป็นตัวสมมุติแล้ว แล้วจะเกิดความเดือดร้อนได้อย่างไร เป็นก็เป็น ตายก็ตาย เรื่องของขันธ์สลายลงไปตามสภาพมันที่ประชุมกันเท่านั้น...”

ไตรโลกธาตุชัดเจนประจักษ์ใจ

ท่านนำความรู้ความเห็นที่เกิดขึ้นบนยอดเขาวัดตอยธรรมเจดีย์มาสั่งสอนลูกหลานชาวพุทธด้วยความเมตตาห่วงใยด้วยเกรงจะลืมนื้อลืมนัวไม่รู้จักรับบุญคุณโทษนรกสวรรค์ว่าเป็นของมีจริง ดังนี้

“...จนกระทั่งกิเลสขาดสะบั้นลงไปจากใจ ไม่มีสิ่งใดเหลือเลย ก็ประจักษ์กับใจของเรา สิ่งที่เกี่ยวข้องกับกิเลสที่เรารู้ประจักษ์ใจของเราคืออะไร คือ นรก เปรต อสุรกาย บุญบาป เทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม มีหรือไม่มีพระพุทธเจ้าท่านสอนว่าอย่างไร ยอมรับกราบอย่างราบเลย หาที่ค้านไม่ได้

เพราะสิ่งเหล่านี้มีมาก็กับที่กลั่นไม่ถ้วนแล้ว มีมาดั้งเดิม พระพุทธเจ้าพระองค์ใดมา

ตรัสรู้ ก็มารู้เห็นสิ่งเหล่านี้ นอกจากเห็นกิเลสฆ่ากิเลสจากพระทัยของท่านแล้ว ก็มารู้เห็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันกับความรู้ที่จะควรรู้ควรเห็นนี้เหมือนกันหมด

เพราะฉะนั้น การแสดงธรรมสอนธรรมแก่โลก ท่านจึงต้องสอนตามหลักความจริงว่า **บาปมี** เพราะบาปมีมาดั้งเดิม มาแต่กาลไหนๆ **บุญมี** บุญเคยมีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ตั้งแต่กาลไหนๆ **นรกมี สวรรค์มี พรหมโลกมี นิพพานมี** ยอมรับว่ามีมาตั้งแต่กาลไหนๆ แล้ว

เมื่อความรู้ความเห็นซึ่งหยั่งเข้าไปสู่จุดเดียวกันแล้ว เห็นอย่างเดียวกันแล้ว จะเอาอะไรมาค้านกัน เห็นก็เห็นอย่างกระจ่างแจ้ง ไม่สงสัย รู้อย่างกระจ่างแจ้ง อย่างอาจหาญชาญชัยตามความจริงที่มีอยู่นั้น

เวลานำมาพูดจะสะทกสะท้านที่ไหน ใครจะเชื่อก็ตาม ไม่เชื่อก็ตาม ความรู้ความเห็นความเป็นนี้ไม่ได้คลาดเคลื่อนจากหลักความจริงไปเลย เป็นความจริงล้วนๆ ..

ภพภูมิทั้งหลายนี้สำหรับสัตว์ทั้งนั้น ไม่มี

ช่องว่างที่ลึกลับไม่อยู่ไม่มี เหมือนจักรวาล ฟังซิ แสนจักรวาล กว้างขนาดไหน แสนจักรวาล จักรวาลหนึ่งกว้างขนาดไหน ตั้งหมื่นตั้งแสน จักรวาลโลกนี้กว้างขนาดไหน ลึกลับอยู่หมด แล้ว ก็หมุนเกิดหมุนตายกันอยู่อย่างนั้นตลอด...อย่าง นรกออย่างนี้ที่ท่านว่าหลุมที่มหันตทุกข์ ชั่วฟ้าแมบ (ฟ้าแลบ) นี่ไม่มีว่าเป็นความสุข เรียกว่า มหันตทุกข์ อนันตริยทุกข์ ทุกข์ไม่มีระหว่างเลย จะปล่อยช่องว่างไว้เพียงชั่วฟ้าแมบอย่างนี้ ว่า ชั่วระยะนี้เป็นความสุขแก่สัตว์ประเภทที่มีกรรม หนาที่สุด ..

บาปเราก็ไม่สงสัย บุญไม่สงสัย นรกทุก หลุมไม่สงสัย สวรรค์ก็ขึ้นไม่สงสัย .. ตั้งแต่ชั้น แรก จนกระทั่งถึงพรหมโลก ๑๖ ชั้น มี สุตทวาราสเป็นชั้นสุดท้าย .. นิพพานไม่สงสัย ตลอดภพภูมิต่างๆ พวกเปรตพวกผี เทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม ที่อยู่สวรรค์ชั้นนั้นๆ พรหมโลกชั้นนั้นๆ ตลอดพวกเปรตพวกผีที่อยู่ ตามกำเนิดตามภพชาติของตน ที่เสวยกรรม ตามลำดับลำดับมา เราก็ไม่สงสัย ได้ประจักษ์ แล้วในหัวใจนี้ ..

อย่าพากันกลัวหาญต่อบาปนะ พระพุทธเจ้า เป็นศาสดาองค์เอก ทุกๆ พระองค์สอนว่า *บาปมี* อย่าทำบาป *บุญมี* ให้สร้างคุณงามความดีเพื่อบุญเพื่อกุศล *นรกมี* อย่ากลัวหาญหาญชั้ยต่อลัทธิพระพุทธเจ้า อวดดีบอวดดีเก่งกว่า พระพุทธเจ้า ไปปลบล้างว่า *นรกไม่มี* ตายแล้ว จะจมลงทันทีทันใด

ถ้าใครอาจหาญหาญชั้ยต่อพระพุทธเจ้า กล้าปลบล้างว่า *บาปไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี* ผู้นั้นแหละคือผู้หมดคุณค่าแล้ว ทั้งๆ ที่ล้มหายใจยังพอดๆ อยู่ นั่น พอลมหายใจขาดแล้ว จะติดผิงทันที ไม่ได้มีคำว่าใกล้ไกล จากนี้ถึงแดนนรกก็ใกล้ก็เส้นก็ว่า ไม่เคยมี พอใจขาดลมหายใจขาดสะบั้นลงไปแล้ว กรรมที่ทำชั่วช้ามามากทั้งในที่ลับทั้งในที่แจ้ง เป็นกรรมโดยแท้ไม่มีที่ลับที่แจ้ง มันแจ้งขาวดาวกระจาง อยู่ภายในใจของผู้ทำนั่นแล...”

ท่านกล่าวว่าคนตาบอดไม่เชื่อคนตาดี ย่อมมีทางตกหลุมตกบ่อได้ฉันใด ผู้มีใจมืดบอด ด้วยกิเลสตัณหาไม่เชื่อตาใจของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ท่าน ย่อมนำความลุ่มจมมาสู่ตนได้

พิสูจน์ตายแล้วสูญด้วยจิตตภาวนา

“...การพิจารณาในอาการต่างๆ ของร่างกายด้วยปัญญา ย่อมเห็นตามเป็นจริงไปโดยลำดับ และถอนอุปาทานในร่างกายไปพร้อมๆ กัน จนถึงขั้นปล่อยวางรูปกายได้

จิตก็ในวันเด่นดวงและเป็นตัวของตัวยิ่งขึ้น เพราะกระแสของจิตรวมเข้าสู่จุดเดียว จำพวก เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งเป็นอาการหนึ่งๆ ของจิต ก็พิจารณาในลักษณะเดียวกันกับกาย คือ โดยทางไตรลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสามไตรลักษณ์ จนเป็นที่เข้าใจด้วยปัญญา ใจย่อมปล่อยวางได้อย่างหายห่วง

ตอนนี้แล ผู้ปฏิบัติจะทราบได้ชัด เรื่องวาง
รังแห่งภพแห่งชาติ และอุปาทานในขันธ
ได้ถูกถอนไปหมดแล้ว ยังเหลือ
เฉพาะตัวภพ ที่ติดแนบราวกับ
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับใจ
สติปัญญาอัตโนมัติที่
แหลมคมทุกด้านขุดค้นลงที่จุดอัน
เป็นตัวภพนั้น ไม่หยุดยั้งราวกับธรรมจักร

หมุนรอบตัว และโค่นตัวภพนั้นลงเผาด้วย มหาสติ มหาปัญญา ไม่มีซากสมมุติ แม้ปรมาณูเหลืออยู่ภายในใจเลย

ท่านผู้รู้แล้ว รื้อแล้วซึ่งรื้อรังแห่งภพชาติ ขาดกระเด็นอย่างไม่มีร่องรอยสมมุติเหลืออยู่เลย ด้วยการพิสูจน์โดยทางจิตตภาวนา ดังพระพุทธเจ้า และพระสาวกพาดำเนินมา เมื่อถึงที่นี้แล้วเป็นอันว่าพ้นภัยทั้งมวล ไม่มีอะไรกังวลใจอีกต่อไปตลอดอนันตกาล

ท่านผู้ใญ่อยากรู้ อยากเห็นว่า จิตตายแล้วเกิดอีก หรือตายแล้วสูญ กรุณาพิสูจน์ทางด้านจิตตภาวนาอันเป็นหนทางให้เข้าถึงความจริง ความจริงมีอย่างไร ภายในจิตจะทราบเองด้วยจิตตภาวนา ซึ่งถึงขั้นที่ควรรู้ควรเห็น ไม่มีใครและอะไรมาปิดบังไว้ได้ นอกจากกิเลสของตัวปิดบังตัวเองเท่านั้น จะไปตำหนิใครได้ลงคอเล่า

ถ้าต้องการรู้ความจริง คือตายแล้วเกิดอีก หรือตายแล้วสูญ ที่มีอยู่กับทุกคน จึงควรค้นคิดด้วยทางจิตตภาวนา ไม่ควรฝันคิดโดยลำพังตัวเอง กลัวจะถูกกิเลสพันหนักเข้า จนกลายเป็นแพ้นิ่ง ลิงตัวคะนองอยู่ไม่เป็นสุข มือคว้าเอาแหเขามาทอดลงในน้ำ สุดท้ายถึงตัวคะนองเลยกลายเป็นปลาที่ถูกแหพันตายเปล่าๆ...”

ฉันนั้นเหมือนกัน ท่านจึงกล่าวว่าย้าเตือนชาวพุทธ ผู้ไม่เชื่อพระพุทธเจ้าว่า

“...ความลุ่มจมนจะมีแก่ผู้ไม่เชื่อ นั้นแล นี้เรียกว่า **สวากขาตธรรม** ท่านตรัสไว้ชอบแล้ว นี่ประมวลเข้ามา เรายอมรับทุกประเภทที่ พระองค์ทรงแสดงไว้แล้ว ตั้งแต่บาปแต่บุญ นรกสวรรค์ พรหมโลก นิพพาน เทวบุตรเทวดา เปเรตตีมี เรายอมรับร้อยเปอร์เซ็นต์ตั้งแต่ขณะที่กิเลสเปิดจากใจเท่านั้นสว่างจ้าขึ้นมาหมด ไม่เคยคาดเคยคิดเคยรู้เคยเห็นว่าจะรู้จะเห็น ก็เป็นขึ้นมาแบบอัศจรรย์ จึงได้อัศจรรย์ตัวเองว่า ‘เรารู้ได้อย่างไร? เห็นได้อย่างไร?’

จิตดวงนี้แลตั้งแต่กิเลสครอบงำอยู่ มันก็เหมือนคนตาบอด อะไรจะมีอยู่มากนักน้อยเพียงไรมันไม่เห็น สีแสงวัตถุต่างๆ มองไม่เห็นแต่โดนเอาๆ นี่จิตที่มีตบอดก็เหมือนกัน มีแต่โดนความทุกข์ความทรมาน โดนบาปโดนกรรมเรื่อยมา แล้วขึ้นบำเพ็ญมาๆ ก็ค่อยทุแ้งตาสว่างออกไป สุดท้ายเปิดโล่งหมดทั่วแดนโลกธาตุ สว่างจ้าครอบโลกธาตุ เกิดความอัศจรรย์ในตัวเองว่า

‘รู้ได้อย่างไร? เห็นได้อย่างไร? สิ่งที่ไม่เคยคาดเคยคิดเคยรู้เคยเห็น ก็เห็นก็เป็นขึ้นมา ประจักษ์ใจเพราะสิ่งเหล่านั้นมีอยู่แล้ว เป็นแต่เพียงว่าตาเรามันหลับด้วยกิเลสปิดบังเท่านั้น พอเปิดตาคือกิเลสออกจากใจแล้วสว่างจ้าขึ้นมา’

ก็ยอมรับ กราบพระพุทธเจ้าอย่างราบตั้ง แต่บัดนั้นมาจนกระทั่งบัดนี้...”

สุญญกับ

“...ท่านกล่าวไว้ในธรรมว่า **พุทธานฺตรหรือสุญญกับ** ก็หมายถึงความว่างเปล่าจากศาสนา พุทธานฺตร หมายถึง ระหว่างแห่งพระพุทธเจ้าแต่ละองค์ที่จะมาตรัสรู้ นั่นก็ว่างจากศาสนา .. ภัทรรกับ แปลว่ากับที่เจริญ .. กับหนึ่งๆ นั้นมีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ที่ละองค์บ้าง ที่ละสององค์บ้าง สามองค์บ้าง ถ้าเป็นภัทรรกับ กับใหญ่ก็มาตรัสรู้ถึง ๔-๕ องค์ ดังภัทรรกับของเราทุกวันนี้มีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ๕ พระองค์ คือ พระอริยเมตไตรย เป็นองค์ที่ ๕ นี้เรียกว่ากับหนึ่งๆ พอสิ้นกับนี้แล้วก็เป็นสุญญกับ

ในสุญญกับนั้นแลเป็นกับที่สัตว์โลกทั้งหลายได้รับความเดือดร้อนมากที่สุด ไม่มีน้ำไม่มีเครื่องเยียวยารักษาเลย มีแต่ความทุกข์ความทรมานล้วนๆ จนกว่าว่างกับนี้ผ่านไปกับหน้าผ่านมาแล้ว พระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ถึงจะได้สร้าง คุณงามความดี ถึงจะได้ค่อยรอดพ้นไปได้ บรรดาสัตว์ที่รออยู่แล้ว ก็เลยรอดพ้นในเวลาพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้แต่ละ พระองค์ๆ นี่พวกเราทั้งหลายก็ได้เกิดมาอยู่ในภัทรรกับคือกับของพระพุทธเจ้า พระสมณโคดม จากนั้นไปก็จะเป็นพระอริยเมตไตรยมา...”

ศพคนๆ เดียวประเทศไทยไม่พอ

เรื่องการเกิดตายของคนแต่ละคนๆ นี้ ท่านเคยกล่าวอย่างถึงใจให้เห็นทุกข์เห็นโทษของการเกิด และริบเร่งชวนชวาวสร้างคุณงามความดีใส่ตนให้มาก ดังนี้

“...การเกิดการตายนี้ เกิดตายทับถมกัน มาแล้ว ลักเท่าไรๆ แต่ละศพแต่ละคนๆ มันรู้ไปหมด เวลามันรู้ละ เอาให้มันจริงๆ จังๆ อย่างนี้เลยนะ มันจึงขยะขยง

‘โห มันผ่านของมันออกแล้ว มันก็ยังขยะขยงอยู่นะ โห! แต่เวลามันจมนอยู่ มันไม่ขยะขยงนะ บินอยู่อย่างนี้ เวลามันผ่านออกมาแล้ว มันถึงได้เห็นโทษของมัน ขยะขยงนะ’...

คนหนึ่งสัตว์ตัวหนึ่งๆ นี้ถ้าไม่มีบุญไม่มีกุศลแล้วไม่มีความหมายเลย วนเวียนตายเกิดตายสูงตาดำตายเกิดอยู่อย่างนั้นตลอดตลอดมากก็กับก็กลับ คนหนึ่งๆ นี้ เอามากองประเทศไทยนี้ไม่พอกอง ศพของคนคนหนึ่งๆ ที่ตายเกิดๆ เป็นสัตว์ประเภทใดก็ตามมารวมกันนี้

เพียงคนคนเดียวเท่านั้นทั่วประเทศไทยเรา นี้ หากที่กองศพไม่มีเลย นานขนาดไหนก็กับก็กลับที่ตายเกิดตายทับกองกันอยู่นี้ละ เรียกว่าตายกองกัน ล้วนแล้วตั้งแต่จิตนี้ออกไปร่างนั้นแล้วเข้าสู่ร่างนี้ เข้าสู่ร่างไหนก็ว่าเกิด ร่างไหนหมดสภาพก็ว่าตายๆ ว่าเกิดว่าตาย มันทากหมุนของมันอยู่อย่างนี้ตลอดเวลา นี่ละวิฏฐานวิฏจักร...

สิ่งที่มาแก้คืออะไร บุญกุศลเราสร้างมาน้อยเท่าไรๆ มารวมกัน แล้วค่อยแก้ไปแก้มา แก้มากเข้าๆ บุญกุศลมีมากเข้า ความหนาแน่นของการแก้ก็หนาแน่นเข้าๆ

อันนี้ก็ค่อยจางไปๆ ก็สว่างจ้าออก สว่างจ่าก็ติดผิงๆ เลย นี่ละพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์มองดูหัวใจสัตว์โลก ที่เขาไม่มีศาสนา คือเขาไม่ได้มองดูหัวใจเลย เขาดูแต่วัตถุเท่านั้น...”

จิตวิญญาณมีจริง

ท่านกล่าวยืนยันเรื่องจิตวิญญาณว่าเป็นของมีจริงดังนี้

“...จิตวิญญาณอยู่บนฟ้า อากาศเต็มไปหมด เราเห็นได้ที่ไหน เห็นแต่นกมันบินมาบนฟ้าเท่านั้น แต่จิตวิญญาณของสัตว์ที่เต็มยั่วเยี้ยๆ อยู่ทั้งในน้ำบนบกมีทั่วไปหมด จิตวิญญาณไม่มีอะไรเป็นอุปสรรค กรรมพาไปไหนไปได้หมด เกิดได้หมดทั้งนั้น เสาะแสวงหาเรื่องบาปเรื่องบุญนี้มันมีอยู่กับใจ บังคับให้ไปเกิดได้หมด...

จิตดวงนี้ไม่เคยตาย ไม่เคยฉิบหายแต่ไหนแต่ไรมา ถ้าพูดถึงเรื่องวัตถุต่างๆ ในแดนโลกธาตุนี้ว่าอันไหนมากกว่าอะไร ไม่มีอะไรที่จะมากยิ่งกว่าจิตวิญญาณของสัตว์โลก เต็มท้องฟ้ามหาสมุทร ใต้ดิน เหนือดิน มีเต็มหมดเลย อันนี้มากที่สุดคือจิตวิญญาณของสัตว์โลก เพราะมันไม่เคยสูญสิ้นเอง มันเต็มอยู่นี้ ครอง ภา

ครอง **ชาติ** อยู่ทุกแห่งทุกหนตามเพศตามภูมิ

อย่างที่เราเป็นมนุษย์ก็เห็นกันอยู่อย่างนั้น เป็นไก่ เป็นนก ปลา เป็นอะไรเราก็เห็นกันอยู่อย่างนั้น ที่ละเอียดกว่านั้นมันก็มีอยู่อย่างเดียวกันนี้เลย ไม่ได้ผิดกัน มันมีอยู่ตามสภาพของตนๆ เป็นแต่เพียงว่าเราสามารถสัมผัสสัมผัสรับรู้เห็นได้หรือไม่ได้เท่านั้นเอง นั่นก็เป็นอย่างนั้นละ

มันมีภพละเอียด หยาบ หยาบต่างกัน อย่างพวกเทวบุตรเทวดา อินทร์พรหม พวกเปรตพวกผีก็เหมือนกับเรานี่ มีภพมีชาติเป็นกำเนิดที่เกิดของตัวเองด้วยวิบากกรรมชั่วเหมือนกันหมด ไม่มีใครแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงไม่ให้ประมาทกัน สัตว์โลกที่เกิดขึ้นมาด้วยกัน อย่าตำหนิกันด้วยชาติชั้นวรรณะ สถานะสูงต่ำ อย่าไปตำหนิกัน...

ตั้งแต่แดนมนุษย์ไปจนกระทั่งถึงสวรรค์ พรหมโลก นิพพาน นี่เป็นแดนแห่งคนมีบุญ คนมีบาปไปไม่ได้ ในสวรรค์แม้แต่ชั้นจาตุมนี้ก็เหมือนกัน เทวบุตรเทวดาเต็มอยู่ในชั้นจาตุมเพียงชั้นแรกชั้นจาตุม ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี ปรนิมมิตวสวัตติ เป็นชั้นๆ นี้ ไม่ว่าชั้นไหน เข้าไปถามดูตั้งแต่ชั้นดาวดึงส์นี้ พวกเทพทั้งหลาย เทวบุตรเทวดา อินทร์ พรหม อยู่ด้วยกองกุศลของตน ที่ไปเสวยความดีอยู่นั้น เราไปหาค้นดูว่าในสถานที่นี้มีคนชั่วช้าลามก นรกจกเปรต ไปทำความชั่วซ้ำให้แก่สัตว์และมนุษย์ทั้งหลายทั่วๆ ไป ตายแล้วเขาได้มาขึ้นสวรรค์ในที่นี้มีไหม ไม่มีแม้รายเดียว ..

ในตำราแสดงไว้ว่านรกนั้นมีถึง ๒๕ หลุม ตั้งแต่หลุมที่เป็นมหันตทุกข์หนักที่สุด จนถึงหลุมสุดท้าย นี้เรียกว่านรก ๒๕ หลุม .. แล้วปลีกย่อยยังมีอีกเยอะ ส่วนใหญ่มี ๒๕ หลุม .. สวรรค์ ๖ ชั้นตั้งแต่จาตุมฯ ขึ้นไปถึงชั้นที่หกคือปรนิมมิตวสวัตติ นี่คือสวรรค์ ๖ ชั้น แล้วพรหมโลกอีก ๑๖ ชั้น จากนั้นก็เป็นนิพพาน เหล่านี้ทรงรู้แจ้งแทงทะลุเห็นหมดทุกสิ่งทุกอย่าง จากนั้นก็พวกเปรตผีประเภทต่างๆ สัตว์ทั่วโลกดินแดนในไตรโลกธาตุนี้..."

กิเลสหลอกว่า “ตายแล้วสูญ”

มีคนจำนวนมากยังเข้าใจว่า เมื่อสิ้นใจตายไปแล้วก็สูญสิ้นจบกันเท่านั้น แท้จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนย้ำเสมอๆ ว่า

“...สัตว์ที่ว่าตายเกิดฯ มันไม่มีที่ไป เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่สูญ มันหากหมุนหากเวียนกันออกจากนี้ไปเป็นสัตว์ เป็นเทวบุตรเทวดา ไปเป็นอินทร์เป็นพรหมก็มี เป็นเปรตเป็นผีก็มี เปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาอยู่อย่างนี้ตั้งกับตั้งกาลปามาแล้ว จิตวิญญาณดวงนี้ตายไม่เป็น

เพราะฉะนั้นคำว่าตายแล้วสูญถึงขัดกันเอาอย่างมากที่สุด เป็นกลมายาของกิเลส โดยตรงที่หลอกสัตว์โลกให้ทำชั่ว เพราะถ้าตายแล้วสูญแล้วไม่มีเงื่อนไขต่อไป อยากทำอะไรทำ ความอยากทำคือทางเดินของกิเลส อยู่แล้ว ก็ทำตามความอยาก ตายลงไปแล้วไม่สูญละซี ก็สวดยกรรมอยู่งั้น

อะไรจะมากกว่าจิตวิญญาณของสัตว์โลก เต็มอยู่ในโลกอันนี้ เพราะมันไม่สูญ หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงตามอำนาจของกรรม เกิดเป็นนั่นเกิดเป็นนี่อยู่อย่างนั้น ตายแล้วก็เกิดฯ ตายกองกัน พวกนี้พวกตายกองกัน กองทับเขากองทับเราอยู่นั้นไม่มีทางไป

เพราะจิตวิญญาณไม่สูญ มีเต็มท้องฟ้า อากาศ ที่ไหนเต็มไปหมด ไม่มีอะไรมากกว่าธรรมชาติอันนี้ หนาแน่นที่สุด นี่จะเรียกว่ากรรมของสัตว์ คือพระพุทธรเจ้ามาตรัสรู้ ก็มา

กวาดเอาดวงวิญญาณเหล่านี้ ที่ว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคลเป็นเทวบุตรเทวดาแล้ว ก็ถอดออกไปพ้นไปฯ

ใครจึงให้สร้างความดีฯ ถ้าอยากพ้นไปตามพระพุทธรเจ้าให้สร้างความดี มันเปลี่ยนเรื่องนะจิตวิญญาณนี้ เปลี่ยนเป็นภพนั้นชาตินี้ตามอำนาจของกรรม หมดกรรมนี้แล้วก็มีการนั้นต่ออีก ภพนั้นสืบภพนี้ไปเรื่อย กรรมหนักกรรมเบา มีอยู่เรื่อยฯ อย่างนั้นละ .. กรรมพาไปไหนไปได้หมด เกิดได้หมดทั้งนั้น เสาะแสวงหาเรื่องบาปเรื่องบุญนี้มันมีอยู่กับใจ บังคับให้ไปเกิดได้หมด เพราะฉะนั้นจึงอย่าพากันกลัวหาญ ไม่มีอะไรจะเป็นอุปสรรคต่อกรรมดีกรรมชั่วได้ กรรมดีกรรมชั่วนี้ใส่เข้าไปได้หมดเลย ที่ท่านว่าไม่มีอาณภาพใดเหนืออาณภาพแห่งกรรมดีกรรมชั่วไปได้ คือครอบโลกธาตุ..."

กราบพระพุทธรเจ้าอย่างราบ

ความรู้ความเห็นที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ศิน อัครราชบัณฑิตยธรรมเจดีย์เป็นต้นมา ทำให้ท่านกราบพระพุทธรเจ้าอย่างราบและกราบยอมรับยืนยันในสิ่งที่พระพุทธรเจ้าทรงเมตตาแสดงไว้ทุกอย่าง ไม่มีที่คัดค้าน ไม่มีอะไรติดข้องภายในใจเลย ท่านกล่าว อย่างเด็ดถึงขนาดว่า

“...หากว่าผู้ใดจะมาตัดคอเราถ้าเชื่อตามพระพุทธรเจ้าว่าบาปนรกสวรรค์มีแล้วจะตัดคอเรายอมให้ตัดเลย แต่ความเชื่อที่ประจักษ์หัวใจนี้ไม่ยอมตัด เราจะตายทั้งๆ ที่คอขาดก็ไม่

คุหาสยัง พหยัง

“...จิตนั้นอยู่ตรงกลาง และอยู่ในหัวใจเป็นที่ยึดหนึ่งของจิต ท่านว่า คุหาสยัง พหยัง ในหัวใจมันอยู่ตรงกลาง ในเวลาจิตสงบ เริ่มจากสงบเข้าไป มันก็รู้ที่อยู่ภายใน นี่ไม่ได้มารู้ข้างบนนะ มันเป็นอยู่ข้างในตรงกลางฯ นี้ จนกระทั่งถึงความสว่างไสว

ไม่ว่าชั้นของสมาธิที่สงบตัวก็อยู่ตรงนี้ ชั้นของปัญญาที่เบิกอะไรต่ออะไรออก ก็สว่างไสวอยู่ภายในนี้ ละเอียดเข้าไปขนาดไหนก็อยู่ตรงกลางฯ ตลอดเลย ไม่ได้เคยปรากฏว่าอยู่บนสมอง นอกจากเวียน นั้นเห็นได้ชัด(เวลา)เรียน ว่าสมองทำงานจริงๆ ภาควิชาการนี้ไม่มีขึ้นสมองเลย อยู่ตรงกลาง..."

พระพุทธเจ้า ๓ ประเภท

“...อสงไขย แปลว่านับไม่ได้ .. ถ้าเราเทียบก็ไปยุติกันที่ล้านๆ ทุกวันนี้เอาล้านเป็นประมาณ พอไปถึงล้านก็หนึ่งล้าน สองล้าน สามล้านไปเลย อันนี้ไปถึงนั้นก็เรียกว่าหนึ่งอสงไขย สองอสงไขย สามอสงไขยไปเลย พระพุทธเจ้ามี ๓ ประเภท .. ประเภทแรก ๑๖ อสงไขยแสนมหากัป ประเภทที่สอง ๘ อสงไขยแสนมหากัป ประเภทที่สาม ๔ อสงไขยแสนมหากัป

พระพุทธเจ้ามี ๓ ประเภท ความตรัสรู้เป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์เสมอกันหมด แต่อำนาจวาสนาบุญญาธิการของพระพุทธเจ้าเป็นไปตามประเภท ประเภทที่หนึ่ง การแนะนำสั่งสอนสัตว์โลกนี้ได้กว้างขวางมากมายทีเดียว ประเภทที่สองก็ลดลงมา พระพุทธเจ้าเรานี้เป็นประเภทที่สาม ขนสัตว์โลกให้พ้นจากกองทุกข์ได้น้อยกว่าสองประเภทเบื้องต้น ..

พระพุทธเจ้าองค์ที่ล่วงมาแล้วจำนวนนับไม่ถ้วนก็มีแบบเดียวกัน ตรัสรู้ธรรมแบบเดียวกัน รู้เห็นธรรมแบบเดียวกัน จึงสอนโลกแบบเดียวกัน ไม่มีศาสดาองค์ใดแหวกแนวที่จะตรัสรู้ต่างกัน และรู้เห็นความจริงทั้งหลายแตกต่างกัน .. ทรงรู้ตามสิ่งนั้นๆ แบบเดียวกัน การแนะนำสั่งสอนอบรมให้บำเพ็ญคุณงามความดีเพื่อเป็นกำลังปราบปรามความชั่ว หรือโรคร้ายทั้งหลายที่มีอยู่ในจิต ก็ทรงสั่งสอนแบบเดียวกัน ..

ที่ต่างกันพระพุทธเจ้าก็ทรงแสดงไว้แล้ว เช่น บางองค์มีอายุ

๘๐,๐๐๐ ปีบ้าง ๖๐,๐๐๐ ปีบ้าง พระพุทธเจ้าของเรามีอายุ ๘๐ ปี การลงอุโบสถสังฆกรรมของพระสงฆ์ นับเวลาตั้ง ๗ ปีถึงประชุมสงฆ์ลงอุโบสถ สวดปาฏิโมกข์เสียหนหนึ่ง พระพุทธเจ้าบางพระองค์ก็ ๑ ปีหรือ ๖ เดือน ถึงจะลงอุโบสถหนหนึ่ง พระสงฆ์ก็กลมเกลียวกันดี ไม่มีความแตกร้าง ไม่มีอิทธิฤทธิ์อะไรเกิดขึ้น สำหรับพระพุทธเจ้าของเรา ๑๕ วันลงอุโบสถคือการประชุมสวดปาฏิโมกข์ ท่ามกลางสงฆ์หนหนึ่งเรื่อยมา .. อานุภาพแห่งพระพุทธเจ้ามีแตกต่างกันอยู่บ้างท่านก็แสดงไว้ .. นอกนั้นเหมือนกันหมด

สหพปาปัสส อกรรมัง การไม่กระทำความชั่วทั้งปวงหนึ่ง กุสลัสสัมภทา การยังกุศลคือความฉลาดให้ถึงพร้อมหนึ่ง สจิตตปริโยทปนัง การยังจิตของตนให้ผ่องใสจนกระทั่งถึงความบริสุทธิ์หนึ่ง เอตัง พุทธาณ สาสนัง นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ท่านสอนอย่างนี้เหมือนกันหมด จากนั้นท่านก็ขยายความออกไปว่า อนุปวาโท อนุปมาโต ปาฏิโมกเข จ สังวโร ไม่กล่าวร้าย ไม่ทำลายผู้อื่น สำรวมในปาฏิโมกข์ มัตตัญญูตา จ ภัตตัสสิม รู้จักประมาณในการขบการณ ปันตัญญู จยนาสนัง ให้แสวงหาอยู่ในสถานที่วิเวกสงัด เอตัง พุทธาณ สาสนัง อีกเหมือนกัน นี่ก็เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อธิจิตเต จ อาโยโค การกระทำจิตให้อยู่ นี่ก็เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ ไม่มีอะไรผิดแปลกกันเลย .. บาปบุญ นรกสวรรค์ พรหมโลก นิพพาน เหล่านี้ ท่านสอนแบบเดียวกันหมด...”

เสียตาย เพราะเราได้รู้ได้เห็นอย่างนั้นจริงๆ นี่แหละศาสนาเปิดเผยมาก็ปักก็กลับแล้ว สอนชาวเราทั้งหลาย ก็เลสมันก็ปิดมาก็ปักก็กลับแล้วให้สัตว์ทั้งหลายลุ่มหลงกันไปตามมัน ให้ได้รับความเดือดร้อนมากมาย...ให้เชื่อเถิด ถ้าไม่อยากจม ให้เชื่อพระพุทธเจ้านะ

ศาสนานี้เป็นศาสนาชั้นเอก ไม่มีอะไรเหมือนแล้ว พระพุทธเจ้าทรงรู้ทรงเห็น เป็นจิตที่บริสุทธิ์พุทธโธสวางจาครอบโลกธาตุแล้ว จึงมองเห็นได้หมด เรียกว่า โลกวิทู เมื่อจิตได้เข้าถึงชั้นบริสุทธิ์พุทธโธแล้วจะสวางจา แม้จะไม่ลึกซึ้งกว้างขวางเหมือนพระพุทธเจ้าก็ตาม

พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนต้นไม้ที่มีใบดก ใบหนาชุ่มเย็น แผ่กระจายกิ่งก้านสาขาออกไปอย่างกว้างขวาง แม้นต้นไม้อื่นๆ จะไม่กระจายกิ่งก้านสาขาออกไปกว้างขวางอย่างต้นไม้ของพระพุทธเจ้าก็ตาม แต่ก็เต็มกำลังแห่งกิ่งก้านสาขาของตนที่แผ่กิ่งก้านออกไปนั่นเอง

นี้ความรู้ของพระพุทธเจ้าเหมือนกับต้นไม้ใหญ่ที่แผ่กิ่งก้านออกไปสุดแดนโลกธาตุสุดแดน

สมมุติ แต่ความรู้ความเห็นของพระสาวกผู้ที่มีความเชี่ยวชาญยังมีอีก ก็ลดกันลงมาๆ แต่จะปฏิเสธสิ่งเหล่านี้ปฏิเสธไม่ได้เลย...กระจ่างแจ้งด้วยกันหมด นอกจากท่านจะพูดหรือท่านไม่พูดเท่านั้น นี่เป็นโอกาสที่ได้มาพูดให้พี่น้องทั้งหลายฟัง ก็เกี่ยวกับเรื่องการช่วยชาติ แต่ก่อนเราไม่เคยพูด รู้ก็รู้ เห็นก็เห็นประจักษ์ มาตั้งแต่ที่กล่าวนั้นแหละ วัดดอยธรรมเจดีย์...”

มืดเพียงใด พากเพียรไป ก็สว่างได้

ความสำเร็จขั้นสูงสุดในชีวิตนักบวชของท่านในครั้งนี้ เกิดขึ้นมาจากความพากเพียรอุตสาหะอย่างแท้จริง ทั้งๆ ที่เมื่อครั้งเป็นฆราวาสอยู่นั้น ท่านไม่รู้จักร่องบุญกรรมมาก่อนแต่อย่างใด แต่ด้วยท่านมีนิสัยรักเคารพในเหตุผลอรรถธรรมเป็นพื้นฐานมาแต่เดิม ชีวิตของท่านจึงเปลี่ยนแปลงไป ท่านกล่าวไว้ดังนี้

“...เราอ่านเรา...ที่อ่านมาเพื่อเป็นคติสอนพี่น้องทั้งหลาย คือเราอ่านตัวเราเองมาโดย

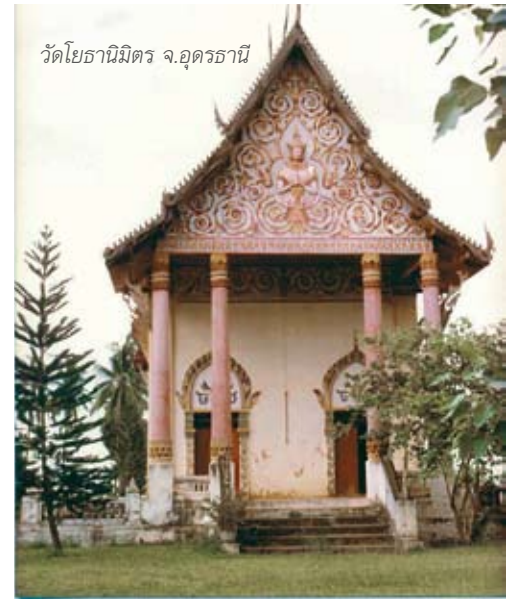
ลำดับตั้งแต่เริ่มแรกเลย ไม่รู้ประสีประสาอะไรเลย มันก็เห็นชัดๆ ในใจของเรา คือไม่รู้จักบุญจักบาป มีแต่ความอยากได้ สมมุติไปหากินนี้ไปหาอะไรบ้างที่มันจะได้ เห็นสัตว์ฆ่าสัตว์ เห็นปลาเอาปลา เห็นไก่เอาไก่ เห็นอะไรเอาทั้งนั้น เพราะอยากได้

มันไม่ได้คำนึงถึงบาปถึงบุญ นั่นละ ดูพื้นฐานของจิต นี่เป็นพื้นฐานของจิตในขั้นนั้น ว่ามันจะอะไร คือว่าไม่ได้ลงเรื่องบาปเรื่องบุญอะไรเลย มีแต่ความอยาก ไปหาอะไรก็อยากได้อันนั้น ไปหากินมันก็ไม่พ้นที่จะฆ่าสัตว์ เห็นสัตว์ตัวใดเอาทั้งนั้นละ

จากนั้นก็มาบวชเป็นพระ นี่ละ ความรู้สึกทางด้านจิตใจเริ่มเปลี่ยนแปลงตอนมาบวชเป็น

พระนะ แต่ก่อนเป็นธรรมดา แต่อันหนึ่งที่เป็นนิสัยจิตใจอยู่นั้น ความเคารพพระ เลื่อมใสพระ และเชื่อศาสนา มันฝังอยู่ในจิตเลย เห็นพระคือไม่อยากพบ ไม่อยากเข้าไปหาใกล้ आयทานอายุกับกลัวเป็นสิ่งที่อันเดียวกัน ไม่ค่อยจะเข้าไปหาพระ

ที่ไม่เข้าไปหาคืออายทาน ลักษณะอายกับกลัวมันอยู่ด้วยกัน ถ้าไม่เจอหน้ากันจริงๆ แล้ว ไม่ค่อยได้พบพระ นอกจากจะไปเจออย่างจัง หลีกไม่ได้ ก็หมอบกราบสักที นี่พื้นใจนะ พื้นของจิตที่มันเป็นของมันในหลักธรรมชาติธาตุดั้งเดิมมันเป็นอย่างนั้น ไม่ค่อยคิดถึงเรื่องบาปเรื่องบุญอะไร นี่เป็นเรื่องความอยากอยากได้อะไรก็ไปตามความอยาก ไม่ได้สนใจ

วัดโยธานิมิตร จ.อุดรธานี

เป็นพระอรหันต์น้อยๆ แล้ว ??

“...ผู้บำเพ็ญธรรมจะรู้วิถีจิตของตน เวลาลำบากๆ ล้มลุกคลุกคลาน ถึงกาลเวลาที่มันค่อยเป็นค่อยไปมันค่อยเป็นค่อยไปของมัน ต่อจากนั้นก็หมุนไปเองเลย หมุนไปเองๆ เริ่มเป็นสติปัญญาอัตโนมัติ จากนั้นก็สติปัญญาอัตโนมัติ ความเพียรโดยลำพังตัวเองนี่เต็มตัวๆ อยู่ที่ไหนไม่ขาดเลย ตื่นขึ้นมาพับความเพียรเป็นแล้วๆ จนก้าวเข้าสู่มหาสติมหาปัญญา ก็เลยมองแทบไม่เห็นนะ ถึงขั้นมหาสติมหาปัญญานี้มองดูกิเลสต่างๆ ที่มีอยู่เหมือนไม่มีนะ เพราะอำนาจของมหาสติมหาปัญญารุนแรงมาก โสภโธได้ขาดสะบั้นเลย

นั่นเห็นไหมเวลาธรรมมีกำลังกิเลสโสรไม่ได้ ขาดสะบั้นไปเลย แต่เวลากิเลสมีกำลังสติตั้งขึ้นมาพับล้มผล็อยขาดสะบั้นเข้าใจไหม สติปัญญาขาดสะบั้น กระแสกิเลสขาดเอาขาดสะบั้น ทีนี้พอเราฝึกซ้อมจิตใจของเราให้ติดสติดี ความเพียรดีแล้ว เข้าไปถึงขั้นสติปัญญาอัตโนมัติแล้วกิเลสขาดสะบั้นๆ มันแก่กัน อย่างนั้น เห็นอยู่ในหัวใจของเรา ยิ่งเป็นมหาสติมหาปัญญาด้วยแล้วกิเลสมองดูแทบไม่มีนะ มันว่างไปหมดแทบไม่มี แต่ดีที่ไม่เคยสำคัญตนว่าได้สิ้นสุดลงไป แล้ว ทั้งๆ ที่กิเลสส่วนละเอียดยังมีอยู่ ไม่เคยสำคัญ ถ้ามีอยู่ละเอียดก็ยอมรับว่ามีอยู่ อยู่กัน

บางทีถึงได้คิดขึ้นมาว่า หือ มันเป็นยังงี้กิเลสมันมันวนเสียไปหมดแล้วหรือ ไม่ใช่เป็นพระอรหันต์น้อยๆ ขึ้นมาแล้วหรือ ว่าเลยๆ แต่ยังไม่สำคัญตนว่าเป็นอรหันต์น้อย เพราะตอนนั้นมันว่างกิเลสไม่โสร อำนาจของสติปัญญาอันรุนแรง จากนั้นพอกิเลสขาดสะบั้นลงไปจริงๆ แล้ว สันติญาณิโก ขึ้นสุดยอดมาพร้อมกันเลย ทีนี้อรหันต์น้อยอรหันต์ใหญ่ไม่ถามถึงเลย อรหันต์น้อยก็ไม่มี อรหันต์ใหญ่ก็ไม่มี มีแต่ สันติญาณิโก ขึ้นสุดยอดในจิต นั่นละบริสุทธิ์แล้วเป็นธรรมธาตุ ผางขึ้นมาทีเดียวหมดเลย

จากนั้นแล้วไม่ได้รบละ จะรบกับกิเลสตัวไหน เป็นสัญญาอารมณ์กับอะไร บ้าง คือธรรมชาตินี้จะมีข้าศึกเต็มตัวอยู่ตลอดเวลา จะหมุนของมันอยู่นั่นละ หมุนอยู่นี้คืออะไร คือสมุทัย อวิชชาปัจจัยยา มันหมุนมันดันออกมาให้คิดเป็น

สังขารสัญญาอารมณ์ไปเรื่อยๆ มันดันออกมาเรื่อยๆ ทีนี้พอดีเข้าไปๆ จนกระทั่งกำลังวังชาของอวิชชาอ่อนลงๆ สัญญาอารมณ์ที่หลอกลวงเบาเข้าไปๆ แทบไม่มีฯ สุดท้ายก็ไปมีอยู่ที่จิต มีก็มีย่างเบาบางที่สุด ทีนี้พอ สันติญาณิโก ขึ้นสุดท้ายโสรขึ้นมาเท่านั้นละเหล่านี้ขาดสะบั้นไปหมด จากนั้นมาแล้วไม่มีอะไร กวนใจ เห็นได้ชัดเจนว่า โอ้ โลกอันนี้วุ่นเพราะกิเลส มีกิเลสเท่านั้นเป็นตัวยุ่ง พอกิเลสขาดจากใจแล้วไม่มีอะไรยุ่งเลย

พระอรหันต์ท่านไม่ยุ่ง หมด ที่ท่านแสดงไว้ว่า วุฬิตัง พรหมจริยัง กตัง กรณียัง นาปรัง อิตถัตตยาติ พรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว กิจอื่นที่จะทำให้ยิ่งกว่านี้ไม่มี ก็คืองานอันใหญ่หลวง งานวัฏฏวน งานวัฏฏจักรคืองานมาากิเลส เมื่อกิเลสได้ขาดสะบั้นลงไปแล้วเรียกว่างานอันใหญ่หลวงนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว นี่เป็นงานที่ควรทำ เป็นงานที่ควรชำระให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย กตัง กรณียัง กิจที่ควรทำคือการถอดถอนกิเลสได้ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว กิจอื่นที่ยิ่งกว่านี้ไม่มี กิจสำคัญก็คือถอดถอนกิเลส ตั้งแต่นั้นมากิเลสไม่มี

พระอรหันต์ไม่มีกิเลสตัวใดที่จะมาแทรก ตั้งแต่ที่ขาดสะบั้นลงไป เป็นอกุศลธรรมทั้งที่ทันใด แล้วก็ไม่มีข้าศึกอีกเลย อดีตอนาคตลบหมด อดีตที่เคยเป็นมาให้วิตกวิจารณ์ดีใจเสียใจเพราะความเป็นมาของตัวเองก็ไม่มี แล้วข้างหน้าเราจะไปเกิดในภพใดชาติใด จะไปได้รับความทุกข์ความทรมานในนรกหลุมไหนๆ หรือจะไปสวรรค์ชั้นพรหม หมด ขาดสะบั้นไปหมด ปัจจุบันก็รู้เท่าหมดแล้วจำไป นั่นเรียกว่าสมมุติหมด อดีตอนาคตปัจจุบันเป็นสมมุติทั้งมวลขาดสะบั้นลงไป ท่านทรงแต่บรมสุข ที่เรียกว่านิพพานเที่ยง เที่ยงอยู่ที่ใจซึ่งหมดสิ่งรบกวนคือกิเลส ไม่มีอะไรเหลือแล้ว นั่นละนิพพานเที่ยงอยู่ที่ใจของผู้ปฏิบัติบำเพ็ญ ใครขี้เกียจขี้คร้านแล้วแบกแต่กองทุกข์ ผู้ใดมีความขยันหมั่นเพียรไม่หยุดไม่ถอยจะมีวันเบาบางไปเรื่อยๆ นะ...”

กับคำว่า “บาป” ว่า “บุญ” อะไร

ถึงวาระจะบวชละ นี่ก็อ่านมาตลอด นี่ละ คำว่า “ลายบุญลายกรรม” มันเป็นที่แน่ใจ เจ้าของ เช่น เจ็บไข้ได้ป่วยจนว่ามันจะไปจริงๆ ก็มีนะ ป่วยบางครั้งหนักมาก แต่สติยังติดอยู่ เวลาเป็นไข้หนักนั้นละ ตอนใกล้จะบวช พอหายป่วยแล้วก็ออกบวชปีนั้นละ ป่วยหนักเสีย ด้วย จากนั้นมาประวัติเกี่ยวกับเรื่องบวชหนัก เข้านะ

‘เอ...เราจะตายแล้วจริงๆ เหมอ? ยังไม่ได้บวชพอมิบุญติดเนื้อติดตัวเลยเหมอ?’ เป็นคำนึกน้อมในใจว่า

‘...ขอให้โรคนี้ หายโรคหายภัย ขอให้ได้บวช...’

แล้วมันก็แปลกนะ โรคนี้มันจะตายอยู่ แล้วนะ มันก็หายวันหายคืน ทีนี้ออกมาบวช มันเหมือนกับว่ามีอะไรช่วยนี่ เวลาบวชก็ง่ายมาก ไม่มีอะไรเป็นอุปสรรคเลยเกี่ยวกับเรื่อง การบวช อย่างอื่นขัดข้องหมด เกี่ยวกับเรื่อง บวชโล่งไปเลย นี่อะไรน่าคิด...

เวลาบวชเราก็เป็นนิสัยอันนี้ด้วย จริงจัง มาตลอด จะเป็นฆราวาสก็จริงตลอด เป็นพระ มีหลักธรรมหลักวินัยเป็นเครื่องประกัน เป็นเครื่องยึดเครื่องเกาะแล้วมันก็ยังแน่น แม่นยำ ติดแน่นกับหลักธรรมหลักวินัย

การอ่านหนังสือไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย การอ่านหนังสือนี้สำคัญมาก เราได้มานำพี่น้อง ทั้งหมดทุกวันนี้ เพราะหนังสือประวัติ

พระพุทธเจ้า และประวัติพุทธสาวก อ่านแล้ว จิตหมุนตัว ปลุกจิตใจได้ถึงขนาดนี้ ... นี่เรียน หนังสือไปเรียนไป เอ๊ะใจไปเรื่อย เรียนหนังสือ ธรรมะ เรียนไปๆ เอ๊ะใจเรื่อย

‘เอ๊ะนี่ ท่านตำหนิว่ายังงั้น เราก็เคยทำ อย่างนั้นมาแล้ว เอ๊ะเรื่อยๆ นะ ให้สะดุ้งเรื่อย ไป’

ในเรื่องภาวนาไม่ละนะ นี่อันหนึ่งมัน แปลกอยู่ เลื่อมใสพระกรรมฐาน เราอยู่เรียน หนังสือ ถ้าเห็นพระกรรมฐานมาพักในวัดเรา นี่ เราจะไปถึงก่อนใครละ ไปคุยกับท่าน ท่านคุย นำฟังนะ ดิดใจ ชอบกรรมฐาน ภาวนาก็ไม่ ลดละ ภาวนาอยู่เงียบๆ ไม่ให้ใครรู้ ทำอยู่แบบ นั้นละ...

นี่อันหนึ่งฝังใจ ฝังนิสัย เรียนหนังสือ อยู่ กับพวกลิงพวกค่าง เขาไม่รู้ภาษาภาษาอะไร ก็ริยาทำทางก็เป็นไปเหมือนเขา แต่ส่วนลึกใน หัวใจเรานี้คือเรื่องภาวนานี้ เราไม่ละ “ธรรม” เป็นหลักใจ ไม่ลดละ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีคำว่า ล่วงเกินสิกขาบทวินัยด้วยเจตนาอันลามก...

ต่อสู้กิเลส..ทุกข์แสนสาหัส

ความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าในธรรมดัง กล่าวนี้ ทำให้ท่านสมัครใจที่จะเผชิญกับความ ทุกข์จากความเพียรฝึกฝนจิตอย่างหนัก ดังที่ ท่านเคยกล่าวไว้อย่างเด็ดว่า

“...ทุกข์ใดๆ ที่โลกกว่ากันว่าทุกข์หนักหนา นั้น เราก็เคยผ่านโลกเห็นโลกมาก่อนพอสมควร ถึง ๒๐ ปีเต็ม บางงานก็เหมือนกับว่าจะเหลือ กำลังคือหนักมาก แต่เมื่อเทียบแล้วไม่มีงานใด ที่จะหนักมากและทุกข์ยากลำบากยิ่งกว่างาน ต่อสู้กับกิเลส เพราะงานเหล่านั้นมันจะหนัก มากเพียงใด ก็ไม่เคยถึงขนาดสละชีวิตจิตใจกับ งานนั้น แต่สำหรับงานฆ่ากิเลสนี้ ต้องยอมสละ เป็นพื้นฐานเรื่อยๆ เลย...”

ตัวอย่างที่ชัดเจนอันหนึ่งของท่านก็คือ การตื่นนอน ท่านก็ยังอดส่ำที่ฝึกหัดติดนิสัยกัน เสียใหม่อย่างเข้มแข็งจริงจัง ดังนี้

“...พอรู้สึกจะติดฝังเลย ตั้งแต่เรียน หนังสือ ไม่เคยที่จะลุกขึ้นมาธรรมดา เพราะ ความตั้งใจ ความพิถีพิถัน เป็นจริงเป็นจังกับ

สนทนาธรรมจนลืมเวลา

องค์หลวงตาเมตตาเล่าถึงการสนทนา ธรรมกับท่านพระอาจารย์สิงห์ทองที่สร้างความ รื่นเริงในธรรมถึงกับลืมเวลาอย่างนี้

“...ศาลาหลังเล็กๆ มาสร้างวัดที่แรก ศาลาหลังเล็กๆ ท่านสิงห์ทองก็มาด้วยกันนี้ แหละ มาสร้างวัดด้วยกันที่แรก ที่นี้ท่านสิงห์ ทองก็ลาไปเที่ยว ไปเที่ยวกลับมา กลับมาแล้วก็ มานั่งศาลาเล็กหลังนั้นละคุยกันกับท่านสิงห์ ทอง นี่เรียกว่ามันเพลิน ลืมตัวนะ สององค์ เท่านนั้นละ

สองทุ่มเรลงมาศาลานี้ท่านสิงห์ทองก็มา คุยกันตั้งแต่สองทุ่ม พาดเสียดี่สี่นานไหม มัน เพลินอะไรก็ไม่รู้ พูดถึงเรื่องภูเขาพูดถึงเรื่อง จิตตภาวนา มันเพลินเอาตอนนี่ละตอนภาวนา ท่านสิงห์ทองก็เล่าเรื่องของท่านให้ฟัง สิ่งใดที่ รับกันมันก็ออกรับกันๆ เรื่อย จนเพลินนะ ตั้ง แต่สองทุ่มจนกระทั่งดี่สี่ นานหรือไม่นาน นี่ละ ว่าเพลิน เพลินอย่างนี้ละธรรม ลืมเวลาเวลา จนกระทั่งมันจะรู้สึกอะไรของมัน มาดู

‘เอ้า มันดึกแล้วนี่นะ’ มาดูนาฬิกา ‘โอ๊ย นี่มันดี่สี่แล้วนะ เออ เลิกๆ’

ลูกเลยนะ พอว่าดี่สี่มันจะสว่างแล้วนี่ เดือนมิถุนาพอดีฟ้ามันสว่างแล้ว นี่มันดี่สี่มันจะ สว่างแล้วนี่นะ เลิกกันก็ลูกเลย เราก็ไป ที่นี้ไป แล้วมันอะไรก็ไม่รู้ละ พอไปถึง ภูฏิเรมมันหลัง เล็กๆ นี่ เข้าไปแล้วเอายามวางปุ๊บแล้วดัดเส้น เสียก่อน จะไม่นอนนั่นแหละ ก็มันเลยเวลาแล้ว ดัดเส้นแล้วถึงจะลงไปเดินจงกรมเราว่างั้นนะ คิด เอาไว้เรียบร้อย แล้วก็มาแผ่สองสกลี พาดเสีย มันเต็มบาทเลย แผ่สองสกลีแผ่เลยทีเดียว หลับ

จนกระทั่งท่านสิงห์ทองไปบิณฑบาตใน บ้านกลับมา มาสะกิดนิ้วเท้าเราตอนเราหลับ เพลินอยู่ ท่านสิงห์ทองท่านไม่นอนท่านไป บิณฑบาตกลับมา ถึงเวลาแล้วมาสะกิดเรา เรา ยังหลับครอกๆ ‘เอ้า พอบิณฑบาตแล้วหรือ’

‘พอบิณฑบาตที่ไหน บิณฑบาตมาแล้ว’ ‘หือ’

นั่นเห็นไหมบทเวลามันเพลินเพลินทั้ง สองอย่าง เพลินคุยธรรมะกัน เวลาเพลินเราก็ ไม่รู้ ไปดัดเส้นนี้ ดัดแล้วดัดเลยไปเลย มันหลับ ไม่รู้ตัวนะ จนกระทั่งท่านสิงห์ทองไปบิณฑบาต ท่านสิงห์ทองไม่นอน บิณฑบาตกลับมาอีกไป สะกิดเท้าเรา ดิกคักตื่นมา เอ้า พอบิณฑบาต แล้วหรือ พออะไรไปบิณฑบาตกลับมาแล้ว อย่างนั้นก็มี มันเพลินแบบไหน นั่นฟังซิ...”

ตัวเอง พอตื่นนี้ ติดผิงๆ ถ้ามีเพื่อนนอนอยู่ข้างด้วยนะ หมู่เพื่อนจะตื่นเพราะความสะดุ้งเวลาลุกตื่นนอน เรียนหนังสือก็เป็นแบบนั้น ตั้งแต่เป็นนาคเข้าเรียนก็เป็นแบบนั้นเรื่อยมา ผิกเสียจนชินเป็นนิสัย...

ทีนี่ยังออกปฏิบัติด้วยแล้วยิ่งเก่ง แล้วไม่เคยนอนช้าอีกนะ ถ้าลงได้ติดผิงไปแล้วเท่านั้น เว้นแต่วันถ่ายท้องไม่ได้หลับไม่ได้นอน นั่นเรากียกเว้นให้เฉพาะ ไม่ให้ลูกลาม... มันถ่ายท้องก็ลุกขึ้นไปถ่าย แล้วก็กลับเข้ามานอน อย่างนี้เรายกให้ เป็นกรณีอย่างนี้ นอกจากนั้นเป็นไม่ได้เด็ดขาดนะ ว่างั้นเลย ทีนี่ยังเมื่อทำตลอดตั้งแต่บวชมาจนกระทั่งออกปฏิบัติ จนมันชินต่อนิสัย ไม่ต้องตั้งใจลุกอะไรนะ พอรู้สึกนี้มันจะติดผิงทันที

จนกระทั่งพรรษา ๑๘ เราไม่ลืมนะ ที่เรามาฝึกหัดนิสัยใหม่ เพราะมันเป็นนิสัยแล้วแก้ไม่ตกง่ายๆ นะ .. เวลาภาวนาเราเคยเสียใจให้เราอยู่ นิ่งไป....หลับ พอตื่นขึ้นมามันหลับอยู่กับหมอนใบหนึ่ง โอ้ตายนี้วะลูกคึกคักขึ้นเลย ออกเดินจงกรมเลย ไม่ยอมนอน ตั้งแต่ตอนนั้นไม่นอนเลยเอาจนตลอดสว่าง คือตัดกัน ...

พรรษาที่ ๑๗ ล่วงไปแล้ว เราก็มามากินนิสัยใหม่ คือการตื่นนอนแบบนั้นก็ถูกต้องแบบหนึ่ง เพราะอยู่ในเวลาเร่งความพากความเพียร...ให้ตื่นเนื้อตื่นตัวตลอดเวลา ก็ยอมรับว่าถูกต้อง

แต่เวลานี้ควรจะต้งพักผ่อนธาตุขันธ์พอสมควร ต่อไปนี้กำหนดสอนเจ้าของ ราพึงใน

เจ้าของ แล้วเวลาการตื่นนอนก็ควรจะให้รู้สึกได้ทิศเหนือที่นั่นที่นี้แล้วค่อยลุกขึ้นมาธรรมดาด้วยความมึลติธรรมตา ต้องการอย่างนี้ ทีนี่ยาจะฝึกให้มันพอรู้สึกตัวแล้วมองรู้ทิศทางแล้วลุกขึ้นธรรมดาเรียบๆ ไม่ให้ตื่นปึงปึงอย่างนั้นพยายามฝึก...เรากียพยายามฝึกมารวมปี...ให้รู้สึกตัวแล้วลุกขึ้นมาธรรมดา ฝึกอยู่ร่วมปีจึงเปลี่ยนได้...”

ท่านกล่าวถึงจุดนี้ ทำให้ทราบชัดเจนว่าคนเรานี้ดีได้ด้วยการฝึก ฝึกหัดเช่นไรยอมเป็นไปเช่นนั้น จะให้อยู่เฉยๆ แล้วดีขึ้นมาเอง ย่อมเป็นไปไม่ได้

ท่านยังเล่าถึงความยากลำบากในการต่อสู้กับกิเลสถึงขนาดต้องยอมเสียสละได้แม้กระทั่งชีวิตของตนเพื่อแลกกับธรรมอันสุดประเสริฐดังนี้

“...เมื่อถึงคลิ่นที่จะพัดกับกิเลสอย่างเต็มเหนี่ยวแล้ว ชีวิตนี้ไม่มีความหมายเลย เรียกว่าตายก็ยอมตาย เสียสละเอาชีวิตเข้าแลกเลย เพราะกิเลส ถ้ามันไม่เก่งจริงๆ แล้ว มันคงไม่สามารถครองหัวใจสัตว์โลกได้ตลอดมาทุกภพทุกชาติเช่นนี้ ครั้นพอจะต่อกรกับมัน มันก็เลยต้องพัดกันให้เต็มเหนี่ยว เรียกว่าทุกข์แสนสาหัส ..

นี่ถึงกล่าวพูดออกมาได้ เรากับกิเลสนี้มันผูกขึ้นมานะ เตี้ยวนี่มันไม่เป็นอะไรแหละ มันเอาเรื่องที่เคยต่อสู้กันถึงพริกถึงขิงถึงเป็นถึงตายมานั้นแหละ กิเลสกับเรานี้ไม่ทราบเป็นยังงั่มันเป็นข้าศึกต่อกันอย่างยั้ง สมมุติว่านั่งฉันจ้งหันอยู่นี้ว่ากองทัวกิเลสมาแล้ว ไหนทีเตี้ย

บาตรนี้ทั้งตุ้มเลย ใส่กันเปรี้ยงไม่มีคำว่ายกครู

‘เฮ้า กิเลสตายแล้วถึงจะกลับมาฉันจ้งหันอีกทีหนึ่ง ถ้าเราตายแล้วก็ไม่ต้องมาฉันไม่ต้องมายุ่งมัน ให้กิเลสเผาศพไปเลย คำว่าถอยไม่มี’

เพราะมันเคียดแค้นถ้าพูดถึงเรื่องความเคียดแค้นแบบโลกๆ นะ นี่เรายกเอามาพูดให้เป็นข้อเปรียบเทียบกับโลกสมมุติที่มีว่าเคียดแค้นมันถึงใจถึงขนาดนั้นนะ

รอไม่ได้เลย คำข้าวยังคาปากอยู่ก็ทิ้งต๋อยทิ้งเคี้ยว หรือมันลื้มเคี้ยวก็ไม่รู้แหละ เอากันเลย ปึงเลยเทียวรอไม่ได้...”

ท่านเคยเปรียบเทียบความทุกข์ยากลำบากในการต่อสู้กิเลสกับการติดคุกติดตะรางไว้ดังนี้

“...ตั้งแต่บัดนั้น .. ขึ้นเวที ไม่มีการให้น้ำ ถ้าว่าให้น้ำก็ให้เวลาหลับ นอกนั้นไม่มีกรรมการไม่ต้อง ไม่มีกรรมการแยก มันจะตายเข้าไป ใครเก่งให้อยูบนเวที ใครไม่เก่งให้ตกเวที ระหว่างกิเลส กับธรรมพัดกันบนหัวใจเรา เฮ้า ใครเก่งให้อยูบนเวที ใครไม่เก่ง เฮ้า ให้ตกเวที .. ติดคุกติดตะรางนี้ เราสมัครเลยนะ

ความทุกข์ยากลำบากในการประกอบความพากเพียร เราหนักมากขนาดนั้น เขาว่าติดคุกติดตะรางนี้เป็นความทุกข์ความลำบาก เราจะสมัครไปติดคุกติดตะราง เพราะติดคุกติดตะรางกินข้าววันละ ๓ มื้อ จักตอกเหลาตอกได้วันละ ๕ เส้น ฆ่าเวลาไปวันหนึ่งๆ พอได้ถึงวันออก แต่ส่วนเราถ้ากิเลสไม่พังจากหัวใจเมื่อไรไม่มีวันออก ต้องเอากันจนเป็นจนตาย มันก็หนักมากละซิ...”

จิตตมคโค

“...จิตตมคโค คือ ทางเดินของจิตที่จะรู้จะเห็นสิ่งต่างๆ มันเหมือนกับทางเดินด้วยเท้าของเรา เราเดินด้วยเท้าเดินไปที่ไหนที่อยู่ ๒ ฟากทางมองเห็นหมด เห็นทุกสิ่งทุกอย่าง ที่นี้ทางเดินของจิต จิตก้าวเดินไปตามวิถีของธรรม เดินไปไหนสิ่งที่เป็นวิสัยของจิตซึ่งเป็นทางของจิต โดยแท้แล้วมันจะเห็น บาบ บุญ นรก สวรรค์ เปเรต ผี อสุรกาย อะไร มันจะเห็นๆ ของมัน...”

๘ เดือนกับนางงามจักรวาลวิชา ๓ เดือนกับการแก้ปัญหาธรรม

ย้อนมากล่าวถึงปัญหาธรรม “ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั่นแหละคือตัวภพ” ที่เกิดขึ้นที่วัดดอยธรรมเจดีย์ ท่านกอดปัญหานี้ไว้นาน ๓ เดือน หลังออกจากวัดดอยธรรมเจดีย์เพื่อไปร่วมงานทำบุญ ๑๐๐ วันหลวงปู่มั่นแล้วออกวิเวกไปทางรอยต่อจังหวัดอุดรธานีและหนองคาย และในที่สุดก็วกกลับมาที่วัดดอยธรรมเจดีย์จึงสามารถแก้ปัญหานี้ได้ด้วยองค์ท่านเอง ดังนี้

“...เวลามันผ่านไปแล้ว จึงมารู้ละ มีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้ คือจุดของดวงไฟอยู่กลางตะเกียงเจ้าพายุเข้าใจใหม่ นี่ละ เรียกว่าจุดความสว่างไสว นี่ก็เป็นจุด นี่ก็เป็นสมมุติ นี่ก็ตัวภพตัวชาติ อยู่จุดนั้นะ ความหมายว่าฉัน ธรรมที่บอก แต่เรามันจับไม่ได้ ‘ไอ้โหย ทำไมเป็นอย่างนี้’

เลยงงไปอีก จะจับเอาจุดนั้นไม่จับ พุดแล้วคิดถึงพ่อแม่ครูจารย์ โอ้ย ถ้าหากว่าพ่อแม่ครูจารย์ยังมีชีวิตอยู่ คือตอนนั้นท่านล่วงไปใหม่ๆ เผาศพท่านเรียบร้อยแล้วก็ขึ้นวัดดอยธรรมเจดีย์เดือน ๓ จิตของเรามันก็เป็นของมันอยู่แล้ว แต่ระยะนั้นขึ้นไปทีสัจจมันยิ่งเพิ่มเข้าไป ทุกสิ่งทุกอย่างมันจำไปหมด ที่นี้มันก็เกิดอันนี้ขึ้นมา

นี่ถ้าหากว่าพ่อแม่ครูจารย์มันยังอยู่ เราก็จะไปกราบเรียนท่านว่า จิตของเราสว่างไสวอย่างนั้นๆ แล้วธรรมหรืออะไรก็ไม่ทราบมาเดือนเรา จุดกับต่อมมันเป็นไวพจน์ของกันใช้

แทนกันได้ จุดก็จุดความสว่างนี้ สว่างของจิตนี้เหมือนกับไส้ตะเกียงเจ้าพายุนั่นแหละ คำว่าต่อมคืออันนี้ จุดก็คืออันนี้เอง ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน คือมีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้ ผู้รู้ก็คือตัวนี้แหละ คือตัวสว่างที่มันครอบผู้รู้นี้เอาไว้ละ ความสว่างนี้มันเป็นอีกอันหนึ่ง เพราะฉะนั้นมันถึงพังลงได้ซี ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้ ผู้รู้คือใจนี้ อยู่ที่ไหนนั่นแหละคือตัวภพ นี่ภพชาติอยู่จุดนี้ พอว่าอย่างนั้นเรางง ถ้าหากว่าเราจับได้ปั๊บว่าจุดต่อมคืออันนี้เอง ก็จะไป(สำเร็จ)เดี๋ยวนั้นเลยนะ

ถ้าไปเล่าให้พ่อแม่ครูจารย์ฟังอย่างนี้ ท่านจะใส่ทันทีเลยนะว่า **‘ก็จุดนั้นแลก็ตัวสว่างนั้นแหละ คือตัวจุดตัวต่อมตัวภพตัวชาติ นั้นแหละตัวภย’**

ใส่ทีเดียวนางเลยนะ จะสำเร็จในเวลานั้นเลย พุดให้มันตรงเลย เพราะมันจวนเต็มเหนี่ยวแล้วนี่ เราก็กินติดตรงนั้น ถ้าท่านติตรงนั้นออกแตกกระจายมันก็ผิงเลย อันนี้ไปงงเป็นบ้า เสียเท่าไร ๓ เดือนเราไม่ลิ้มนะ จากวัดดอยธรรมเจดีย์นี้ เขาก็นิมนต์ลงไปงานร้อยวันของพ่อแม่ครูจารย์มัน เราก็กินต้องได้ลงไปเพราะเคารพมาก เขานิมนต์ลงไปในงานร้อยวัน เราก็กินต้องลงไปสกลนครไปงานร้อยวันท่าน

ออกจากนั้นแล้วบึ้งเลยหนีเลย ไม่ขึ้นมาวัดดอยอีก ฟาดไปทางอำเภอบ้านผือ อำเภอสรีเชียงใหม่ไปนั่น ถึงกลับมาอีกเป็นเวลา ๓ เดือน จากจุดต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหนเป็นเวลา ๓ เดือน จากนั้นก็กลับมาอีกมาลงกันที่นี้อีกนะ ขึ้นมาอีกวัดดอยที่เก่านั้นแหละ ที่ว่าวันที่ ๑๕

นั่น นี่ครั้งที่ ๒ ครั้งสุดท้ายของมันเป็นมาพังกันได้ พออันนี้พังลงไปแล้ว ‘ไอ้โหย เอาอีกนะ โอ้ย ที่แสดงก็แสดงอย่างถูกต้อง ทำไมมันโง่เอานักหนานะ ที่นี้เวลามันเปิดก็เปิดจุดนั้นเอง ที่ว่ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้ที่อยู่ไหน คือจุดต่อมแห่งผู้รู้นั้นพังลงไปหมดแล้ว ผู้รู้จริงๆ แล้วจ้าหมดเลย’ ที่นี้ความสว่างไสวที่ว่าอัครรรยนั้นมันกลายเป็นกองขี้ควายไป ฟังซินะ กองขี้ควายมันดิอะไร

นี่ที่เราเห็นว่ากองขี้ควายเป็นทองคำทั้งแท่ง คือจุดคือต่อมนี่เอง เราไม่รู้ ธรรมท่านเตือนขึ้นมา จะหลงอันนี้ เวลามันไปพังกันได้แล้ว ไอ้ที่ว่าความสว่างไสวนี้มันกลายเป็นกองขี้ควายไปนะ ธรรมชาติที่ถูกความสว่างครอบอันนี้คืออะไร นั่นละอันนั้น พออันนี้เปิดจ้าอันนี้พังลงไปแล้ว อันนั้นจ้าขึ้นมา ไอ้โหย ที่นี้พูดไม่ได้ จึงว่าฟ้าดินถล่มว้างนั้นละ ไอ้สว่างไสวมากๆ นี่กลายเป็นกองขี้ควายไปอย่างสดๆ ร้อนๆ ที่เดียว โถ เป็นอย่างนั้นะ จึงได้ โถ อวิชชาขนาดนี้เทียวนาๆ นี้อวิชชา

ใครอย่าไปคาดอวิชชาว่าเป็นเสือโคร่ง เสือดาวเป็นยักษ์เป็นผี เวลาไปเจอเข้าแล้วเป็นอย่างนี้ละอวิชชา เป็นนางงามจักรวาล ใครก็ตามถ้าไม่มีใครสอนไปแล้วติดว่าอันเลย เราพูดอย่างมั่นใจเราติดมาแล้ว พออันนี้พังไปเท่านั้น ธรรมชาติของตัวเองโดยหลักธรรมชาติแท้คือจิตที่บริสุทธิ์เต็มที่แล้วเปิดออก หมดแล้วเต็มเหนี่ยว นี่ละที่เข้ากันไม่ได้กับกองขี้ควายอันนี้ ซึ่งเป็นเครื่องหลอกของอวิชชา นี่ละอวิชชาแท้เป็นอย่างนี้ ไม่ใช่อะไรเป็นอวิชชา

อย่าไปคาด อวิชชาเป็นเสือโคร่งเสือเหลืองเสือดาว เป็นยักษ์เป็นผี คาดไม่ถูก เวลาเข้าไปเจอจริงๆ แล้ว โอ้ย นางงามจักรวาลกล่อมหลับหมด อย่างนี้ยังหลับง่าย ว่าแก่นี้ไม่แก่นี้ให้เห็นหญิงสาวลองดู หลง เมียเจ้าของนั่งอยู่ข้างหลังมันเห็นเมื่อไร นี่ถ้าเห็นตัวนี้แล้วลิ้มบ้าไปเลย เข้าใจไหม เดือนไว้อย่าเป็นบ้านะ เฒ่าแก่แล้วหัวก็ล้านด้วยเดี๋ยวจะไม่ผมนะ มันต้องขัดกันอย่างนี้ นี่ละเข้าใจไหม อวิชชามันหลอกให้คนลิ้มตัว หัวล้านไม่ว่าล้าน เห็นสาวนี้ วุ่นเลยนะ นี่มันหลอกเอาอวิชชา เข้าใจไหม นี่เราพุดถึงเรื่องอัครรรยนะ พออันนี้พังลงไปแล้ว

พูดไม่ได้เลยว่ำนั่นเถอะ จนถึงขนาดที่ว่าออกอุทานเลย ‘ไอ้โห ขนาดนี้เทียวหรือพระพุทธเจ้าตรัสรู้แบบนี้ละหรือ?’ เห็นไหมมันซ้าชะ ช้าด้วยความถึงใจนะ

ก็เราไม่เคยเห็นพระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ยังเงิ เวลามันผางขึ้นมานี้ ขึ้นอุทานทันที กองขี้ควายพังลงไปแล้ว อันนี้จ้าขึ้นมานี้ อย่างนี้หรือ พระพุทธเจ้าตรัสรู้แบบนี้ละหรือๆ นู่นขึ้นเองนะ เราไม่ได้วัดรอยมันเป็นของมันเอง เข้าใจไหม กระเทือนไปหมดเลย หือ ธรรมแท้เป็นอย่างนี้ละหรือๆ พระสงฆ์แท้เป็นอย่างนี้ละหรือ คืออันเดียวกันนี้ๆ ทีนี้ก็ประมวลมาเหอ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์นั้นกลายมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ยังเงิ คือมันเป็นแล้วเข้าใจไหม นี่เรียกว่ามหาสมุทร นี่เป็นแม่น้ำมหาสมุทรแล้ว ถ้าเป็นธรรมชาติก็เป็นธรรมชาติเหมือนกันแล้ว ไม่มีคำว่า พุทธ ธรรม สงฆ์ รวมเข้าไปเป็นอันเดียวกันแล้วเหลืออยู่ในนั้นหมด อ้อ อย่างนี้เอง

นี่พูดถึงเรื่องความสว่างของจิตมันเป็นขึ้นเป็นตอนนะ เราเทศน์ลำดับของจิตของความสว่างเราก็พูดให้ฟัง จนกระทั่งถึงนี้ได้พูดถึงสุดยอดเลย สุดขีด เราพูดเลยนี้ต่อไปไม่ได้แล้วความสามารถเราไม่มี เราก็ไม่สนใจกับความสามารถอันใดที่จะเหนือไปอีกด้วยนะ เราไม่เคย

สนใจ ..

ที่พูดถึงเรื่องความสว่างไสวของจิตจนตัวเองก็อัศจรรย์ตัวเอง นี่มันเป็นกิเลสอยู่นั่นเจ้าของไม่รู้ ทั้งๆ ที่เราจะให้พ้นจากกิเลส แต่เวลาไปเจอกิเลสตัวส่งผ่าเผย ตัวผ่องใสนี้เข้าไปแล้วติดเลยเทียว ไม่มีใครมายอกก็เจ้าของยอเจ้าของเอง

‘ไอ้โห จิตเรานี้ทำไมมันถึงสว่างไสวเอานักหนานา โถ อัศจรรย์’

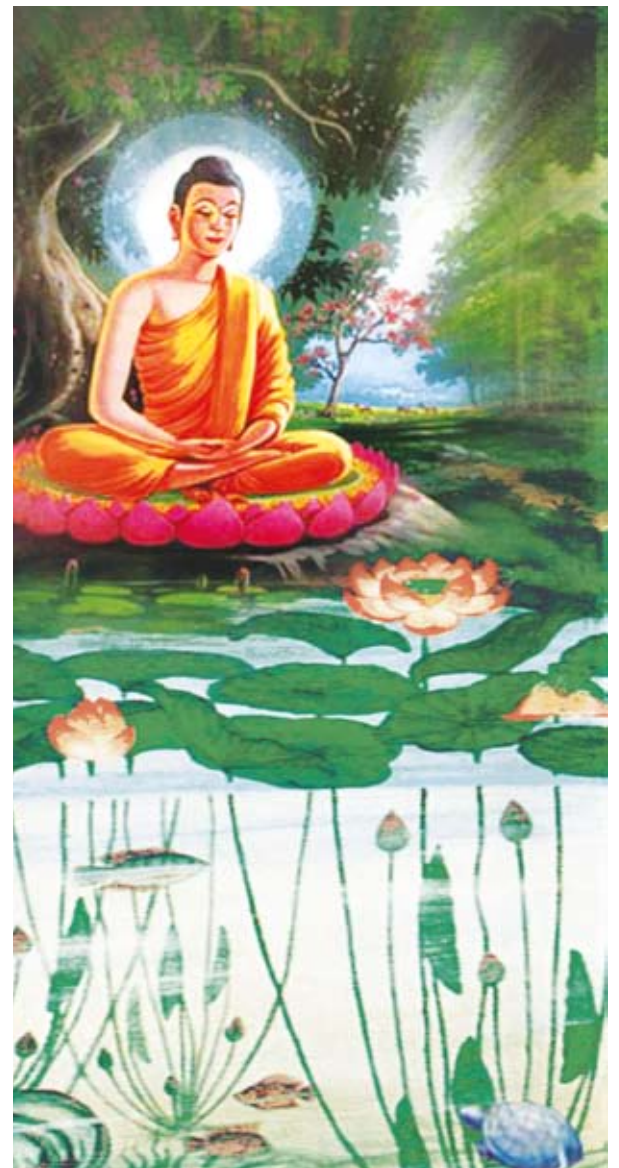
กำหนดทดลองดูสิ่งไหนๆ ก็ไม่เหมือนมันมองดูที่ไหนมันไม่เหมือนอันนี้ อันนี้มันสว่างจ้าทำไมจิตใจจึงสว่างไสว อัศจรรย์ถึงขนาดนี้เชียวนาๆ

นี่ละท่านทั้งหลาย รู้ไหมว่า เครื่องกล่อมกิเลสกษัตริย์วัฏจักรของกิเลสทั้งหลายคืออวิชชา วิชชาสุดยอดของอวิชชามันกล่อมใจถึงขนาดผู้ปฏิบัติธรรมขั้นนี้ไม่ใช่ชั้นธรรมดานะ อย่างน้อยสติปัญญาอัตโนมัติหมุนตัวไปด้วยความรอบคอบตลอดเวลา แล้วเชื่อมโยงกันกับมหาสติมหาปัญญา ซึมซาบไปด้วยความรอบคอบ เหตุใดจึงมาติดความสว่างไสวอย่างนี้ซึ่งเป็นเหยื่อของอวิชชา ฟังให้ตื่นะ นี่ละเหยื่อของอวิชชาที่กล่อมลัทธิโลกดั่งที่เคยพูด

ใครอย่าไปวาดภาพหนา วาดภาพอวิชชาเหมือนเสือโคร่งเสือดาว อย่างนะ ผิดทั้งเพ

เวลาเจออวิชชาเข้าไปก็คือตัวนี้เอง ยอตัวเอง โถ จิตเราทำไมสว่างไสวเอานักหนานา อัศจรรย์นักหนานา นี่เห็นไหมมันเป็นให้ยอเอง คือมันอัศจรรย์อันนี้ จิตอันนี้ก็อยู่กับเรา โห้ย จิตเราทำไมสว่างไสวนักหนานานา นี่ละวิชาสุดยอดของวัฏจักรอยู่จุดนี้ กล่อมโลก ถึงขนาดมหาสติมหาปัญญายังติดได้ ฟังซิชะ แต่ว่าติดในประเภทของมหาสติมหาปัญญา ติดด้วยความระมัดระวังอยู่ตลอดเวลาแต่ติดแล้วสลัดได้

โลกติดไม่มีทางสลัด สำหรับผู้บำเพ็ญธรรมถึงขั้นมหาสติมหาปัญญายังติดอันนี้อยู่แต่ติดเพื่อจะถอน คือพลิกแปลงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มหาสติมหาปัญญาไม่มีคำว่านอนใจ เรียกว่าติดด้วยความไม่นอนใจ ด้วยความล้นปัญญาอยู่นั้นละมันยังออกหาช่องไม่ได้

ถึงขะ ๔ ประเภท

“...สามแดนโลกธาตุนี้ เป็นถึงขะทั้งนั้น .. คำว่าถึงขะ คือวัฏจักรทั้งหมดนี้เป็นถึงขะว่าอย่างนั้นเลย นิพพานหรือธรรมธาตุนั้นนอกพ้นไปหมดแล้วไม่ใช่ถึงขะ .. ทีนี้ถึงขะนี้มีหลายประเภท ดังยกออกมาว่า

ถึงขะอุคฆฏิตัญญู นี่ประเภทเยี่ยม คือเป็นคนมีอุปนิสัยปัจจัยคอยที่จะพ้นไปแล้ว หาทางออกตลอดเวลา ยกตัวอย่างเช่น เบญจวัคคีย์ทั้งห้า ถึงขะประเภทนี้ คำว่าถึงขะคือท่าน ยังมีกิเลสอยู่ ถึงท่านจะมีนิสัยเต็มภูมิก็ตาม แต่ยังมีกิเลสอยู่ก็ยิ่งเรียกว่าถึงขะ ..

วิปจิตัญญู ก็ลดกันลงมานิดหนึ่ง นี่ก็เป็นถึงขะเหมือนกัน เพราะจิตยังมีกิเลสอยู่เรียกว่าถึงขะได้ทั้งนั้น ถ้าลงกิเลสยังแทรกอยู่ชนิดหนึ่ง เรียกว่าถึงขะได้หมด เป็นแต่ว่าถึงขะที่หายละเอียดต่างกันเท่านั้น

พอถึงขั้นเนยยะนี้ก็ถึงกลาง ทั้งจะลงนรก ทั้งจะไปสวรรค์ เนยยะพอลากพอเข็นกันได้ พออ่อนกิเลสก็ลากลงนรกได้ ถ้าแข็งก็ลากขึ้นได้ นี่จึงว่าพอแนะนำสั่งสอนได้ หลายครั้งหลายหนพอเป็นไปได้เป็นถึงขะประเภทที่สาม

ประเภทที่สี่ ปทปมระ นี่หมดคุณค่าโดยประการทั้งปวง ไม่มีอะไรมีความหมายเลย...”

ปฏิบัติ ๔ อย่าง คือ

สุขา ปฏิปทา จิปปาภิญญา

สุขา ปฏิปทา ทนธาภิญญา

ทุกขา ปฏิปทา จิปปาภิญญา

ทุกขา ปฏิปทา ทนธาภิญญา

ทั้งปฏิบัติสะดวก ทั้งรู้ได้เร็ว หนึ่ง

ปฏิบัติสะดวก แต่รู้ได้ช้า หนึ่ง

ปฏิบัติลำบาก แต่รู้ได้เร็ว ก็มี

ทั้งปฏิบัติลำบาก ทั้งรู้ได้ช้า ก็มี

นี่ละเรียกว่าเป็นนิสัยของแต่ละรายๆ .. ถ้านิสัยที่ควรจะทำอย่างหนึ่งก็ต้องหนัก ไม่หนักไม่ได้ ถ้าควรเบาก็ต้องเบาเอง .. ที่จะฝึกที่จะตัดแปลงตัวเอง ที่จะสังหารกิเลสซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจของตัวเองด้วยวิธีการนั้นๆ

มันก็ติดแบบมหาสติมหาปัญญาติดกิเลสติดอวิชชา นี่ละที่ว่าวิชาสุดท้าย วิชาสุดท้ายของวิญญูจักร คือ **อวิชชาปัจจุยา สังขาร** ใครไปวาดว่าเป็นเหมือนเสือโคร่งเสือดาวเหมือนยักษ์เหมือนผี หรือนานาหวาดน่ากลัวนี้ผิดทั้งเพ เวลาเข้าไปเจอจริงๆ แล้ว ใครจะอ้อยอิ่งยิ่งกว่าอวิชชา

จึงเทียบได้ว่า นางงามจักรวาล ว่าจันเหมาะเลย นางงามจักรวาลกับยักษ์กับผีมันเข้ากันได้ไหมล่ะ ที่เราวาดภาพอวิชชาเหมือนยักษ์เหมือนผี ทีนี้เวลาไปเจออวิชชาจริงๆ แล้วมันกลายเป็นนางงามจักรวาลไปเห็นไหมล่ะ ไม่รู้ นี่ก็เรียกว่า อวิชชาก็คือกิเลส จอมกิเลสจอมกษัตริย์ มันก็ไปรอตัวเองอยู่ในนั้นเสีย โท ทำไมจิตเราถึงอัศจรรย์ขนาดนี้ ทำไมสว่างไสวเอานักหนา กำหนดไปที่ไหนจำไปหมด ครอบไปหมดเลย อัศจรรย์ตัวเองอยู่คนเดียวฟังซินะ พระธรรมท่านก็เมตตาเพราะเห็นติด คำว่าติดไม่ใช่ของดี แม้จะพันอยู่ชั่วระยะใกล้ๆ ก็ตามก็ไม่ใช่ของดี

ธรรมท่านก็เตือนขึ้นมาว่า ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั่นแหละคือตัวภพ คือตัวนี้เอง ตัวสว่างกระจ่างแจ้ง นี่จุดแห่งความสว่างกระจ่างแจ้ง หรือต่อมแห่งความสว่างกระจ่างแจ้ง หรือต่อมแห่งความอัศจรรย์ นี่แหละคือตัวภพ แต่เราไม่รู้ธรรมท่านเตือนบอก เลียงงไปอีก มันงของมันไป ขนาดนั้นละ วิชาสุดท้ายของวิญญูกรรมายุติกันตรงนี้ หลงสุดขีดก็หลงตรงนี้ ถ้าแก่นนี้ไปแล้วผางเลยทีนี้ ฟังซินะที่ว่า ความสว่างกระจ่างแจ้ง ความอัศจรรย์เต็มเหนี่ยวๆ

เต็มทีในหัวใจเรานี้แหละ พอมหาสติมหาปัญญาพัฒนาชาติที่สว่างกระจ่างแจ้งเต็มทีขาดสะบั้นลงไปหมด แล้วอันนั้นจำขึ้นมาคราวหลังนี้เป็นยังงี้ นี่ละจำขึ้นมาคราวหลังนี่คือจำวิมุตติหลุดพ้น

จำเบื้องต้นนั้นคือ จำวิญญูจักร ความสว่างของวิญญูจักรคืออวิชชา ความสว่างของวิญญูจักรคือจิตที่หลุดพ้นแล้ว ได้แก่ท่านผู้ตรัสรู้ธรรม พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ตรัสรู้ธรรมผางขึ้นมาคราวนี้ ความสว่างอันนี้แหละเป็นความสว่างนอกจากวิญญูจักรไปเรียบร้อยแล้ว

ทีนี้เวลามาเทียบกับความสว่างของวิญญูจักรของอวิชชา อวิชชาจึงกลายเป็นกองขี้ควายไปได้ ฟังซิธรรมชาติมันเห็นกันขนาดไหน จึงมาตำหนิความสว่างของอวิชชาว่าเป็นเหมือนกองขี้ควาย เลิศขนาดไหนถึงจะมาตำหนิอย่างนี้ได้ลงคอ พิจารณาซิ นั่นนะที่พูดไม่ได้ อันนั้นเลยแล้วพูดไม่ถูกทั้งนั้น

ถ้ามีข้อเทียบเคียงมาเทียบเคียงกับอวิชชาที่สว่างไสวนี้ นี่แหละคือกองขี้ควาย ได้เท่านั้น ธรรมชาติมันคืออะไรพูดไม่ได้ละ...”

อวิชชากองขี้ควาย

การต่อสู้กับกิเลสมีความยากลำบากมาก แม้สามารถฝึกฝนสติปัญญาถึงขั้นเกรียงไกรก็ยังหลงมายาของนางงามจักรวาลอวิชชาดังนี้

“...อวิชชาแท้นั้นละจอมกษัตริย์ของกิเลสทั้งหลาย ถ้าเป็นไม้ก็เรียกว่ารากแก้ว รากฝอย

ตัดเข้าไป เข้าไปถึงรากแก้ว ถ้าเป็นต้นก็เรียกว่าแก่น ถ้าเป็นรากก็เรียกว่ารากแก้ว อวิชชาจริงๆ แม้แต่มหาสติมหาปัญญายังหลงกลมายาของมันว่าไง ละเอียดขนาดไหน ละเอียดขนาดนั้น ขนาดสติปัญญาอัตโนมัติยังหลงกลมัน เป็นองค์กรรักษามันเสียด้วยซ้ำไป

‘เฮ้อ พูดถึงเรื่องความโง่ต่ออวิชชานี้ก็น่าบัดซบเหมือนกันนะ มันทุเรศ ไม่ให้อะไรมาแตะต้อง เพราะมันพ่องมันใสมันละเอียดลออ มันอ้อยอิ่งไม่มีอะไรเหมือนเลย’

เวลาเข้าไปถึงตัวอวิชชาจริงๆ แทนที่จะเป็นภาพเหมือนเสือโคร่งเสือดาวเหมือนยักษ์เหมือนผิอย่างนั้น มันกลับเป็นนางงามจักรวาลไปซิ เจ้าสติปัญญาที่ฝึกมาอย่างเกรียงไกรนั้นก็เลยกลายเป็นองค์กรรักษามันนี่ ไม่ให้อะไรมาแตะต้องมัน

สลัดบ้าง อะอะไรจะมาแตะไม่ได้ สัมผัสอะไรเรื่องอะไรนี้มันสลัดบ้าง เลยรักษาวิชชาไว้เสียนี้ กลายเป็นองค์กรของอวิชชา ในเบื้องต้นเป็นอย่างนั้น เพราะไม่มีอะไรเหลือ มีอันเดียวเท่านั้น ไม่มีอะไรที่จะพิจารณาแล้ว..หมด สิ่งเหล่านี้มันรู้หมดแล้ว มันปล่อยทั้งนั้นแหละไม่ไปสนใจ รู้อะไรแล้วปล่อย มันจะรู้สึกที่ส่งาผ่าเผยที่ว่าความพ่องใส่องอาจกล้าหาญ

ถ้าพูดถึงว่า ‘อัครรรยของอวิชชา’ ก็ อัครรรยจนขนาดสติปัญญาอัตโนมัติชมเชย’ พุดง่าย ๆ นะ ‘ยกย่องชมเชยถวายตัวเป็น องครักษ์’ พุดง่าย ๆ

แต่เพราะขึ้นชื่อว่าสมมุติแล้วจะละเอียด ขนาดไหนก็ตาม มันจะแสดงอาการพิรุณให้เห็น จนได้ ด้วยสติปัญญาอัตโนมัติก็แหลมคมไม่ใช่ เล่น เพราะไม่ใช่แต่เพียงรักษาอย่างเดียว ยัง ต้องสังเกตว่ามีอะไรเกี่ยวข้องกับนี้ๆ ที่นั่นก็มี เพราะอันนี้เป็นตัวสมมุติ ที่นี้สมมุติที่จะแทรก กันขึ้นมากับสมมุตินี้ก็ได้อีกความส่องใสความ เสร้าหมอง คือความส่องใสนั้นส่องใสตามส่วน ของธรรมละเอียด เสร้าหมองก็เสร้าหมองตาม ส่วนของธรรมละเอียด มันหากมีจนได้ แม้จะ ละเอียดขนาดไหนสติปัญญานี้ก็ทันก็รู้ เมื่อ แสดงขึ้นมาหลายครั้งหลายหนก็ทำให้เอะใจ

‘เอ๊ะ ทำไมธรรมชาตินี้มันก็จะคงเส้น คงวาแล้ว ทำไมจึงมีอาการแปลกๆ ให้เห็น เตี้ยว่าส่องใสเตี้ยว่าเสร้าหมอง ถึงจะ ละเอียดแค่ไหนก็ตามนะ’

จิตละเอียดแค่ไหนความเสร้าหมองความ ส่องใสก็จะละเอียดไปตามๆ กันนั่นแหละ แม้ เช่นนั้นมันก็ไม่ทนกับสติปัญญาที่จ่ออยู่ตลอดเวลาได้ ทั้งๆ ที่รักษาอยู่นั้นก็แสดงอาการให้ เห็นพิรุณก็จับบีบเข้าไปซิ เลยเอาจุดนี้เป็น สนามรณะที่นี้ ‘เอ๋ นี่มันอะไรถึงเป็นอย่างนี้’ กว่าที่จะรู้นะ ว่าเป็นของดิบของดีว่าเป็นของ วิเศษวิโส

‘ทำไมจึงมีอาการ เสร้าหมองบ้าง อาการส่องใสบ้าง มี ลักษณะทุกข์บ้าง สุขบ้าง ทำไมจึง มาเป็นอย่างนี้?’

คือทุกข์ก็ทุกข์

ตามส่วนละเอียดของ ธรรมของจิตนั่นแหละ ไม่ ทุกข์มากก็พอให้รู้จนได้ เพราะสติ ปัญญาขั้นนี้เป็นขั้นที่แหลมคม มาก ก็จับซิ นั่นเป็นต้นเหตุให้ พิจารณา ที่นี้จุดนั้นเลยเป็น

จุดพิจารณาขึ้นแล้วที่นี้ เหมือนกับสภาวะธรรม ทั้งหลาย เราผ่านไปได้อีกเพราะเราพิจารณา เข้าใจแล้วผ่านไปๆ ที่นี้อันนี้กำลังสงสัยมันก็จะ เข้ามาอีก มันพิจารณาเข้าใจบีบก็ขาดลอย ไปเลยไม่มีอะไรเหลือ

ที่นี้เมื่อเราเทียบถึงความอัครรรยของ อวิชชาอันนี้กับความอัครรรยของจิตที่บริสุทธิ์ นั้นมันเป็นคนละโลกเลย ถ้าหากว่าเราจะเทียบ ก็เหมือนกับกองขี้ควายกับทองคำทั้งก้อนผัดกัน ยังไง ความบริสุทธิ์นั้นเหมือนทองคำทั้งแท่งทั้ง ก้อน อวิชชาเหมือนกับกองขี้ควาย มันต่างกัน ขนาดนั้นนะ ผัดกันขนาดนั้น เพราะฉะนั้นจึง ใครก็ตามถ้าไปเจอนี้ได้หลงกลอันนี้แล้วและ ค่อยผ่านไปทีหลัง ยังไงก็ต้องเกิดความสลัดใจ เห็นความโง่ของตัวเอง

‘ไอ้โง่ๆ ขนาดนี้เขี้ยวเธอ อวิชชาขนาด นี้เขี้ยวเธอ ไอ้โง่ๆ เลย เรานึกว่ามันอัครรรย ขนาดไหน อัครรรยอะไรกองขี้ควาย มันมาหลง กองขี้ควายจนได้’

เพราะสติปัญญาอันนั้นแหละ เพราะทาง ไม่เคยเดินสิ่งไม่เคยรู้ แต่เวลาพิจารณาเข้าไป มันก็ทะลอมเข้าไปๆ ก็ไปถึงจุดสุดท้ายของมัน จุดสุดท้ายคือจุดนี้

ถ้าหากว่าแกไม่ได้มันก็ต้องอยู่นี้แหละ ยัง พาให้หลง แม้จะไม่กลับมาเกิดอีกก็ตาม ก็ยังจะ ต้องเกิดอีกขั้นนั้นขั้นนี้ ถึงจะต่อถึงที่สุดก็ยัง เรียกว่าเกิด ไปเกิดในพรหมโลก ๕ ชั้นเป็นต้น อวิหา อตปปา สุทัสสา สุทัสสี อภินิสา ๕ ชั้น นี่เป็นขั้นที่อยู่ของพระอนาคามีซึ่งกำลังดำเนิน อรหัตมรรค อรหัตมรรคกำลังจะเต็มภูมิแล้ว พอรู้บีบก็เป็นอรหัตผลขึ้นมาเต็มภูมิ...”

เมื่อถึงจุดนี้ย่อมเป็นสิ่งพิสูจน์ปฏิบัติภาวนา การดำเนินของท่านว่า แม้จะทุกข์ยากลำบากเพียง ไດ ความพากเพียรเข้มแข็งมุ่งมั่นจริงจังของ ท่านมีน้ำหนักมากกว่า

ธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนพระ ภิกษุในครั้งพุทธกาลให้มี **พละ ๕ หรือ อินทรีย์ ๕ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา** ซึ่งเท่ากับเป็นการตามเสด็จพระพุทธเจ้า ตลอดเวลาจึงปรากฏผลเป็นความจริงเป็น ความบริสุทธิ์อยู่ภายในใจท่านตลอดไป

พระครั้งพุทธกาล บวชเพื่อพระนิพพาน

องค์หลวงตากล่าวถึงความจริงจังของ พระในครั้งพุทธกาล ดังนี้

“...ในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าเป็นองค์ ประทานพระโอวาทแก่บรรดาพระผู้ปฏิบัติที่เข้า มาอบรมศึกษา และศึกษาเพื่ออรรถเพื่อธรรม เพื่อมรรคผลนิพพานจริงๆ ไม่ได้ศึกษาเพียงสัก แต่ชื่อแต่นามเพราะความจดจำเพียงเท่านั้น และไม่ได้ศึกษาเพื่อเอาชนะเอาภูมิดังปัจจุบันนี้

นอกจากท่านจะได้ยินได้ฟังธรรมจาก พระพุทธเจ้าผู้สมบูรณ์แบบทุกอย่างในเรื่อง มรรคผล ท่านยังได้อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมใน การชำระกิเลสอยู่ทุกกาลอีกด้วย โดยมักหลีก เร้นอยู่ในป่าเขาลำเนาไพร ไม่ค่อยพลุกพล่าน วุ่นวายด้วยฝูงชน

พระผู้มาศึกษาก็ล้วนแต่มีความมุ่งมั่นต่อ มรรคผลต่อวิมุตติต่อความพ้นทุกข์จริงๆ โดยมีความพากเพียรเป็นพื้นฐานเพราะเห็นภัยจาก การเวียนว่ายตายเกิด งานของพระในครั้งพุทธ- กาลจึงมีแต่เรื่องของงานเดินจงกรม นั่งสมาธิ ภาวนา ซึ่งก็คืองานฆ่ากิเลสโดยตรงนั่นเอง ฉะนั้นผลแห่งการปฏิบัติจึงมักบรรลุลสมความ ตั้งใจ เกิด **พระอรหันตปัญญา** ขึ้นอย่าง

มากมายในสมัยนั้น .. รองลงมาก็เป็นพระอนาคา เป็นสกิทาคา เป็นโสดาบัน เป็นกัลยาณภิกษุ และกัลยาณปุถุชน...”

ย้อนกลับมาสู่ชีวิตของท่าน แรกเริ่มเดิมทีท่านก็ได้ตั้งใจอยากบวชแต่อย่างใด ด้วยชนบประเพณีแต่โบราณทำให้พ่อแม่ปรารถนาจะได้บุญจากการบวชของลูก ใจในทีแรกแม้จะยังไม่พร้อม แต่ด้วยน้ำตาพ่อแม่ทำให้ท่านตระหนักเห็นความปรารถนาอย่างแรงกล้าของพ่อแม่ที่จะขออาศัยพึ่งใบบุญบวชจากลูก เพื่อเป็นทุนอุดหนุนชีวิตหลังสิ้นอายุขัยแล้ว ความกตัญญูรู้คุณทำให้ตัดใจได้ เมื่อเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ นิสัยทำอะไรทำจริงอันติดมาแต่ครั้งฆราวาส ทำให้มีความจริงจังต่อการศึกษาธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า จึงเริ่มเข้าใจจุดหมายแท้จริงของชีวิต

เมื่อเรียนปริยัติก็เรียนเพื่อเก็บหอมรอมริบข้อธรรมและวินัยหลายแง่หลายมุม โดยหวังเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการออกปฏิบัติ รุดงกรรมฐานอย่างแท้จริง มีไข้หวังชั้นหวังภูมิยศศักดิ์แต่อย่างใด ความรู้นั้นทำให้พอมิเกณฑบรรทัดฐาน ในการเสาะหาครูอาจารย์ผู้รู้จริงเรื่องมรรคผลและข้อปฏิบัติที่ตรงทาง

จากนั้นเมื่อมีโอกาสเข้าศึกษาอบรมกับหลวงปู่มั่น จึงได้เร่งความเพียรอย่างเต็มสติกำลังความสามารถด้วยจิตตภาวนา จนสามารถหลุดพ้นจากอัสวะกิเลสเข้าสู่แดนแห่งความพ้นทุกข์อันเกษม ชีวิตนักบวชของท่านจึงสมบูรณ์พร้อมด้วยปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ

พระไตรปิฎกใน

องค์หลวงตาเปรียบเทียบความรู้จากการเรียนปริยัติกับความรู้จากการปฏิบัติไว้ ดังนี้

“...**พระไตรปิฎกใน** คือ ผู้สิ้นกิเลสแล้ว เป็นผู้ทรงธรรมล้วนๆ ไว้บริสุทธิ์เต็มที่ **พระไตรปิฎกนอก** เป็นคนที่มีกิเลส ไปจดจารึกเอามา

แยกเข้าไปอีกว่า **พระไตรปิฎกตาดี** คือ ท่านผู้สว้างกระจ่างแจ้ง ทรงธรรมแท้ ทรงธรรมที่บริสุทธิ์พุทธโธเต็มที่ไว้ คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระอรหันต์ท่าน นี้ออกจากหัวใจของท่านเจ้าไปหมดครอบโลกธาตุ

พระไตรปิฎกตาบอด คือ เราเรียนเท่า- ไหร่ก็เรียน ฟาดจนจบพระไตรปิฎกก็ได้แต่ชื่อได้แต่นาม ได้แต่ความจำ ได้แต่ตำรับตำรา ไม่ได้ความจริงอย่างท่านมา ก็เรียกว่า ผู้ไปจดจารึก หรือ ถ้าเป็นประเภทนั้นก็ตาม แล้วผู้ที่เรียนตามนั้นก็เป็นคนตาบอด คำว่า “บอด” นี้ หมายความว่ากิเลสครอบงำหัวใจ ใจยังมืดมืดปิดตาอยู่ แม้จะเรียนอรรถเรียนธรรม ก็มีแต่ชื่อแต่นามของอรรถของธรรม แต่ใจยังบอดอยู่...”

เพราะเหตุนี้ ท่านจึงเน้นภาคปฏิบัติที่ครูบาอาจารย์แนะนำให้เข้าสู่ความจริง ดังนี้

“... พระพุทธศาสนาของเราตามตำรับตำราท่านก็มีไว้สมบูรณ์ ทั้งพระสูตรต้นตปิฎก พระวินัยปิฎก พระอภิธรรมปิฎก ท่านบรรจุไว้เรียบร้อย เราก็เรียนมาตามนั้น เรียนตามที่ท่านจดจารึกเอาไว้ในปิฎกต่างๆ เข้าสู่หัวใจด้วยความจำ ในระยะนี้การเรียนทั้งหมดไม่ว่าจะเรียนปิฎกใดเข้าสู่ใจ เป็นการเข้าสู่ด้วยความจำ ธรรมะที่ได้เห็นได้ยินได้ฟังได้ท่องบ่นสังวี่ยายทั้งหมด รวมเข้ามาสู่ใจนี้เป็นธรรมะภาคความจำ ไหลเข้าสู่ใจด้วยความจำ ยังไม่เข้าสู่ใจด้วยความจริง

เพราะฉะนั้น ผู้ศึกษาอย่างน้อยจึงไม่พ้นความสงสัยในการดำเนินว่าจะดำเนินอย่างไรดี ดำเนินอย่างไรถูกหรืออย่างไรผิด ความสงสัยนี้จะต้องเป็นพื้นอยู่โดยดีในบรรดานักปริยัติทั้งหลายไม่ว่าท่านว่าเรา นี้พูดตามหลักความจริงซึ่งมีอยู่ในหัวใจของผู้ศึกษาเล่าเรียนมา

เราอยากจะพูดเต็มเม็ดเต็มหน่วยเลยว่า ทุกดวงใจเป็นอย่างนั้น เพราะจะเป็นเรื่องที่จะเป็นอย่างนั้นโดยแท้ เนื่องจากไม่มีผู้สันตติชัดเจนในปฏิบัติเครื่องดำเนินและรู้เห็นจากการดำเนินนั้น อันเป็นฝ่ายผลมาก่อนแล้วมาชี้แจงแสดงบอก จึงทำให้ผู้ที่ศึกษาอย่างน้อยอดสงสัยไม่ได้ จำต้องสงสัยอยู่โดยดี นี่เป็นคตินิสัยของปุถุชนเราโดยทั่วๆ ไป

การพูดถึงก็พูดถึงแต่ภาคความจำ ไม่ว่าจะพูดถึงธรรมในปิฎกใด... พระวินัยปิฎกนั้นรู้แล้วว่าต้องอาศัยความจำเป็นหลักสำคัญที่จะประพฤติดุปฏิบัติตัว อันนี้ไม่พิสดารอะไรมาก ที่พิสดารมากก็คือพระสูตรต้นตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ซึ่งเป็นธรรมที่พิสดารมากจริงๆ ...

ผู้ที่เรียนมาทั้งหลายนี้ไม่ได้มีความจริงเข้าสู่ใจแล้วจะเอาอะไรไปประพฤติดุปฏิบัติ จึงต้องแบกความสงสัยเต็มหัวใจอยู่นั่นแล เรียนก็

พระสารีบุตร นอบน้อมต่อพระอัสสชิ

“...พระอัสสชิ ท่านกำลังบิณฑบาต ดูลักษณะท่าทางกิริยามารยาทน่าเคารพน่าเลื่อมใส พระสารีบุตรมีโอกาสออกไปเจอท่าน ค่อยติดตามแอบตามดูไปๆ เออ..พระสมณะองค์นี้ทำไมมาจากที่ไหน ดูกิริยาท่าทางเหลือบสายตามองขวาเรียบไปตลอด น่าเคารพเลื่อมใส ก็ค่อยตามไป พอพ้นจากหมู่บ้านแล้วค่อยถาม พระผู้เป็นเจ้าของท่านมาจากสำนักใด ดูกิริยาท่าทางน่าเคารพเลื่อมใสมาก

ท่านยังพูดต่อมตนเอาไว้ว่า ‘อาตมานี้เพิ่งบวชใหม่ๆ ในศาสนา ถือศาสนาพุทธ เพิ่งบวชใหม่ๆ ยังไม่รู้วัตรธรรมอย่างลึกซึ้งกว้างขวางอะไรมากนัก แล้วจะแสดงธรรมย่อๆ ให้ฟังธรรมทั้งหลายเกิดจากเหตุ คือเกิดจากใจ ทั้งดีทั้งชั่วเกิดจากใจ ดับก็ดับที่ใจ ระวังด้วยด้วยความถูกต้องก็จะจับดับกันที่ใจ พระสมณโคดมของเราสอนอย่างนี้’

การแสดงธรรมท่านย่อๆ แต่เป็นหัวใจของศาสนา เพียงเท่านั้น พระอัสสชิเป็นถึงขั้นพระอรหันต์แต่ท่านไม่ได้พูดว่าท่านเป็นพระอรหันต์นะ .. ท่านไม่พูดนะ ท่านพูดต่อมตัว ท่านพูดถึง มหาเหตุ มหาเรื่อง หมายถึงใจดวงนี้ ผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดว่องไวอย่างพระสารีบุตรก็ทราบ “มหาเหตุ” ได้ทันที จับความจริงได้ในขณะนั้น พอจบลงเท่านั้นพระสารีบุตรได้สำเร็จพระโสดาบันเลย..

(เมื่อสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว) ที่นี้พระสารีบุตรก็จอมปราชญ์อีก พระสารีบุตรเป็นถึงอัครสาวกข้างขวา ได้รับเอตทัคคะทางปัญญา เฉลียวฉลาดพอตัว ย่อมจะทราบเรื่องของพระอัสสชิว่าถึงขั้นใดภูมิใด เป็นพระประเภทใดโดยไม่ต้องสงสัย นั้น ได้ทราบว่าพระอัสสชิอยู่ในทิศใดแดนใด พระสารีบุตรจะน้อมเกล้ากราบไหว้ไปในทิศนั้นภูมินั้น ทิศทางโน้นทางไหนก็ตามอยู่ตลอดจนกระทั่งวันนิพพาน

นั่นเป็นยังไง ท่านรู้ภูมิกัน ท่านรู้จักความเหมาะสมของกันและกัน นั่นละคุณอย่างนั้น คุณขาบซึ่งมาก ท่านถือเนื้อถือตัวเมื่อไร ท่านถ่อมตนอย่างนั้นละผู้ที่ลึนกลืน...”

เรียน รู้รู้ในภาคความจำ แต่วิธีปฏิบัติเมื่อไม่มีผู้ชำนาญพร้อมทั้งการทรงผลมาแล้วมาพาดำเนิน จึงเป็นเรื่องลำบากอยู่มาก ไม่สามารถที่จะปฏิบัติได้โดยถูกต้องดีงามและราบรื่นไปโดยสม่ำเสมอเลย ด้วยเหตุนี้ จึงต้องเสาะแสวงหาครูหาอาจารย์ อย่างสมัยปัจจุบันนี้ก็คือ หลวงปู่เป็นสำคัญ...”

ผู้ปฏิบัติจริงไม่คลำช้าง

ความรู้ที่เกิดจากการเรียนธรรมกับความรู้จากการปฏิบัติธรรมจนเห็นจริง องค์กรหลวงดาเคยเปรียบให้มองเห็นภาพง่ายๆ ดังนี้

“...คนมีกิเลสไปอ่านพระไตรปิฎก ไปเรียนพระไตรปิฎก... ถกเถียงกันยุ่งไปหมด เห็นไหมนั่นเพราะคนมีกิเลส ธรรมเป็นของจริงแค่ไหนหัวใจไม่ได้จริง ใจปลอม มันก็ถกเถียงกันเพราะความปลอมไม่ใช่เพราะความจริง ถ้าผู้ปฏิบัติแล้วมองดูที่ไหนก็รู้หมด เหมือน **ช้าง** ตัวหนึ่งนั่นละ อันไหนเป็นหางช้าง อันไหนเป็นงวงช้างอะไรเป็นขา อะไรเป็นหู อะไรเป็นลิ้นช้างมันก็รู้หมด คนตาดีๆ แต่คนตาบอดไปคลำ คลำตรงไหนก็ว่าช้างเหมือนนั้นเหมือนนี้ไป ก็อย่างนั้นแหละ...

พระสารีบุตร... ครั้นพุทธกาล

...ตาบอดคนหนึ่งว่า ‘ช้างนี้เหมือนไม้กวาด’ เพราะไปคลำถูกหางช้าง ตาบอด อีกคนหนึ่งไปคลำถูกขาของมันก็ว่า

‘ไม่ใช่ล่ะ ช้างนี้เหมือนฝาเรือน’

อีกคนหนึ่งไปคลำถูกขาของมัน.. เถียงกันอีกละ ‘ไม่ใช่ ช้างไม่ใช่ฝาเรือน ช้างไม่ใช่ไม้กวาด ช้างมันคือต้นเสา’

คนหนึ่งก็ไปคลำถูกหูมันอีกแหละ คลำช้างตัวเดียวกันนั่นแหละ คลำคนละแห่งๆ คนที่ไปคลำถูกหูนี้ก็มาค้านเอา

‘ช้างมันไม่ใช่ต้นเสา มันเหมือนกระดังยัดข้าว’

คราวนี้ผู้ที่มาคลำเองวงของมันนี่ว่า ‘ช้างคือปลิง’ ก็เถียงกันอยู่อย่างนั้นละ และเถียงกันอยู่ได้ร่มมะกอกด้วยนะ พอติลมพัดมา มะกอกหล่นตูมใส่หัวตาบอดคนหนึ่ง แกก็ร้องขึ้นว่า

‘เฮ้ย กูพูดแต่ปากนะ มึงถึงขนาดถึงไม่ถึงมือ ตูถึงขนาดนี้เขี้ยวเธอ’

ว่าแล้วก็ขัดกันเลย ที่นี้ตาบอด ๖ คนพัดกันนิ้วเลย เพราะมะกอกลูกเดียว อันนี้ก็เหมือนกัน คนนั้นว่างั้น คนนี้ว่าอย่างงั้นะ เวลานี้มะกอกกำลังจะหล่นลงหรือมันหล่นลงแล้วก็ไม่รู้ มะกอกหล่นลงในพวกนี้ละ พวกเราเหมือนตาบอดคลำช้างนั่นละ คลำไปถูกตรงไหนก็ว่า **ธรรม**นี้เหมือนนั้นๆ ไปหมดเลย

คนตาดีมองดูช้างมันเห็นหมด จะไปสงสัยอะไร ช้างทั้งตัวไม่สงสัย คนตาดีดูแป๊บเดียวรู้ นั่นแหละ พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ท่านดู **ธรรม** ท่านดูเหมือนคนตาดีดูช้าง พวกเราเรียนธรรมดูธรรมเหมือนตาบอดคลำช้าง เถียงกันวันยังค่ำ ..

มะกอกหล่นไปไหนแล้วไม่รู้ มะกอกไม่ได้สนใจใครหรอก .. แต่พวกนี้เลยขัดกันนิ้วเลย แทนที่จะชำระคติมันก็เลยไม่ได้ชำระ มะกอกมาตีหัวแล้วขัดกันนิ้วเลย .. พัดกันอยู่ในสนามตาบอด มันจะไม่เลิกละ ทีนี้ไม่ทราบว่าจะมกอกมาจากไหน มันก็หายากนะมะกอกที่จะมาหล่นตูมใส่หน้าผากพวกนี้ มันหายากนะ

สมัยทุกวันนี้จะไม่ค่อยมีแล้วนะมะกอก คือใครไม่ได้สนใจมะกอกยิ่งกว่าคลำช้าง แล้ว

มาเถียงกันตักัน นั่นแหละ .. พวกเรามันเรียน
เรียนด้วยความจำ ..

ใครเรียนที่ตรงไหนก็ไปยึดกรรมสิทธิ์อวด
อำนาจความรู้ความฉลาดของตนขึ้นจากความ
จำนั้น แฝงความจำไปอีกเป็นปลอมๆ ไปอีก
เอามาโต้กันเสียเป็นบ้าน้ำลายโดยไม่รู้สีกตัว
ถ้าหากปฏิบัติให้รู้ตามความจริงของธรรมที่ท่าน
สอนไว้ .. ก็จะไปถามใคร ไปโต้เถียงกันให้เสีย
เวล่ำเวลาทำไม ถ้าไม่ใช่ตาบอดคลำช้าง

ท่านให้ปฏิบัติให้รู้ชี้ ใครรู้มากน้อย
เท่าไรอาจหาญ ทำไมจะไม่อาจหาญ สัมผัสด้วย
ใจรู้ด้วยใจเพราะปฏิบัติด้วยใจนี้ ต้องรู้ทั้งกิเลส
หยาบกลางละเอียด รู้ทั้งธรรมอย่างหยาบ
อย่างกลาง อย่างละเอียด และอย่างละเอียด
สุดสิ้นพ้นความละเอียดไปจนถึงความบริสุทธิ์
ไม่รู้ที่ใจอะไรจะเป็นผู้รู้...”

สายน้ำ มหาวิมุตติ มหานิพพาน

องค์ท่านเปรียบผลแห่งการบำเพ็ญของนัก
ปฏิบัติแต่ละรายๆ เพื่อเข้าสู่แดนนิพพานไว้ดังนี้

“...แม่น้ำสายต่างๆ ไม่ว่าสายใดก็ตาม
ไหลลงมาแล้วไปรวมลงในมหาสมุทรแห่ง
เดียวกัน แม่น้ำสายต่างๆ เราจะเรียกว่าแม่น้ำ
สายนั้นๆ เช่น แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำน่าน
แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำอะไรก็ตามนะ นี่เรียกว่า
สายทางของน้ำไหลลง

พอเข้าถึงมหาสมุทรแล้วเป็นน้ำมหาสมุทร
อันเดียวกันหมด แยกกันไม่ออก ไม่มีว่าแม่น้ำ

สายนั้นสายนี้ เมื่อเข้าสู่มหาสมุทรทะเลหลวง
แล้วเรียกว่า แม่น้ำมหาสมุทรอย่างเดียวกัน
หมด ..

แม่น้ำสายต่างๆ เปรียบกับผู้บำเพ็ญ ในที่
ต่างๆ อยู่ที่ไหนก็ตาม เมื่อบารมีแก่กล้า พอไหล
เข้ามา ไกลเข้ามาๆ สร้างคุณงามความดี นี่
เรียกว่า แม่น้ำสายต่างๆ ไหลเข้ามาอย่างนี้ พอ
มากเข้า จวนเข้าๆ ก็ถึงแม่น้ำมหาสมุทรทะเล
เนี่ยอันนี้ ก็เข้าถึงมหาวิมุตติมหานิพพาน เมื่อ
เต็มที่แล้วก็ต้องถึงขั้นสุดยอดแห่งธรรมทั้ง
หลายได้เหมือนกันหมด

ไม่ได้เลือกว่าเป็นผู้หญิงผู้ชายนักบวช
ฆราวาสนะ สำคัญอยู่ที่การสร้างบารมีซึ่งเป็น
พื้นฐานอันสำคัญที่จะยกผู้บำเพ็ญให้ถึงความ
หลุดพ้นได้ ที่นี้เมื่อบำเพ็ญเต็มที่ ก็เหมือนกับ
แม่น้ำสายต่างๆ ค่อยไหลเข้ามา ไกลเข้ามาๆ
บารมีแก่กล้าก็ใกล้เข้ามาๆ พอถึงขั้นปั๊บ ก็เรียก
ว่า ถึงเต็มภูมิเป็นอรหัตตบุคคลขึ้นมา

นั่นละ มหาวิมุตติมหานิพพานเข้าถึงแล้ว
ที่นี้ ผู้บรรลุธรรมนี้เข้าถึงมหาวิมุตติมหานิพพาน
แล้วเป็นมหาวิมุตติมหานิพพานเหมือนกันหมด
ที่นี้แยกไม่ออกว่าผู้นี้รายนี้ รายนี้มาจากไหน มา
จากไหน พูดไม่ออก เพราะเข้าถึงแล้ว เรียกว่า
แม่น้ำสายต่างๆ ไม่มีความหมายละ เพราะเข้า
ในมหาสมุทรทะเลหลวงอันเดียวกัน

นี่ผู้บำเพ็ญในคุณงามความดีประเภท
ต่างๆ ก็เป็นดุจแม่น้ำลำคลอง แต่ละรายๆ ไหล
เข้าๆ แล้วเข้าสู่จุดสุดยอดแห่งความพ้นทุกข์ ว่า
จันเลย เรียกว่า ความพ้นทุกข์อยู่ที่จุดนั้น อยู่ที่
มหาวิมุตติมหานิพพาน เนี่ย เข้าถึงนั้นแล้ว เป็น

มหาวิมุตติมหานิพพานอันเดียวกันหมด

เพราะฉะนั้นท่านจึงว่า บรรดาผู้บรรลุ
ธรรมถึงขั้นอรหัตตภูมิแล้ว นับแต่พระพุทธเจ้า
ลงมาถึงสาวกองค์สุดท้ายเป็นเหมือนกันหมด
นั่นฟังซิ แยกกันไม่ออก... ไม่มีคำว่ายิ่งว่าหย่อน
ต่างกัน แยกกันไม่ออก...”

ขอชมหาหลวงปู่มั่น ระลึกพระคุณไม่สร้างชา

องค์ท่านระลึกถึงความผิดของตนเมื่อครั้ง
กำลังปฏิบัติว่าเคยสงสัยในอาการบางลักษณะ
ของหลวงปู่มั่นอยู่บ้างแม้เพียงเล็กน้อยก็ตาม แต่
เมื่อขณะนี้ผลแห่งการปฏิบัติได้ประจักษ์กับใจ
ตัวเองแล้วจึงเกิดความเข้าใจในทันที ดังนี้

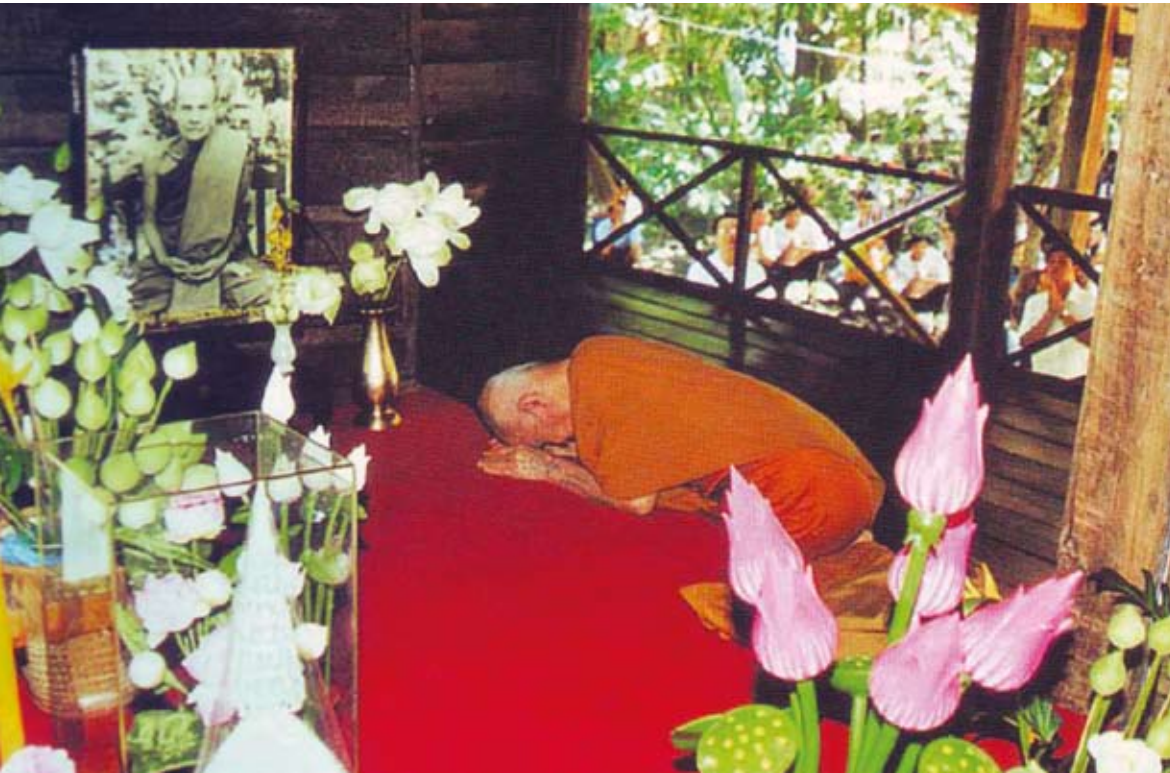
“...เวลาดีๆ ท่านมีลักษณะเหมือนคราว
เหมือนคราว อี้ๆ นิดๆ ไม่ได้มากนักะ ก็เราอยู่
นั้นนะ มีลักษณะอี้ๆ แอ๊ะๆ เหมือนร้องเหมือน
ครางเบาๆ นะ แล้วมันก็ยับขึ้นๆ แต่ยับ
เราระวังนะ

‘เฮ้! เวลาท่านเป็นอย่างนี้ท่านจะมีผล
บ้างไหมนา’

เท่านั้นละ พอเราว่าเหมือนอันหนึ่งมันดี
ปั๊บเลยไม่ให้ง่ายยิ่งกว่านี้ไปพูดง่ายๆ ก็ระวัง
อยู่เนี่ย เพียงยับออกไปเท่านั้นละ เวลาท่านมี
อาการอย่างนี้ท่านมีผลบ้างไหมนา เท่านั้น
ละเราก็หยุดทันทีเลย แล้วก็จำไว้ด้วยไม่ลืมนะ
หากเป็นธรรมชาติของตนเอง

จนกระทั่งเรื่องผ่านไป ท่านปรินิพพานไป
แล้ว เรื่องของเราจึงมาเป็นทีหลัง เราก็กราบ

บนกุฏิหลวงปู่มั่นที่วัดป่าบ้านหนองผือ

ขอขมาโทษท่านเลย

อันนี้เราแน่ใจร้อยเปอร์เซ็นต์ว่า เราหลุดไปเลยไม่มีอะไรเหลือ ...

ที่เราไปคิดเกี่ยวกับเรื่องท่านว่า เอ้ ท่านมีลักษณะ อ้อๆ อย่างนี้ท่านจะเพลอบ้างไหมน่านี้หมดเราแน่ใจ เพราะเราจะมีดระวังมาก พอแยบเท่านั้นเราก็อับ เหมือนกับรีบตบกันลงทันทีเลย แล้วก็ไม่มีลักษณะจิตที่คิดถึงท่านอย่างนี้ เวลาเรื่องของเราผ่านไปทีหลัง (หมายถึงสิ้นกิเลส) ถึงกลับมายอมเลยทันที

‘ไอ้โห! ทำไมคิดผิดเอามากมาย คาคพ่-แม่ครูอาจารย์ โห! คนมีกิเลสไปคาคคนสิ้นกิเลสมันคาคกันได้อย่างนี้เชียวหรอ’

มันยอม จึงเข้าไปกราบขอขมาโทษอัฐิของท่าน อันนี้ปรากฏว่าโล่งไปเลยทันทีที่ไม่ปรากฏว่ามีอะไรตกค้าง...”

ผลแห่งธรรมที่ปฏิบัติจนประจักษ์ใจมาได้ นี่ก็เพราะอุบายคำสอนของหลวงปู่มั่น ฉะนั้นท่านจึงเคารพบูชาและรู้ซึ่งในพระคุณหลวงปู่มั่นอย่างสุดจิตสุดใจชนิดมอบกายถวายชีวิตแก่ท่านได้ ท่านกล่าววยกย่องคุณธรรมและคุณสมบัติของหลวงปู่มั่นว่าเป็นผู้พร้อมพร้อมสมบูรณ์แบบทุกอย่าง ไม่มีสิ่งใดตกเรี่ยเสียหยา

เลย ไม่ว่าจะเรื่องหลักธรรมหลักวินัย หลวงปู่มั่นสามารถเก็บหอมรอมริบได้หมด

ความเคารพบูชาอย่างสูงสุดของท่านที่มีต่อหลวงปู่มั่นนั้น ท่านเคยกล่าวไว้อย่างจับจิตจับใจผู้ฟังว่า

“...พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นท่านเป็นทั้งพ่อเราทั้งแม่เรา ทุกอย่างรวมอยู่ในนั้นหมด ให้อรธให้ธรรม ให้ข้อคิดเห็นที่จะเป็นสิริมงคลสิ่งใดไม่ตีปิดเป่าออกไปด้วยคำแนะนำสั่งสอนทุกแห่งทุกมุม จึงเป็นเหมือนกับพ่อกับแม่ของเราเหมือนเรามีพ่อแม่แม่นี้แหละ...”

เราเคารพท่านสุดขีด ในหัวใจของเราขึ้นอยู่กับพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นหมดเลย เราพูดจริงๆ ในบรรดาครูบาอาจารย์ทั้งหลาย เราไม่ได้ประมาทท่าน เราไม่ได้คบค้าสมาคมกับท่านสนิทติดจวมจริงๆ ฝากเป็นฝากตายเหมือนพ่อ-แม่ครูอาจารย์มั่น นี่ทุกสิ่งทุกอย่างตั้งแต่ กิ แต่กา แต่ เอะ แต่ เอ เรื่อยไป ท่านสอนหมดในภาคปฏิบัติธรรมนะ

ส่วนภาคปริยัติเราก็เรียน เรียนไปแล้วแต่ไม่เป็นทำเป็นทางอะไร เพียงแค่จดได้มาจำได้มาเฉยๆ ไม่รู้วิธีภาคปฏิบัติเป็นยังเงิท่านต้องบอก อันนี้ทำอย่างนี้ เครื่องมืออันนี้

เอาไปทำอย่างนั้น เครื่องมืออันนี้ไปใช้อย่างนี้ๆ ที่เราเรียนมาเราจำได้ แต่ปฏิบัติไม่ถูก ปฏิบัติไม่เป็น อาศัยท่านพาปฏิบัติดำเนิน การเรียนมานั้น เราจำได้แต่ไม่รู้จักริธีปฏิบัติ ท่านก็หยิบออกมาอันนี้ให้ทำประโยชน์อย่างนั้น อันนั้นให้ทำประโยชน์อย่างนั้นๆ เรากียึดก็จับเอาได้จากท่านเรื่อยมาจนเป็นภาคปฏิบัติ

ภาคปฏิบัติก็เอาอีกเหมือนกัน ต้องให้ท่านเป็นแม่เหล็ก เป็นเครื่องดึงดูด เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เราอยู่ใต้ร่มโพธิ์ร่มไทร เหมือนกับกาจับภูเขาทอง... เหลืองอร่ามไปเลย กิเลสมันกลัวเวลามาอยู่กับท่าน กิเลสมันก็หมอบ อยู่กับท่านสบายๆ นี่ก็ป็นร่มโพธิ์ร่มไทรอันหนึ่ง เป็นแม่เหล็กเครื่องดึงดูดเราให้มีแก่ใจประกอบความพากเพียรเอาเป็นเอาตายหนักเบาออกมาจากท่าน ได้รับการศึกษาจากท่าน ทุกสิ่งทุกอย่างท่านแนะนำเต็มภูมิ และพาปฏิบัติเต็มกำลังทุกด้าน... อันนี้ท่านสอนละเอียดลออมากทีเดียว...”

ความเคารพผูกพันระลึกถึงพระคุณของพ่อแม่ครูอาจารย์ที่แนบแน่นฝังจิตของท่านนั้น จะทราบได้ชัดเจนจากคำเทศน์ของท่านตอนหนึ่งว่า

“ผมไปอยู่ที่ไหน ถ้าไม่ได้กราบท่านอาจารย์มั่นแล้วนอนไม่ได้ อยู่ที่ไหนก็เหมือนกัน แม้ที่สุดจะเดินจงกรม ก็ต้องหันหน้าไปไหว้ท่านเสียก่อน ถ้ามีรูปท่านเป็นที่หมายของสมมุติ ก็กราบไหว้รูปของท่าน หากไม่มีอะไรเลย ก็เอาคุณธรรมของท่านประกอบเรื่องของสมมุติน้อมนมัสการไป พระคุณของท่านไม่มีวันจืดจาง ประหนึ่งว่าท่านไม่ได้ล่วงลับไป ธรรมชาติอันหนึ่งเป็นอย่างนั้น เหมือนกับดูเรายู่ตลอดเวลา”

ลูกหลานพ่อแม่ครูอาจารย์มั่น

ด้วยอุบายคำแนะนำสั่งสอนจากผู้รู้จริงเห็นจริงเช่นหลวงปู่มั่นนี้เอง ทำให้บรรดาลูกศิษย์ลูกหาภิกษุบริษัทที่เข้ามาศึกษากับหลวงปู่มั่นมีเป็นจำนวนมากแตกกระจายอยู่ทั่วประเทศ เพราะได้หลักได้เกณฑ์ที่ถูกต้องจากท่านมาเป็นเครื่องดำเนินจนเป็นที่อุปถัมภ์ท่านเคยเล่าให้พระเถรฟัง เกี่ยวกับปฏิปทา

ของหลวงปู่มั่นว่า

“...พ่อแม่ครูอาจารย์มั่น ท่านพาดำเนินอย่างถูกต้องแม่นยำ ถือเอาจุดศัวัตร ๑๓^๙นี้เป็นพื้นเพในการดำเนิน และการประพฤติปฏิบัติจิตใจของท่านก็เป็นไปโดยสม่ำเสมอ ไม่นอกลุ่มนอกทางทำให้ผู้อื่นเสียหาย และริจะทำเพื่อความเด่นความดังอะไรออกนอกลุ่มนอกทางนั้นก็ไม่มี เป็นแนวทางที่ราบรื่นดีงามมาก นี่ละเป็นที่นอนใจ เป็นที่ตายใจ ยึดถือไว้ได้โดยไม่ต้องสงสัย ก็คือปฏิบัติเครื่องดำเนินของท่าน

นี่ครูบาอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ลูกหาของท่านก็มีจำนวนมากพากันดำเนินมา ยึดถือหลักนั้นแหละมาปฏิบัติได้แพร่หลายหรือกระจายออกไปแก่บรรดาลูกศิษย์ทั้งหลายเป็นแขนงๆ จนกระทั่งถึงพวกเรา ก็มาจากสายของท่านนั่นเอง เป็นที่แน่ใจไม่สงสัย คือไม่มีคำว่าแฝงๆ หรือแผลงๆ อะไรออกไป ให้เป็นที่สะดุดตาไม่แน่ใจอย่างนี้ไม่มี ท่านดำเนินอะไรเป็นที่เหมาะสมทั้งนั้น คือมีแบบมีฉบับเป็นเครื่องยืนยันไม่ผิดเพี้ยนไปเลย

นี่เพราะเหตุไร เพราะเบื้องต้นท่านก็ตะเกียกตะกายก็จริง แต่ตะเกียกตะกายตามหลักธรรมหลักวินัย ไม่ได้นอกเหนือไปจากหลักธรรมหลักวินัย หลักวินัยคือกฎของพระระเบียบของพระ ท่านตรงเป้งเลย และหลักธรรมก็ยึดจุดศัวัตร ๑๓ ข้อนี้เป็นทางดำเนิน ไม่ได้ออกนอกลุ่มนอกทางนี้ไปอย่างทางอื่นบ้างเลย นี่จึงเป็นที่น่าอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่งมาตั้งแต่ชั้นเริ่มแรกของท่าน

ต่อจากนั้นท่านก็ปรากฏเห็นผลขึ้นมาโดยลำดับลำดับ ดังที่เคยเขียนไว้แล้วในประวัติของท่าน จนกระทั่งเป็นผู้ทรงมรรคทรงผลโดยสมบูรณ์ในหัวใจท่าน แล้วก็ประกาศสั่งสอนธรรมแก่บรรดาลูกศิษย์ทั้งหลาย พร้อมทั้งปฏิบัติเครื่องดำเนินด้วยความองอาจกล้าหาญ ไม่มีคำว่าสะทกสะท้านแม้นิดหนึ่งเลย นี่เพราะ

ความแนใจในใจของท่านเอง ทั้งฝ่ายเหตุทั้งฝ่ายผล ท่านเป็นที่แน่ใจทั้งสองแล้ว

พวกบรรดาลูกศิษย์ลูกหาทั้งหลาย ที่เข้าไปศึกษาอบรมกับท่าน จึงได้หลักได้เกณฑ์จากความถูกต้องแม่นยำที่ท่านพาดำเนินมา มาเป็นเครื่องดำเนินของตน แล้วถ่ายทอดไปโดยลำดับลำดับ ไม่มีประมาณ เฉพาะอย่างยิ่งภิกษุบริษัท มีกว้างขวางอยู่มากสำหรับลูกศิษย์ของพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นแตกกระจายออกไป

การที่ได้ปฏิบัติเครื่องดำเนินจากท่านผู้รู้ผู้ฉลาดพาดำเนินมาแล้วเช่นนี้ เป็นสิ่งที่หายากมาก นี่ละ เป็นที่ให้ตายใจนอนใจ อุ่นใจได้ ผิดกับที่เราเรียนมาโดยลำพัง และปฏิบัติโดยลำพังเป็นไหนๆ

ยกตัวอย่างไม่ต้องเอาที่อื่นไกลที่ไหนเลย ผมเองนี่แหละเรียน จะว่าอวดหรือไม่อวดก็ตาม ก็เรียนถึงมหา แต่เวลาจะหาหลักหาเกณฑ์มายึดเป็นเครื่องดำเนินด้วยความอบอุ่นแนใจ

ตายใจสำหรับตัวเอง ไม่มี จะว่าย่างใจ นั้น มันเป็นอย่างนั้น

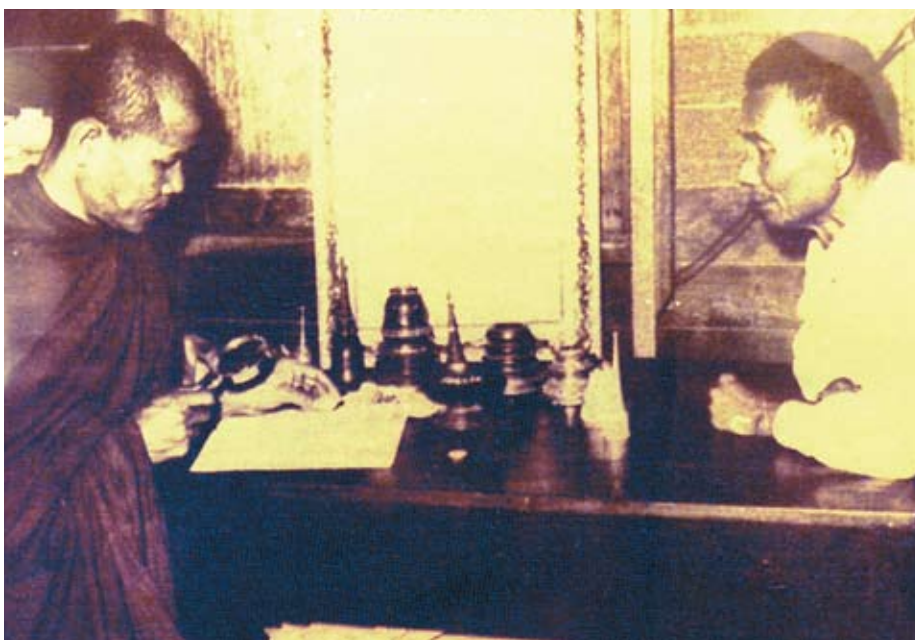
จิตเสาะแสวงหาแต่ครูบาอาจารย์อยู่ตลอดเวลา เฉพาะอย่างยิ่งพ่อแม่ครูอาจารย์มั่น...”

มหานิกาย ธรรมยุต ศากยบุตรอันเดียวกัน

วัดหรือสำนักใดที่มีความตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม องค์หลวงตาก็คือความเคารพนับถือเข้ากันได้อย่างสนิทใจโดยไม่ถือในเรื่องกลุ่มก้อนหมู่เหล่า ไม่ถือเรื่องชาติเรื่องภาษาเรื่องชั้นวรรณะ ไม่ถือเรื่องชื่อเรื่องนิกายเป็นประมาณยิ่งกว่าธรรมวินัย ดังคราวหนึ่งท่านปรารภเรื่องนี้กับพระฝ่ายมหานิกายว่า

“...พระครึ่งพุทธกาล ท่านมีแต่ศากยบุตรเท่านั้น ท่านไม่มีนิกายนั้นนิกายนี้ นิกายนี้ตั้งเป็นชื่อเป็นนามไม่เห็นสำคัญอะไร ตั้งปากจรวด

นายวัน คมนามูล ชาวจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นศิษย์ฝ่ายฆราวาสของหลวงปู่มั่น ได้นำผงอัฐิขององค์ท่านบรรจุไว้บูชาที่บ้าน ต่อมาได้แปรสภาพกลายเป็นพระธาตุ องค์หลวงตาก็คือพิจารณาและนมัสการ

^๙ องค์หลวงตากล่าวไว้ในหนังสือปฏิบัติพระอุดมกรรมฐานสายท่านอาจารย์มั่นว่า “...จุดศัวัตร ๑๓ แต่ละข้อมีความหมายในการปราบปรามกิเลสทุกประเภทได้อย่างอัศจรรย์ยากที่คาดให้ทั่วถึงได้ดังนี้ ๑. บิณฑบาตเป็นวัตร ๒. บิณฑบาตตามลำดับบ้าน ๓. ไม่รับอาหารที่ตามส่งทีหลัง ๔. ฉันในบาตร ๕. ฉันคนเดียวในวันหนึ่งๆ ๖. ถือผ้าสามผืน ๗. ถือผ้าบังสุกุล ๘. อยู่รุกขมูลร่มไม้ ๙. อยู่ป่า ๑๐. อยู่ป่าช้า ๑๑. อยู่กลางแจ้ง ๑๒. อยู่ในที่เขาคัดให้ ๑๓. ถือไม่อยู่ริยาบถนอน...”

ดาวเทียมก็ไปตั้งชื่อนักโทษชิว มันอยู่ในเรือนจำ แต่ชื่อนักโทษชิวปากจรวดดาวเทียม ใครนับถือไหน นักโทษคนนั้น นี่เขา ชื่อเขาสูงนะนักโทษคนนั้นะ เขามาติดคุกต่างหาก แต่ชื่อเขาอยู่ปากจรวด ดาวเทียมนี้ คนจะยอมรับนับถือเขาไหม นั่น ศาकยบุตรของพระพุทธเจ้าก็เหมือนกัน ถ้าลงมา ประพฤติปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องตามหลักธรรมวินัย ก็เรียกว่าลดคุณค่าของตัวลงโดยลำดับ

ชื่อนามไม่เกิดประโยชน์ ชื่อตั้งไว้อย่างนั้นละ ตั้งแต่เกิด แต่ไก่ หมู หมา เขาก็มีชื่อ พระก็ตั้ง ไว้อย่างนั้น หลักใหญ่คือ**ศากยบุตร** ขอให้ ปฏิบัติตามหลักธรรมหลักวินัย นั่นแหละคือผู้จะ ทรงมรรคทรงผลและผู้ทรงมรรคทรงผล ชื่อ นามเฉยๆ นั้น ตั้งไว้อย่างนั้นแหละ ไม่ใช่ผู้ทรง มรรคทรงผล .. โลก .. ประเพณีเป็นมาอย่าง นั้น .. อย่างพ่อแม่ครูอาจารย์มันเรานี้ เป็นผู้พูด ชะเองนะ ..

พ่อแม่ครูอาจารย์มันท่านไม่ได้สนใจกับ ชื่อนะ ท่านสนใจกับหลักธรรมหลักวินัยศากย- บุตรต่างหาก ฉะนั้นเวลาลูกศิษย์ผู้ใหญ่ของ ท่านที่เป็นพระฝ่ายมหานิกายมาขอญัตติ^๑กับ ท่าน ท่านอาจารย์มันนี่เองพูดให้เราฟังนะ เรา ถึงได้พูดได้อย่างอาภาทนายท่านว่า

‘ท่านเหล่านี้ท่านเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ เราเห็นประโยชน์แก่ส่วนรวมจำนวนมาก และ ท่านเหล่านี้จะมาขอญัตติกับเรา’

ท่านว่า ‘ไม่ต้องญัตติ’ ท่านพูดตรงๆ อย่างนี้เลย .. ท่านสั่งเลยนะ

‘มัคคารวณ สัคคารวณ’^๒ ไม่มี เพศที่ตั้ง ขึ้นแล้ว ทางสังคมยอมรับกันทั้ง **ธรรมยุต** และ **มหานิกาย** นี่เป็นความยอมรับทั่วหน้ากันแล้ว ในสังคม ส่วนธรรมวินัยก็เป็นที่เปิดทางให้แล้ว สำหรับผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ ไม่มีคำว่านิกายนั้น นิกายนี้ ขอให้เป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบเท่านั้น เป็นศากยบุตรของพระพุทธเจ้าได้เสมอหน้ากัน **หมด’** นี่หลวงปู่ท่านแสดง

‘ผมสงสารเพื่อนฝูงของท่าน มีจำนวน มาก ถ้าท่านทั้งหลายญัตติเสียแล้ว หมู่เพื่อนก็ จะเข้ากันไม่ติด ไม่ต้องญัตติแหละ’

คำว่าเพื่อนฝูงได้แก่ ธรรมยุต มหานิกาย ที่เขาตั้งชื่อกันอย่างนั้น .. เพราะโลกเขาถือ สมมุติ

‘ถ้าญัตติแล้วก็ฝ่ายนั้นฝ่ายนี้ นี่คณะ ของท่านมีเป็นจำนวนมาก ควรจะได้รับ ประโยชน์จากท่านทางด้านอรรถธรรมบ้าง จึง ไม่ให้ญัตติ’

ท่านบอกอย่างเด็ดขาดไปเลย ทางด้าน ปฏิบัติ **สัคคารวณ มัคคารวณ** ไม่มีต่อผู้ปฏิบัติ ตี แต่ผู้ปฏิบัติไม่ตีนี้ไม่มีหวัง ว่าจั้นเลยนะ อยู่ กับข้อปฏิบัติ .. ท่านเล็งผลประโยชน์ โน่นนะ ท่านไม่ได้เล็งนิกายนั้นนิกายนี้ละ

‘พอเวลาญัตติแล้วเขาก็จะถือว่าเป็นคณะ นั้นคณะนี้ไปเสีย ผู้ที่ไม่เข้าใจในอรรถในธรรม มันก็เข้าไม่ถึง ผลประโยชน์ก็ขาดไป’ ว่าจั้น

‘เมื่อพวกท่านได้กระจายออกไปทางด้าน

ธรรมะนี้แล้ว เวลาไปที่ไหน พวกท่านทั้งหลายนี้ มีพวกมากเสียด้วย ก็ยิ่งกระจายมาก ผล ประโยชน์ก็มาก จึงไม่ต้องญัตติ ดี’

ท่านว่า ‘ผลประโยชน์มากกว่าญัตติ’

ท่านพูดตรงๆ เลยละ ท่านเล่าให้ฟังนะ พูดถึงลูกศิษย์ลูกหาของท่านผู้ปฏิบัติปฏิบัติ ชอบ ท่านไม่ได้ว่าธรรมยุตหรือมหานิกาย ใคร ปฏิบัติปฏิบัติชอบ ท่านชมเชยทั้งนั้น นั่นละ ผู้ เป็นธรรมเป็นอย่างนั้น ..

เอาหลักธรรมหลักวินัยนั้นละ เป็นหลัก ของพระ อันนี้เป็นหลักที่แน่ใจ ตัวเองก็อบอุ่น ไปที่ไหนเย็นละ เพราะพระมีธรรมมีวินัยมี เมตตาไปพร้อม เย็นไปหมด ไม่มีธรรมไม่มีวินัย ใจดำน้ำขุนตีบตันอันตู่ ดูไม่ได้ พระใจดำน้ำขุน ตีบตันอันตู่หาเมตตาไม่ได้ เป็นพินเป็นไฟในตัว เองก็ไปเผาบ้านเผาเมืองต่อไปอีกละ เนี่ย ไม่ได้

ไปที่ไหนเย็น ดูจิตเจ้าของตลอด นี่ละ ผู้ ปฏิบัติธรรมต้องดูจิตเป็นสำคัญ ศีลก็ดี สมาธิ ปัญญาวิมุตติหลุดพ้นออกไปจากจิต สติปัญญา รักษาจิตบำรุงจิตใจให้ดี .. อยู่ไหนเย็นสบายไป หมด นี่ละ มรรคผลนิพพานอยู่ที่นี้ ไม่ได้อยู่ที่ คนนั้นคนนี่ชื่อนั้นชื่อนี้ นิกายนั้นนิกายนี้ละ อัน นั้นตั้งไว้โก้ๆ ไปอย่างนั้นแหละ...”

ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบไม่ว่านิกายใด ท่าน จึงเข้ากันได้อย่างสนิทใจ ดังนี้

“...พระผู้มุ่งธรรมมุ่งวินัยด้วยกันแล้ว ไป ที่ไหนสนิทกันหมด ไม่ได้เหมือนโลกนะ ไม่มี นิยมนิกายนั้นนิกายนี้ ขอให้ปฏิบัติเข้ากันได้ สนิทกันที่เลย .. สำหรับหลวงตาตัวเอง ใครจะ ว่าบ้างก็ตาม ไม่มีชื่อ ตั้งไว้อย่างนั้นโก้ๆ ไปอย่าง นั้นละ ธรรมยุตมหานิกายใครก็ตาม ถ้าปฏิบัติ ไม่ดีแล้ว จะเป็นเทวดามาจากฟ้าก็ไม่เป็น ประโยชน์ อะไรแหละ ..

แม้จะเป็นนิกายเดียวกัน ชื่อเดียวกัน ก็ตาม ถ้าปฏิบัติไม่ดีแล้วไม่เข้าหน้านะ ไม่อยาก มองดูจนกระทั่งหน้าจะว่าอะไร ธรรมวินัยเป็น เครื่องบังคับหรือเป็นเครื่องยืนยันว่า จะเข้ากัน ได้สนิทหรือไม่สนิทเพราะอะไร ถ้าธรรมวินัย การปฏิบัติเข้ากันได้แล้ว เป็นศากยบุตรเหมือนกันหมด...”

^๑ บวชญัตติจากมหานิกายเป็นธรรมยุต

^๒ สังคหะสงฆวรรค นิพพาน

พระธรรมเทศนาขององค์หลวงตาว่าด้วยความรู้ปริยัติในภาคปฏิบัติ

อนัตตลักษณะสูตรภาคปฏิบัติ

“...รูปร่าง อนัตตา เวทนา อนัตตา สัญญา อนัตตา สังขาร อนัตตา นั้นเห็นใหม่ อนัตตลักษณะสูตรนะ อันนั้นก็ อนัตตา อนัตตา ปล่อยๆ อยู่ยัด ปล่อยๆ เรื่อยๆ อันนี้ก็ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีแต่ขวากแต่หนามมีแต่ฟันแต่ไฟ ปล่อยๆ อย่าเหยียบอย่าย่าง อย่าไปแตะอย่าไปจับอย่าไปยึดถ้า

ไม่อย่ากลัวถูกเผาทั้งมือทั้งเท้าอย่าไปกลัวว่าฉัน เหมือนกับว่าดีซั่มมือไว้ เอา ก้าวนี้ ดีซั่มไว้ ก้าวไปตรงนี้อีกก้าวไปตรงนั้น ก้าวไปเรื่อย เอา อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นทางเดิน พิจารณานี้ ปล่อยไปเรื่อยเข้าใจเรื่อยๆ นั้น วุสิตัง พรหมจริย กตัง กรรมยัง นารัง อดิตตตายาติ ปชานาติติ ท่านถึงรู้จะว่าไง แต่พูดตามความจริงนี้ผมก็พูดได้แค่นั้นละ

สำหรับอนัตตลักษณะสูตร ถ้าหากเราจะพูด

ตามสูตรนี้จริงๆ สำหรับจิตผมนี้ไม่สนิทนะ แต่อาทิตตปริยายสูตรผมลงร้อยเปอร์เซ็นต์เลย เพราะภาคปฏิบัติเป็นอย่างนั้นจริงๆ นี่ ผมว่าถ้าจะคิดว่าท่านเทศน์มามากแล้วท่านย่อมนานี้ผมก็ไม่สนิทใจ มันเลยไปลงเอาผู้ที่จดจารึกเสียมากนะ ผู้จดจารึกเป็นคนประเภทใด นั้น ถ้าเป็นพระอรหันต์จดจารึกแล้วจะเต็มภูมิเหมือนอย่างอาทิตตปริยายสูตร อันนั้นผมหาที่แย้งไม่ได้เลย ภาคปฏิบัติลงได้ อย่างสนิทร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่นี่ไม่เป็นเช่นนั้น อนัตตลักษณะสูตรนี้ไม่ลงจิตนี้ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อนัตตา พออันนี้เป็น อนัตตา แล้วเมื่อหน่ายไปเลย นิพพิณทั้ง วิรัชชติ วิจารณ์ วิมูจติ ไปเลย คือเมื่อเมื่อหน่ายในอาการทั้งห้านี้ แล้วย่อมคลายกำหนด เมื่อคลายกำหนดแล้วย่อมหลุดพ้น

เมื่อหน่ายเพียงห้านี้หลุดพ้นได้ยังไง ถ้าภาคปฏิบัติมันไปกองอยู่ในจิตนั้นนะ เห็นได้ชัดๆ ในภาคปฏิบัติ เราเป็นอย่างนี้นะ คือเอาความจริงนี้ออกมาแย้งกัน พอถึงอาทิตตปริยายสูตร แหม แจกละเอียดมากนะ รูปสุปิ นิพพิณทติ จักขุสมังปิ นิพพิณทติ คือเมื่อหน่ายทั้งทางรูปทั้งทางตาทั้งทางเสียงทั้งทางหู ย้อนหน้าย้อนหลังเรื่อยๆ ตลอดถึงสิ่งที่สัมผัสสัมพันธ์กันทำให้เกิดสุขบ้างทุกข์บ้างอะไรบ้าง เลย เมื่อหน่ายๆ ไปหมด ทั้งสุขทั้งทุกข์เรื่อยไปจนกระทั่งถึง มนัสสมังปิ นิพพิณทติ รัมเมสุปิ นิพพิณทติ แล้วก็ วิญญาณเมปิ นิพพิณทติ ว่าไปหมด เมื่อหน่ายในจิต เมื่อหน่ายในธรรมคือสิ่งที่สัมผัสกับจิต อารมณ์ที่เกิดขึ้นจากจิตเมื่อหน่าย แล้วเมื่ออารมณ์เกิดขึ้นจะเป็นสุขเป็นทุกข์เป็นเวทนาอะไรๆ ขึ้นมาเมื่อหน่ายหมดๆ เนะ ละเอียดมากนะ เข้าถึงจิตแล้วนี่ เมื่อหน่ายเข้าถึงจิตแล้วก็ถึงธรรมะ ธรรมะก็หมายถึงอวิชชาอยู่ในนั้นจะว่าไง เข้าถึงนั้นหมดเลย จนแตกกระจายไปแล้ว นิพพิณทติ วิรัชชติ เรื่อยไป นี่ลงเต็มที่ผม แต่อัตตลักษณะสูตรนี้ไปถึงขั้น ๕ ไปนั้นหมด...

อนัตตลักษณะสูตรแจ้งไปถึงขั้น ๕ จบแล้วก็ไปเลย เมื่อหน่ายจิตนั้นยังไม่

ถึง เอ๊ ทำให้คิดไปถึงเรื่องผู้รจนานี้ ทำให้คิดไปหลายแง่เหมือนกันนะทุกวันนี้ ตั้งแต่ก่อนผมไม่ได้คิดอะไรมากนักนะ แต่เกี่ยวข้องกับผู้รจนาคัมภีร์เหล่านั้นๆ เป็นคนประเภทใด ถ้าเป็นประเภทอรหันต์แล้วจะถึงใจๆ มาโดยลำดับเลย เพราะเอาความจริงออกมา อันนั้นทางมา ความจริงอันนี้อยู่ในหัวใจนี้มันวิ่งถึงกันปั๊บๆ ประสานกันอย่างนี้ ทีนี้เอาแต่ความจำ ท่านว่าอะไรเอาแต่ความจำเข้าไปใส่มันไม่มีคุณค่า มันหลุดมันขาดมันตกไปได้ นี่ ถ้าลงความจริงฝังอยู่ในหัวใจแล้ว ว่าไปตรงไหนมันสัมผัสสัมพันธ์กัน ประสานกันอย่างนี้ๆ มันก็เต็มเม็ดเต็มหน่วย

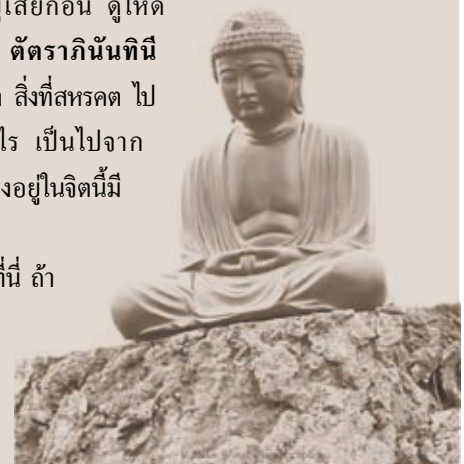
เอ้า เรยกตัวอย่างเช่น เราจะไปเขียนประวัติของพระอรหันต์ เอาลงดูซิ เพียงความจำเรานี้จะเขียนประวัติของพระอรหันต์ให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเป็นไปไม่ได้ ผมว่าจั้นเลย ถ้าเป็นพระอรหันต์เขียนประวัติของพระอรหันต์แล้วเต็มหมดเลย เนะ เพราะความจริงเป็นอันเดียวกัน ท่านผ่านไปแล้วก็ตาม ความจริงอันนี้รู้กันอยู่นั้นมันไม่ผ่าน วิ่งถึงกันได้ปั๊บๆ เลย เนะ นั่นชิตอนถึงขั้นธรรมละเอียดละเอียดตอนมันจะไปไม่ได้ เอาเพียงความจำเฉยๆ ไปไม่ได้ถ้าไม่มีความจริงเป็นเชื่อวิ่งถึงกันประสานกันกับประวัติของท่าน นั้นนะมันสำคัญ...”

ทุกข์สมุทัยประกาศทำหายตลอดเวลา

“...สังขารเฉพาะอย่างยิ่ง ๒ อย่าง ประกาศทำหายเราอยู่ตลอดเวลา เรา จะสู้หรือไม่ว่า รบหรือไม่ว่า รบทุกข์กับสมุทัยประกาศอยู่ในหัวใจเราทั้งทางร่างกาย ขาติพิทุกขา ขราติพิทุกขา มรณัมปิทุกขัง นี่ประกาศทางกาย เรื่องของทุกข์ โสภปริเทว นั้นเป็นทางใจ โสภ หมายความว่า โสภปริเทวทุกขโทมนัสสุปายาสาปิ ทุกขา อัปปิเยหิ สัมปิโยโค ทุกโข นี่เกี่ยวกับทางใจ นี่ทุกข์ทางกาย ทุกข์ทางใจแสดงให้เห็นได้ชัดอยู่ภายในจิตใจ นี่ละที่ว่า เอหิปีสสิโก ท่านจงดู ท่านบอกเรานั้นเอง เอหิ ท่าน ตัวนี้ อันว่าท่าน เอหิ จงมาดู ดูตรงที่นี้ ธรรมสอแสดงอยู่ที่นี้ ทุกข์ก็สออยู่ที่นี้

สมุทัยคืออะไร สังขาร ๒ อย่างนี้เด่นอยู่เวลานี้ หากสติ ปัญญาของเรายังไม่เด่น อันนี้ต้องเด่นอยู่เสียก่อน ดูให้ดี พิจารณาให้ดี นันทิวาสหคตา ตัตต ตัตตารากันนินิ เสยยลิตัง กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา สิ่งทั้งหลายที่สลด ไปด้วยความรื่นเริงบันเทิงนั้นเป็นไปจากอะไร เป็นไปจาก กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ที่แสดงอยู่ในจิตนี้มี แต่สังขารประเภทนี้

เอหิ จงดูที่นี้ คือ เอหิ น้อมใจเข้ามาดูที่นี้ ถ้าหากเป็นกิริยาของคนก็ เอหิ จงมา แต่นี่เป็น เรื่องของธรรม เป็นเรื่องกระแสของจิต เอหิ จงย้อนจิตเข้ามาดูที่นี้...”

มัชฌิมาปฏิปทาภาคปฏิบัติ ของนักบวชและฆราวาส

“...คำว่าสติปัญญานี้ก็ดี อริยสัจก็ดี เป็นปัจจุบันธรรมซึ่งปรากฏอยู่กับกายกับใจของเราตลอดเวลา ในมัชฌิมาปฏิปทาทรงตรัสไว้ว่า

สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ คำว่าเห็นชอบทั่วๆ ไปก็มี เห็นชอบในวงจำกัดก็มี และเห็นชอบในธรรมส่วนละเอียดยิ่งก็มี ความเห็นชอบของผู้ถือพระพุทธศาสนาทั่วๆ ไปโดยมีวงจำกัด เช่น เห็นว่าบาปมีจริง บุญมีจริง ผู้ทำดีได้รับผลดี ผู้ทำชั่วได้รับผลชั่ว เป็นต้น นี่ก็เรียกว่าสัมมาทิฐิขั้นหนึ่ง ความเห็นในวงจำกัดของนักปฏิบัติผู้ประกอบการพิจารณาสติปัญญาน หรืออริยสัจสี่ โดยกำหนด กาย เวทนา จิต ธรรม เห็นว่าเป็นไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ประจำตนทุกอาการด้วยปัญญา

ปลุกศรัทธาความเชื่อมั่นลงในพระสัจธรรม เพราะการพิจารณาไตรลักษณ์เป็นต้นเหตุ และถือไตรลักษณ์ที่มีอยู่ในสภาวะธรรมนั้นๆ เป็นทางเดินของปัญญา และพิจารณาในอริยสัจ เห็นทุกข์ที่เกิดขึ้นจากกายและจากใจ ทั้งของตนและของคนอื่น สัตว์อื่น ว่าเป็นสิ่งไม่ควรประมาทนอนใจ พร้อมทั้งความเห็นโทษในสมุทัย คือแหล่งผลิตทุกข์ให้เกิดขึ้นแก่สัตว์สวดยผลไม่มีประมาณตลอดกาล และเตรียมรื้อถอนสมุทัยด้วยปัญญา เพื่อก้าวขึ้นสู่นิโรธ คือ แดนสังหารทุกข์โดยสิ้นเชิง นี่ก็เรียกว่า สัมมาทิฐิขั้นหนึ่ง

สัมมาทิฐิความเห็นชอบในธรรมส่วนละเอียดนั้น ได้แก่ ความเห็นชอบในทุกขั้วว่าเป็นของจริงอย่างหนึ่ง ความเห็นชอบในสมุทัยว่าเป็นของจริงอย่างหนึ่ง ความเห็นชอบในนิโรธว่าเป็นของจริงอย่างหนึ่ง และความเห็นชอบในมรรค คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ว่าเป็นของจริงอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นความเห็นชอบโดยปราศจากการตำหนิตชมในอริยสัจและสภาวะธรรมทั่วๆ ไป จัดเป็นสัมมาทิฐิขั้นหนึ่ง

สัมมาทิฐิมีหลายขั้นตามภูมิของผู้ปฏิบัติในธรรมขั้นนั้นๆ ถ้าสัมมาทิฐิมีเพียงขั้นเดียว ปัญญาจะมีหลายขั้นไปไม่ได้ เพราะกิเลสความเศร้าหมองมีหลายขั้น ปัญญาจึงต้องมีหลายขั้น เพราะเหตุนี้เอง สัมมาทิฐิจึงมีหลายขั้นตามที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว

ในปฏิปทาข้อ ๒ ตรัสว่า **สัมมาสังกัปป ความดำริชอบ** มี ๓ ประการ คือ ดำริในทางไม่เบียดเบียน ดำริในทางไม่พยายาพองร้าย ดำริเพื่อออกจากเครื่องผูกพัน

ดำริในทางไม่เบียดเบียนนั้น คือ ไม่คิดเบียดเบียนคนและสัตว์ ไม่คิดเบียดเบียนตนเองด้วย ไม่คิดให้เขาได้รับความทรมานลำบากเพราะความคิดของเราเป็นต้นเหตุ และไม่คิดหาเรื่องลำบากฉิบหายใส่ตนเอง เช่น ไม่คิดจะกินยาเสพติด มีสุรา ฝิ่น และเฮโรอีน เป็นต้น

ดำริในทางไม่พยายาพอง คือ ไม่คิดปองร้ายหมายฆ่าใครๆ ทั้งสัตว์และมนุษย์ ไม่คิดเพื่อความชอกช้าและฉิบหายแก่ใคร ไม่คิดให้เขาได้รับความเจ็บปวดบอบช้ำหรือล้มตายลงไปเพราะความคิดของเราเป็นต้นเหตุ และไม่คิดปองร้ายหมายฆ่าตัวเอง เช่น คิดฆ่าตัวเองด้วยวิธีต่างๆ ดังปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์เสมอ นี่คือผลเกิดจากความคิดผิด ตัวเองเคยมีคุณแก่ตัวและเป็นสมบัติอันล้ำค่าแก่ตัวเอง เพราะความคิดผิดจึงปรากฏว่าตัวกลับเป็นข้าศึกแก่ตัวเอง เรื่องเช่นนี้เคยมีบ่อย พึงทราบว่าเป็นผลเกิดจากความดำริผิดทาง ผู้รักษาตัวและสงวนตัวแท้ เพียงแต่

จิตคิดเรื่องไม่สบายขึ้นภายในใจเท่านั้น ก็รีบระงับดับความคิดผิวนั้นทันทีด้วยเนกขัมมอุบาย ไหนจะยอมปล่อยความคิดที่ผิดให้รุนแรงขึ้นถึงกับฆ่าตัวตาย เป็นตัวอย่างแห่งคนรักตัวที่โหด

ความดำริเพื่อออกจากเครื่องผูกมัด นี่ถ้าเป็นความดำริทั่วๆ ไป คิดอ่านการทำงานเพื่อเปลื้องตนออกจากความยากจนข้นแค้น เพื่อความสมบูรณ์พูนผลในสมบัติ ไม่อดอยากขาดแคลน ก็จัดเข้าในเนกขัมมสังกัปปไปของโลกประการหนึ่ง

ผู้ดำริให้ทาน รักษาศีล ภาวนา คิดสร้างถนนหนทาง ขุดบ่อน้ำ ก่อพระเจดีย์ ทุนบำรุงปูชนียสถานที่ชำรุดทรุดโทรม สร้างกุฏิ วิหาร ศาลา เรือนโรงต่างๆ โดยมุ่งกุศลเพื่อยกตนให้พ้นจากกองทุกข์ ก็จัดเป็นเนกขัมมสังกัปปไปประการหนึ่ง

ผู้ดำริเห็นภัยในความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งเกิดในสัตว์และสังขารทั่วๆ ไป ทั้งเขาทั้งเราไม่มีเวลาว่างเว้น เห็นเป็นโอกาสอันว่างสำหรับเพศนักบวชจะบำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา ให้เป็นไปได้ตามความหวัง ดำริจะบวชเป็นชีปะขาว เป็นพระเป็นเณร นี่ก็จัดเป็นเนกขัมมสังกัปปไปประการหนึ่ง

นักปฏิบัติมีความดำริพิจารณาอารมณ์แห่งกรรมฐานของตน เพื่อความปลดเปลื้องจิตออกจากนิวรณ์ธรรมทั้งหลาย โดยอุบายต่างๆ จากความดำริคิดค้น ไม่มีเวลาหยุดยั้งเพื่อเปลื้องกิเลสทุกประเภท ด้วยสัมมาสังกัปปไปเป็นขั้นๆ จนกลายเป็นสัมมาสังกัปปไปอัตโนมัติ กำจัดกิเลสเป็นขั้นๆ ด้วยความดำริคิดค้นตลอดเวลา จนกิเลสทุกประเภทหมดสิ้นไปเพราะความดำรินั้นๆ นี่ก็จัดเป็นสัมมาสังกัปปไปประการสุดท้ายแห่งการอธิบายปฏิปทาข้อที่สอง

ปฏิปทาข้อที่ ๓ ตรัสไว้ว่า **สัมมาวาจา กล่าววาจาชอบ** นี้กล่าวชอบทั่วๆ ไปก็มี กล่าวชอบยิ่งในวงแห่งธรรมโดยจำเพาะก็มี กล่าวชอบตามสุภาพจิตไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ผู้ฟัง กล่าวมีเหตุผลน่าฟังจับใจเพราะเสนอโสต กล่าวสุภาพอ่อนโยน กล่าวถ่อมตนเจียมตัว กล่าวชอบบุญชอบคุณต่อผู้มีคุณทุกชั้น เหล่านี้จัดเป็นสัมมาวาจา ประการหนึ่ง

สัมมาวาจาที่ชอบยิ่งในวงแห่งธรรมโดยจำเพาะนั้น คือกล่าวในสัลเลขธรรมเครื่องขัดเกลากิเลสโดยถ่ายเดียว ได้แก่กล่าวเรื่องความมักน้อยในปัจจัยสี่เครื่องอาศัยของพระ กล่าวเรื่องความสันโดษ ยินดีตามมีตามได้แห่งปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยชอบธรรม กล่าวเรื่อง อสังสัคคณิกา ความไม่คลุกคลีมั่วสุมกับใครๆ ทั้งนั้น วิเวกถตา กล่าวความสงัดวิเวกทางกายและทางใจ วิริยารัมภภา กล่าวเรื่องการประกอบความเพียร กล่าวเรื่องการรักษาศีลให้บริสุทธิ์ กล่าวเรื่องทำสมาธิให้เกิด กล่าวเรื่องการอบรมปัญญาให้เลี้ยวฉลาด กล่าวเรื่องวิมุตติ คือความหลุดพ้น และกล่าวเรื่องวิมุตติญาณทัสสนะ ความรู้เห็นอันแจ่มชัดในความหลุดพ้น นี่จัดเป็นสัมมาวาจาส่วนละเอียด การกล่าวนั้นไม่ใช่กล่าวเฉยๆ กล่าวรำพัน กล่าวรำพึง กล่าวด้วยความสนใจและความพอกพองใจ ใครต่อการปฏิบัติในสัลเลขธรรมจริงๆ

ในปฏิปทาข้อ ๔ ตรัสไว้ว่า **สัมมากัมมันโต การงานชอบ** การงานชอบทั่วๆ ไป ประการ ๑ การงานชอบในธรรมประการ ๑ การงานทำโดยชอบธรรม ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง เช่น การทำนา ทำสวน การซื้อขายแลกเปลี่ยน เหล่านี้จัดเป็นการงานชอบ การปลุกสร้างวัดวาอารามและการให้ทานรักษาศีล เจริญเมตตา ภาวนา ก็จัดเป็นการงานชอบ แต่ละอย่างๆ เป็นสัมมากัมมันโตประการ ๑ การเดินจงกรม นั่งสมาธิก็จัดเป็นการงานชอบ ความเคลื่อนไหวของกาย วาจา ใจทุกอาการ พึงทราบว่าเป็นกรรมคือการกระทำ การทำด้วยกาย พูดด้วยวาจา และคิดด้วยใจ เรียกว่าเป็นกรรม คือการกระทำ ทำถูก พูดคิดถูก เรียกว่า สัมมากัมมันตะ

การงานชอบ

คำว่า การงานชอบ มีความหมายกว้างขวางมาก แล้วแต่ท่านผู้ฟังจะน้อมไปใช้ในทางใด เพราะโลกกับธรรมเป็นคู่เคียงกันมา เหมือนแขนซ้ายแขนขวาของคนเดียว จะแยกโลกกับธรรมจากกันไปไม่ได้ และโลกก็มีงานทำ ธรรมก็มีงานทำด้วยกัน ทั้งนี้เนื่องจากภาวะของคนและการประกอบไม่เหมือนกัน การงานจะให้ถูกรอยพิมพ์อันเดียวกันย่อมเป็นไปได้ ฉะนั้นผู้อยู่ในภวราสก็ขอให้ประกอบการงานถูกกับภาวะของตน ผู้อยู่ในธรรมคือนักบวช เป็นต้น ก็ขอให้ประกอบการงานถูกกับภาวะของตน อย่าให้การงานและความเห็นก้าวถ่างไขว้เขวกัน ก็จัดว่าต่างคนต่างสัมมากัมมันตะ การงานชอบด้วยกัน โลกและธรรมก็นับวันจะเจริญรุ่งเรืองขึ้นโดยลำดับ เพราะต่างท่านต่างช่วยกันพยุ้ง

ปฏิปทาข้อ ๕ ตรัสไว้ว่า **สัมมาอาชีโว เลี้ยงชีพชอบ** การเลี้ยงชีพด้วยการรับประทานธรรมาของมนุษย์และสัตว์ต่างๆ ไปประการหนึ่ง การหล่อเลี้ยงจิตใจด้วยอารมณ์อันเกิดจากเครื่องสัมผัสประการหนึ่ง การหล่อเลี้ยงจิตใจด้วยธรรมเป็นขั้นๆ ประการหนึ่ง

การแสวงหาอาชีพโดยชอบธรรมปราศจากการปล้นสะดมฉลากลักของใครๆ มาเลี้ยงชีพ หาได้มาอย่างไรกับบริโภคเท่าที่มี พอเลี้ยงอัตภาพไปเป็นวันๆ หรือจะมามากด้วยความชอบธรรมก็จัดเป็นสัมมาอาชีโว ประการหนึ่ง

ใจได้รับความสัมผัสจากสิ่งภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส ความสัมผัสของหญิงชาย และสิ่งของที่ถูกรับกับจิตชอบ เกิดเป็นอารมณ์เข้าไปหล่อเลี้ยงจิตใจให้มีความชุ่มชื้นเบิกบานหายความโศกเศร้ากันแสง มีแต่ความรื่นเริงบันเทิงใจกลายเป็นอายุวัฒนะขึ้นมาก แต่ถ้าวางผิดทางก็กลายเป็นพิษเครื่องสังหารใจ นี่ก็จัดเป็นสัมมาอาชีวะสำหรับโลกผู้มีมัตตัญญู ๓ รู้จักประมาณ และชอบเขตที่ควรหรือไม่ควร

การบำรุงจิตใจด้วยธรรมะ คือ ไม่นำโลกที่เป็นยาพิษเข้ามารังควาใจ ๓ หู จมูก ลิ้น กาย ใจ กระทบ รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสธรรมารมณ์ ให้พิจารณาเป็นธรรมเสมอไป อย่าให้เกิดความยินดียินร้ายจะกลายเป็นความผิดเคืองขึ้นภายในใจ การพิจารณาเป็นธรรมจะนำอาหาร คือโอชารสแห่งธรรมเข้ามาหล่อเลี้ยงหัวใจ ให้มีความชื่นบานด้วยธรรมภายในใจ ให้มีความชุ่มชื้นด้วยความสงบแห่งใจ ให้มีความชุ่มชื้นด้วยความเฉลียวฉลาดแห่งปัญญา ไม่แสวงหาอารมณ์อันเป็นพิษเข้ามาสังหารใจของตน พยายามนำธรรมเข้ามาหล่อเลี้ยงเสมอ

อายตนะภายในมี ๓ หู เป็นต้น กระทบกับอายตนะภายนอก มีรูป เสียง เป็นต้น ทุกขณะที่สัมผัสสงพิจารณาเป็นธรรม คือความรู้เท่าและปลดปล่อยด้วยอุบายเสมอไป อย่าพิจารณาให้เป็นเรื่องของโลกแบบจับไฟเผาตัวเอง จะกลายเป็นความร้อนขึ้นที่ใจ จงพยายามกลั่นกรองอารมณ์ที่เป็นธรรมเข้าไปหล่อเลี้ยงจิตใจอยู่ตลอดเวลา อาหารคือโอชารสแห่งธรรมจะหล่อเลี้ยงและรักษาใจให้ปลอดภัยเป็นลำดับ ที่อธิบายมานี้จัดเป็นสัมมาอาชีวะประการหนึ่ง

ปฏิปทาข้อ ๖ ตรัสไว้ว่า **สัมมาวาจาโม ความเพียรชอบ** ท่านว่าเพียรในที่นี้สถานคือ เพียรระวังอย่าให้บาปเกิดขึ้นในสันดานหนึ่ง เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปหนึ่ง เพียรยังกุศลให้เกิดขึ้นหนึ่ง และเพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วอย่าให้เสื่อมสูญไปหนึ่ง โอปนียิโกน้อมเข้าในหลักธรรมที่ตนกำลังปฏิบัติได้ทุกขั้น แต่ที่นี้จะน้อมเข้าในหลักสมาธิกับปัญญาตามโอกาสอันควร พยายามระวังรักษาจิตที่เคยฟังชานไปตามกระแสแห่งตัณหาเพราะความโง่เขลาหลุดลากลไปหนึ่ง ความ

ดิ้นรนกวัดแกว่งของจิตที่เคยเป็นมา จงพยายามทรมาณให้หายพอสด้วยอำนาจสติ และปัญญาเป็นเครื่องฝึกทรมาณหนึ่ง

ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นธรรมแกกัเลสทุกประเภท จงพยายามอบรมให้เกิดขึ้นกับใจของตน ถ้าต้องการไปนิพพานดับไฟกังวลให้สิ้นซาก จงอย่าเห็นศีล สมาธิ ปัญญาเป็นกรวดเป็นทราย ศีล สมาธิ ปัญญา ทุกๆ ขั้นได้ปรากฏขึ้นกับตนแล้วอย่ายอมให้หลุดมือไปด้วยความประมาท จงพยายามบำรุงศีล สมาธิ ปัญญา ทุกๆ ขั้นที่เกิดขึ้นแล้วให้เจริญเต็มที่ จนสามารถแปรรูปเป็นมรรคญาณประหารกิเลสแม้อนุสัยให้สิ้นซากลงเสียที่ แดนแห่งวิมุตติพระนิพพานที่เคยเห็นว่าเป็นธรรมเหลือวิสัย จะกลายเป็นธรรมประดับใจทันทีที่กิเลสสิ้นซากลงไป

ในปฏิปทาข้อ ๗ ตรัสไว้ว่า **สัมมาสติ ความระลึกชอบ** ได้แก่ การตั้งสติระลึกตามประโยคความเพียรของตน ตนกำหนดธรรมบทใดเป็นอารมณ์ของใจ เช่น พุทโธ หรือ อานาปานสติ เป็นต้น ให้มีสติระลึกธรรมบทนั้นๆ หรือตั้งสติกำหนดในสติปัฏฐานสี่ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม ทั้งกำหนดเพื่อสมาธิ ทั้งการพิจารณาเพื่อปัญญา ให้มีสติความระลึกในประโยคความเพียรของตนทุกๆ ประโยค จัดเป็นสัมมาสติที่ชอบข้อหนึ่ง

ปฏิปทาข้อ ๘ ตรัสไว้ว่า **สัมมาสมาธิ คือสมาธิที่ชอบ** ได้แก่สมาธิที่สัมปยุตปัญญา ไม่ใช่สมาธิแบบหั่วตอ และไม่ใช่สมาธิที่ติดแน่นทั้งวันทั้งคืนไม่ยอมพิจารณาทางด้านปัญญาเลย โดยเห็นว่าสมาธิเป็นธรรมประเสริฐพอตัว จนเกิดความดำหิโทษปัญญา หาวัวเป็นของเก๊ไปเสีย สมาธิประเภทนี้เรียกว่า มิจจาสมาธิ ไม่จัดเป็นสมาธิที่จะทำบุคคลให้พ้นจากทุกข์ไปโดยชอบธรรม ส่วนสมาธิที่จะเป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์นั้น ต้องกำหนดลงไปเป็นหลักกรรมหรือบทธรรมตามจิตชอบ ด้วยความมีสติกำกับรักษา จนจิตรวมลงเป็นสมาธิได้ และจะเป็นสมาธิประเภทใดก็ตาม เมื่อรู้สึกจิตของตนสงบหรือหยุดจากการคิดปรุงต่างๆ รวมอยู่เป็นเอกเทศอันหนึ่งจากสิ่งแวดล้อมทั้งหลายจนกว่าจะถอนขึ้นมา จัดเป็นสมาธิที่ชอบ

และไม่เหมือนสมาธิซึ่งรวมลงไปแล้วไม่ทราบกลางวันกลางคืน เป็นตายไม่ทราบทั้งนั้น เหมือนคนตายแล้ว พอถอนขึ้นมาจึงระลึกย้อนหลังว่า จิตรวมหรือจิตไปอยู่ที่ไหนไม่ทราบ นี่เรียกว่าสมาธิหั่วตอ เพราะรวมลงแล้วเหมือนหั่วตอ ไม่มีความรู้สึก สมาธิประเภทนี้จึงพยายามละเว้น แม้ที่เกิดขึ้นแล้วรีบดับแปลงเสียใหม่ สมาธิที่กล่าวนี้เคยมีในวงนักปฏิบัติด้วยกัน วิธีแก้ไขคือหักห้ามอย่าให้รวมลงตามที่เคยเป็นมาจะเคยตัวตลอดกาล จงบังคับให้ท่องเทียวในสกลกายโดยมีสติบังคับเข้มแข็ง บังคับให้ท่องเทียวกลับไปกลับมาและขึ้นลงเบื้องบนเบื้องล่างจนครบแก่ปัญญาและมรรคผลต่อไป

ส่วนสัมมาสมาธิ เมื่อจิตรวมลงไปแล้ว มีสติรู้ประจำอยู่ในองค์สมาธินั้น เมื่อถอนขึ้นมาแล้วควรพิจารณาทางปัญญาในสภาวะธรรมส่วนต่างๆ ที่มีอยู่ในกาย ในจิต ก็พิจารณาในโอกาสอันควร สมาธิกับปัญญาให้เป็นธรรมเกี่ยวเนื่องกันเสมอไป อย่าปล่อยให้สมาธิเดินเหินไปแบบไม่มองหน้ามองหลังโดยไม่คำนึงถึงเรื่องอะไรทั้งนั้น

สรุปความแล้ว สติ สมาธิ ปัญญา ทั้งสามนี้เป็นธรรมเกี่ยวเนื่องกัน โดยจะแยกจากกันให้เดินแต่อย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ สมาธิกับปัญญาต้องผลัดเปลี่ยนกันเดิน โดยมีสติเป็นเครื่องตามรักษาทั้งสมาธิและปัญญา

นี่แลปฏิปทาทั้ง ๘ ที่ได้อธิบายมา โดยอิงหลักกรรมบ้าง โดยอัตโนมัติบ้าง

ตั้งแต่สัมมาทิฐิ ถึงสัมมาสมาธิ ฟังทราบว่าเป็นธรรมหลายชั้น แล้วแต่ท่านผู้ฟัง จะนำไปปฏิบัติตามภูมิแห่งธรรมและความสามารถของตน

ในปฏิปทาทั้ง ๘ ประการนี้ ไม่เลือกว่านักบวชหรือฆราวาส ใครสนใจปฏิบัติ ให้บริบูรณ์ได้ ผลคือวิมุตติ และวิมุตติญาณทัสสนะ เป็นสมบัติอันล้ำค่าของผู้นั้น เพราะศีล สมาธิ ปัญญารวมอยู่ในมรรคนี้ และเป็นเหมือนกุญแจไขวิมุตติทั้งสอง ให้ประจักษ์กับใจอย่างเปิดเผย

อนึ่ง ท่านนักปฏิบัติอย่าพึงเข้าใจว่า วิมุตติกับวิมุตติญาณทัสสนะทั้งสองนี้ แยกกันไปอยู่ในที่ต่างแดนหรือแยกกันทำหน้าที่คนละขณะ ที่ถูกไม่ใช่อย่างนั้น เขาตัดไม่ให้ขาดด้วยขวาม ขณะไม่ขาดจากกัน ตาก็มองเห็น ใจก็รู้จำไม่ท่อน้ำขาด แล้วด้วยขวาม เห็นด้วยตากับรู้ด้วยใจเกิดขึ้นในขณะเดียวกันฉับใด วิมุตติและ วิมุตติญาณทัสสนะก็ทำหน้าที่รู้เห็นกิเลสขาดจากใจด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ใน ขณะเดียวกันฉับนั้น จากนั้นแล้วก็ไม่มีปัญหาอะไรให้ยุ่งยากอีกต่อไป เพราะปัญหา ยุ่งยากก็คือปัญหาที่เลศกับใจเท่านั้นที่ใหญ่ยิ่งในไตรภพ เมื่อปล่อยใจอันเป็น ปัญหาใหญ่ที่สุดแล้ว กิเลสซึ่งเป็นสิ่งอาศัยอยู่กับใจก็หลุดลอยไปเอง ศีล สมาธิ ปัญญาและวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ก็ปล่อยวางไว้ตามเป็นจริง เรียกว่า ต่าง ฝ่ายต่างจริงแล้วก็หมดคดีคู่ความลงเพียงเท่านั้น...”

วิหารจิต วิหารธรรม

พระอรหันตชีณาสพ คือพระอรหันต์ผู้หมดอาสวะแล้วเพราะกำจัดอาสวะ คือกิเลสที่หมักหมมอยู่ในจิตที่รุ่มร้อนให้ชุ่มอยู่เสมอดีแล้วอย่างสิ้นเชิงไม่ กลับมาเกิดทำอันตรายจิตได้อีกต่อไป เทศน์อบรมพระคราวหนึ่ง องค์หลวงตาก ล่าวถึงวิหารธรรมของพระอรหันต์ระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่ ดังนี้

“...การภาวนาในท่านผู้สิ้นกิเลสแล้วมีสองประเภทดังกล่าวนี ประเภทที่ หนึ่งเพื่อบรรเทาธาตุขันธ์ .. อิริยาบถต่างๆ ยืนนานก็ทุกข์ เดินนานก็ทุกข์ นอน นานก็ทุกข์ นั่งนานก็ทุกข์ เพื่อบรรเทาขันธ์ให้อยู่ในความพอเหมาะพอดี ใน ระหว่างขันธ์กับจิตที่ครองกันอยู่นี้ .. ประเภทที่สองเพื่อพิจารณาจิตกับธรรมทั้ง หลาย .. อย่างพระพุทธเจ้าก็ส่องโลกธาตุ พิจารณาเล็งญาณดูสัตว์โลกด้วยจิตที่ บริสุทธิ์แล้วนั้น พิจารณาอย่างนั้นๆ แล้วพระอรหันต์ท่านก็ทำเต็มภูมิของท่าน พิจารณาเต็มภูมิเต็มกำลังของท่านนั้นแล .. เกี่ยวกับสัตว์โลกทั้งหลายมีความลึก ดิ้นหนาบาง หยาบละเอียด ตลอดถึงสัตว์โลกเป็นยิ่งๆ จะรู้ในเวลาท่าน พิจารณานี้แจ่มแจ้งขึ้นอันหนึ่ง อันหนึ่งอยู่ธรรมดาท่านก็รู้ตามธรรมดา ถ้าท่าน พิจารณานี้ก็ยิ่งละเอียดลออเข้าไป รู้มากเข้าไปโดยลำดับลำดับ .. เพื่ออยู่เป็นสุข ในทิฐุธรรม คือเวลายังครองขันธ์อยู่ ท่านเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเหมือนเรานั้นแล...

แม้แต่พระชีณาสพท่าน ท่านก็ต้องอาศัยสมาธิเป็นวิหารธรรมเครื่องอยู่

สบายใน**ทิฐุธรรม** จนกระทั่งวันท่านนิพพานท่านถึงจะปล่อยนี้ได้ อันนี้เป็นวิหาร ธรรมของท่านคือ**สมาธิ ปัญญา**พิจารณาเหตุผลเรื่องนั้นเรื่องนี้ เรื่องธรรมในแง่ ต่างๆ หรือพิจารณาร่างกายเป็นวิหารธรรมเหมือนกัน มันก็เป็นเครื่องรับแจ้งระหว่าง ภายกับจิตที่ครองตัวกันอยู่ มันก็ไปด้วยจึงถาวรถึงอายุชย...

เดินจงกรมเห็นกระดูกกระดูกก็เล่นกับมันเสีย เล่นกับมันด้วยความรักมัน สงสารมัน ไม่ได้เล่นด้วยความคะนองนะ คือความเมตตานั่นละสำคัญมาก เห็น สัตว์อะไรก็เล่นกับสัตว์นั้น เล่นด้วยความสงสาร บางทีหยุดจงกรมดูนี้ นอกจากมี ธรรมแฉ่งแฉ่งหนึ่งที่เป็นปัญหาขึ้นมา ธรรมแฉ่งนี้มีความหมายแคไหน มันจะมีความ สัมผัส มันจะตามเลยจนกระทั่งเข้าใจแล้วก็ปล่อยเลยๆ เหมือนกับไม่มีสติปัญญา อะไรเลย เลย

ถ้าหากว่าสัมผัสธรรมบทใดแฉ่งใด มีความหมายลึกตื้นหยาบละเอียดแคไหน พอสัมผัสนั้นมันจะตามเลยทีนี้ มันจะหมุนเลย เพราะฉะนั้นการบิดเบือนบิดไปกับ หมูเพื่อนไม่ค่อยได้ เดินลูบฉับๆ ตามหลังไม่ค่อยได้ คือเรากำลังพิจารณาของเรา เพลินไปตามเรื่องของเรานอยู่ เวลาซากกลับมาที่หลักให้หมูเพื่อนมาก่อน แล้วเราก็ พิจารณาของเราเรื่อย

ก็ไม่ทราบจะอยู่กับอะไร อาศัยธรรมพอให้อยู่สะดวกสบาย นั่งภาวนาก็ ภาวนาอยู่นั้นนะทุกวันนี้ ภาวนาอยู่นั้น มันเป็นการพยุกระหว่างธาตุขันธ์กับจิตอยู่ ด้วยกันเป็นผาสก

ถ้าเราใช้กิริยาของจิตมากๆ นั้นธาตุขันธ์มันก็เพียบ ถ้าเพียบแล้วมันก็ไปแพ้ว ทางธาตุขันธ์นั้นแหละ จิตมันจะไปแพ้วได้ยังไง มันแพ้วธาตุขันธ์นี้ คือไม่ถึงอายุชย พุดง่าย ๆ ก็เหมือนอย่างเรามีเงินร้อยบาท วันหนึ่งเราใช้ ๒๕ บาทพอดีกับ ครอบครัวของเราเนี่ย เราไปใช้เสียวันเดียวร้อยบาท มันก็หมดภายในวันเดียวแทนที่ จะได้ถึง ๔ วันก็ไม่ได้ เงินร้อยบาทใช้วันละ ๒๕ บาทแทนที่จะถึง ๔ วันมันก็ไม่ถึง

ที่นี้อายุชยของเราสมมุติว่า ๗๐ หรือ ๘๐ นี่เป็นอายุชย ถ้าเราสมมุติสมมุติ ไม่มีวิหารธรรมให้เป็นเครื่องอยู่ระหว่างขันธ์กับจิตแล้ว จะให้อยู่ถึงโน้นมันก็ไม่ถึง เสีย ถ้าเราพยายามรักษาให้พอเหมาะพอสมกันมันก็ถึงอายุชยได้ มันรู้้อยู่ภายใน จิตนี้ ถ้าหากว่ามันขัดกันเมื่อไรแล้ว ฝ่ายธาตุฝ่ายขันธ์นั้นละจะเป็นฝ่ายบอบช้ำ ส่วนจิตอันนี้ละบอบอะไร ถ้าหากว่าจิตเลยสมมุติทุกสิ่งทุกอย่างแล้วไม่มีอะไรบอบ อยู่นั้นเป็นอกาลิโก อกาลิจิต อกาลิธรรม

พระพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวก ครูบาอาจารย์ทั้งหลายท่านทำความเข้าใจ อยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งถึงวันท่านนิพพานก็เพราะเหตุนี้เอง มีความจำเป็น ระหว่างขันธ์กับจิต หากไม่มีเรื่องที่จะถอดถอนกิเลสตัวใด เพราะหมดไปแล้วก็จะ เอาอะไรมาถอน มันไม่มีอะไรมันเจียบเหมือนบ้านร้างพุดง่าย ๆ เมื่อกิเลสหมดไป แล้วก็เจียบเท่านั้นเอง

มันไม่เจียบก็เพราะกิเลสก่อความยุ่งเหยิงอยู่ตลอดเวลา พอธรรมชาติมันหมด ไปแล้วก็ไม่มีอะไรมาก่อความยุ่งเหยิงอะไรๆ ให้ลำบากลำบาก ขันธ์นั้นมิแต่ขันธ์ ล้วนๆ คิดปรุงยับเยิบๆ ของมัน คิดปรุงอะไรก็ดับพร้อมๆ โดยหลักธรรมชาติของ มัน

เราไม่ต้องไปขัดขวางกวดขันหรือระมัดระวังรักษา มันจะเป็นภัยหรือมันจะนำ เรื่องอะไรมาสู่เรา ไม่จำเป็น เป็นธรรมชาติของมัน คิดเรื่องอะไรมันคิดปั๊บๆ ผ่านไป พร้อมๆ ดับไปพร้อมๆ ทุกขณะที่คิดดับไปพร้อมๆ รู้กันอยู่อย่างนั้นเป็นหลักธรรมชาติ เราที่อยู่โดยหลักธรรมชาติ ขันธ์ที่ใช้ก็เป็นไปตามหลักธรรมชาติของมัน

ถ้าหากว่ามีกิเลสอยู่ภายในก็เป็นเครื่องมือของกิเลส ชั้นนี้มันก็เป็นภัยเหมือนกัน เหมือนมีดเล่มนี้ถ้าเอาไปฟันอะไรให้เป็นโทษก็ได้ ฟันหัวคนก็ได้ ตีมแทงใครก็ได้ มาฟันทำผลประโยชน์ก็ได้มีดเล่มนี้ ชั้นนี้ก็ของกลาง แต่ก่อนเป็นเครื่องมือของกิเลส กิเลสเอาไปใช้ให้ทำลายเจ้าของทำลายอะไรต่ออะไรยุ่งไปหมด

ทีนี้พอกิเลสตัวสำคัญดับไปแล้ว เรียกว่าโจรหัวโจกที่เป็นเจ้าของของชั้นนี้ดับไปแล้วก็มีธรรมขึ้นแทนที่ แล้วเป็นเครื่องมือของธรรม

พระพุทธเจ้าประกาศธรรมสอนโลกก็อาศัยชั้นนี้ เสด็จไปที่ไหนมาไหนตลอดถึงปรุปรุภายในจิตที่จะแสดงมาเป็นธรรมเป็นธรรม พินิจพิจารณาเรื่องอะไรนี้ ก็อาศัยชั้นนี้ ปัญญาที่เป็นกิริยาอันหนึ่งๆ ยึดเอามาใช้งานเพื่อทำประโยชน์ให้โลก จึงเรียกว่าชั้นนี้ล้วนๆ นั่นเป็นอย่างนั้น ใช้ไปถึงอายุขัยถึงกาล

นี่ถ้าหากว่าเราจะเทียบนะ ถ้าหากว่าจิตนี้มีเครื่องมือเป็นของตน คือจิตที่บริสุทธิ์แล้วมีเครื่องมือเป็นของตน โดยไม่ต้องอาศัยสมมุติเป็นเครื่องมือ สมมุติคือชั้น ๕ นี่เป็นเครื่องมือของกิเลสมันเป็นวัฏจักรเป็นสมมุติ จิตที่เป็นวิมุตติให้มีเครื่องมือเป็นวิมุตติมาใช้

จะไม่มีอันใดที่จะสวยงามจะน่าดูจะอัศจรรย์ ยิ่งกว่าลวดลายของจิตที่บริสุทธิ์แสดงตัวออกไป สมมุติว่าแสดงการเทศนาว่าการหรือการแนะนำสั่งสอนใครก็ตาม ให้มีเครื่องมือสำหรับจิตนั้นโดยเฉพาะ จะไม่มีอะไรน่าดูยิ่งกว่าพระอรหันต์ท่านแสดงกิริยาแห่งธรรมออกมา ด้วยเครื่องมือของท่านโดยเฉพาะ

อันนี้ท่านไม่มีก็ต้องมาอาศัยชั้นนี้เป็นเครื่องมือ ชั้นนี้เป็นสมมุติ จิตเป็นวิมุตติก็ต้องมาอาศัยสมมุตินี้ใช้ เพราะฉะนั้นกิริยานี้จึงเป็นเหมือนโลก เคยช้าเคยเร็วจิตนิสัยเป็นอย่างไรก็ต้องคงเส้นคงวาของมันไปอย่างนั้นตามเดิม จึงเรียกว่านิสัย ควรที่จะพูดหนักเบาเล็กน้อยเข้มข้นถึงเรื่องธรรมทั้งหลาย ทีนี้ก็เอาเรื่องชั้นนี้มาใช้ มันก็เป็นลักษณะเหมือนโกรธเหมือนโมโหโหดโหดเสีย ความจริงเป็นพลังของธรรมแสดงออกมา ไม่ใช่พลังของกิเลสพลังของอารมณ์ที่เกิดจากกิเลสแสดงออกมา ผิดกันตรงนี้ ถ้าหากว่าธรรมจิตวิสุทธิมีเครื่องมือเป็นของตนใช้ โอ้อโฮ จะน่าดูที่สุด ไม่มีอะไรน่าดูยิ่งกว่า...”

วิสุทธิจิต วิสุทธิธรรม

“...ชั้นทั้งหมดนี้เป็นสมมุติล้วนๆ ธรรมชาตินั้นเป็นวิมุตติ หลุดพ้นจากสิ่งก่อกำเนิดทั้งหลายซึ่งเป็นตัวสมมุติแล้ว แล้วจะเกิดความเดือดร้อนได้อย่างไร เป็นก็เป็น ตายก็ตาย เรื่องของชั้นนี้สลายลงไปตามสภาพของมันที่ประชุมกันเท่านั้น

จิตดวงนี้เป็นอย่างไร ต่อไปนี้จะไปที่ไหนก็ทราบอย่างชัดเจน จะไปเกิดที่ไหนเมื่อไม่มีเชื้อ ไม่มีเงื่อนไขทั้งเงื่อนไขเงื่อนไขปาลาย ทั้งอดีต อนาคต แม้แต่ปัจจุบันก็รู้เท่าทันไม่ได้ยึดติดถือ สัพเพ ธัมมา อนัตตา ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา ไม่ถือมันแล้ว เพราะได้รู้ประจักษ์ใจแล้ว

เมื่อรู้ประจักษ์ใจและปล่อยวางหมดแล้ว มีธรรมอะไรที่ไม่ใช่อนัตตาไม่ใช่ อัตตา คือ วิสุทธิธรรม วิสุทธิจิต จะเรียกวิสุทธิจิตก็ได้ จะเรียกวิสุทธิธรรมก็ได้

จะเรียกนิพพานก็ได้ไม่มีปัญหาอะไรเมื่อถึงตัวจริง ไม่มีกิเลสสมมุติใดๆ เข้ามาขัดขวางแล้ว เรียกไม่เรียกก็ไม่มีปัญหาอะไรทั้งนั้น เพราะจิตหลุดพ้นจากปัญหาความยุ่งเหยิงทั้งมวลไปแล้ว...”

พระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตมังสวิรัต ด้วยพระญาณหยั่งทราบที่ละเอียดลออ

“...การที่พระพุทธเจ้าผู้มีพระญาณหยั่งทราบในเหตุการณ์ทั้งปวง ไม่ทรงอนุญาตมังสวิรตินั้น ต้องทรงทราบในเหตุการณ์ที่ไม่ทรงอนุญาตนี้ได้ดีกว่าสามัญชนที่มีกิเลสทั่วๆ ไปคาดคิดกันอยู่มาก พระองค์ต้องทรงทราบทั้งสัตว์มีชีวิตที่กำลังถูกฆ่า และจิตวิญญาณของสัตว์ที่ถูกฆ่าตายไปแล้ว จะพึงหวังพึ่งบุญฟังกรรมต่อไปเช่นเดียวกับมวลสัตว์ทั่วโลกละเลย หากเนื้อหนังอวัยวะนั้นถูกจำแนกแจกไปในทางที่ดี สัตว์ผู้เป็นเจ้าของก็จะพึงมีส่วนดีไปด้วยไม่ตายเปล่า

เรื่องทำนองนี้ย่อมเป็นพุทธวิสัยที่จะทรงพิจารณาทราบโดยลุ่มลึก ไม่เป็นสิ่งที่จะนำมาประกาศแก่โลก อันเป็นการส่งเสริมปาลาณาติบาตให้กำเริบรุนแรงยิ่งขึ้น เพราะปกติโลกก็ทำกันอยู่แล้วก่อนแต่พระพุทธเจ้ายังไม่อุบัติ โดยไม่มีใครหักห้ามได้ ซึ่งเท่ากับกันน้ำมหาสมุทรด้วยฝ่ามือนั่นแล

บรรดาพระอรหันต์องค์ไหนจะไม่รู้อย่างนั้นไม่มี พระพุทธเจ้าทุกพระองค์จึงไม่ทรงห้ามการฉันเนื้อฉนปลา เพราะเป็นสิ่งที่สุดวิสัย เราพูดได้เพียงเท่านั้น ลึกกลับกว่านั้นพูดไม่ได้ รู้เต็มหัวใจพูดไม่ได้ นั่นว่าไง กิเลสก็สนุกออกลวดลายชี ออกมาอวดตัวว่าบริสุทธิ์เพราะไม่ฉันเนื้อฉนปลา เรื่องมังสวิรัตเป็นลวดลายของกิเลส กิเลสไม่ได้ละเอียดอะไรพอจะไปให้อภัยในส่วนลึกกลับอย่างนั้น มันไม่รู้หรอกกิเลส แต่จิตที่ประกอบด้วยธรรมแล้วปิดไม่อยู่ ความจริงมีอยู่ตรงไหนตรงนั้น ๆ เห็นตรงนั้น

พ่อแม่ครูอาจารย์ท่านพูดนิดๆ เกี่ยวกับเรื่องฉนเนื้อฉนปลานี้แหละ ฉนอะไรๆ ก็ไม่ได้คิด ฉนเหล่านั้นมันได้คิด แต่มันสุดวิสัยที่จะแก้ สุดวิสัยที่จะหักห้ามไม่ให้เป็นอย่างนี้ โลกเป็นเหมือนน้ำมหาสมุทรมาแต่เดิมอย่างนั้น ใครจะไปแยกไปแยกตักตวงเอามาใช้อะไรๆ ก็แล้วแต่บุคคลที่จะนำมาใช้ ที่จะไปกันน้ำมหาสมุทรไม่ให้ไหลไม่ได้ ท่านพูดเย็บเท่านั้น

หลังๆ มาที่เราเข้ามาเข้าใจ พ่อแม่ครูจารย์ท่านพูดไม่ออก ท่านก็รู้เหตุรู้ผลว่าการพูดออกไปมีแห่งหนักเบาได้เสียขนาดไหน ผู้ฟังจะไม่ฟังไปตามความจริงที่รู้ๆ นั้น มันจะแหวกแนวไปดังที่แหวกแนวอยู่ทุกวันนี้ เอาออกไอ้ออกอวดเรื่องมังสวิรัต

ใครจะไปเกินพระพุทธเจ้าเรื่องความรู้ในแห่งหนักเบาทุกและทุกมุม ไม่อย่างนั้นจะเป็นสัพพัญญูหรือ พวกไหนใครเป็นสัพพัญญู พวกประกาศนป้างๆ ว่าฉนมังสวิรัตจึงเป็นเมตตาที่บริสุทธิ์หรือพวกสัพพัญญู พวกกิเลสเหยียบหัวไม่ว่าเอาลวดลายกิเลสมาเป็นเครื่องมือเหยียบย่ำทำลายเพียงไม่ฉนเนื้อฉนปลาท่านนั้นแต่จิตเป็นยังงั้น มันอยู่ที่จิตนี้ต่างหากนี้ อันนี้เพียงเอามาอวดได้แค่งิริยาเท่านั้น ท่านผู้ฉันท่านจิตบริสุทธิ์ขนาดไหน นั่นเอามาเทียบกันซิ มันเข้ากันได้เมื่อไร

พ่อแม่ครูจารย์ท่านว่ามันสุดวิสัยจะทำยังงั้น ส่วนที่เป็นวิสัยใครก็มองไม่เห็นนั้นฟังซิ นี่ที่สำคัญมาก คือตายไม่ให้มันตาย ไม่อยากตายไม่อยากถูกเบียดเบียน ไม่อยากให้อะไรฆ่าแต่เขาฆ่า นี่มันสุดวิสัยอันนี้ โลกเป็นมาอย่างนี้แต่ดั้งเดิม ส่วนที่ไม่สุดวิสัยอีกแห่งหนึ่งไม่มีใครรู้ ท่านว่าอย่างนี้ พูดออกมาก็ไม่เกิดประโยชน์...”

หลวงปู่มั่นฝัน

“...ในบุพพสิกขามืออยู่ว่า “พระอรหันต์นอนหลับแล้วไม่ฝัน” ว่านั่น เราก็คือเป็นแต่เพียงจำเอาไว้ไม่ได้พิจารณา พระอรหันต์นอนหลับแล้วไม่ฝัน นี่อันหนึ่ง เรื่องความฝันนี้ก็เหมือนเรื่องของธาตุของขันธนี้ทำไมฝันไม่ได้ นี่เป็นเรื่องของขันธ ๕ แท้ๆ ขันธ ๕ เป็นสิ่งที่กระตุกกระตักได้เหมือนทั่วๆ ไป ทำไมพระอรหันต์จะฝันไม่ได้ นี่ชี้เอาเหตุผลมาจับกันตรงนี้

เอ้า พิจารณาธาตุขันธให้ชัดเจนซิ ทั้งจิตด้วย ทั้งขันธ ๕ นี้ด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ด้วย ท่านบรรลุมรรคผลนิพพานท่านสังหารขันธ ๕ นี้ให้หลับหายไปแล้วหรือ ขันธ ๕ นี่จึงติดดินไม่ได้ การติดดินได้ก็ฝันได้ละซิ นั่นจะว่าไง ขันธเป็นขันธนี้ทำไมจะฝันไม่ได้ นี่ชิมานาคิดอยู่ คิดละซิทีนี้ ใครจะว่าเป็นปฏิริกก็ตาม มันคิดก็บอกกว่าคิด..เรา

เรื่องความฝันนี้ก็เหมือนเรื่องของธาตุของขันธ ทำไมพระอรหันต์จะฝันไม่ได้ ขันธ ๕ เป็นสิ่งที่กระตุกกระตักได้เหมือนทั่วๆ ไป ท่านบรรลุมรรคผลนิพพานแล้ว ท่านสังหารขันธ ๕ นี้ให้หลับหายไปแล้วหรือ ขันธ ๕ นี่จึงติดดินไม่ได้ การติดดินได้ก็ฝันได้ละซิ ขันธเป็นขันธ ทำไมจะฝันไม่ได้

พูดตัวอย่างให้เห็นชัดๆ ก็อย่างที่ท่านองคิอ พ่อแม่ครูจารย์มั่นท่านกันห้องศาลาอยู่ วันนั้นท่านไม่ค่อยสบายท่านเป็นหวัดใหญ่ธาตุขันธมันไม่ค่อยสบาย เราจึงเดินจงกรมอยู่ข้างๆ ศาลาตรงไปทางห้องที่ท่านพักนั้น แล้วท่านนอนหลับ ท่านละเมอไป เดินจงกรมอยู่ข้างๆ ได้ยินเสียงผิดปกติ เอ็กอึก เราเลยไป บ๊อบบี้จะวิ่งขึ้นไปหาท่าน แต่ท่านเร็วนะ พอร่องเท้าปุบปับๆ ท่านคงได้ยินเสียงเราเดินลึบลึบๆ เข้าไป ท่านก็เลยกึกกักขึ้นว่า *‘โครมานั่น’*

เราก็ก๊อบเรียนท่านว่า *‘ผมมหา ได้ยินเสียงพ่อแม่ครูจารย์ดังผิดปกติ’*

‘อ้อ! ฝันละสิ ฝันเมื่อไหร่ ฝันเรื่องเกี่ยวกับมหา ดูมหา ไ่หมา’ ท่านว่า ...”

ยาเสพติด ฝัน ภัยพิบัติ กับ พระอรหันต์

“...อย่างยาเสพติดนี่นะ จะเป็นสุรายาเมา ฝิ่นกัญชา ยาเสพติดประเภทใดก็ตาม ไม่ว่าธาตุขันธใด ไม่ว่าธาตุขันธของพระพุทธเจ้า ไม่ว่าธาตุขันธของพระอรหันต์ เหมือนกันกับธาตุขันธของพวกเรา เวลาเอาอันนี้เข้าไปกิน เมื่อมันเคยมันชินแล้วติดได้ด้วยกัน พระพุทธเจ้าไม่ติด ความเป็นพระอรหันต์บริสุทธิ์นั้นไม่ติด แต่ระหว่างขันธกับสิ่งเหล่านี้เป็นสมมุติด้วยกันมันไม่ใช่เป็นพระพุทธรูป เข้าใจไหม มันไม่ใช่อรหันต์ มันเป็นสมมุติ เช่นยาเสพติดกับลิ้นเรานี้ก็เป็นสมมุติ มันเหมาะสมมันชัดกันได้แล้วติดได้เข้าใจไหม เอายาเสพติดไปให้พระอรหันต์กินก็เอาไปซิ ติดด้วยกัน แต่หมายถึงว่าลิ้นกับยานี้ติดเท่านั้น เรื่องจิตของท่านไม่มีทางที่จะให้ติดเข้าใจไหม ..

เวลากิเลสมีอยู่ไม่ว่ารูปากาย ว่าเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เสริมให้กิเลสเกิดตลอด พอกิเลสขาดสะบั้นลงไปนี้เป็นขันธล้วนๆ ไม่มีกิเลส นี่ละธรรมชาติอย่างนั้น .. ขันธนี้เหมือนโลกทั่วๆ ไป ไม่มีอะไรผิดแปลกต่างกันั้นขันธ

โลกเป็นยังงี้ ขันธของพระพุทธเจ้าของพระอรหันต์ก็เป็นแบบเดียวกัน เป็นแต่เพียงว่าเป็นขันธล้วนๆ ไม่มีกิเลสเจือปน การเป็นอยู่หลับนอนอะไรๆ เหมือนกันหมด คือความรู้ที่อยู่ในขันธ วงขันธนี้เท่านั้นที่เป็นอยู่ในขันธ ความรู้ที่รับทราบตลอดเวลาในขันธนี้คือความรู้ที่เกี่ยวกับขันธ เวลามีชีวิตอยู่ สำหรับความบริสุทธิ์นั้นเรียกว่าทุกอย่างขาดสะบั้นไปหมดตั้งแต่ขณะท่านตรัสรู้ธรรม หรือบรรลุมรรค

เรื่องขันธนี้มันเหมือนโลก ยังบอกแล้ว เช่นอย่างยาเสพติดลงดูขันธ ขันธใครก็ตาม เพราะขันธนี้เป็นสมมุติด้วยกัน ติดได้ไม่สงสัย ไม่ว่าขันธปุณณ ไม่ว่าขันธของพระอรหันต์ ขันธของพระพุทธเจ้า ยาเสพติดเข้าไปในขันธนี้มันเข้ากันได้เสมอกัน เพราะฉะนั้นพูดได้ยันเลย ว่า ปุณณแนใจแล้วว่ากินยาเสพติดนั้นติด พระอรหันต์ใครว่าไม่ติด ติด ขันธของท่านติด แต่ดวงใจของท่านอรหันต์ไม่ติด ขันธของท่านติด ขันธของพระพุทธเจ้าติด แต่พระพุทธเจ้าไม่ติดยาเสพติด ให้เข้าใจอย่างนั้นซิ แยกอย่างนั้นซิ เพราะเหล่านี้เป็นเรื่องของสมมุติก็ต้องเป็นแบบสมมุติไป

เพราะฉะนั้นท่านจึงห้าม เมื่อมีความรับผิดชอบในธาตุในขันธของตนจากความบริสุทธิ์ของใจแล้วท่านจะไม่แตะสิ่งเหล่านี้ ท่านรักษาได้เข้มงวดกวดขัน ถ้ากินลงไปติดเหมือนกัน เข้าใจหรือ ไม่ใช่เป็นพระอรหันต์แล้วไม่ติด อย่าเข้าใจผิดนะ นี่ถอดออกมาจากหัวใจ ฟังให้ชัดเจนนะ ทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนโลกทั่วๆ ไป เป็นแต่เพียงว่าจิตเป็นอันหนึ่งต่างหาก ผ่านไปหมดแล้ว รับผิดชอบอยู่นั้นแต่ไม่ใช่อันนั้น มันเป็นหลักธรรมชาติของมัน เรื่องของขันธก็เป็นไปตามขันธ อะไรควรชอบ อะไรไม่ควรชอบ อันนั้นดี อันนั้นไม่ดี รักอันนั้น ไม่รักอันนั้น อยู่ในวงขันธทั้งนั้นเข้าใจไหม ธรรมชาติมันไม่มี ให้พากันเข้าใจนะ .. เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าท่านจึงห้ามตลอดไปเลย สิ่งที่เป็นภัยพระพุทธเจ้าทราบหมด .. พวกยาเสพติดนั้นสงเคราะห์เขาในสุราเลยทันที ไม่ต้องไปหาจากที่ไหน อันนี้เป็นภาคที่เป็นพิษเป็นภัย เข้าในสิ่งที่พิษเป็นภัย ห้ามในทางพระวินัยทันทีเลย...”

จิตเดิมแท้

“...จิตแท้ที่ต้องเป็น “ความบริสุทธิ์” หรือ “สุภาทิเสสนิพพาน” ของพระอรหันต์ท่านเท่านั้น นอกจากนั้นไม่อาจเรียก “จิตแท้” อย่างเต็มปากเต็มใจได้ สำหรับผู้แสดงกระดากใจไม่อาจเรียกได้

“จิตดั้งเดิม” หมายถึงจิตดั้งเดิมแท้แห่ง “วิภูฏะ” ของจิตที่เป็นอยู่นี้ ซึ่งหมุนไปเวียนมา ดังที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ในหลักธรรมว่า “ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย จิตเดิมแท้ผ่องใส” นั่น “แต่อาศัยความคละเคล้าของกิเลสหรือกิเลสจรรยา จึงทำให้จิตเศร้าหมอง” ท่านว่า

“จิตเดิมแท้” นั้นหมายถึงเดิมแท้ของสมมุติต่างหาก ไม่ได้หมายถึงความเดิมแท้ของความบริสุทธิ์ เวลาท่านแยกออกมา “ปภัสสรमितัง จิตตัง ภิกขเว” “ปภัสสร” หมายถึง ประภัสสร คือความผ่องใส ไม่ได้หมายถึงความบริสุทธิ์ นี่หลักเกณฑ์ของท่านพูดถูกต้องหาที่แย้งไม่ได้เลย ถ้าว่าจิตเดิมเป็นจิตที่บริสุทธิ์นั้น

จะมีที่ค้านกันว่า “ถ้าบริสุทธิ์แล้วมาเกิดทำไม ” นั่น เนะ

ท่านผู้ชำระจิตบริสุทธิ์แล้วท่านไม่ได้มาเกิดอีก ถ้าจิตบริสุทธิ์แล้วชำระกันทำไม มันมีที่แย้งกันตรงนี้ จะชำระเพื่ออะไร ถ้าจิตผ่องใสก็ชำระ เพราะความผ่องใสนั้นแลคือตัว “อวิชชา” แท้ไม่ใช่อื่นใด ผู้ปฏิบัติจะทราบประจักษ์ใจของตนในขณะที่จิตได้ผ่านจากความผ่องใสไปแล้วเข้าถึง “วิมุตติจิต” ความผ่องใสจะไม่ปรากฏตัวเลย นั่น ทราบได้ตรงนี้อย่างประจักษ์กับผู้ปฏิบัติ และค้านกันได้ก็ค้านกันตรงนี้ เพราะความจริงนั้นจะต้องจริงกับใจของบุคคล เมื่อใครทราบใครรู้ก็ต้องพูดได้เต็มปากทีเดียว

ฉะนั้น จิตของพวกเรากำลังตกอยู่ในวงล้อม ทำให้หวาดให้กลัว ให้รักให้ชัง ให้เป็นทุกสิ่งทุกอย่างเชื่อว่าเป็นอาการของสมมุติ เป็นอาการของกิเลสโดยสิ้นเชิง ตัวเราเองไม่ได้ปลงจิตเป็นของตนเอง มีแต่พลังของกิเลสตัณหาอาสวะ มันผลักดันดันอยู่ทั้งวันทั้งคืน ยืน เดิน นั่ง นอน แล้วเราจะหาความสุขความสบายมาจากที่ไหน เมื่อธรรมชาตินี้ซึ่งเป็นของแปรสภาพอยู่ตลอดเวลา ยังมายั่วยูลิตให้เป็นไปตามอีกด้วยโดยที่เราไม่รู้สึกละ

โลกนี้จะหาความสุขที่ไหน หาไม่ได้ ถ้าไม่ได้ถอดถอนธรรมชาติเหล่านี้ออกจากจิตใจโดยสิ้นเชิงเสียเมื่อไร จะหาความทรงตัวอยู่อย่างสบายหายห่วงไม่ได้เลย จะต้องกระดิกพลิกแพลงหรือต้องเอนโน้นเอนนี้ ตามสิ่งที่มาเกี่ยวข้องยั่ววนมากน้อย ฉะนั้นท่านจึงสอนให้ชำระจิต ซึ่งเป็นการชำระความทุกข์ทรมานของตนนั้นแล

ไม่มีผู้ใดที่จะหยั่งถึงหลักความจริงได้อย่างแท้จริงดังพระพุทธเจ้า มีพระองค์เดียวที่เรียกว่า “สยัมม” โดยไม่ต้องได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้อื่นผู้ใดเลย ในการแก้กิเลสออกจากพระทัยของพระองค์ ทรงทำหน้าที่ทั้งเป็นนักศึกษาทั้งเป็นครูไปในตัวลำพังพระองค์เดียว จนได้ตรัสรู้ถึงขั้น “ยอดธรรม ยอดคน ยอดศาสตรา”

ส่วนทางสมาธิด้านความสงบนั้น ท่านคงได้ศึกษาอบรมมาบ้างเหมือนกันกับดาบสทั้งสอง ไม่ปฏิเสธ แต่นั่นไม่ใช่ทางถอดถอนถึงความเป็น “สัพพัฏฐ” ได้เวลาจะเป็น “สัพพัฏฐ” ก็เสด็จออกจากดาบสทั้งสองไปบำเพ็ญลำพังพระองค์เดียว และทรงรู้งูเองเห็นเองโดยไม่มีครูสั่งสอนเลย แล้วนำธรรมนั้นมาสั่งสอนโลก...”

ภวังคจิต

“...ภวังคจิต คำว่าจิตตกภวังค์ บางท่านอาจไม่เข้าใจ จึงขออธิบายไว้บ้างเล็กน้อย คำว่า ภวังค์ แปลอย่างป๊าก ตามนิสสัยที่ถนัดใจ จึงขอแปลว่า องค์แห่งภพ หรือเรือนพักเรือนนอนของอวิชชามาตั้งแต่ติกดำบรรพ์แสนกัปนับไม่ถ้วน คำว่า จิตตกภวังค์ คือ อวิชชารวมตัวเข้าไปอยู่ในที่แห่งเดียว ไม่ทำงานและไม่ใช้สมุนให้ ออกเที่ยวล่าเมืองขึ้นตามสายทางต่างๆ นั้นแล ทางออกทางเข้าของสมุนอวิชชา คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เมืองขึ้นของอวิชชา คือ รูป รสชาติ เสียง รสชาติ กลิ่น รสชาติ รสชาติ รสชาติ เครื่องสัมผัส รสชาติ รสชาติ ซึ่งล้วนเป็นที่รักชอบของอวิชชาทั้งสิ้น สมุนของอวิชชา คือ ราคะ ตัณหา โดยอาศัย สัญญา สังขาร วิญญาณ เหล่านี้ เป็นเครื่องมือช่วยจัดการงานต่างๆ ให้เป็นไปตามความหวัง

ขณะที่จิตตกภวังค์ด้วยกำลังของสมาธิ อวิชชาที่พักงานไปชั่วระยะหนึ่ง พอจิตถอนขึ้นมา ก็เริ่มทำงานอีกตามหน้าที่ของตน แต่ไม่รุนแรงเหมือนที่ยังไม่ถูกหัก

แข็งหักจากสมาธิภาวนา ดังนั้นสมาธิภาวนาจึงเป็นเครื่องมือตัดกำลังของอวิชชาได้ดี เพื่อปัญญาจะได้ทำการกวาดล้างไปโดยลำดับ จนไม่มีอวิชชาเหลืออยู่ภายในใจ คำว่าภวังคจิตนี้ เริ่มทราบได้จากการภาวนาเมื่อจิตรวมสงบตัวลงไป พอถอนออกมา เรียกว่าจิตออกจากภวังค์ และเริ่มยุ่งไปกับเรื่องราวรอบตัวที่อวิชชาเป็นผู้บงการ ไม่มีวันสำเร็จเสร็จสิ้นลงไป ฉะนั้นจึงไม่มีงานใดจะยืดยาวจนสืบสาวเรื่องราวหาเหตุผลต้นปลายไม่ได้ เหมือนงานของอวิชชาที่แผ่กระจายไปทุกแห่งหนตำบลหมู่บ้านตลอดโลกสงสาร และกล้าได้กล้าเสียต่องานของตน..

ภวังคจิตจะสูญสิ้นไปได้เมื่อไร ภวังคจิตไม่มีวันสูญสิ้นไปโดยลำพัง เพราะเป็นแหล่งสร้างภพสร้างชาติสร้างกิเลสตัณหาอาสวะ และทางเดินของอวิชชาคือการสร้างภพชาติบนหัวใจสัตว์โลกอยู่ตลอดไป .. ถ้าต้องการหลุดพ้น ก็ต้องสร้างสติปัญญาขึ้นกับใจจนคล่องแคล่วแก่กล้า สามารถทำลายภวังคจิตอันเป็นตัวภพชาตินั้นเสีย ภวังคจิตก็สลายหายซากไปเอง ผู้จะทราบภวังคจิตได้ ต้องเป็นผู้มีสมาธิอันมั่นคงและมีสติปัญญาอันแหลมหลัก เข้าเขตชายแห่งมหาสติมหาปัญญา นั้นแล นอกนั้นไม่สามารถทราบได้ แม้เรียนจบพระไตรปิฎก...”

พระอรหันต์ตื่นตลอดเวลาแล้วนอนหลับได้อย่างไร?

“...เวลานี้ศาสนานับวันมีสิ่งที่เป็นภัย สิ่งที่เป็นข้าศึกหนาแน่นขึ้นโดยลำดับ แม้ในวงขาวพุทธของเราเอง โดยไม่มีเจตนาจะทำลายหรือจะขัดแย้งมันก็ยังมิได้ เพราะสิ่งที่ขัดแย้งที่ทำลายนั้นไม่ขึ้นกับเจตนา มันก็ขัดได้แย้งได้ทำลายได้ นี่คือภาคแห่งความจำ ภาคแห่งความคาดคะเน จะไปตรงกับความจริงไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น เขาออกเป็นหนังสือว่า “ถ้าผู้ใดหรือพระองค์ใดยังมีการนอนหลับอยู่แล้ว พระองค์นั้นไม่ใช่พระอรหันต์” นั่น พระอรหันต์แท้ไม่ได้หลับ เพียงพักผ่อนธาตุขันธ์เท่านั้น ส่วนจิตใจของท่านตื่นอยู่ตลอดเวลา คือหมายเอา **ชาครธรรม** ที่มีอยู่ประจำจิตที่บริสุทธิ์ของท่านนั้นนะ แต่เวลาเอานำออกมาพูดด้วยความจำด้วยความคาดคะเนจึงผิดกันไปคนละโลก หาเข้าใกล้ชีวิตกับความจริงนั้นแม้แต่น้อยไม่ เลยกลายเป็นคนละเรื่องขึ้นมา

การหลับนอนเป็นเรื่องของธาตุของขันธ์ก็ทราบด้วยดีอยู่แล้ว แล้วผู้รู้อันบริสุทธิ์ซึ่งครองร่างอยู่นั้นคืออะไร คือ **ชาคร** หมายถึงธรรมชาติที่ตื่นอยู่นอกจากวงสมมุติทั้งปวงมีขันธ์เป็นต้น อาการแห่งความทราบในวงแห่งขันธ์จะเป็นอาการใดก็ตามเป็นเรื่องของขันธ์ เป็นเรื่องของสมมุติ อาการเหล่านี้ระงับตัวลงไปก็เรียกว่าขันธ์ระงับ ธรรมชาตินั้นเป็น **ชาคร** อยู่ นอกสมมุติคือขันธ์อันนี้ ไม่ได้อยู่ในวงสมมุติคือขันธ์อันนี้ แม้จะอยู่ในท่ามกลางแห่งขันธ์ก็ตาม **ชาคร** นั่นคือ **ชาคร** เมื่อหลับก็เป็นเรื่องของขันธ์นี้ระงับตัวลงไป ไม่ใช่อาการทุกส่วนของขันธ์ของสมมุติที่มีอยู่ในขันธ์นี้ ส่วน **ชาคร** นั้นขันธ์จะตื่นไม่ตื่นจากหลับก็ตาม **ชาคร** ก็คือ **ชาคร** อยู่ นั้นโดยหลักธรรมชาติของตัวเอง ไม่มีอะไรเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งหลับและตื่น นั้น

นี่เอามาคาดคะเน เลยกกลายเป็นเรื่องพระอรหันต์นอนหลับอยู่แล้วไม่ใช่พระอรหันต์ นี่จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ความคาดความหมาย ความจดความจำ กับความจริงมันต่างกันอย่างไร ต่างกันอยู่มากทีเดียวหรือต่างกันเามาก อาการทั้งหมดที่แสดงในขันธ์ล้วนเป็นสมมุติด้วยกันทั้งนั้น เพราะขันธ์เป็นรากฐานของสมมุติอยู่แล้ว ขันธ์กระดิกอะไรออกมาก็เป็นสมมุติทั้งหมด พอขันธ์ระงับตัวลงไป

สมมุติในวงชั้นนี้ก็จะรับตัวไปด้วย แล้ว **ชาคร** นั้นจะมีส่วนได้ส่วนเสียกับชั้นนี้ได้อย่างไร เพราะไม่ใช่ฐานะที่จะมาเกี่ยวข้องกันได้ หรือมาสัมผัสสัมพันธ์กันเหมือนโลกทั่วๆ ไปได้ ต่างอันต่างเป็นหลักธรรมชาติของตัวอยู่เช่นนั้น

ความรู้ที่บริสุทธิ์ล้วนๆ นั้น เราจะนำมาพูดเกี่ยวกับเรื่องความรู้เช่นเดียวกับความรู้ในชั้นนี้พูดไม่ได้ อันนี้มันหายๆ นี่ รู้เด่นอยู่ในชั้นนี้ก็เป็นเรื่องสมมุติอันหนึ่ง นั่น ไม่ต้องพูดถึงว่ารู้ด้วยการคิดการปรุง รู้ด้วยการรับทราบสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เข้ามาสัมผัสสัมพันธ์กับชั้นทุกอายตนะ แม้แต่ความรู้อยู่ธรรมดาโดยลำพังตนเองที่เด่นๆ นี่ก็เป็นเรื่องสมมุติอันหนึ่ง นั่น ที่นอกจากนี้ไปคืออะไร นั่นพูดไม่ได้ ปฏิเสธไม่ได้ว่าไม่รู้ แต่ไม่รู้แบบที่รู้ในวงชั้นนี้ อันนี้เป็นเรื่องอาการของสมมุติทั้งหมด จะเอาความรู้เหล่านี้ไปใช้ที่ไหนได้เพราะเป็นเรื่องสมมุติทั้งหมด จะเอาไปใช้ในวิมุตติได้หรือ ใช้ไม่ได้

ธรรมชาติที่เป็นวิมุตติ ที่เป็นความรู้ของวิมุตติอย่างแท้จริงแล้วพูดไม่ได้นี่ เพราะไม่ใช่สิ่งนี้ทั้งนั้น นั่น ถ้าไม่รู้สิ่งนั้นเราก็เหมือนว่าสิ่งนั้นไม่มี จะมีแต่ความรู้ที่เด่นๆ อยู่ในชั้นนี้เห็นๆ ชัดๆ กันอยู่นี้เท่านั้นว่าเป็นความรู้ที่วิเศษวิโสอะไรไป มันวิเศษอะไรความรู้เหล่านี้ สิ่งที่ว่าวิเศษนั้นไม่ได้พูดว่าวิเศษ ไม่ได้พูดว่าเลว ไม่ได้พูดว่าอะไร บรรดาที่เป็นสมมุตินั้นต่างหาก แม้อยู่ในชั้นนี้ก็ไม่ใช่ชั้นนี้ ลองปฏิบัติดูซิ...”

พระอรหันต์ถ้าไม่บวชจะตายใน ๗ วันจริงหรือ?

“...อันหนึ่งในหนังสือก็มีดูเหมือนจะหลยเลมอยู่นะ ที่ว่า ‘ผู้ที่สำเร็จพระอรหันต์แล้วต้องบวชภายใน ๗ วัน ถ้าไม่ได้บวชภายใน ๗ วันแล้วต้องตาย’ ว่ากันที่อันหนึ่ง

ในหลักธรรมชาติแล้ว ผู้นั้นจะรู้ตัวเองในหลักธรรมชาติ อะไรจะต้องมีขีดมีคั่นมีบังคับบัญชากัน กัดกันถึงขนาดว่าถ้าไม่ได้บวชแล้วเลย ๗ วันไปแล้วตาย คือจะอยู่ได้ภายใน ๗ วันผู้สิ้นกิเลสแล้วถ้าไม่บวช เลย ๗ วันไปแล้วตาย นี้นะในหนังสือนี้ผมก็เห็น ไม่ใช่ขุยเลยๆ เราเห็นจริงๆ นี้นะนี่ก็ดี แต่ผมไม่ได้ใช้ความพิจารณาอะไรมากนักแต่ก่อน ก็เหมือนที่ว่าพระอรหันต์นอนหลับแล้วไม่ฝัน นี่อันหนึ่ง ที่ว่าสำเร็จอรหัตตภูมิแล้วต้องบวชภายใน ๗ วัน ถ้าไม่บวช..ตาย นี่ก็เห็นที่นี้ก็มาทำให้อดคิดไม่ได้นะทุกวันนี้ ให้คิดเหมือนกัน

อันหนึ่งที่ว่า ถ้าสำเร็จธรรมขั้นสูงสุดคืออรหัตตภูมิแล้ว ถ้าไม่ได้บวชจะตายภายใน ๗ วันนี่ก็เหมือนกัน ทำให้คิดเหมือนกันนะ วิสุทธิธรรมหรือวิสุทธิจิตนี้เป็นเพชฌฆาตฆ่าชั้น ๕ เชียวหรือ นั่น อันนี้ไม่ใช่เป็นเพชฌฆาตนี่นะ สิ่งใดที่ควรไม่ควรพระอรหันต์ท่านจะรู้ของท่านเอง ถึงขั้นนี้แล้ว จะไม่มีใครมาบอกก็ตาม ท่านจะวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องชั้นนี้ของท่าน เหตุใดจะต้องไปตายภายใน ๗ วันนะ นี่อันหนึ่ง จะว่าบ้าก็บ้าแล้วผม เอ้า มันเกินเหตุเกินผลก็ต้องอย่างนั้นซิ

วิธีการจตาริกี่สำคัญอยู่นะ เอาแต่ความจำล้วนๆ อะไรก็อาจจะจำสุมี่สุมั้หาจดมาเรื่อยๆ อย่างนั้นก็ได้ เราก็ไม่ได้ประมาท เราอาจเป็นทางสันนิษฐาน อะไรๆ ก็จดมาเรื่อยๆ ใจมาเรื่อยๆ ด้วยความจำๆ ไม่มีความจริงเข้าไปแทรกกันบ้างแล้วก็ลำบากเหมือนกันนะ มีความจริงคือตัวผู้ไปจดจារิกนั้นนะ ถ้ามีความจริงภายในจิตใจ มีภูมิจิตภูมิธรรมแล้ว จะได้ธรรมะละเอียดมากมาย จะไม่มีแต่ความจำล้วนๆ มา...”

ศาสนาเซน

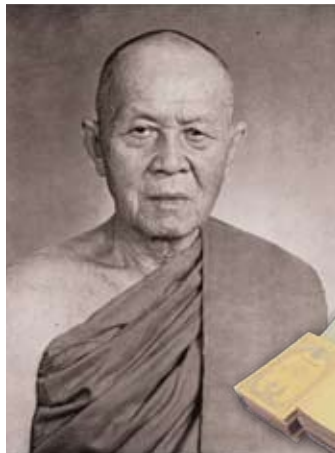
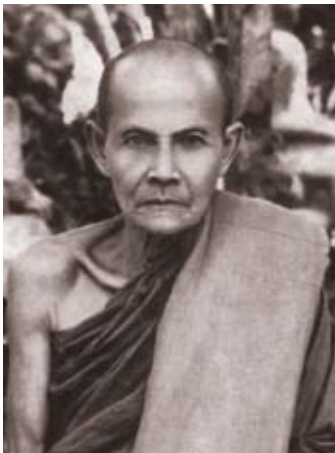
“...เรื่องศาสนาเซน เราพิจารณาแล้วเราไม่สงสัย ศาสนาเซนก็เรียกว่า ศาสนาพุทธ เราอ่านหมดแล้วเรื่องศาสนาเซน อ่านเต็มกำลังเลย ศาสนานี้ท่านแสดงถึงธรรมฝ่ายสูง ธรรมขั้นสูง ศาสนาเซนให้ใช้ปัญญา ผู้ที่เป็นเซน ผู้ที่บรรลุธรรมผ่านเข้าไปจนถึงกับได้ตั้งศาสนาเซนขึ้นมา นั่นผ่านไปแล้ว ก็คือจากพุทธศาสนานั้นเอง พวกนี้ก็มาตั้งอันหนึ่งขึ้นมาเป็นเนื้อหนังของตัวเอง ว่าเป็นศาสนาเซน

ความจริงศาสนาเซน คือภาคปฏิบัติ เอาอย่างนี้เลยให้มันเห็นชัดๆ เทียบกันได้ทันที ภาคปฏิบัติขั้นปัญญา ก้าวเข้าถึงขั้นปัญญาอัตโนมัติ อะไรๆ จะเป็นปัญญาทั้งหมด มองเห็นอะไร ได้อะไรก็ตาม ไม่เห็นก็ตาม สติปัญญานี้จะก้าวเดินไปตลอดเวลาเป็นอัตโนมัติ จากนั้นก็บรรลุธรรม พอบรรลุธรรมแล้วเขาเลยเอาสติปัญญาขั้นนี้เป็นศาสนาของเขาไปเสีย เขาหาได้รู้ไม่ว่า ศาสนธรรมขั้นละเอียดนี้มาจากพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าแสดงศีล สมาธิ ปัญญา เห็นไหม ขึ้นศีล สมาธิ ออกจากสมาธิก็ปัญญา ปัญหานี้ปัญญาขั้นละเอียดเข้าถึงที่ว่าสติปัญญาอัตโนมัติ แล้วบรรลุธรรมไปเลย

เขาเลยเอาจุดนี้มาเป็นศาสนาของเขา เป็นศาสนาเซน ความจริงเป็นกึ่งกันของพุทธศาสนาตอนปลาย ตอนยอดที่จะถึงที่สุด เข้าใจไหม นี่เราพิจารณาแล้ว อ้อ เขาเอาอันนี้เองไปเป็นศาสนาเซน ก็มันยันกันอยู่นี้ในหัวใจนี้เราจะสงสัยไปไหน เราผ่านมาหมดแล้ว อันนั้นผ่านไปก่อนก็ตาม เราผ่านที่หลังมันก็เหมือนกันแล้ว แล้วไปเถียงกันทะเลาะกันหาอะไร เข้าใจไหมละ อ้อ อันนี้เองที่ว่าศาสนาเซนคือธรรมะส่วนละเอียดของพระพุทธเจ้าที่จวนจะบรรลุธรรม จนกระทั่งขั้นบรรลุธรรม คือจุดนี้ แล้วเขาเอาจุดนี้เป็นจุดสุดยอดของเขาไปเลย เขาไม่สนใจ เขาไม่ทราบว่าจะจุดนี้มาจากอะไร มาจากปัญญา มาจากสมาธิ มาจากศีล เข้าไปเรื่อยๆ เข้าใจหรือละ

นี่เราพิจารณาหายสงสัย อ้อ ศาสนาเซนไปตรงนี้เอง ก็มีสองเท่าที่เชื่อได้ อยู่เวลานี้ ตายใจได้เลย แต่ศาสนาเซนใช้ปัญญา ที่นี้ผู้ถือศาสนาเซน ตั้งแต่ ก.ไก่ ก.กา ไป ก็ได้โดดใส่ดอกเตอร์ ดอกเตอร์คือขั้นสติปัญญาอัตโนมัติ ท่านไปถึงขั้นดอกเตอร์แล้วบรรลุธรรม ที่นี้พวกนั้นมาไม่ต้องเรียน ก.ไก่ ก.กา ละ ฟาดใส่ดอกเตอร์เลย มันก็เลยเป็นดอกหมาไปละซิ ผู้ที่ท่านเดินตามนั้น โอ้เราไม่รู้เรื่องจะเอาอันนั้นไปปฏิบัติ ที่นี้ใครมาถือศาสนาที่ต้องใช้ปัญญานั้นๆ ใช้ถึงวันตายมันก็ได้ เพราะไม่ใช่ขั้นของปัญญาขั้นนั้น ก.ไก่ ก.กา ยังไม่ได้ ไปฟาดเอาดอกเตอร์ ใครเชื่อถือได้ยังงี้...”

“อาจารย์ของเราก็มีสอง เราขึ้นนี้ได้เลย
อาจารย์ทางฝ่ายวิปัสสนาก็..หลวงปู่มั่น อาจารย์ทางฝ่ายปริยัติก็..สมเด็จพระมหาธีรวงศ์
สององค์นี้แหละ อยู่บนหัวใจเรา”

รายชื่อหนังสือปริยัติที่องค์หลวงตาเก็บรักษาไว้นาน

วันที่ได้รับหนังสือ	ชื่อหนังสือ* (ทั่วไป)
๑๔/๑/๘๓	ปาริชาติวิญญาน กับ การหลุดงค์ รวบรวมโดย พระอมพโร ภิกขุ
๑๔/๑/๘๓	แนวธรรมวิภาค น.ธ.เอก ธรรมวิจารณ์ ๒๔๗๗
๑๘/๒/๘๓	หนังสือไตรนิกาย พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ สิริจนโท (จันทร์) วัดบรม- นิวาส เป็นผู้เรียบเรียงตั้งแต่เป็นพระญาณรักขิต พ.ศ.๒๔๔๘
๑๔/๔/๘๕	สิลวัตต์ ว่าด้วยข้อปฏิบัติเพื่อปลุกพระนิพพาน กับ วิจารณ์ธรรม และ เผยแผ่ธรรม พระมหาเสง ปุสโส ธรรมโฆษ ป.๖ วัดสุทธาวาส สกลนคร เรียบเรียง ณ ๕ มี.ค ๒๔๘๔
๑๐/๔/๘๙	เทศนาปจฉาวิสัยชนา เรื่อง พระปายาสสูตร เล่ม ๑ (หน้าที่พระยาปายาสิริข)
๑๐/๔/๘๙	เทศนาปจฉาวิสัยชนา เรื่อง พระปายาสสูตร เล่ม ๒ (หน้าที่พระกุมารกัสสป)
๑๘/๒/๙๓	ชีวประวัติ ธรรมเทศนา บทประพันธ์ และ ธรรมบรรยาย ของ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถร วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๓

วันที่ได้รับหนังสือ	ชื่อหนังสือ* (นักธรรม)
พ.ศ. ๒๔๗๗	พุทธประวัติ เล่ม ๓ ออกจากฉบับเดิมของสมเด็จพระสังฆราช (สา) พ.ศ. ๒๔๖๗
๔/๒/๘๐	บาลีไวยากรณ์ วชิรภาค ภาคที่สอง สมาส แล ตัทธิธ สมเด็จพระมหา- สมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงแต่ง พุทธศักราช ๒๔๗๕
๔/๒/๘๐	บาลีไวยากรณ์ อาชยาต แล กิตก ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๐
๔/๒/๘๐	บาลีไวยากรณ์ วากยสัมพันธ์ ภาคที่ ๓ พระสาสนโสภณ พ.ศ. ๒๔๗๐
๑๖/๘/๘๐	ธมมปทฎกกลา ปจโม ภาค ๑ วชิรญาณเนน มหาสมณเณ อาโท โสธิตา พุทธปรินิพพานา ๒๔๗๘
๑๖/๘/๘๐	ธมมปทฎกกลา พุติโย ภาค ๑ วชิรญาณเนน มหาสมณเณ อาโท โสธิตา พุทธปรินิพพานา ๒๔๗๙
๑๖/๘/๘๐	ธมมปทฎกกลา ตติโย ภาค ๑ วชิรญาณเนน มหาสมณเณ อาโท โสธิตา พุทธปรินิพพานา ๒๔๗๘
๑๖/๘/๘๐	พระธมมปทฎกกลา ภาค ๔ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิร- ญาณวโรรส ทรงชำระ พ.ศ. ๒๔๗๕
๑๖/๘/๘๐	พระธมมปทฎกกลา ภาค ๖ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิร- ญาณวโรรส ทรงชำระ พ.ศ. ๒๔๗๔
๑๖/๘/๘๐	พระธมมปทฎกกลา ภาค ๗ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิร- ญาณวโรรส ทรงชำระ พ.ศ. ๒๔๗๕
๑๖/๘/๘๐	พระธมมปทฎกกลา ภาค ๘ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิร- ญาณวโรรส ทรงชำระ พ.ศ. ๒๔๗๕
๑๖/๘/๘๐	ธมมปทฎกกลา ปญจโม ภาค ๑ วชิรญาณเนน มหาสมณเณ อาโท โสธิตา พุทธปรินิพพานา ๒๔๗๙
๒๕/๘/๘๐	ธรรมบท เสดจ เล่มหนึ่ง ก.ว. สองสหาย แปล พ.ศ. ๒๔๗๓

วันที่ได้รับหนังสือ	ชื่อหนังสือ* (นักธรรม)
๒๕/๘/๘๐	ธรรมบท เสดจ เล่มสอง พ.ศ. ๒๔๗๕
๒๕/๘/๘๐	ธรรมบท เสดจ เล่มสาม พ.ศ. ๒๔๗๔
๒๓/๘/๘๐	ธรรมบท เสดจ เล่มสี่ พ.ศ. ๒๔๗๕
๒๕/๘/๘๐	ธรรมบท เสดจ เล่มแปด พ.ศ. ๒๔๗๕
๑๐/๒/๘๑	ธรรมวิจารณ์ (ส่วนปรมัตถปฏิบัติทา และส่วนสังสารวัฏฏ) ของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พ.ศ. ๒๔๗๙
๒๓/๘/๘๐	ธรรมบท เสดจ เล่มห้า พ.ศ. ๒๔๖๔
๒๓/๘/๘๐	ธรรมบท เสดจ เล่มหก พ.ศ. ๒๔๖๔
๒๓/๘/๘๐	ธรรมบท เสดจ เล่มเจ็ด พ.ศ. ๒๔๖๔
๒/๘/๘๑	ประชุมวิชา น.ธ.โท ธรรมวิภาค วินัยมุข อนุพุทธ สังคตติกา พุทธสาสน- กาล ๒๔๗๙
๑๑/๘/๘๑	อธิบายบาลีเวยากรณ์ อาชยาต พร้อมทั้งธาตุในมูลและสุจิ พ.ศ. ๒๔๗๘
๑๘/๒/๘๓	พระธัมมปทฎกกลาแปล ภาค ๑ คณะกรรมการกองตำราหมากฎราช วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตรวจชำระ พ.ศ. ๒๔๘๐
๑๘/๒/๘๓	พระธัมมปทฎกกลาแปล ภาค ๒ คณะกรรมการกองตำราหมากฎราช วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตรวจชำระ พ.ศ. ๒๔๘๐
๑๘/๒/๘๓	พระธัมมปทฎกกลาแปล ภาค ๓ คณะกรรมการกองตำราหมากฎราช วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตรวจชำระ พ.ศ. ๒๔๘๐
๑๘/๒/๘๓	พระธัมมปทฎกกลาแปล ภาค ๔ คณะกรรมการกองตำราหมากฎราช วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตรวจชำระ พ.ศ. ๒๔๘๐
๑๘/๒/๘๓	พระธัมมปทฎกกลาแปล ภาค ๕ คณะกรรมการกองตำราหมากฎราช วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตรวจชำระ พ.ศ. ๒๔๘๐
๑๘/๒/๘๓	พระธัมมปทฎกกลาแปล ภาค ๖ คณะกรรมการกองตำราหมากฎราช วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตรวจชำระ พ.ศ. ๒๔๘๑
๑๘/๒/๘๓	พระธัมมปทฎกกลาแปล ภาค ๗ คณะกรรมการกองตำราหมากฎราช วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตรวจชำระ พ.ศ. ๒๔๘๑
๑๘/๒/๘๓	พระธัมมปทฎกกลาแปล ภาค ๘ คณะกรรมการกองตำราหมากฎราช วิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตรวจชำระ พ.ศ. ๒๔๘๑
๑๙/๖/๘๓	ปรัชญาเถรภูมิ รวบรวมโดย คณะอุดมศาสตร์ เป็นคู่มือให้นักธรรมชั้นตรี, โท, เอก, นักเทศน์, และเจ้าอาวาส
๑๐/๔/๘๙	ประมวลหัวข้อนักธรรมเอก และธรรมศึกษาเอก – ธรรมวิจารณ์ หัวใจ สมถ สมถกัมมัฏฐาน วิปัสสนากัมมัฏฐาน พุทธคุณ มหาสติปัฏฐานสูตร คิริมานนทสูตร วินัยมุข เล่ม ๓ พระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ พุทธ- อนุพุทธ-พุทธานพุทธประวัติ-ปฐมสมโพธิ สังคตติกา

* ชื่อหนังสือในตารางข้างต้นสะกดคำตามหนังสือต้นฉบับในยุคสมัยนั้น วันที่ได้รับหนังสือระบุวันเดือนปีตามการบันทึกที่องค์หลวงตาได้รับ

พรรษาที่ ๑-๒ พ.ศ. ๒๔๗๗-๒๔๗๘ บวชและจำพรรษาที่วัดโยธานิมิตร อ.เมือง จ.อุดรธานี	
พรรษาที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๗๙ วัดท่าช้าง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.นครราชสีมา	
พรรษาที่ ๔-๕ พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๑ วัดสุทธจินดา อ.เมือง จ.นครราชสีมา	
พรรษาที่ ๖ พ.ศ. ๒๔๘๒ วัดศาลาทอง อ.เมือง จ.นครราชสีมา	
พรรษาที่ ๗ พ.ศ. ๒๔๘๓ วัดเจดีย์หลวง อ.เมือง จ.เชียงใหม่	
พรรษาที่ ๘ พ.ศ. ๒๔๘๔ วัดป่าจักราช อ.จักราช จ.นครราชสีมา	
พรรษาที่ ๙ พ.ศ. ๒๔๘๕ เสนาสนะป่าบ้านโคก (วัดป่าวิสุทธิธรรม) อ.โคกศรีสุพรรณ จ.สกลนคร	

สถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับองค์หลวงตา

วัดโยธานิมิตร
ตั้งใจเรียนหนังสืออย่างหนัก
อ่านแล้วซาบซึ้งใจน้ำตาพร่าง
ก่อนจำวัด ๑ ชม.
ท่านจะแบ่งเวลาปฏิบัติภาวนาทุกคืน
เรียนสวดมนต์ ๗ ด้านาน ๑๒ ด้านาน
และปฏิบัติไม่บกพร่องในพรรษาแรก

**เสนาสนะป่ายาง
บ้านท่าบ่อสงคราม**
เกิดนิมิตในขณะภาวนารูว่า โยมพ่อเสีย
หลังจากนั้น ๗ วัน มีจดหมายแจ้งมาว่า
“พ่อตายแล้ว” วันเวลาที่ท่านนิมิตพอดี

เสนาสนะป่าบ้านโคก
เข้าศึกษากับหลวงปู่มั่นครั้งแรกรู้สึกถึงใจว่า “นี่แหละอาจารย์ของเรา”
ได้รับการแนะนำอย่างเด็ดว่า ให้ยกปริยัติบูชาไว้ก่อนแล้วการปฏิบัติจะประสานกลมกลืน
การภาวนามีจิตสงบบ้างเสื่อมบ้าง หลวงปู่มั่นแนะนำให้ใช้คาบิกรรม “พุทโธ” กำกับจิตไว้ตลอดเวลา

**เสนาสนะป่า
บ้านนามน**
ยังมั่นคงในอุคตวิตร ๑๓ หักโหมความเพียรเต็มเหนี่ยว
นั่งภาวนาจนกันแดด ได้กำลังใจจากหลวงปู่มั่น
จิตตั้งหลัก ได้สมาธิแน่นหนามั่นคงไม่เสื่อมอีกต่อไป

**เสนาสนะป่า
บ้านห้วยทราย**
ท่านเข้มงวดกวดขันพระเณรที่ไม่อยู่ศึกษาอยู่กับท่าน
บ่มเพาะแม่ทัพธรรมกรรมฐาน
และนักภาวนาให้รู้เห็นธรรมจำนวนมาก
เกิดนิมิตอัศจรรย์ส่งน้ำพระพุทธรูปทองคำ
ประพรมน้ำมนต์ให้ประชาชน
หยั่งรู้อนาคตชาติไทย

วัดป่าบ้านหนองผือ
พอออกพรรษาท่านจะออกเที่ยวกรรมฐานทุกปี
ช่วงหน้าหนาวจะไปตามป่า ช่วงหน้าร้อนจะขึ้นถ้ำ
ด้านจิตตภาวนาติดสมาธิอยู่ ๕ ปี จนหลวงปู่มั่น
ต้องไล่ออกจากสมาธิ ให้ออกก้าวเดินทางปัญญา
จนสามารถถอดถอนกิเลสได้เป็นลำดับไปด้วย
ภาวนามยปัญญา ตั้งใจดูแลปฏิบัติรักษาหลวงปู่มั่น
ยามอาพาธอย่างใกล้ชิดจนวาระสุดท้ายโดยไม่กลัวติดวันโรค
พร้อม ๆ ไปกับงานด้านจิตตภาวนาที่หมั่นเป็นธรรมจักรอยู่ภายใน
ปี ๒๕๓๓ ภายหลังการบรรลุมรรณม ท่านได้ตัดสินใจย้อนกลับมา
จำพรรษาที่วัดป่าบ้านหนองผืออีก ๑ พรรษา ในพรรษา
ได้ฉันทะยาถ่ายเกิดอาเจียนถ่ายไม่หยุด ท่านได้กล่าวว่าตายแล้ว ๙๙%

วัดท่าช้าง
วัดท่าช้างเป็นวัดกรรมฐาน ที่นี้ชาวบ้านใส่บาตร
ข้าวเจ้าเป็นปกติ แต่ความที่ท่านไม่ได้ฉันเป็นประจำ
ทำให้ไม่อยู่ท้อง ท่านจึงติดตนเองด้วยการอดอาหาร

วัดคอยธรรมเจดีย์
วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๓ เวลา ๒๓.๐๐ น.
กิเลสกับธรรมภายในใจของท่าน
ตัดสินกันลงได้สำเร็จเป็นพระอรหันตชินาสพ
ในสมัยกึ่งพุทธกาล

วัดป่าจักราช
เริ่มปฏิบัติจริงจัง เริงภาวนาอย่างหนัก
ระยะแรกมีมารบกวนในใจ
ได้กำลังใจจากนิมิต
ตาปะขาวบอก ๙ ปีจะสำเร็จกรรม
ออกพรรษาได้ไปแวะพักทำกลดที่บ้านดาต จ.อุดรธานี
เกิดภาวะจิตเสื่อมถอยจากสมาธิ ไม่สามารถภาวนาได้ดั้งเดิม

วัดศาลาทอง
ช่วงเรียนหนังสือที่โคราช ๔ ปี
ท่านออกเที่ยวเวกแถบนั้นจนทั่ว
เวลาหยุดเรียนมักไปภาวนาทางเขาใหญ่
ป่าทางเขตกบึงก้องชัย

วัดสภานักดลอง (วัดซากใหญ่)
หลวงปู่เจี๊ยะสร้างวัดให้องค์หลวงตา
ที่น้องค์หลวงตาช่วยแก้ปัญหาธรรมชั้นละเอียด
ให้นักภาวนาที่จังหวัดหลายท่าน จนถึงธรรม
พรรษานี้เริ่มเทศน์ออกสังคัมภีร์วางขวางขึ้นมาก

พรรษาที่ ๑๐

พ.ศ. ๒๕๔๖

เสนาสนะป่าบ้านนามน (วัดป่านามนิมิตต์)
อ.โคกศรีสุพรรณ
จ.สกลนคร

พรรษาที่ ๑๑

พ.ศ. ๒๕๔๗

เสนาสนะป่าบ้านท่าบ่อสงคราม
อ.ศรีสงคราม
จ.นครพนม

พรรษาที่ ๑๒-๑๗

พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๓

วัดป่าบ้านหนองผือ อ.พรรณานิคม
จ.สกลนคร

พรรษาที่ ๑๘-๒๑

พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๓

เสนาสนะป่าบ้านห้วยทราย
(วัดป่าวิเวกวัฒนาราม) อ.คำชะอี
จ.มุกดาหาร

พรรษาที่ ๒๒

พ.ศ. ๒๕๕๔

วัดสถานีทดลองการเกษตร
(วัดซากใหญ่) อ.แหลมสิงห์
จ.จันทบุรี

พรรษาที่ ๒๓-๓๗

พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๔

วัดป่าบ้านดาต
อ.เมือง
จ.อุดรธานี